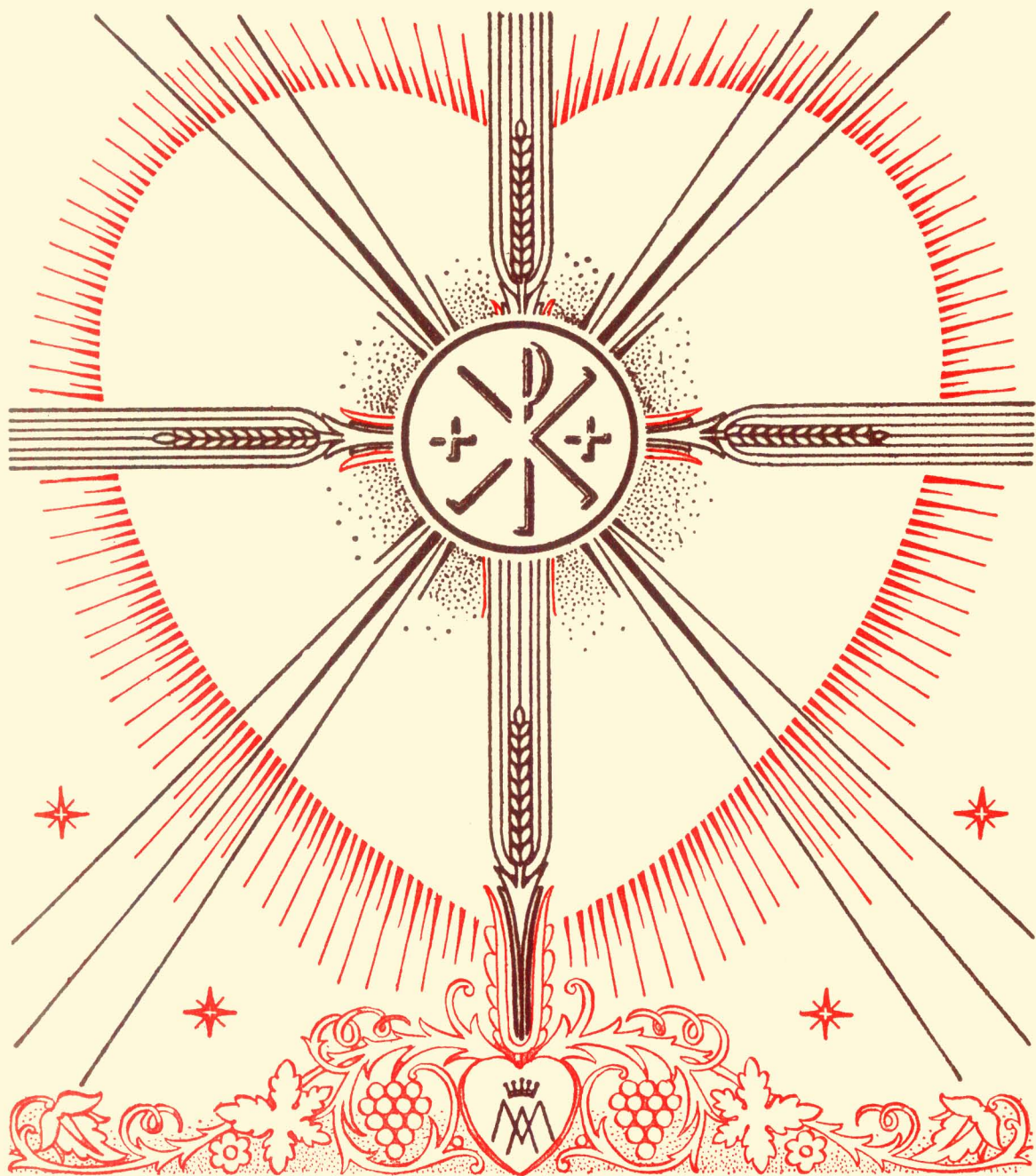

PAPI + LELKISÉG

KIADVÁNY SOROZAT

3. szám.

harmadik év

1943/44.

A PAPI LELKISÉG

kiadványsorozat

az iskolaév folyamán négyszer jelenik meg: az iskolaév elején, karácsony táján, húsvét táján, iskolaév végén.

Célkitűzéseit lásd az első évfolyam első száma 6—12. lapjain.

Összeállítja Hunya Dániel S. J. teológiai tanár, a szegedi Egyházmegyei Nagyszeminárium lelki igazgatója.

Kiadásért felel Magyar Károly lelkész.

Levelezések, megrendelések címezendők: Papi Lelkiség, Szeged, Dóm-tér 2.

Postatakarékpénztári csekkszámra száma: 51,576.

*

A Papi Lelkiség köteteinek ára 6.— P. (A legelső köteté 7.— P.)

*

Jelen kötet főtárgya: természet és természetfölötti küzdelme.

A következő kötet főtárgya lesz: *természet és természetfölötti győzelme.*

*

A nyomdai árak nagyon fölemelkedtek. A Papi Lelkiség ára ma már nem reális ár, hiszen ilyen könyvek ára 10 P-től emelkedik a kereskedésekben. Mégsem volt szándékunkban egészen a legutóbbi időig emelni a Papi Lelkiség 4 P-ös árát. Nem azért, mert ebből az árból tellett a költségekre, hanem azért, hogy a kisebb fizetésű paptestvérek minél könnyebben juthassanak hozzá. A jelen kötet megjelenése előtti időben azonban nyomtatékosan is felhívták figyelmünket arra, hogy más könyvek kereskedői árával szemben feltűnő, sőt talán bántó is ez az alacsony ár. Ez a körülmény lett egyik indítóoka, hogy **a Papi Lelkiség köteteinek árát 4 P-ről 6 P-re fölemeljük. Ez a fölemelés természetesen visszamenőleg is érvényes a még meglevő kötetekre nézve. Úgyszintén a még ki nem fizetett tartozásokra vonatkozólag is.** — Megjegyezzük azonban, hogy azok a paptestvérek, akiknek anyagi helyzete ezt az emelést is nehezen tudja elviselni, kérhetik az előző ár fenntartását.

*

Egyházi jóváhagyással.

Begyökerezve.

„*Radicati* . . .”

Milyen határozott akcentussal hangoztatja a Nemzetek Apostola leveleiben Krisztus első követői előtt, hogy szeretetben és Krisztusban gyökerező lelkek legyenek: „*in charitate radicati et fundati*” (Eph. 3, 17.), „*radicati et superaedificati in ipso*” (= Christo, Col. 2, 7.). A keresztény életnek legyen gyökere: Krisztus és az ő kegyelme (= *charitas*); ez legyen a belső lelki életnek alapja, táplálója, természetfölötti életprincipiuma.

A romlott természetétől irányított, bukott ember önmagában, ugyancsak Szent Pál szerint, *homo carnalis*, *animalis* marad. Csak Krisztus kegyelme emelheti fel és nemesítheti *homo spiritualis*-szá.

Az öskeresztény lélek ezt az alapigazságot mélyen tudta és öntudatosan élte. Az Egyház akkori vezetői beléjük nevelték. A katechumenatus hosszú elméleti és gyakorlati képzése, gyúrása ezt a célt szolgálta: a kegyelemben gyökerező istengyermeki életet megsejtenni, áhíttatni — és abba belevezetni és beleoltani. A keresztelés napja és oktávája is ezt szimbolizálta, ezt törekedett beleimádkozni az „*agmen novellum*” lelkébe. Az így nevelt keresztények aztán valóban „*in Christo, in charitate radicati*” voltak. Életük mély és erős kegyelmi gyökérből táplálkozott. Azért volt olyan szentül termékeny, fölségesen heroikus — és ezzel hódító is.

Sajnos, a mienk eléggé gyökérnélküli szokott lenni. Azért vértelen és csenevész — azért nem heroikus és nem is hódító. Kereszténységünket ingyen kaptuk. Előiskolázás nélkül cseppentünk bele. És az Egyház mai felszentelt vezetői ritkán tekintik alapvető kötelességüknek: a csecsemőkorban megkereszteltek életét a kegyelemben mélyen és tudatosan belegyökereztetni. Ugyan hány komoly prédikációt — és főképen hány gyakorlati útmutatást kaptunk gyermekkorunkban saját kegyelmi-istengyermeki életünkről? És egyáltalában: mifelénk hol állították a kegyelmet és a Krisztussal való élő összeforrást öntudatosan a hívek életének középpontjába?

Pedig lelkeket vezetni és lelkipásztori munkát végezni se több, se kevesebb, mint ez: a kegyelmi életet öntudatosítani, megszerettetni és fejleszteni a lelkekben!

E nélkül megkeresztelt embereink *juridice* keresztények ugyan (87. kán.), de lelkileg szegény *homo carnalis*-ok maradnak — talán életük végéig is.

Kereszténységünk komoly regenerációjának itt kell kezdődnie: krisztusi, kegyelmi gyökeret nevelni híveink lelkébe: „*radicati* . . .”

E regeneráló munka természetesen csak tölünk, a kegyelem hirdetőitől és osztogatóitól indulhat ki.

De ennek nagy feltétele: hogy elsősorban mi legyünk öntudatosan in Christo et in charitate radicati — komoly, mély és következetes, gyökérrel bíró *papi lelki élet* által.

A pap is bűnrehajló természetet örökölt, amelyet a gratia sacerdotalis nem szüntet meg. Hiszen ez amúgy sem „gratia gratum faciens”, csak „gratia gratis data”.

Az önlelkében olvasni tudó pap mindennap és minden téren rádöbben, hogy milyen mély igazságokat ír le Kempis Tamás III. könyve 54. fejezetében: „De diversis modis naturae et gratiae.” Nála is örök lélektani szabály marad: erős kegyelmi ellensúlyozás nélkül: „Natura callida est... et se semper pro fine habet.”

Ez a natura callida nagyon mély és állandó lelki élet nélkül a papot is homo carnalis-szá alacsonyítja. Papi ruhába öltözött homo carnalis! Milyen borzalmas ellentmondás! Pedig nem mondhatjuk, hogy nincs vagy kevés van! Az ilyen papi homo carnalis nem érti meg Krisztus nagy gondolatait, nem fogja fel a lelkek értékét, nem tudja és nem is akarja mindenét és önmagát áldozatul hozni. Ugyan kinek jó és mire jó az ilyen? Sal infatuatum...!

Döntően fontos tehát, hogy éppen a papi lélek kapjon gyökeret a komoly kegyelmi élet által, mély, tudatos lelki élet által.

És stílusos papi lelki élet által.

A stílust külön is hangsúlyoznám!

De hát van a lelki életnek világi papi stílusa is?

Aszketikus irodalmunkban találkozunk a lelki életnek bencés irányzatával, ferences és kármelita lelkiséggel, jezsuita aszkézissel — és más hasonlókkal. De hol a „spiritualité du clergé séculier”?

A magunkfajta passer solitarius sokszor szent irígységgel nézi a szerzetes papnövendékeket és paptestvéreket. Milyen stílusosan élik szerzetespapi életüket! Mennyi értékes lelki tradíció neveli és emeli őket! A sor élén ott halad fényes gloriolájával a szent *Rendalapító*: Beatus Pater Noster... Kezében az ősi *Regula*, a szerzetesi tökéletesség örökértékű alapigazságaival, amelyek évszázadokon át a rendi szenteknek kis külön mennyországát nevelték; mellette a *Konstitúciók*, a *Regula* állandó elveit részletező bölcs szabályok; a *Directorium spirituale* és a *Szokások* könyve, amely a szerzetes lelki életének a legkisebb áhítatgyakorlatát is pontosan leírja. Hozzá a napirend, az előljáró és a közösség nevelő hatása. — Mind stílust teremtenek. Utat mutatnak és már a kis noviciust kész és biztos vágányokra állítják!

Ime, a szerzetesi lelkiség stílusa! Óriási formáló és emelő ereje van. Ezt jelzi az Egyházi Törvénykönyv e kifejezése: „secundum regulas et constitutiones propriae religionis vitam componere”. (593. kán.)

De hol van az egyházmegyei papság* életének ilyen formáló és tartást adó lelki stílusa, amelyet a tegnap jött klerikus elé tárhatunk és amelyhez a fiatal és öreg papnak életét szabnia kell, vagy inkább:

* A „világi” pap elnevezés helyett sokan szívesebben és helyesebben „egyházmegyei” papot mondanak. Én is.

amely a mi papi életünket formálja, — „vitam componere”? — Van-e egyszerűen „*papi lelkiség*”, amilyent folyóiratunk címe sejtet.

Formaliter, kifejezetten — sajnos — ma nincs, vagy: még nincs. Talán főképen azért, mert a Szentatyák valóban stílusos kora után elhomályosodott az egyházmegyei papság életszentségre törekvésének komoly tudata. *Szent Chrodegang* felfrissítette, de néhány század múlva a „vita canonica” meghalt és a káptalan inkább jogi intézménnyé lelketlenedett. *Szent Tamás* és a moralisták még következetesen hirdetik, hogy a felszentelt papnak nagyobb tökéletességre kell törekednie, mint a szerzetesnek. És súlyos teológiai argumentumokkal alapozzák meg e tételt. De a papság nagy tömegében nem lobogott a nagy vágy, hogy erre a nagyobb lelki stílusra, a „status perfectionis acquisitae, exercendae, communicandae” nagy magaslatára komolyan aspiráljanak.

De tárgyilag ennek a papi szentségstílusnak minden eleme megvan. Megadja a papság természete és Krisztus örök akarata; kiegészíti és állandóan formálja a Szentlélektől vezetett Egyház szertartásaival, törvényeivel és buzdításaival.

A *papi élet természetének lényege* kétségtelenül az: hogy egészen Istennek szentelt élet legyen. Ahogy a szerzetesek, a pap is „*religiosus*”. Nem a szónak kánoni értelmében, de ennél szentebb és lelki értelemben. Religiosus: aki önmagát hivatásszerűen odaadja Istennek. A lelki írók szeretik az Úr Jézust „Religiosus Patris”-nak nevezni, mert önmagát legszentebbül feláldozta az Atyának. Az ő szent példájára meghívott szolgálói, a papok is a szónak ilyen szent értelmében religiosus-ok. Lelki életüknek alapja — a dolog természete szerint — náluk is a teljes önátadás Isten és a lelkek szolgálatára („Deo perpetuo famulari; in Ecclesiae ministerio mancipari”). Mindenekelőtt ez határozza meg az életszentség *papi* stílusát is, megkívánt fokát is... És ehhez az ordinatio a gratia sacramentalis bőségét kínálja, a legszentebb papi munkák pedig (szentmise bemutatása, zsoltosma...) minden nap az élő vizeknek újabb üde forrásait nyitják meg a pap számára... Dilata os tuum et implebo illud!

Ami a papi élet természetéből folyik, azt *Krisztus örök akarata* sok irányban részletesen megszabja. Ő a mi Rendalapítónk. A *papi* rend az első és Krisztustól alapított szerzetesrend: Péter, András, János..., a tizenkettő és a hetvenkettő ennek a szent és hierarchikus rendnek tagjai: *Jézus társasága*, a szónak legigazibb értelmében. És utódaik is... napjainkig — ehhez a Jézustársasághoz tartoznak.

Az Úr Jézus a szent Evangélium isteni lapjain maga adja meg papjai szent életstílusának örök alapjait; íme, a mi „*Regulánk*...”

Ez életstílus továbbfejlesztését szeplőtelen jegyesére, a Szentlélektől vezetett Egyházra bízta.

Íme tehát a papi lelki élet stílusának objektív elemei:

A mi rendünk élén is szentséges *Rendalapítónk* halad: Krisztus, örök Főpapunk, a Magister et Episcopus animarum nostrarum. *Regulánkat* Ő szerkesztette: szent Evangéliumának papi szakaszai kiegészítve az Apostolok leveleinek papi vonatkozású részeivel. — Örökké szép *Directorium spiritalé*-nk: a Pontificale Romanumban a papszentelés szertartásai, e közel 2000 éves charizmatikus, kegyelmet is árasztó, szóval és jelképpel szívhez szóló tanítások a papi életszentségről; —

kiegészítik a Szentatyáknak a papi méltóságról írott örökértékű könyvei, kezdve Antiochiai Szent Ignác, folytatva Szent Ambruson (De officiis ministrorum), Chrysostomuson (De sacerdotio), Nagy Szent Gergelyen (Liber Regulae Pastoralis), Naziánzi Szent Gergelyen (Apologia de fuga sua). — *Konstitúcióink*: a Szentlélektől vezetett Egyháznak az egyes korok szükségletei szerint alkotott tételes törvényei a papi élet megszenteléséről, — a Didachetól és az Apostoli Konstitúciótól kezdve egészen a Codex Juris Canonici-nak *De obligatione clericorum* című titulusáig és a tegnap tartott egyházmegyei zsinat előírásáig. — És megszólalnak az *Egyház előjárói*, főképen Krisztus helytartói — és apostoli körleveleikben fölséges tanításokat adnak nekünk papi életszentségünk stílusáról: annak alapjáról, erényeiről és áhítatgyakorlatairól. Különösen X. és XI. Pius pápa fölséges papi enciklikáira gondolok (Exhortatio ad clerum catholicum — 1908; Ad catholici sacerdotii fastigium — 1935).

Ezeknél szebb és hatásosabb papi útmutatásokat elgondolni sem lehet: nemcsak tartalmuk mélysége miatt, hanem főképen azért, mert Krisztus földi helytartója a *ma* papjai számára, Isten üzeneteképen adták. Valahányszor végigelmélkedem e két legújabb pápai dokumentumot, mindig mélyen sajnálom, hogy papjaink alig ismerik és így nem is eszmélnek annak tudatára, hogy ezek szerint kellene a *ma* papjának lelki életét formálnia...

Ime, milyen gazdagok volnánk mi szegény egyházmegyei papok is, ha ismernék saját gazdagságunkat. O si scires donum Dei! Van nekünk is életstílusunk, ősi, szent, charizmatikus, formáló, megszentelő, csak formába kell önteni és öntudatossá kell azt tenni a magunk és főképen az utánunk jövő külön generáció részére.

Ezt a következőképen gondolom és javasolom:

Foglaljuk össze rendszeres gyűjteménybe mindazokat a szent és megszentelő dokumentumokat, amelyek az imént mondottak szerint a mi papi életszentségünknek Krisztustól és Egyházától kívánt stílusát adják: a szent Evangéliumnak papi lapjaitól kezdve egészen XI. Pius pápa papi körleveléig. Adjuk azt papjaink, papnövendékeink kezébe. Tolle, lege, mastica, rumina! — E szintetikus gyűjteménynek ezt a címet adnám:

A papi életszentség kódexe.

Ez a lelki kódex *biztos és objektív* normákat adna minden komoly papnak. Nem kellene különböző, idegen aszketikus írásokkal vagy irányzatokkal próbálkozni. A sajátunkat kapnók: azt, amit a Mester és Egyháza nekünk szánt, tehát biztosan a mi lelkünknek való.

De főképen papnevelőintézeteink lelkivezetőinek jelentene biztos és okos útmutatót. Ahogy az Egyház a noviciusokat saját regulájuk és konstitúciójuk szellemében kívánja nevelni („ut informetur alumni animus studio regulae et constitutionum” c. 565. § 1.), úgy a papjelöltek is saját papi lelki stílusuk szellemében forrnának igazi papokká. Ezek a szent papi normák objektív szabályaikkal később is eligazítanak és emelnék őket.

Igy *lassan formaliter* is kialakulna a papi lelkiség igazi

stílusa, amely szent papi öntudatot, tartást, irányítást és közösségérzetet is adna, — és éppen Istentől akart objektivitásával mély gyökeret biztosítana papi lelkünknek: „*Radicati in Christo...*”

Ezzel a lelki képesítéssel aztán mélyek, heroikusak és hódító erejük lennének...!

Nagyon örvendenék, ha folyóiratunk főtisztelendő szerkesztője is így látná és kezébe venné a „Papi életszentség kódexének” kiadását, csinos, tetszetős kötetkében.

Néhány száz példányra azonnal előfizetek. Hiszem, hogy sokan követnének!

Scheffler János

A szerkesztő megjegyzése: Szíves készséggel vállalom.

Természet és természetfölötti ütközése a pap életében.

Amikor Szent Bernát harminckét társával elindult Citeaux felé, a régi családi hajlék udvarán búcsúzott el legkisebb testvérétől, Nivárdtól. Egyedül neki kellett otthon maradnia, a többi ment Szent Bernáttal. „*Nézd csak, — mondotta egyikük, hogy megvigasztalja a gyermeket — mi elmegyünk, s minden a tied marad. Milyen gazdag leszel! A gyermek gyenge volt még a ciszterci fegyelemre, de válasza elárulja, hogy lelke már ekkor megérett rá: „Ez igazságtalan osztozkodás, — mondotta — ti elragadjátok az eget s nekem hagyjátok a földet!*” A kis Nivárd e néhány szavában benne feszül a keresztény lélek egész problematikája. *Ég és föld, evilág — túlvilág, természet — természetfölötti, kultúra — kegyelem*, két külön világot jelöl. A nagy kérdés az, vajjon egymásra hangolt, vagy pedig egymással birkozó erőpárokat kell-e látnunk bennük? Tényleg meg kell-e válnunk az egyiktől, hogy békésen birtokolhassuk a másikat? Valóban el kell fordítanunk figyelmünket a földtől, hogy az eget megnyerhessük? Meg kell tagadnunk a kultúrát, hogy a kegyelem uralmát élvezhessük? Folytonosan lábbal kell taposnunk a természet jogát, hogy a természetfölötti győzelmét kivívhassuk? „*Nem lehet egyszerre két úrnak szolgálni!*” Jól emlékszünk Urunk szavaira, de vajjon erre vonatkoznak-e?

Aki egyszer *elméletileg* végére járt e kérdésnek, az nem győzi eléggé hangsúlyozni, hogy a kegyelem nem ellensége a természetnek. Előző fejtegetésünkben mi is erre a meggyőződésre jutottunk. De aztán utunkat állják a szentek, az Evangélium legilletékesebb magyarázói s a keresztény élet hiteles példaképei. Életük szinte egyhangúlag ennek ellenkezőjét hirdeti. Ugyancsak saját keserves tapasztalatunk is napról-napra igazolja, hogy a természet és természetfölötti örökös harcot vív bennünk. Tagadhatatlanul kulcsproblémával állunk szemben. A jó Isten segítségével bízva, az igazságot szomjazó lélekkel induljunk el felderítő utunkra.

Szent Ágoston írja egyik munkájában: *Ember vagyok. Kevesebb vagyok, mint ember. Több vagyok, mint ember.* Az első pillanatban szellemes szójátékot látunk benne csupán. Ám a mélyebb tekintet hamarosan aranybányát fődöz fel a mélyén. Szent Ágoston szellemessége itt is nagy igazságok takarója. Válasszuk e három mondatot útjelzőnek s egész problémánkat kifejthetjük belőle.

Ember vagyok.

Test és lélek titokzatos egysége vagyunk. Vonatkozunk el a kegyelemtől is, meg a bűntől is. Marad egy teremtmény, melyben két egymástól különböző világ: *test és lélek, anyag és szellem* egyetlen lénnyé forr össze. Isten teremtő elgondolása először fölülről lefelé a tiszta szellemek hosszú skáláját gondolta el. Utána alulról fölfelé a szervetlen és szerves anyag sokféleségének fokozatain haladt fölfelé. Ott, ahol e két világ találkozik, teremtette meg, gondolta el az embert. Ebből egyrészt az következik, hogy az anyagi és testi valók az emberben érik el csúcspontjukat, benne mintegy átszellemülnek és fölmagasztosulnak. Másrészt azonban, ha fölülről tekintünk az emberre, a szellemi lét legalacsonyabb fokán találjuk. *Szent Tamás* szerint *infimus gradus intellectualitatis*. Annyit jelent ez, hogy szellemünk nem tud független lenni, működésében nem képes tisztán szellemi dolgokra irányulni. A két világ között, mely az emberben található, tisztán természetüknél fogva, már adva van a diszharmónia. A lélek ki van szolgáltatva a testnek s folyton szenved annak lehúzó, érzéki és tehetetlenségre hajló befolyását. E két ellentétes világ a tudatos élet fölbredésével az Én belső feszüléseiben, megosztottságában jelentkezik fájdalmasan. *Tehát a tisztán természetes ember belső harmóniáját az ábrándok világába kell utalnunk.* Ha nincs eredeti és személyes bűn, s ha minden átöröklött terheltséget is kikapcsolunk, a test akkor is összes erőivel a vegetatív élet felé vonzódik, a lélek pedig a tiszta szellemiségben keresi teljes kibontakozását. A kettőjük között levő belső ellentétet csak a halál képes föloldani: az anyag fölszabadul a szellem gátlásai alól, a lélek pedig megszabadul az anyag terhétől.

Érdekes, hogy a modern életfilozófiák elismerik ezt az alapvető kettősséget az *élet és szellem* között (Klages), de éppen ellentétes módon magyarázzák. Az ösztönös, teremtő életlendület pártjára állnak. Szerintük a szellem ennek az életnek ellensége, sőt megbetegedése. A vitális és öntudatlan ősmegélést a tudat abstrakcióinak kényszerzubbonyába szorította. Ezzel szemben már a régi klasszikus teológusok a vitális életszférában látják a tehertételt. Általánosan tanítják, hogy a tiszta természet állapotában is szükség lenne Isten rendkívüli segítségére (*auxilium speciale, sed naturale*). Csak e „természetes kegyelem” tudná megvédeni a lelket a test gravitációjával szemben.

Ime, mielőtt a bűn fogalmát egyáltalán érintettük volna, már belső ellentétet és meghasonlottságot tapasztalunk az emberi természet gyökerén. Már itt érvényesül Szent Pál szavainak igazsága: „*A test a lélek ellen vágyakozik, a lélek pedig a test ellen; ezek ugyanis egymással ellenkeznek, hogy ne azt tegyétek, amit akartok.*” (Gal. 5, 17.)

Kevesebb vagyok, mint ember.

Az ember teremtésekor Isten rendkívüli ajándékai ezt a belső ellentétet föloldották a lélek és szellem javára. Egynéhány órára megcsillant itt a földön a végső állapot, hogy mint feledhetetlen vízió és mágikus cél álljon minden eljövendő nemzedék előtt: íme, az embereszme, úgy ahogy Isten elgondolta. Az első bűn azonban a kegyelemmel együtt eljátszotta az Úr rendkívüli ajándékait is. A természet magára maradt. Mindaz a belső feszültség, ami eddig csak mint elméleti lehetőség állott fenn, most szomorú és tényleges valóság lett. Abban a drámai pillanatban, amikor a szellemi ember Isten ellen fordult, saját belső világában is végbement a lázadás: az érzéki rész szembefordult a szellemmel. Sőt! Nemcsak a természetes állapot következett be: test és lélek szembekerült egymással. Ennél több történt: a lázadó szellemnek bűnhődnie kellett. Ezért az *emberalatti* erők túlsúlya nehezedett rá. (A teológusok ezt így mondták: homo spoliatus gratuitis et vulneratus in naturalibus.)

Gondoljuk csak meg, mindaz, amivel rendelkezett: eredeti épsége, emberi természete, belső harmóniája, szabadsága, élete és egész magavolta, mindez Isten tiszta szeretetének ajándéka volt. Mindössze egyetlen lehetőség maradt nyitva az ember előtt, ahol olyan valami jöhetett létre, ami egyáltalán nem Istené, hanem kizárólag az övé: *a bűn*. Saját akaratának igénylése Isten akaratával szemben. Isten egész teremtett világában, alkotásainak és ajándékainak zárt rendszerében egyetlen pont, ahol nincs Isten, hanem csak az ember. Ez a lényege az első és minden későbbi kísértésnek: „*Olyanok lesztek, mint az Isten.*” Az ember engedett e kísértésnek, szuverén akart lenni Alkotójával szemben. Bűne tehát önistenítés volt. S amikor az első lépést tette meg az *Übermensch* féle, abban a pillanatban elsüllyedt az *emberalatti* erők ingoványában. A szellem bűnéből most már a természet állandó nyomorúsága lett.

Ennek ellenére értelmünk továbbra is az igazságra van beállítva, akaratunknak rendületlenül a jó maradt a tárgya. Tehát az emberi természet magában véve nem romlott meg. De az alacsonyabbrendű gátlások folyton félrevezetik az értelmet, érzéki ingereikkel törbeccsalják az akaratot. Állandósul a belső diszharmónia: mohóság, falánkság, érzékiség, telhetetlenség, állatiasság tör elő az ember belső sebeiből.

Vegyünk ehhez még valamit s akkor teljes lesz a kép. Az első emberben a személyes bünt rögtön követte a természet megnyomordása. Ugyanígy valamiképp állíthatjuk, hogy azóta is minden személyes bűn az elkövetés után sem tűnik el, hanem leszáll a tudatos lét alá, nyomot hagy a természetben, mint gyengülés, szétesés, fölbomlás, szenvedély, ösztön, terheltség és átöröklődő hajlam. A tudatos Én ébredése után önmagában fedezi fel őseinek egész galériáját. Nemcsak Ádám, hanem valamennyi ősenek bűne sorssá válik számára. Ilyennek látja az őszövétségi Bölcs is az embert, mikor ezeket a sorokat veti papírra: „*A halandók gondolatai bátortalanok és terveink ingatagok, mert a romlandó test teher a léleknek, s a földi sátor lenyomja a sokat tűnődő elmét. Alig sejtjük azokat, mik a földön vannak, csak fáradsággal jö-vünk rá, mi szemünk előtt vagyon, az égietek pedig ki tudná kifürkészni?*” (Bölcs. 9, 14—16.)

Több vagyok, mint ember.

Ősi, mélyértelmű legenda szerint Apolló egy köre tette lantját. Ha megtalálnánk ezt a követ s figyelőn fölébe hajolnánk, még most is csodálatos melódiák zsongását hallanánk benne. Hajtsuk egyszer, csak egyetlen egyszer, hallgató fülünket szívünk fölébe. Az emberi természet mélységében is csodálatos melódia zeng, hiszen egyszer szintén a kegyelem hordozója volt. Minden szétszakitottsága ellenére is, mint magános gordonka mélabús hangja, zokog benne a vágy valami után, ami elveszett.

Legalább néha, élete ünnepi óráiban, hivatkozóan rajzolódik ki előtte a felsőbbrendű ember arca. Ilyenkor százszorosán fájni kezd saját életének közönséges lapossága, kicsinyes hétköznapisága. Vágyaiból szövi ki szebbik énjét, s ugyanakkor tisztán érzi, hogy saját erőivel sohasem képes elérni azt. Elkezd erőit acélozni. Mindhiába. Megpróbálja kiölni e vágyat önmagából. Nem lehet. Kelet a Nirvánába menekül e probléma elől. Nyugat az alkotó fantázia ezer alkotásában — művészetében — álmodja meg s kottázza le azt a szebbik világot, amit a valóságban nem tud megélni. Az élet elszakad s az ember önnönmagának mindig torzója marad. Mennyi finoman érezett bánat lappang *Bergson* szavaiban, mikor azt mondja: *az ember életének útja tele van annak romjaival, amivé lehetett volna.* Ugyanez az őszi szomorúság reszket *Hebbel* tollán s lecseppen, mint fáradt könnycsepp: *Und der ich bin, grüsst trauernd den, der ich könnte sein.* S a költő is, talán más fekvésben, más hangnemben, de ugyanezt a melódiát dalolja:

Akartam lenni csillag én is, a végtelenség gyermeke,
Valaki, aki szárny is, fény is, örök szépségek hirnöke.
De lehet-e röpködni annak, ki teste rabszolgája lett?!

Ma olyan döntő szerepet tulajdonítunk a mélylélektani valóságoknak, tényeknek, melyek abban a mélységben lappangnak, ahonét tudatos létünk öntudatlan gyökerei csíráznak elő. Vajjon nem kell-e azt mondanunk, hogy minden belső szétszakitottságunk ellenére is ez a bennünk maradt ösztönös vágy az emberfölötti után természetünknek egy ősi, elementáris élménye arról a néhány óráról, mikor a paradicsomi épségben több voltunk, mint ember? Nem lehet tagadni, hogy szellemünk alaphangulata folytonos és csillapíthatatlan vágy az után, ami fölöttünk van. *Jung*, a híres orvopszichológus is vallja, hogy az emberi lélek át van itatva transcendens érzetekkel s ezek régebbiek a történelmi embernél. Minden nemzedéket túlélnek, elpusztíthatatlannak s a lélek mélységét teljesen betöltik.

Ime, az emberi természet olthatatlan vágya a teljesség felé törekszik. Boldogságra vágyik s önmagában nem találja a boldogság forrását. Hazug tehát a sztoikus bölcsesség: egy falat kenyér, egy korty víz és néhány jóbarát, ennyi elég a boldogsághoz. Hiszen mindez nem adja vissza az embert szebbik önmagának. Boldogságunkat pedig csakis eme álmunk teljesevé adhatja meg. Az ember állandóan tapasztalja saját elégtelenségét, s a vágy akkor sem puszta el. Látja, hogy valami végzetesen hiányzik, reménye mégis megmarad. De ezzel el is érte saját létének végső határait. Erről a sziklafalról folyton vérző szárnyakkal hull vissza önmagába.

A természet magára hagyva csak vágy, — de azt már nem tudja, hogy ami hiányzik, amit keres, ami után sóvárog — az a *kegyelem*.

Csatatér a lelkünk.

Most már kibontakozott előttünk a teljes kép. Mi tehát az ember? A teremtés két birodalmának ütközője. Szabad, személyes Én, aki két világot hordoz önmagában. Az egyik fölfelé vágyik, mint a láng, mert ott van végső hazája. A másik lefelé húz, mint a kő, mert porból vétetett és porrá leszen. Nem hibája ez a testnek, hiszen ez a természete. Az ösztönnek sem hibája, hogy érzéki, mert ez a sajátos tárgya. Tehát nem a „rossz test”, a „bűnös anyag” tusakodik bennünk a jó szellem ellen, mint a manicheusok tanították. A két külön világ érintkezési felülete, az Én önmagában van megosztva. Még mielőtt a kegyelem jönne, már harc van odabent, kiengesztelhetetlen és föloldhatatlan harc. Az, hogy az ember Isten ellen, a föld az ég ellen támad, már csak következmény. Minden harcnak a gyökere abba a mélységbe nyúlik vissza, ahol az ember ember ellen harcol önnön lelkében, ahol az Én saját Énjével birkozik életre-halálra. Mikor a kegyelem megjelenik, már csatatérre teszi a lábát. Tehát ő nem hozza a nyugtalanságot, nem ő dobja a belső meghasonlás tüzes csóváját belső világunkba, hanem már ott találja.

Most van az ideje annak, hogy újból fölvegyük a kérdést: hol az igazság? Azok járnak a jó nyomon, akik a kegyelem és természet belső összhangját igyekeznek kimutatni? Vagy pedig az *Imitatio Christi* jámbor szerzőjének kell igazat adnunk, mikor mesteri kézzel rajzolja meg a kegyelem és természet engesztelhetetlen ellentétjét? (III. könyv, 54. fejezet.) Az eddig mondottak alapján most már nem kelt meglepetést feleletünk. Az igazság ugyanis az, hogy mind a két véleménynek igaza van.

Azt mondtuk ugyanis Szent Ágostonnal: *több vagyok, mint ember*. Ha erről az oldalról közeledünk a kérdéshez, akkor igaza van a sokat emlegetett elvnek: *gratia non destruit, sed elevat naturam*. Ebben az esetben a kegyelem az, amely valóra váltja természetünk legszebb álmait, beteljesíti legtitkosabb vágyait. Említettük, hogy mielőtt a kegyelem jönne, a harc már magának a természetnek területén dúl az alacsonyabbrendű és magasabbrendű ember között. Ez utóbbi, a szellemi ember eseng a segítség után s ujjongva köszönti annak megjelenését. A kegyelem tökéletes összhangban áll Önünk szellemi igényeivel s rögtön segítségére siet az alacsonyabbrendű erőkkal vívott harcában. A lélek és kegyelem e boldog találkozásából születik meg bennünk az „új teremtmény”, a felsőbbrendű ember.

Amikor a multban a pap életének természetes szempontjairól beszéltünk, akkor az egész kérdést ebből az alapelvből gombolyítottuk le. Azután természetfölötti életről volt szó. Ott is azt láttuk, hogy a természet és a kegyelem között hasonlóság áll fenn. A természetet tűzhöz hasonlítottuk, melynek kétféle megnyilatkozását tapasztaljuk: világít (megismer) és melegít (szeret). Ezt a természetes tüzet a természetfölötti nem oltja ki, hanem egy magasabb tűzzel (kegyelem) járja át. Ebből is világosság (hit) és szeretet (caritas) sugárzik. Ez tehát az egyik szempont.

De azt is mondtuk: *kevesebb vagyok, mint ember*. Ebben a pil-

lanatban a lefelé gravitáló erők oldaláról közeledünk a problémához. Ha innét indulunk el, akkor is a valóságos emberi természet rajzát kapjuk meg. Sőt az eredeti bűn után talán sokkal inkább ez a valóság. Tehát ez a nézőmód jogosultabb. Csupa érzékiség, ösztönösség, tunyaság és tompultság éktelenkedik ezen a képen. Ha erre is a tűz hasonlatát akarjuk alkalmazni, akkor forró kátrányra kell gondolnunk, amely nem világít, hanem fojtó füstöt terjeszt; nem melegít, hanem perzsel és pusztít. Ebből a nézőpontból szemlélve mondhatjuk, hogy a természet nem igényli a kegyelmet, nem tárul a természetfölötti felé. Sőt, ellenkezőleg menekül előle és folyton ellentmond neki. A kegyelem itt nem talál fogódzó pontot magának.

Amikor tehát a lelki írók nem győzik hangoztatni, hogy a kegyelem és természet között állandó az ellentét, amikor merészen azt állítják, hogy a természet önmagától csak bűnre képes, amikor nyomatékosan figyelmeztetnek, hogy ne bízunk benne, semmi jóra se számítsunk részéről, — akkor mindig ilyen értelemben beszélnek az emberi természetről. „*Animalis homo non percipit ea quae sunt Spiritus Dei.*” (I Kor. 2, 14.)

II.

E kettős látásból születik a kétféle keresztény típus. Az egyik *optimista*, mert a kegyelem csodája bűvöli el. A másik borzalommal látja a természet szörnyű erejét, ezért *pesszimista*. Amikor a pap természetfölötti életéről beszéltünk, föltárult előttünk a belső szentély, melyet a kegyelem avatott a Szentháromság templomává. Láttuk, hogy az istengyermekség csodája, az imádás és szeretet áradása már itt a földön mennyországot varázsol benne. Annnyira belefeledkeztünk e boldogságba, hogy észre se vettük, mi történik e belső szentély körül.

Most azonban rá kell döbbernünk, hogy ez a kép, ha igaz is volt, mégsem mutatta meg a teljes valóságot. Mert e templom háborgó hullámok között középebe épült. Itt is tombolnak a vizek és zúgnak a szelek, de nem szikla az alapja. Emberi természetünk megbízhatatlan homok. Minden pillanatban fönnáll a veszély, hogy természetfölötti életünk összeomlik a szenvedély viharai között.

Ó, napról-napra fájdalmasan tapasztaljuk, hogy a kegyelmi élet sem a legendák gyermeki légkörét árasztja reánk, a természetfölötti világ sem az ikonok aranyos hátterével varázsol mennyországot földi életünk köré. Néha kisüt a nap, de a Spöttl-képek bájos naivitásából akkor sincs semmi bennünk. Annál többször kiáltjuk a nagy Apostollal: „*En szerencsétlen ember! Ki szabadít meg e halálnak testétől?*” Hányszor vetjük föl a kérdést árva tünődéseinkben: miért kellett ennek így lenni? Hányszor feszegették már a hittudósok is szomjas lélekek e titok zárait: miért tartott mindössze néhány óráig a boldog paradicsomi állapot? Miért nem állította vissza legalább a megváltás belső békénket? Vagy pedig miért nem adja meg a keresztség elvesztett egyensúlyunkat?

Miért . . . miért . . . ?

Ha nem lenne bennünk más, mint ez az összetört és kétfelé húzó emberi természet, ha Isten végleg elfordult volna elesett, kitagadott, nyomorúságos magányunktól, akkor ezt a kérdést mint utolsó libegő

lángot is ki kellene oltanunk. Csak keserű füstje fojtogatná a torkunkat. Nem volna több miért.

A teremtés oratóriuma.

Ebben a pillanatban mindjobban közeledő melódia üti meg fülünket. *Tannhäuser* zárándokai vonulnak el szemeink előtt. Vagy talán inkább *Beethoven* kozmikus víziói a IX. szimfóniában és *Haydn* oratóriumának zenei extázisai. Valóban csak a zeneiség nyelvén lehet érzékelteni ezt a megrázó látomást.

Az ősködöknek és gázoknak rettenetes forrongása, kavargása, birkozása és ütközése vajúdik előttünk, mire anyag lesz belőlük. A kaotikus őanyag mennyi robbanása, vergődése, forrása és kinja olvad végre egy halk pianóba az első csillagos estén. Mennyi energia és atmoszferikus nyomás feszül és erőlködik, míg egy harmatos hajnalon szüzi érintetlenségben kinyílik az első hamvas lilium. Az erőnek micsoda áradása és összjátéka viharzik el, mire kiszövik a tavaszra ébredt játszi pillangó ezerszínű szárnyát. Mennyi harc húzódik meg a szó mögött: *Éden*.

Aztán ősködökön, kavargó krátereken, robbanó erőkön, katasztrófákon át, faunák és flórák temetőjén, a lét kozmikus viharain keresztül megjelenik a következő tételben az *Ember*. Ugyanazok a zenei elemek benne: a kihűlt sziklák atomjai, elmerült faunák burjánzó életkedve, felelőtlen pillangók ősi ösztöne tovább élnek szívében. Az ősködöknek és kaotikus erőnek milyen iszonyatos vihara csitul benne is lassan melódiába; az energiáknak milyen titáni erőlködése bontja ki lassan a szellemet. Az erőnek mekkora összjátékára van szükség itt is, míg megszületik az első akarás. A dallam mennyi zokogása, magába csukló decrescendója és kitörő fortissimója viharzik végig ezen a belső kozmoszon, — míg végre kiforr az *erkölcsi jellem*.

A következő tételben egészen új motívumok veszik át a régi dalt. Mennyi könnynek kell elfolynia, míg megcsöndesül e zárt világban az ősök lázadása. Mennyi rejtett tusakodásnak, vívódásnak, belső vonaglásnak kell megráznia ezt a magános bolygót, mire termékeny talajjá válik. Mennyi belső tűznek, fortyogó kráternek kell kialudnia benne, mire magába tudja fogadni a tiszta fényességet. Mennyi csödnnek, csalódásnak, fájdalomnak, betegségnek és letörésnek kell végigszántania rajta, míg végre először indul el kövér cseppekben az alázatosság langy esője. Mennyi erkölcsi energia és ösztönös erő feszül és birkózik életre-halálra, hogy végre a fináléban fölragyogjon Isten örök ember-eszménye: a *Szent*.

Csak ebben a zenei vízióban s ennek is csupán a végén világosodik meg hirtelen az egész szimfónia vezető motívuma: *Az Isten Lelke lebegett a vizek fölött!*

A kegyelem!

A mechanikus fejlődés-elmélet, mikor a világ keletkezését magyarázta, a *khaoszól* a *kozmosz* felé haladt a nélkül, hogy elfogadta volna a fölötte lebegő isteni irányítást. *Freud* a mikrokozmoszban, az ember belső világában alkalmazta ezt a látást, mikor a *bioszból*, a mélységben gomolygó ösztönös erőkből haladt fölfelé a tudatos világba a nélkül, hogy a *logoszt*, a rendező elvet elfogadta volna. Az újabb ana-

litikus lélektanok már elfogadják az *élet* mellett a *szellemet* is, de a szellem ellenében az élet pártjára állnak, mert nem veszik figyelembe a *kegyelmet*. Miért ne indulhatnánk el mi is egészen alulról? Az őserdők sejtelmes suttogása, ösztönös állati erők vadsága, ösöktől átörökölt gátlások, — mindez bennünk a *természet*. De az egész fölött Isten természetfölötti ereje, a *kegyelem* dolgozik. Az ember a föld végső kivirágzása, gyökereivel mélyen beleszövődik a sárba. De a kegyelem napja ezekből az alantas erőkből színeket, illatot és gyümölcsöt érlel. Csoda történik! Ez a kis virág egyszerre emelkedni kezd. De mert gyökerei eltéphetetlenül bele vannak növe a földbe, mint valami új Atlasz, viszi magával a földet, a testet s az egész teremtet világot az Isten felé!

Itt csillan meg Isten ember-eszméjének egész szépsége. Ő, a Teremtő nem *kultúrhumanistának* gondolta el az embert! Nem *Rousseau Emilje*, nem *Nietzsche Übermensché*, nem az újkor *soffőr-típusa* az ideál számára. Isten elgondolásában az ember zárandok, hős, szent. Zárandok, aki rettenetes mélységekből szédületes magasságokba vágyik. Hős, aki az emberalatti erők százfejű sárkányával küzdve vívja ki az emberfölötti világot. Szent, akinek nem a Föld a hazája, hanem az Isten! Itt le kell hajolnunk, hogy megcsókoljuk az Atya kezét, mert ilyenek teremtet minket. Aztán felvetődik a kérdés, lehet-e még tovább is menni? Igen, az utolsó lépés még előttünk áll. Problémánk éle a keresztútra kapaszkodik.

Ave crux, spes unica!

E sorok írója örökké hálás marad a Gondviselésnek, hogy évek során nagypéntek ünnepét Rómában, a *Santa Croce* ciszterci apátságban ünnepelhette, Krisztus Urunk fájdalmas ereklyéinek közelében. A szertartások nagyjából egyformán tértek vissza évről-évre. Az egyik nagypéntek mégis különlegesen feledhetetlen maradt. Emléke eltörölhetetlenül él a lélek történetében.

Tavaszi volt. Úgy, ahogy csak déli, olasz ég alatt tud tavasz lenni. Gliciniák, lila akácok bódító illatában fürödtek a mámoros kis méhek. Mindenből az élet diadalmas ritmusa keringett elő. Az egész természet az öntudatlan lét egyetlen tomboló öröme volt önmaga fölött. Legalább így hittem akkor, mikor a Gianicolo pálmái alól elindultunk nagypéntek reggel a Kereszt felé. Utunkat az antik Róma emlékei kísérték, jöttek velünk új misztériumra éhesen. A Sancta Croce bazilika is régi pogány palota fölébe épült. Tele volt az is tavasszal és nap-sugárral. Amikor a szertartások végén elindultunk a Keresztért, mintha csak Krisztus sírjába vezetett volna az utunk. Hullámozt a hosszú körmenet; papok és kispapok lehettünk vagy százan. *Vexilla regis prodeunt, fulget crucis mysterium!* — mint a tömjénező füstje, ezüstös szalagban kúszott velünk az ének. Sehogy sem találtam a helyemet. Kicsattanó öröm áradt el egész valómon. Fölolvadtam a tavaszban. Diadalmenet volt ez nekem és győzelmi induló. Néhány perc múlva fölöttünk az erkélyen megcsendült a diakonus ajkán: *Ecce lignum crucis!* Térdre omlott az egész tavaszban álló templom, odafönt pedig *Fumasoni-Biondi* bíboros kezében megvillant a szent Kereszt.

Mintha a belső szentély kárpitja szakadt volna szét: a Kereszt

királyi titka lángolt mögötte. A keresztény misztérium halványan derengeni kezdett. Ime, az antik Róma romjai között, a megkeresztelt természet és megszentelt tavasz ujjongva köszönti a Keresztet. Ó, a teremtés oratóriumának csúcsa nem az *ember*, akiben megbékélt az anyag a szellemmel, nem a *zarándok*, aki már idelelt megtalálja a „szent földet”, ahol megpihenhet; nem a *hős*, aki legyőzte az ösztönök hatalmát s most élete Olimpusán félistenné válik. Mindez a göndör-fürtű és szépszemű Apollo vallása lenne csupán! *A teremtés ormán tündökölni kezdett a Kereszt.* Most egyszerre megértettem, hogy a tomboló természet nem önmagának örült, hanem a Keresztnek. Egy ihletett pillanatban még a különben annyira pogány *Wagner* is megsejtette ezt, mikor a *Parsifalban* így dalol:

Uram, ez a nagypéntek varázsa! ...
A bűnös bánatkönnyeit ontja;
rétnek és ligetnek szerteszét
felvidultát mi okozná?
Minden teremtetett lény örül
a Megváltó nyomán körül
s buzgó fohászt küld hozzá ...

Évekkel utóbb *Gertrud le Fort* megtérésének regényét olvastam. Csodálatos az élmény hasonlósága! Ó a Szent Péter-templomban éli át nagypéntek vízióját. Az erkélyről ott *Veronika* kendőjét mutatják föl. E pillanatban valami megmozdul benne: „Titokzatos tárgyat emeltek magasra. Nem ismertem meg semmit, de ugyanazt a kimondhatatlan meghatódottságot éreztem, mint akkor, amikor a szentségtartót megpillantottam. Úgy rémlett, hogy látom, nem ugyan szememmel, hanem szeretetem belső ösztönével... A következő napokban mindig újra halkan és szeretetteljesen kérdezte tőlem az a nagy boldogító öröm, amelyet az utóbbi idő alatt a szívemben hordoztam: *Tudnál-e szomorú is lenni?* És én szomorú voltam — mindinkább szomorúbbá kellettennem és ezt világosan éreztem.” (*Veronika* kendője.)

Milyen különös. Belső viharok után végre fölér az ember életének ormára. Szívében a győzelem öröme ünnepel. Mi történik? Ebben a pillanatban a nagy boldogító öröm kérdezi: *Tudnál-e szomorú is lenni?* Az ösztönök alacsony erői elpihennek, mint vihar után az utolsó fáradt hullám. Ebben az ünnepi csendben megszólal a kegyelem: *Tudnál-e magadtól is szenvedni értem?* Ha az emberalatti világból indulunk ki, akkor a teremtetett világ ormán az ember alakja világít. *A kegyelem célja eddig az volt, hogy ide fölsegítse.* Amelyik pillanatban azonban itt a csúcson fölemeli a fejét, egyszerre végtelen távolság tárul ki előtte: a természetfölötti cél. *A kegyelem célja ettől kezdve az, hogy ide fölemelje.*

E végtelen két partja között egyetlen híd ível csak át.

A kereszt.

Olyan pontra jutottunk, ahol elválnak az utak. Ami ezután következik, azt már csak keresztény lélek érti meg. Eddig a kívülálló is lelkesen követhette fejtegetésünk vonalát, hiszen megegyezett legnemesebb elgondolásaival. Most azonban egyszerre csalódottan meg-

torpan: Hát a kegyelem törekvése nem az volt, hogy a szellemi embert fölsszabadítsa az alacsonyabb erők uralma alól? De igen! S vajjon a diadalra jutott szellemi ember célja nem az, hogy alkotásaival, kultúrája és civilizációja által Istent megdicsőítse? Igen, ez is. Hogyan? hogy ez is? Úgy, hogy ez csak közbeeső, átmeneti feladata. Végső célja *természetfölötti* és oly magas, hogy az út is, ami oda elvezet, *emberfölötti*. A neve: *kereszt*. Amíg az evangéliumot hirdetni fogják, mindig érvényes marad: „*Aki szereti életét, elveszti azt, és aki életét gyűlöli e világon, az örök életre őrzi meg azt.*” (Jn. 12, 25.) Ez nemcsak tanács, nemcsak a legbiztosabb, hanem az egyetlen járható út: „*Aki nem hordozza keresztjét és jön utánam, nem lehet nekem tanítványom.*” (Lk. 14, 27.)

Keresztény léleknek fölösleges ezt magyarázni. Magában tapasztalja a csodálatos változást. Eddig a felsőbbrendű ember szabadságra vágyódott benne, áhította az ösztönök fölötti uralmat. Amikor a kegyelem segítségével ezt a célt elérte, egy eddig ismeretlen, másvilági boldogság árad el lelkében. De a következő pillanatban már ez a „nagy boldogító öröm” halkan és szeretetteljesen megszólal: *Tudnál-e szomorú is lenni?* Lélekzetelállító csend következik. Mint a *Jelenések könyvében*, itt is a lélek történetének hetedik pecsétje előtt állunk. „*Factum est silentium in coelo.*” Hogy megnyílik-e az utolsó pecsét, attól függ, mi lesz a lélek felelete? Ámulva kérdi: Honnét jött e hang? Ki szólott? A kegyelem? Igen, biztosan. És még valaki. A kegyelem hatása alatt ez a belső nagy öröm, az én örömöm, a bennem lakó felsőbbrendű ember szava is suttogta: *Tudsz-e szomorú is lenni?* Ime, csoda történt a lélekben: *a természet hívni kezdi a keresztet*. Eddig békét akart, most újra a harcot áhítja. Uralkodni akart, most az engedelmességre vágyik. Boldogságot kívánt, most a szenvedést szomjazza.

Elindul keresztútján. Először lemond olyan dolgokról, melyekben nincs semmi rossz. Sőt megengedett, önmagukban nemes dolgokat tagad meg magától, hogy ezzel szabadságát, függetlenségét mind messzebbre vonja attól a határponttól, mely hajszálfinoman a szabad — nem szabad között húzódik. Azután kezdi keresni a szenvedést. Hivogatja halkan, majd mindig bátrabban a keresztet. Eleinte azért, hogy eleget tegyen a múlt vétkeiért, hogy visszaállítsa azt a rendet, melyet az önistenítés bontott meg. Végül keresi mindazt, ami a természetes ember számára megalázó, kellemetlen, visszataszító. Már nemcsak engesztelésből, hanem egyedül azért, hogy szeretetből áldozatul hozza magát Istennek. *Ez a Teremtő legnagyobb megdicsőítése, de egyben az emberi természet legszebb dicsősége is, amikor elismeri saját semmiségét azzal, hogy áldozatul hozza magát.*

Nem annyit jelent ez, hogy a természetet össze kell törni s így alkalmassá tenni a kegyelem számára. Hiszen, amit összetörünk, az már nem lehet alanya, hordozója a természetfölötti életnek. Arról van szó, hogy a természetnek keresztül kell mennie az áldozat tüzén s ennek szabad vállalása által születik meg benne a magasabb kegyelmi élet. Erről mondja a középkori ciszterci misztikus: „*Ideo qui languet, non vult curari, et qui dolet, non consolari.*” Ez Szent Bernát szavainak értelme: „*Az én szerelmesem egy kis mirhacsokor, mindig itt pihen a keblemen.*” Keresztes Szent János később ugyanezt így fejezi ki:

„Szenvedni és megvettetni!” És nem tudjuk, melyikük nagyobb, *Nagy Szent Teréz-e*, mikor „gyenge nő” léteire így kiált föl: „*Szenvedni vagy meghalni!*” — vagy pedig *Kis Szent Teréz*, mikor nagypéntekre virradó éjjel fölujjong az örömtől, mert véres, habos ár tört föl a tüdejéből. Keresztény számára nincs biztosabb „hőmérő”, mint a kereszt. Minden más lehet az érzelmek és hangulatok játéka, de az, ahogy a keresztet nézi és ahogy a szenvedésre reagál, biztos mértéke természetfölötti hőfokának.

Álljunk meg néhány pillanatra a kereszt tövében. Nagypénteken az *Oltáriszentség* és a kereszt titka egybefonódik. Mind a kettő előtt leborulunk, áttörünk a látszaton s a színek mögött Krisztus Urunkat imádjuk. E naptól fogva az élet fájáról ismét az élet kenyerét szedhetjük. A két titok többé el nem választható egymástól. „*Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.*” (I Cor. 11, 26.)

Tehát nemcsak az *Oltáriszentség* van velünk életünk zarándokútján, hanem Krisztus keresztje is. Ne higgyük, hogy csupán Pilátus és cinkosai kezdték ácsolni. Az első embertől kezdve hordozta azt Ádám minden ivadéka. De csak igáját érezte. Tusakodott ellene, átkozta és káromolta. Végre a második Ádám engedelmesen elfogadta és magára vette. E pillanatban a gyalázat fája az élet fájává változott. *Szenvedésének órája a megdicsőülés órájává lett.* A föld ugyanígy az első embertől kezdve tövist és bojtortjánt termelt nekünk. Arcunk verejtékével és ajkunk átkaival irtogattuk. Végre jött az ember, akinek homlokára illett. Koszorúba kötöttük és Krisztus fejére tettük. *Ime, e pillanatban töviseinkből királyi korona lett.* Ez a kegyelem és természet végső titka: amikor a természet megsérülni látszik, akkor nyeri el a megváltást a természet rabszolgasága alól. Ez az önző én végső legyőzése, az embert már semmi sem köti a kegyelemmel szemben. Ezért adott az Atya Krisztusnak emberi természetet, hogy mindenben hasonló lehessen hozzánk, a rendetlenséget kivéve. Ezért tudott szenvedni értünk. Utána pedig azért hagyta meg a szenvedést számunkra, hogy mi is mindenben hasonlóak lehessünk Krisztushoz. Ezért tudunk megdicsőülni is Vele.

Itt a végső felelet, amit a kegyelem és természet küzdelméről mondhatunk.

Ha az alantas természetet nézem, akkor igaz az, hogy a kegyelem ellensége a természetnek, a természet viszont irtózik a természetfölöttitől és menekül előle. Gratia destruit naturam.

Ha a felsőbbrendű természetet nézem, akkor a legteljesebb összhangot találok a kettő között. A természet hozzásimul a kegyelemhez, a kegyelem pedig tökéletesíti és kibontakoztatja azt. Gratia elevat naturam.

Ha végül a megváltott és megszentelt embert tekintem, akkor azt tapasztalom, hogy a fölemelt természet vágyódik a kereszt után s benne találja meg végső megdicsőülését. Gratia supponit naturam crucifixam.

Ez a sejtés lappang a nagypénteki vízió diadalmámoreában, ez

lűktet a természet tavaszi ujjongásában, mert a Kereszt tövében érzi, hogy csak általa érheti el végső beteljesülését. Az egész mindenség s annak csöppnyi mása, az ember, *potentia obedientialis* a kegyelem kezében. Mihelyt *obedientiából* elfogadja a keresztet, a benne szunynyadó *potentiából* „új ég és új föld” születik a világon. A szép lelkek iszonyodnak, a világ bölcsei vallási tébolyt emlegetnek, „*mi azonban a keresztre feszített Krisztust hirdetjük, ami a zsidóknak botrány, a pogányoknak pedig oktalanság*”. (I Kor. 1, 23.)

A szenvedés ezzel misztériummá válik. Onmagában ugyan nincs semmi titok benne, hiszen összetett létünk lassú fölbomlása s a vele járó nyomorúság a természetes ember normális folyamata. Mióta azonban a kegyelem rendjében élünk, Krisztus halálára kereszteltetünk. (Róm. 6, 4.) Ettől kezdve minden elfogadott kereszt megváltó és megdicsőítő szenvedéssé magasztosul. Ez a tudat csalja ki az Apostol ajkán e feledhetetlen szavakat: „*Tőlem azonban távol legyen másban dicsekedni, mint a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak keresztjében, ki által a világ megfeszítettett nekem és én a világnak.*” (Gal. 6, 14.)

III.

Mindannyian álltunk már friss tavaszi szélben a keresztút végső állomása alatt. Stációról-stációra járva kiimádkoztuk és megvezekeltük lelkünk belső borongásait. Mire fölértünk, elfogyott minden imádságunk, de minden bánatunk is vele együtt. Olyan jó volt ott állni a tiszta szélben Krisztus keresztje alatt. Soká tartott, míg rászántuk magunkat, hogy újra visszatérjünk a völgybe, ahol fáradt emberek között fakó verébbé szürkül a szavunk. Valahogy ez az érzés hatalmasodik el rajtunk, mikor ezt az utat lefelé is meg akarjuk járni. Előző alkalommal ígéretet tettünk s most nehéz beváltani.

Viszont szükséges is róla szót ejteni. Az eufóriás életszemlélet olyan mértékben elhatalmasodott közöttünk, az antik embereszmény annyira vonzóvá vált, hogy a keresztény életérzést már gyökerében fenyegeti. Most nem az újpogányokról beszélünk, hanem keresztyenekről, akik legtöbbször jószándékúan és öntudatlanul magát a keresztény lényeket kódósítik el. Megtévesztően szép fogalmazásban olyan álcázott *naturalizmussal* állunk szemben, amihez fogható alig akad a keresztény lelkiség történetében. Magunk is gyakran eltévedünk útvesztőiben.

Folyton az emberről beszélünk, de közben arra az emberre gondolunk, aki a bűnbeesés előtt élt ártatlanul a paradicsomban. Hangsúlyozzuk az egyéniség jogait, de közben a magunk számára is elfeledjük hozzátenni, hogy Isten minden időben mindent követelhet tőlünk. Vele szemben nem lehetnek főntartásaink, kikötéseink. Büszkén valljuk, hogy a kereszténység csupa pozitívum, csupa életigenlés, de alig ejtünk szót az önmegtagadásról és vezeklésről. Modern áramlatokkal szemben sietünk bizonygatni, hogy a kereszténység lényege nem a lemondás és önmegtagadás. De amikor a kereszt evangéliumára kerül szó, hirtelen zavarba jövünk. S valljuk meg, kicsit értelmetlenül állunk, sőt röstellkedünk a középkor „negatív és passzív” erényei előtt. Sok oldalról lehetne megvilágítani e jelenséget, a lényeg benne mindig azonos:

Nem krisztusi kereszténység.

Mint határozott tanítást senki sem fogalmazta meg. Inkább magatartás. Lényege abban áll, hogy a kereszténység lényege iránt színvak. Mindenben keresztény: ragaszkodik dogmáihoz, átveszi formáit, beleilleszkedik tradícióiba, vallását gyakorolja — de a lényeg ismeretlen marad előtte. Ez a lényeg pedig a *természettőlöttség*. A hitnek és meggyőződésnek olyan foka, amely minden dolog mélyén a természetfölötti lényeket és értéket keresi: *Quid hoc ad aeternitatem?* A keresztény magatartás egész röviden annyit jelent, hogy vallja mind a kettőt: természetet és természetfölöttit is, *de a hangsúlyt határozottan és félreérthetetlenül a természetfölötti oldalára helyezi*. Az egész természetnek minden vonatkozásával ezt kell szolgálnia. Vele szemben a nem krisztusi kereszténység ugyanígy vallja a természet és kegyelem valóságát, *de gyakorlatilag a természet pártjára áll*. Elbájozza az evangélium szépsége, de csupán azt a szerepet szánja neki, hogy e földi életet széppé és harmonikussá tegye. Az egyik oldalon a lovagok, monachusok és zarándokok csoportja, akiknek alaphangulata, hogy nincs maradandó lakásunk itt a földön; velük szemben az *esztéták, polgárok és hódítók* döntő élménye a birtoklás és berendezkedés ebben a világban. Az egyik a földi élet értelmét a harcban és előkészületben látja, a másik a harcot már idelent föloldja. Az egyik a kereszt misztikus vonzása alá kerül, a másik kiradírozza — nem ugyan az evangéliumból, hanem saját életéből — a keresztet. (Nem akarjuk azt állítani, hogy a kereszténységen belül csupán a gyökeres vagy-vagy megoldásoknak van helye, jelen szemléleti módunk azonban jogossá teszi ezt a szembeállítást. Majd a következő alkalommal kerül sor e két szempont beboltozására.)

Jó tudnunk, mi ennek a magatartásnak létektani háttere. Rendszerint azok sodródnak ide, akik természetüknél fogva szerencsés hajlamokkal vannak megáldva. (Éppen itt válik kérdéssé, vajjon lehet-e szerencsésnek nevezni az ilyen alkatot?) Aránylag kevés küzdelem után a belső kiegyensúlyozottság állapotába jutnak. Anyagi helyzetük és kultúrájuk viszont módot nyújt arra, hogy e világ szépségeit élvezhessék. Mivel tehát nincsenek nagy vívódásaik, már azt hiszik, hogy szolid erények birtokában vannak. És mert nemes dolgokkal foglalkoznak, tökéletesnek képzelik magukat. Pedig tévedésben vannak. Békéjük hamis. Annak a jele, hogy a kegyelem még gyengén csörgedezik bennük. Nem vágyódnak a hősi erényekre, mert az új embernek még nincs szava életükben. A keresztény aszkézis ezt az állapotot mindig lagymatagságnak nevezte. Itt különösen három típusát szeretnénk kiemelni.

Szép lelkek. A kereszténység magába olvasztotta az antik kultúrát és a germán jogot — s ennek ellenére keresztény maradt. Az egyes lélek számára azonban mind a kettő folytonos kísértés forrása is lehet. Valamennyi között a legfinomabb kísértés az antik életszemlélet. Bármit tartunk is a görög filozófusok istenhitéről, annyi bizonyos, hogy a mitológiák tarka köntösén és sok istenén keresztül egyetlen lenyűgöző élmény világít át: *a nagy pogányok szerették és imádták ezt a földet*. Helyesebben: mindent, ami benne szép és előkelő. A for-

mát és mértéket, mely önmagáért van. A gesztust, amely magában hordja értékét. Az embert, aki csak önmagának tartozik azzal, hogy korrekt legyen.

Ennek a szellemnek sok keresztény utóda él itt közöttünk. Kereszténysége kifogástalan, mintaszerű. Tizedet ad a köményből és mentából. Elvégzi miséjét és breviáriumát — de azon túl magánélete kezdődik; magas fal és díszes rácsozat védi, mint előkelő urak palotáit. Itt szuverén, magának él. A kegyelem eleinte kopogtat ezeken a kapukon, de aztán szemérmesen elhalkul, mert aki belül él, elég korrektnek érzi magát. Bölcs, nagyon bölcs. De ez a bölcsesség valami fáradt, fanyar okosság. Igazán csak a magányt szereti. Nem azért, mert Istent találja meg benne, hanem mert ott saját magáé lehet. És szereti a gondolatot és a könyvet. A gondolatot a gondolatért, a könyvet szép könyvtáblájáért. Szereti a szép természetet is, hiszen eljutott már abba a nietzschei magasságba, ahol a világ csupán mint esztétikai tünemény jelent számára valamit.

Végző ideálja a művelt ember. Nagyon sokat tud, de e mellett szerény. Hüvös eleganciával él magáért a tudásért. Csak akkor esik ki klasszikus nyugalomból, ha egyszerű keresztény lelkekkel találkozik. A túlzás végkép kihozza sodrából. Bárhol éljen is e nagy világon, mindenütt azonos a jelszava: *Dieu n'en demande pas tant! Isten nem kíván ilyen sokat! Aquinói Szent Tamást* ő is toronyba záratná, mint egykor testvérei. *Assiszi Szent Ferencet* ő is lehetetlen alaknak tartaná és bevádolná a püspöknél. Ő volt az, aki *Keresztes Szent Jánost* bebörtönözte és *Bosco Szent Jánost* zárt intézetbe akarta csukatni. *Néri Szent Fülöpöt* neveletlennek tartja és nem tudja megbocsátani neki, hogy goromba igazságokat írt a pápának. És *Szent Pál!* — jaj, ez a legfájóbb pontja — nem tudja, mit kezdjen a nagy apostollal, aki levantei söpredéknéppel ült össze szeretetlakomára. Általában a szentek folyton zavarba hozzák. Kompromittálják szép és okos kereszténységét.

Igen, legnagyobb teher számára az ember. Mindent tud róla s ezért halálosan kiábrándulna belőle, ha a kiábrándulás illő volna magatartásához. Így csupán kitér az útjából. Előkelően, udvariasan. Az evangélium nagyon határozottan és egyértelműen fogalmaz: aki azt mondja felebarátjáról: *bolond*, méltó a gehenna tüzére. Nem, ezt ő nem mondja. Általában mindig finoman fejezi ki magát, pl. így: *túlértékelt vallási eszmékben szenved*. Szenvet, tehát beteg, a beteget pedig sajnálni kell. Apostoli tűz nem égeti lelkét, hiszen idegenkedik minden fanatizmustól. Beavatkozni más ember magánéletébe, a legizléstelenebb dolog a világon. Nem, ő nem térít meg senkit.

Tud szenvedni is. Valljuk meg, szebben, mint Krisztus sok gyarló követője. Tógáját méltósággal fejére húzza, eltakarja szomorú, szelíd arcát. Szenvet szótlanul, mert érzi, hogy ez a végső emberi magatartás, ahol hűnek kell maradnia önmagához s méltónak egy élet gesztusához.

Lehangoló kép, mert úgy érezzük, hogy előkelő magánosnak lenni a legszomorúbb maszk ezen a világon. Bizonyára ettől az antik póztól féltette *Szent Pál* egyszerű híveit, mikor figyelmezteti őket: „*Vigyázzatok, hogy senki meg ne ejtsen titeket bölcseséggel és hiú*

megtévesztéssel, mely emberi hagyomány; és a világ elemei szerint, nem pedig Krisztus szerint igazodók." (Kol. 1, 8.)

Hódítók. Figyeljük csak meg önmagunkat. Nevelődésünk befejezése után néhány év telik el, aztán észrevétlenül teljes pompájában kivirágzik bennünk a régi ember. Természetes alkatunk uralkodó vonásai veszik át egész életünk irányítását. A természetfölötti élet vékony máznak bizonyul csupán; annyit jelent, hogy a régi természet most finomabb eszközökkel és magasabb síkon bontakozik ki. Akiben uralkodói hajlamok lappangtak, most egyházi keretek között keresi az első helyeket. Valami egészen különös, mágikus ereje van fölötte ennek a szónak: *pozíció*. Minden tettének gyökerén ez a rejtett motívum húzódik meg: *fölülkerekedni* vagy pedig *fölülmaradni*.

Talán helyesebb lenne, ha azt mondanánk, nem is annyira a pozíción van a hangsúly, mint inkább saját maga érvényesítésén. A faluban neki kell az első embernek lennie, mert ő az Egyház. A végső szót mindig neki kell kimondania, mert különben elvesz a tekintély. Minden szílat az ő kezében akar tartani, mert övé a felelősség. Ha új plébániára kerül, nem azt tartja első feladatának, hogy figyeljen és megismerjen s hogy megismerjék és megszeressék, hanem rögtön mindent átalakít. Elődei intézkedéseit helyteleníti. Személyi változást eszközöl az egész vonalon, kicseréli a garnitúrát. Összevész munkatársaival, átalakíttatja a képviselőtestületet és iskolaszéket, elidegeníti híveit. Aztán mikor e dühös birkózás után maga körül mindent felpertszelt, amikor mindenkit elnémított és minden szeretetet kioltott, akkor magának tornyának acélos hidegségében diadalmasan csap az asztalra: *Mégis minden úgy lett, ahogy én akartam!* Azt hiszem, a pokolban is ez az egyetlen és végső elégtétel az Istennel szemben. De milyen elégtétel! Ezért még Isten sem tudja megtéríteni őket, mert akaratuk beledermedt ebbe az eszelős kiáltásba: *Mégis minden úgy lett, ahogy én akartam!*

Közben azonban gondoljuk hozzá, hogy itt a földön mindez lejátszódhatik a természetfölötti színen is. A természetes ember önérvényesítése, hatalmi vágyainak kiélése vallásos motívumokba öltözködik, egyházi érdekeket vél szolgálni, keresztesvitéznek érzi magát. Harcol a kereszt diadaláért — de nem a saját belső életében. Gyanakvások, gyanúsítgatások, kémkedések, képzelődések és vádak donquijotei küzdelmeit folytatja az Egyház fegyverzetében. Milyen másként gondolta el Szent Pál az igazi apostol alakját: „*Mindig hordozzuk testünkön Jézus Krisztus halálát, hogy Jézus élete is nyilvánvaló legyen testünkön. Mert mi, akik élünk, mindig halálra adatunk Jézusért, hogy Jézus élete is nyilvánvaló legyen testünkön.*” (II Kor. 4, 10—11.)

Berendezkedők. Nem a kultúra igézete, nem is a hatalom varázsa tartja megszállva őket. Sokkal kisebb az igényük. Megelégszenek az összkomfortos életberendezéssel. Hiányzik belőlük a humanisták ízlése és a hódítók energiája. Csupán maradandóan és kényelmesen szeretnének berendezkedni lakásukban, — és az életben. Minden fáradt kultúra a civilizáció sírjába dől. Ma itt tartunk megint. Találóa írja Leontiew: Mózes a Sinai-hegyre hágott, a hellének az Akropoliszt építették. A rómaiak vérüket ontják a pún háborúban, a szép és zse-

niális Nagy Sándor messze keleten hadakozik, az apostolok hirdetik az igét, a vértanúk rettenetes kínokat szenvednek, költők énekelnek, festők festenek és bajnokok vívnak — hogy a mai polgár e nagy mult romjain állítsa föl trónját s mindezt elfeledve, akár individuálisan, akár kollektív módon élje a maga kényelmes életét.

Azt a világot, amit elmúlt korok kultúrája naggyá tett, a mai ember élvezetessé akarja tenni. Ezért nem látja átmeneti állapotnak a földi létet s nem érzi a mulandóság hangulatát. Mindazt, ami szép és nemes ezen a világon, össze akarja gyűjteni otthonában s gyönyörködni benne. *Galsworthy* szerint a mai középosztályt leginkább a birtoklásban való gyönyörködés jellemzi. Mindezt természetesen túlzás és kilengés nélkül, a keresztény erkölcs szabályai szerint óhajtja élvezni. *Mauriac* a kereszténység *stendhali kísértésének* nevezi: „Ő katolikus lélek, szeretnél te is néhány könnyű órát, szeretnél súlyos bűnök nélkül egy kicsit belefeledkezni gyengéd kapcsolatokba, zenébe, csillogásba. Szeretnél apró izgalmakat tépdetni s melengetni magadban... átadni magadat gyönyöröknek, amelyek alig nevezhetők bűnösnek... vágyódsz egy kis szabadság után. Vágyódsz csatangolni Róma és Milánó utcáin Beylevel, a szenvedélyes utazóval, az értelmes és finom útitárssal... Napfényben fürdő teraszok, jégbehűtött alkohol, önfeledt nevetés a lagúnák fölött, muzsika és az ifjúság futó örömei! Igen, ez a tisztességes polgárok vallása lenne, amelyhez szívesen csatlakoznál. Semmit sem tiltana, ami finom, és semmiben sem sértené a közvéleményt.” (*Petit essais de Psychologie Religieuse.*)

Ó, milyen más e képpel szemben *Szent Pál* katolikuma! Mint a villám, hasít bele lelkünkbe szavai nyomában, mit jelent a *természetfölötti*. „Mindent szemétnek tekintek, csakhogy *Krisztus* legyen nyereségem s én Őbenne legyek... hogy megismerjem őt s feltámadásának erejét, a részvételt szenvedéseiben és fölvegyem halála alakját... Mert sokan élnek úgy,—sokszor mondtam nektek, s most is sírva mondom — mint *Krisztus* keresztjének ellenségei. Ezeknek vége pusztulás, istenük a hasuk, s dicsekvésük az, ami szégyenük. Ők földi dolgokat hajhásznak. A mi hazánk azonban a mennyekben van, ahonnét várjuk *Udvözítőnket* is, az *Úr Jézus Krisztust*. Ő újjáalakítja gyarló testünket és hasonlóvá teszi az ő dicsőséges testéhez azon erejénél fogva, amellyel hatalma alá vethet mindent.” (Filip. 3, 8—21.)

Nem-krisztusi kereszténységről beszéltünk. Bizonyos, hogy nem vádnak szántuk. Vagy ha igen, akkor önvádnak. Talán senki se vádol túlságos exhibicionizmussal, ha azt mondom: mindez én vagyok. Az az emberi természet, amelyet önmagamban hordok. Nem is az alacsonyabb ember, hanem az, amelyik összhangban akar élni a kegyelemmel, de nem emelkedik túl e szép világon, mert tornyára nincs még feltűzve a kereszt.

IV.

Még egy utolsó tekintetet kell vetnünk problémánkra a papi élet-eszmény oldaláról. Ezzel kapcsolatban merült fel emlékeimből egy szomorú óra. Lassan egy évtizede már, egyik vidéki városban kispapokat gyóntattam. Utána egyikük megrendülve és könnyörgő szemekkel kért,

mondjam meg egészen őszintén, hiszek-e abban, hogy a celibátus egy életen keresztül megtartható? Ők nem tudnak komolyan hinni benne. — Nem kérdeztem, mennyien vannak „ők”. Nem is kérdezhettem, mert elborult körülöttem a világ. Papi életemnek talán azóta is legfájóbb emléke maradt. Későbbi utaim egyikén fiatal pappal találkoztam össze. Ő meg azt nem értette, mi értelme van az önmegtagadásnak, hogyan gyönyörködhet Isten a lemondásban? Vajon nem azért teremtette-e az ételt, hogy megegyük, az italt, hogy megigyük s a tüzelőt, hogy melegítsük vele szobánkat? Tovább is lehet folytatni: miért a tonzúra, mikor Isten ékességül teremtette hajunkat? Miért a szegénység és engedelmesség, hiszen az önérvényesítés a természet legmélyebb igénye. S végül tapintsunk a gyökérre, melyből minden hasonló gondolatsor fakad: miért a szűzi élet, mikor éppen Krisztus emelte szentségi magaslatra a házasságot?

Előttünk mered az utolsó miért. Feleletünk csak egy lehet: mert mi nem csupán természetfölötti életre, hanem ennek az életnek továbbadására is hivatunk: „*Bizony, bizony mondom nektek, ha csak a földbe esett gabonaszem el nem hal, egymaga marad, ha pedig elhal, sok termést hoz.*” (Jn. 12, 24.) Ez az utolsó szó. Titokzatos törvény, mely egyformán érvényes a természetes és természetfölötti világban, tovább nem lehet elemezni, redukálni: *az élet bölcsője a halál*. Mi pedig arra küldtünk, hogy legyünk Krisztus továbbélő igéi, Egyháza és áldozata.

Krisztus élő igéi vagyunk.

„*Az igék, melyeket én szólottam nektek, szellem és élet.*” (Jn. 6, 64.) Ezeket az igéket elsősorban nem könyvekre, holt papirosra, hanem az apostolok élő hitére bízta az Úr. Ebben nagy titok rejtőzik, melyet a hirdetés misztériumának nevezhetnénk. Annyit jelent, hogy az *igehirdetés* is, meg a nyomában ébredő *hit* is, nemcsak értelmi, hanem *existenciális* tevékenység, melyet az egész személyiség hordoz. A *gratia supponit naturam* elv az igehirdető szempontjából annyit jelent, hogy az ige, mely ajkáról elroppen, igazán csak akkor gyújt és akkor válik a kegyelem közvetítő eszközévé, ha szellem és élet izzik benne. Tehát az apostol nemcsak a hit tartalmát közvetíti, hanem befolyással van a hívés tényére is. Igaz, a hitet mindig Isten adja, de általában emberi eszközök közbeiktatásával. Az „*analysis fidei*” tárgyalásakor legtöbbször mostohán kezeljük a legdöntőbb tényezőt: az egyik élő, izzó hitén gyullad meg a másik hite, amint egyik gyertya a másiknak adja át világosságát. *Fides ex auditu*. De nemcsak az igazságtartalmat és gondolatot fogadom magamba, mert a hit hirdetője se pusztán ígét mond, hanem valami olyat, ami átment az ő életén. Egyéniségének egész súlya, meggyőződésének lángoló lelkesedése, egész élete áll az ige mögött. S ez érvényes akkor is, ha már hívő hallgatóink hitét akarjuk még élőbbé és gyakorlatibbá tenni.

Nagyon sok esetben azért nem tudunk gyujtani, mert magunk sem égünk, nem tudunk életet sugározni, mert magunk sem élünk. A patopszichológia sokat beszél manapság a legszomorúbb lelki betegségek egyikéről, amely a *személyiség progresszív elsoványodásában* jelentkezik. Erről még többet lehetne és kellene a természetfölötti életben beszélni, mert a *természetfölötti én progresszív elsívárosodása*

napról-napra fenyeget valamennyiünket. Kihal belőlünk az élményszerűség, nem tudunk többé frissen reagálni a kegyelem indításaira, érdeklődésünk elszikesedik, a természetfölötti nem tüzel újabb akaráásra, nincs többé érzelmi kísérője. Hiányzik a feszülés, harc, küzdelem, élet. Vallási életünk mechanikus vegetálás.

Ennek a betegségnek azonban ismerjük a kórokozóját: *Ha valaki nem éhezik egy kissé Krisztussal, nem tud éhezni az igazságra sem, ha nem szomjazik egy kissé a Mesterrel, nem tudja szomjazni a kegyelmet sem; ha nem fázik egy kissé önszántából, akkor nem tud lángolni sem a mennyek országáért.* Ez az utolsó igazság, amit a természet és természetfölötti viszonyáról mondhatunk. De ez a tétel meg is fordítható: *Mihelyt fölébred lelkedben az éhség a természetfölötti dolgok iránt, egyszerre azon veszed észre magad, hogy bőjtölsz. Amikor szomjazni kezded Krisztus közelségét, akkor eltolod magadtól az üdítő italt. Amikor föllobban lelkedben a szeretet lángja, engeded, hogy szobádban kialudjék a tűz. S ha egyszer kivirágzott szívedben a vágy, az egyetlen és elragadó, akkor képtelen vagy életedet megosztani mással — magános vőlegénye maradsz az Istennek!*

Ember vagy, test és lélek foglalat. Kezdheted hát bármelyik oldalról. Csak kezd el! Kezdd a belső szeretettel s a külső keresztek-nél fogod folytatni. Kezdd a külső önmegtagadást és a belső lángolás-hoz jutsz el. Amilyen fokban, ugyanolyan fokban. Csak küzdj, harcolj, szenvedj, s akkor az ige is élni fog ajkadon és életté fogamzik híveid szívében.

Az Egyház mi vagyunk.

Tovább is mehetünk: nemcsak szavunkkal, hanem életünkkel is tanítunk. A látható Egyházzal szóló tan hitünk egyik sarkalatos tétele. Nem tudom, gondoltunk-e már arra, milyen komoly következmények folynak belőle? Az egyik pl. az, hogy az Egyház elsősorban bennünk válik láthatóvá. Tehát olyannak látható, amilyennek mi mutatjuk. Folyton tiltakozunk az ellen, hogy bennünket, gyarló embereket azonosítsanak a szent és szeplőtelen Egyházzal. Követeljük, hogy tegyenek különbséget a személy és hivatal között. Elméletileg tökéletesen igazunk van. Gyakorlatilag azonban alig. Hiszen az emberek átlaga nem képes a tapasztalati megismerés körén túl emelkedni. Sőt fogalmazhatjuk tételünket egész általánosan: az emberi megismerés, tehát a szellemi is, csupán a tapasztalati világ segítségével képes megbízható ismeretek birtokába jutni. Miért csodálkozunk akkor, ha a kívülállók olyannak látják az Egyházat, amilyennek mi mutatjuk?

Az egyik francia regényben a katolikus édesanya gyónását halljuk, aki menyé öngyilkosságának pillanatában látja meg először leplezetlenül önmagát: „Értsen meg engem, Atyám, — mondja gyóntatójának — ha valaki ezen a világon állíthatja, hogy egy lelket elveszített, az én vagyok. Ön gyakran látott sírni engem, mivel e szegény teremtés arról a képről ítélte meg a vallást, amit én mutattam neki. Ki se nyitottam a számat, már közeledésem izgatta, viselkedésem ingerelte... Talán még emlékszik arra, mit mondott egyik nap: A katolicizmus az én anyósom... Atyám annyi lelket mentett meg, ... el tudja képzelni azt a borzalmat, amit én érzek: tisztán jelenlétemmel

rágalmaztam és nevetségessé tettem Őt, akit szeretek. Gyűlöletessé tettem. Eltávolítottam Istentől egy szegény gyermeket, akit Ő talán nélkülem magához vonzott volna. Karikatúrája voltam annak, ami leg-szentebb a világon.” (Mauriac: Ce qui était perdu.)

Mikor ezeket a sorokat olvastam, le kellett tennem a könyvet. Hirtelen magam előtt láttam azt a felelősséget, melyet mi papok hordozunk magunkon. Nem tapasztaljuk-e lépten-nyomon, hogy az emberek lelkében ismét ott a vallási éhség, a transzcendens utáni sóvárgás, és mégis, az Egyházzal szemben valahogy bizalmatlanok? Sok oka lehet ennek. Most csak azt kérdezem magamtól, vajjon nem tartozom-e én is emez okok közé? Ha Krisztus nagyonis világos programját olvassa valaki a Szentírásban, vagy főképp mi olvassuk neki a szószék-ről, — azután életünkre tekint, nem támad-e zavar a lelkében? Korrektségünkben talán nem is kételkedik, de valahogy nem érzi rajtunk egy másik világ lehelletét. Kifogástalan úrnak, józan, természetes embernek ismer. Becsül is. Mégis, ha elbúcsúzunk tőle, valami csendes szomorúság marad utánunk. Csalódás, amit nem is tud elemezni, csak érzi. Jóságunk könyörtelen jóság. Tiszták vagyunk, de mint az őszi nap, amelynek melege nincsen... mert a természet és természet-fölötti küzdelme nem izzik már bennünk!

Továbbélő áldozat.

Említettük, hogy az Oltáriszentség titka elválaszthatatlan a kereszt misztériumától. A mi életünk pedig össze van forrva az Oltáriszentséggel. Hát akkor hogyan lehetne elválasztani a keresztől! Áldozatbemutatók vagyunk! Ennek mélyébe azonban most ne hatoljunk, külön tanulmányt érdemelne.

Maradjunk csak a felületen: *áldozatbemutatók, áldozatmegmutatók* vagyunk. A kenyér bemutatja Krisztus testét, a bor szent véré, mi pedig magát az áldozópapot, Krisztust. E három együtt adja meg az újszövetségi áldozat liturgikus szimbolizmusát. *Minden szimbolika lényege pedig az, hogy érzékelhető, tapasztalható jellegénél fogva intuitív módon szemlélteti a mögötte rejlő mélyebb tartalmat.* Megjelenít egy elmúlt cselekvést, belső állapotot. Célja tehát nem az, hogy elrejtse, hogy még érthetlenebbé tegye fölfogását. Még kevésbbé, hogy torzítsa azt, amit szemléltetni akar. A szent szimbolumok ilyenkor blaszfemikussá válnak. Minden liturgia halála ott kezdődik, mikor a *jelek* elmosódnak, érthetlenekké válnak, nem fejezik ki a *jelzett valóságot*.

Krisztus egész élete, ha szabad így mondani, az Atya liturgiája volt a földön: „*Aki lát engem, látja az Atyát.*” Ugyanígy, azt kell mondani, hogy az áldozópap egész egyéniségének az áldozatot bemutató Krisztust kell szemléltetnie: „*Aki lát engem, látja az áldozatbemutató Krisztust.*” Erre csak önmegtagadó, keresztet hordozó pap képes.

Ó, mennyire ezt keresi bennünk a világ! Az emberek csak akkor tudnak még hinni az evangélium ma is élő erejében, ha látják rajtunk, hogy Krisztus szavára valóban semmire becsüljük azt, amit a világ nagyra tart, és nagyra értékeljük azt, amit a világ semmire se becsül. Ha egyszer mi is végleg berendezkedünk és jól érezzük magunkat e

világban, ha egyszer már mi sem érezzük vándor voltunkat a földön, akkor a természet végleg legyőzi a természetfölöttit. P. Lippert írja, ha az Ecce Homo képe egyszer elveszne, nem is tudnánk többé, milyennek kell lennie az igazi embernek. Ezt a képet nekünk papoknak kell életben tartanunk. Amíg hűek maradunk hozzá, addig az emberek is hinni fogják, hogy az evangélium nem szép álom csupán. Mi vagyunk a világ utolsó reménye.

Itt érünk fel a teremtés oratóriumának csúcsára. Csak most értjük meg igazán, miért kell nekünk is hordanunk az alsóbbrendű ember minden nyomorúságát s miért kell olyan feneketlen mélyből fölvergőd-nünk keresztünkkel a teremtetett lét ormára. Az emberiség templomának tornyán mi vagyunk a kereszt... És minden kis falusi kálvária csúcsán kell hogy mi legyünk az utolsó stáció! *Mortuus est mundo ut vivat Deo.* Így leszünk Krisztus liturgiája. Főpapi alakja ragyog föl bennünk: „Ezért mindenben hasonlónak kellett lennie testvéreiehez, hogy irgalmas legyen és hűséges főpap Isten előtt, hogy kiengesztelje a nép bűneit. Mert abban, amiben ő szenvedett és megkísértetett, meg tudja segíteni azokat is, akik kísértést szenvednek.” (Zs. 2, 17–18.)

Idefönn elmarad már a világ, elmaradnak a hívek. Egyedül vagyunk a szent kereszttel. Ezek papi életünk magános órái, amikor eltűnik szívünkben a szeretet édessége s nem érezzük az istenfiúság örömének áradását. Olyanok vagyunk, mint a késő éjjeli égbolt, csillag csillag után alszik ki rajta. Mintha meghalt volna szívünkben az Isten. Csak a természet kemény éleibe ütközünk minduntalan. Mi pedig világtalanul botorkálunk odabent, míg egyszerre kitapogatjuk Isten jelenlétének egyetlen zálogát: a szent keresztet. *Salve crux! Suscipe discipulum eius qui pependit in te, magister meus Christus!*

E pillanatban könnyeink ezüstös szemfödőjén keresztül halványan derengeni kezd a hajnal. A természetes ember szenvedésének órája megdicsőülésének órája lett!

P. Halász Pius S. O. Cist.

Kereszt-problémánk.

Mi emberek bármennyire különbözünk is egymástól fajtában, bőrszínben, vallásban, korban, nemben és nemzetiségben, bármilyen nagy legyen is közöttünk a kultúrkülönbség, legyünk jók vagy gonoszok: egy dologban mindnyájan megegyezünk, és pedig, hogy szeretjük azt, ami kellemes, ami hasznos, ami nekünk jónak tűnik fel. Ezzel aztán együttjár, hogy mindnyájan kerüljük és menekülni igyekszünk attól, ami kellemetlen, ami nekünk károsnak, rossznak tűnik fel. Ha valaki nem így cselekednék, kételkednénk a józan esze felől. S nem kell gondolni, hogy ezen szabály alól mi papok ki vagyunk véve! Ha a kegyelem által megvilágosítva visszagondolunk hivatásunk történetére, megdöbbenve jövünk rá figyelmesebb vizsgálódás után, hogy még ezen szent elhatározásban is mennyire magunkat és saját javunkat kerestük . . .

De nem is csoda ez, hiszen a világból jöttünk a papi rendbe. Örököltük a világ szellemét, amely érvényesülést és boldogságot nem is tud másként elképzelni, mint az érzékek, ösztönök és kevélység szerint.

A világ törvénye beleivódott vérünkbe, velünkbe. Minden dologról, ami ér bennünket, az első ösztönszerűnek nevezett ítéletet az önszeretet és kényelem e velünk született törvénye diktálja. Hiába is tiltakozom ellene s akarom állítani magam, hogy nálam nem így van, maga Szent Pál szégyenít meg, amikor ő is őszintén bevallja, hogy szüntelen érzi magában a törvényt, mely szinte húzza a bűn felé . . .

Amint én is így küszködöm magamban, szembe találom magam szüntelen Krisztussal, vagy másszóval a kereszttel . . . Ez mélyült lelkembe a keresztségben . . . Ez tárult elém az oltárról, amikor vágyakkal és tervekkel megrakodva a papi rendbe léptem . . . S életem azóta egy szakadatlan küzdelem a kereszttel . . . Szerencsére először nem is tudtam felfogni a feladat félelmetes nagyságát, mert talán visszarettentem volna, hanem csak lassan alakult ki előttem a kép, hogy miről is van szó valójában? . . . Egy életre-halálra menő, kínosnak látszó küzdelemről, ahol én leszek az egyedüli ellenség, aki sohasem kap teljes fegyverszünetet s a kereszt lesz az én kérlelhetetlen ellenfelem, mely üldözni fog mindig és mindenütt — egész a sirig . . . Ott lesz előttem imádságomban, hogy ne kényelmeskedjem, ne ábrándozzam; ott lesz a szentmisén, hogy ne a reggeli gondolata töltse el egész valómat, hanem az igénytelen kis lelki Kenyér ott az oltáron, amely pedig oly semmitmondó érzékeim és fantáziám számára; ott lesz munkáimban, hogy izzadjak s nehezebb végét fogjam a dolognak; ott lesz a tányérom felett, sőt látom, mintha egy-egy válogatott falatba is

bele lenne tűzve, hogy át ne adjam magam teljesen az inyek élvezetének. Ott lesz a kereszt szórakozásaimban, hogy teljesen el ne feledkezzem magamról mások rovására; ott lesz a lelkekkel való foglalkozásban, hogy ne magamat keressem köztük és ne a szép külsőt a lelkek birodalmában . . . Borzasztó! . . . mindenütt ott lesz és elrontja vagy legalábbis megkeseríti ártatlan örömeimet! . . . Önkénytelenül rá gondolkodom a világ „boldog” fiaira, kiket mindez nem zavar s háborítatlanul élvezik az ölükbe hulló gyönyöröket . . . ételben-italban, alvásban, szórakozásban, sportokban, könyvekben: mindenütt és mindenben . . .

Szomorúságom már-már melankóliába sodor, mikor zseniális ötletem támad: nekünk is éppen úgy megvannak a magunk örömei, mint a világiaknak, csak más természetűek. De ez mindegy, a fő az, hogy ezek is örömök, szórakozások, amikben szívesen veszek részt. A világ kedvteléseitől ugyanis ritkán mentesek a büntől és keserv utózik marad, az itteni örömök pedig szelídek és üdék, mint az ártatlan gyermekarc . . . Az a kerestől való szüntelen rémüldözés, — érzem magamban, hogy úgysem természetes — hisz a jó Isten nem azért adta a teremtményeket, hogy kínozzuk magunkat velük, hanem hogy könnyebbé, elviselhetőbbé tegyék az életünket . . . Igen! . . . Nagyszerű! . . . Megtaláltam a megoldást, a boldog papi élet titkát: a megengedett határok közt, a lelkiismereti törvények megsértése nélkül elfogadok s lehetőleg élvezek mindent, amit a Gondviselés ezen békés életben nekem juttat . . . Örömmel alszom, ameddig csak lehet, vigasztos dolgokról elmélkedem, a szentáldozásban minél nagyobb lelki vigasszal igyekszem Jézus baráti Szívével egyesülni, jókedvvel végezem dolgaimat, énekelek, jóízűen eszem-iszom, üdülök s így nem is lesz olyan borzasztó. Közben elméletben mindent szívesen elfogadok, amit a zsinati határozatok s egyéb tiszteletreméltó hagyományok fontosnak tartanak. Később ugyanis mindig könnyebb lesz, haladok és majd komolyan meghallgatják véleményemet. Lesz szabadság s az ember unalmában majd csak talál mindig megfelelő szórakozást. Szóval leszek valaki, akit kezdenek az emberek is észrevenni tolláról és hangjáról egyaránt . . . és végeredményben még lepipálom azokat, akik más pályára mentek . . .

És a kereszt? — Illúzió, amit egy kis művészettel könnyű kiküszöbölni a józan élet utairól . . . Így történhetik meg azután, hogy átélhetjük az életünket, nem ugyan kereszt nélkül, mert az lehetetlen, hanem Krisztus keresztje nélkül, és maradunk emberek, egyszerű szürke emberek, mint a többiek . . .

Mit tegyünk tehát? — hangzik a kérdés. Keressük és találjuk meg Krisztus keresztjét és éljünk vele, vegyük fel mindennap, hordjuk szüntelen . . . Mert az a megváltás egyik csodálatos titka, hogy az Emberfia azt tette a legnagyobb értéké, ami az emberek előtt nemcsak hogy értéktelen, hanem egyenesen gyűlöletes: a szenvedést, a keresztet, bármilyen formában jelenjék is az meg földi utunkon. Hasonlóan ahhoz, mint ahogy a földnek nem adhat termékenyítő erőt sem a beleszórt pénz, sem a ráterített fényes selyemruhák, még kevésbé a drágakövek, hanem az, ami az ember érzékei előtt undorító és kivetendő — a lélek földjét is egyedül az képes megtermékenyí-

teni s természetfölötti gyümölcsök hozására képessé tenni, ami az emberi érzékeket megkínozza s amitől menekülni igyekszik: a szenvedés! ... Ime a kereszt titka! De csak a Krisztusért elviselt szenvedés az az egyedüli csodás erő, mely lelkünket minden teremtetett dolog fölé emeli...

Wilde Oszkár, a világ gyönyöreiben oly mélyre süllyedt nagy költő súlyos megaláztatásában ráébredt e nagy titokra s így fejezte ki: „A gyönyör a szép test számára van, a kín pedig a szép lélek számára!”...

Ime az elrejtett kincs, az igazi nagyság egyetlen útja... Bármennyire kellemetlen is a szemétdomb illata és minden érzékünk fellázad ellene, az ember gondosan összegyűjti a kellemetlen hulladékot s drága pénzt fizet érte, mert felismerte, hogy ebben rejlik a föld termékenységének titka... Bármilyen kellemetlen érzékeinknek a kereszt, a szenvedés, az önmegtagadás, bármennyire gyűlöljük és utáljuk is ezt a világ regulája szerint élő emberek, mi gondosan gyűjtjük s kényelmet, családot, vagyont hagyunk el érte, mert benne és egyedül benne találjuk meg lelkünk táplálékát, természetfölötti gazdagságát és lelkipásztori sikereink kulcsát.

Ha most visszatérek az előbbi gondolatfűzésre, amikor mindenben ott láttam a keresztet, de olyan módon, hogy ezáltal megrontva éreztem csendes örömeimet s érzéki kielégüléseimet: már egészen más szemmel nézem az előbb még gyűlöletes színben feltűnő keresztet... Ezután megértem már, hogy ez az az elrejtett drágagyöngy, mely nagy kinccsé teszi minden cselekedetemet, amely az örök életre érdemesíti még legegyszerűbb emberi ténykedéseimet is... Ez az a bölcsek köve, aminek érintésére minden arannyá változik... Tehát ezután minden ilyen emberileg kellemetlen alkalmat úgy fogok tekinteni, mint aki gyönyörhöz s nagy jóhoz jutott s tőlem telhetőleg igyekszem kihasználni... Bárhogy lázongnak is emberi ösztöneim, elnyomom őket a mindent legyőző öröm gondolatával, hogy ime ismét nagy kincset találok, — ime ismét Krisztushoz egy lépéssel közelebb jutok... Úgy teszek én is először, mint Cirenei Simon... keservesen kell erőlködnöm, hogy én cipeljem azt, amit mindenki megvet s az emberektől semmibe vett Eszmény, Jézus Krisztus kedvéért... De ha mégis erőt veszek lázadozó énemen s kitartok az önmegtagadás tövises útján, az Eszmény lassankint majd testet ölt bennem s olyan lelki megvilágosításokban és vigasztalásokban lesz részem, melyhez hasonlót a világ nem képes adni minden gyönyörével sem... Ezután a kereszt viselése már nem lesz oly nehéz, mert nemcsak hiszem, hanem tapasztalom is csodálatos hatásait lelkemben...

Az Úr szent kegyelmével lassan-lassan felemelkedünk a nagy titok megértéséig, hogy nemcsak kényszerűségből, hanem valóságos örömmel is tudunk szenvedni, mert megtanulunk igazán szeretni...

Szent Andrásról olvassuk, hogy valóságos örömrában úszott, amikor elébe hozták a keresztet, melyre pedig azért ítélte a zsarnok, hogy bosszút álljon rajta a megfeszített Mester hirdetéséért. Amit az emberi gonoszság kéjszomjas gyűlöletében a legraffináltabb büntetésnek szánt, éppen azzal a legnagyobb örömet okozta Krisztus valódi apostolának. A zsarnok gúnyos hahotával szólt az Apostolnak: „Most

hasonló lehetsz majd a te megfeszített Istenedhez" ... Szent András fájdalommal teljes szájalommal nézett rá és csak ennyit felelt: „Ó, ha ismernéd a kereszt titkát!” „O si scires mysterium Crucis!” A zsarnokhoz intézett szavak nekünk is szívünk mélyéig hatolnak s azt kérdezzük magunktól: mi is lehet a kereszt titka? Szívünk megadja a feleletet: A kereszt titka: a szeretet. Olyan mértékű a szenvedésben való részvételem, amilyen nagy a szeretetem. Ha nincs bennem semmi az igaz szeretetből, s csak nyomorult éneket szeretem, akkor bizony irtózom a szenvedéstől... Az emberek életében is láthatóan megnyilvánul ezen párhuzam a szeretet és az eltűrt szenvedés között. A legcsodálatosabban az anyai szeretetnél látjuk ezt. Mit el nem képes tűrni az anya egy tehetetlen kisgyermekért, kit sajátjának nevez... Fájdalommal viselte, fájdalommal hozta a világra, virrasztás, aggodalom s ezer gond közt neveli... De mindezt örömmel teszi, semmi jutalmat nem vár érte, mert a szeretet érzelme vezeti s ez minden terhet könnyűvé tesz. Egy fizetett személy zúgolódnék, hogy fáradt, hogy tovább ezt már nem lehet bírni s valósággal meggyűlölné a kis síró jószágot, mint szenvedéseinek okát... Az anya azonban némán, sőt örömmel tűr el mindent, csak a gyermek megmaradjon s fejlődjék gondtalanul, szépen, egészségesen... Mit nem tesznek azután az emberek a pénzért, — végeredményben önmagukért, hiszen a pénz jelképezi a teremtmények útján nyerhető gyönyörök összességét... Már Xavéri Szent Ferencet a szegény érzete járta át, amikor látta, hogy jóval ő előtte kereskedők pénzért megtették már azon veszélyes utakat, amelyekre ő a láthatatlan lelkekért, azaz Krisztusért csak később vállalkozott... A missziókban most is ott találjuk a mammon ezen szerencsétlen imádoit, kik nem a lelkekért, hanem az emberek pénzéért vállalkoznak mindenre, nem egyszer életük nyilvánvaló kockáztatásával... Temettem egyszer egyik honfitársunkat, ki pár nappal előbb még írgyelt sorskedvelte ember számba ment! Hogyisne! — Hiszen nagy összeget takarított meg keserves munkájával. Oly takarékos volt, hogy még betegségére is sajnálta a költséget, és csak az utolsó nap vitette magát kórházba... Úgy szerette a pénzt, a végsőig szerette, életét adta érte...

És az én szeretetem? Van-e, ami engem is meg tud mozgatni, ami engem is képessé tud tenni nagy áldozatra, ha kell, sok szenvedésre? Ha igen — úgy nekem is van nagy szeretetem... És mire irányul ez nálam? Az életem rá a minden szónál ékeőbb tanúbizonyság... Ha mindenütt és mindenben keresem a keresztet, a magam legyőzését, akkor megtaláltam a kereszt mysteriumát... Éppen, mert mysterium, nem lehet általános szabályba foglalni, ez az én titkom is, hogy miképpen valósítom meg. Ha szeretem a megfeszített Krisztust, a szeretet találékony és szent szenvedéllyé lesz bennem, hogy minél közelebből követhessem Őt az állandó keresztviselésben.

Amíg élek, minden kereszt nekem, ami akaratom s érzéki hajlaim ellen van s azért szüntelen harcban leszek önmagammal... Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét minden nap és kövessen Engem!" ... Nem megy ez nagy szeretet nélkül, nem tökéletes ez Jézus Szívének ismerete nélkül... Amint Ő szeretetből szenvedett értem, hiszen másképp nem lett volna képes mindazt eltűrni,

amit értem elszenvedett... így én is szeretetből szenvedek Érted... Az így folyton önmagát tápláló, növelő szeretet azután majd mind közelebb hozza a szívemhez az élő Krisztust. Ráébredek lassankint, hogy mást nem is lehet igazán szeretni, csak Őt és hogy mindaz, aki helyette mást szeret, önmagát csalja s végzetébe rohan... De jól jegyezzem meg magamnak és mélyen véssem a szívembe a nagy titkot: az élő Krisztust csak a kereszti útján találhatom meg, hiszen minden más úton önmagamot keresem. Csak a szenvedés útján, vagyis önszeretetemen keresztültörve jutok el Krisztusig. Tehát kereszti és szeretet elválaszthatatlanul összekapcsolt két mysterium, mely bennünket Krisztus Szívéhez vezet. — „Gustate et videte.” — ízleljétek meg és lássátok!...

Alacoque Szent Margithoz így szólt az Úr Jézus egyik jelenésben: „A kereszti jegyeseim ágya, ott fogod megismerni szeretetem minden gyönyörét!”... Kemény és kényelmetlen ágy, melytől irtózik az emberi érzékiség, pedig ott és csak ott van elrejtve a gyönyörök gyönyöre, az Úr Jézus irgalmas Szíve...

Csodálatos-e ezek után a szentek előttünk érthetetlennek látszó vonzalma a szenvedések és megaláztatások iránt? Keresztes Szent János: „Pati et contemni pro Te”... „Aut pati, aut mori” (Szent Teréz). Assiszi Szent Ferenc az Úr sebhelyeivel megpecsételve... Szent Ignác kívánja az üldöztetést Társasága számára, hogy ki ne hűljön a tagokból a tiszta Krisztus-szeretet... S mennyi megtisztító nagy szenvedés van az apostolok s a szentek életében!

Az Úr rendszerint előkészíti őket sok kegyelemmel, lelki vigasztalással s apróbb keresztekkel, amíg azután elég erősek a nagy, minden áldozatot magába foglaló kereszti elfogadására... Szent Istvánnak elveszi egyetlen reménységét a földön: Szent Imrét... Szent Erzsébetnek férjét, otthonát, gyermekeit, becsületét... S nekem?... Volt-e már igazi nagy kereszti részem? S elfogadtam-e? Miből ismerem meg, hogy elfogadtam? Ha nyugalmat találtam lelkemnek, mit semmi sem képes megzavarni!

A gyakorlat lassankint arra is megtanít majd bennünket, hogy nem azok a szenvedések a legnehezebbek, amiket magunk vállalunk és saját elhatározásunkból viselünk, ha mégoly nehéznek tűnnek is fel azok. Önszeretetünk oly nagy, hogy megóv bennünket minden túlzástól, hacsak nem hiú vetélkedés vezet bennünket még önmegtagadásainkban is. A legnehezebb kereszti tehát nem az, amit mi magunk választunk, hanem amit Isten gondviselő Keze rak ránk. Magunk választotta kereszti jeink és Isten adta kereszti jeink között rendesen olyan nagy a különbség, mint a békebeli hadgyakorlatok vaktöltései és az igazi háború bombázásai és gáztámadásai között... De amint a háborúra a békeévek gyakorlatozása készít elő, úgy a mi önként vállalt apró penitenciáink is megedzik lelkünket s Isten kegyelmével alkalmassá teszik a nagyobb megpróbáltatások békés, türelmes elviselésére. Aki még kicsinyben sem gyakorolja magát, hogyan állná meg helyét a nagy, nehéz harcokban?... Pedig az igazi babér nem a békeévek gyakorlataiban, hanem a harctér emberfeletti megpróbáltatásaiban terem, s azért az igazi katona óhajtja a komoly küzdelmet, a nagy áldozatokat, mert csak itt lesz alkalma magát kitüntetni, bátorságát megmutatni... Mert nagy és veszélyes a mi harcunk, hiszen

nemcsak a test és vér ellen kell küzdenünk, mint az Apostol mondja, hanem a levegőég hatalmas gonosz szellemei ellen is.

Többen talán azt gondolják magukban, hogy nekik egyáltalában nem is lesz alkalmuk nagy küzdelmekre, különleges megpróbáltatásokra... „Misszióba nem megyek” — mondja az ilyen — „egy csendes papi állásban pedig igazán nem szoktak egetverő problémák előállni”... Pedig téved az ilyen is, mert ő is kaphat mindezek ellenére hatalmas nagy keresztet... Egy nem várt súlyos betegség, mely áthúzni látszik minden számítását...; egy megtisztelő és nagy belső megelégedéssel vállalt pozíció, melyről talán túlkorán és váratlanul le kell szállni... mindez nem gyerekjáték és a missziós kereszttekkel egyenrangú megpróbáltatás... Itt is — akarva, nem akarva — el fogom árulni, hogy a kereszt-e az én üdvösségem, vagy saját kis hiúságom az ügyesen takargatott végcélom... Akarva, nem akarva, előbb-utóbb mindenki észreveszi majd rólam, hogy a papi élet számomra csak egy földi pálya, nem pedig a Krisztussal együtt végzett keresztút, melynek szívesen járom a stációit, bármilyen keservesek is emberi természetemnek...

Tehát lélekben úgy vagyok, mint aki szüntelen gyakorolja magát a napi apró keresztetek hordásában, s várja, mintegy számít rá, hogy majd az Úr egy nagy keresztre is méltónak találja őt. Boldog, ki így várja az Urat. Bizonyosan megkapja, amit remél: a nagy keresztet s vele együtt a nem is sejtett nagy kegyelmek s tiszta lelki gyönyörök áradatát: „A kereszt jegyeseim ágya, ott fogod megismerni szeretetem minden gyönyörét!”...

Emitte lucem tuam et veritatem tuam, ipsa me deduxerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum et in tabernacula tua... a Te szent hegyedhez: a Golgotához, a kereszt tövéhez s ezen át a Te szent tabernákulumodhoz, Szíved nagy szeretetének Szentségéhez...

De mi lesz azután a végkifejlődése egy ilyen keresztthordozó életnek? — kérdezzük magunktól kíváncsian... Az lesz, hogy lassan-lassan egészen átförmálódunk az Istenfia képének hasonlóságára... Napi táplálékunk lesz a Kereszt, mint az imádság mondja: „Sebeid legyenek számomra étel és ital, mikkel táplálkozzam s gyönyörtől megittasuljak”... (L. a breviáriumban Szent Bonaventura hálaadó imáját a szentmise után.) A testi táplálék testünkkel s vérünkkel formálódik át; így a csodálatos táplálék is egészen át fogja alakítani lényünket. Hasonlók leszünk, mint az Úr Jézus Teste, Kinek születése pillanatától a keresztig napi tápláléka volt a szegénység, a megvetetés és a fájdalom. Ez a csodálatos étel nevelte, táplálta azt a szent Testet, mely érett gyümölcsként függött a keresztfán. Onnan vették le a Szűzanya ölébe, hogy azután a világ végéig szét legyen osztva mindazoknak, kik éheznek és szomjúhozzák az Igazságot...

Mi is némileg hasonlók lehetünk... Ha a mindennapi kereszt tápláléka átförmálta lelkünket s már csak a megfeszített Krisztusért élünk: — akkor, de csak akkor leszünk mi is érett gyümölcs s alkalmas eszköz arra, hogy mintegy kiösszuk magunkat a hívó lelkek számára... Örömmel leszünk mindenkinek mindenévé, hiszen nem magunkat adjuk, hanem a megfeszített Krisztust...

Napi imáinkban kérjük az Úr Jézust, hogy tárja fel előttünk a

kereszt e csodálatos titkát: „Áraszd ki szereteted fényét, hogy bennünket kísérve elvigyen a te szent hegyedre, a Golgota keresztjéhez s a Te tabernákulumodhoz, Szíved lakhelyéhez. Amen.”

K. J.

Papi keresztúton húsvéti lelkület.

Kétféle ember van a világon. Van olyan, akinek egész élete csupa panaszkodás; akinek minden porcikája sajog; minden nap új betegséget hoz számára. Hát még a lelki szenvedései! Még az ág is húzza! Lavinyszerűleg szakad rá a baj! Minderről természetesen mindenkinek tudnia kell. Látogatóit ezekkel mulattatja. Pedig fényes anyagi jólét veszi körül.

Ismertem egy másikat, aki letagadta minden baját. Egész életén át a makkegészségesnek szerepét játszotta, pedig dehogyis volt az. Utolsó, rettenetes betegségének, a nyelvráknak, legalábbis első szakában, igyekezett mindenkivel elhitetni, hogy ő tulajdonképpen egészen jól van. Lelki bajai alatt pedig szintén nemcsak nem tört le, de még meg sem hajlott. Tette pedig mindezt csupán férfias keménységből.

Valamikor régen közel jártam az első kategóriához. A Kármel kigyógyított. Most, bár messze vagyok a másiktól s nem is óhajtom elérni, nem szoktam panaszkodni s nem is igen tudom magamat a kereszthordozó szerepébe belegondolni, mert annyira jó dolgom van. Mikor tehát felszólítást kaptam arra, hogy beszéljek a keresztutamról, az első pillanatban megzavarodtam. Később eszembe jutott, hogy hiszen én be akarok jutni Isten végtelen irgalmából a mennyországba; márpedig akkor nekem rajta kell lennem az egyedül oda vezető ösvényen, a keresztúton. Tehát nem kell más, mint hogy odatapintsak a jobb vállamra s egész bizonynyal megtalálom a keresztemet. Valóban úgy is volt. Megtaláltam, sőt megállapítottam, hogy nem is a legkönnyebbek közül való. Most veszem csak észre, hogy milyen súlyos! És milyen érdes! Mennyire vágja a vállamat! Eddig nem gondoltam rá, s azért nem vettem észre.

Hadd beszéljek tehát arról, hogyan lehet az embernek a keresztjéről elfeledkeznie, illetve azt húsvéti, diadalmas lelkülettel viselnie.

Oktatásért nem kell messze mennünk: az evangélium megadja. „Elég a napnak a maga baja”, mondja az édes Udvözítő. Kis Szent Teréz pedig, mikor utolsó betegségének gyötrelmei között hogylétét kérdezik, azt mondja, hogy szenvedése tűrhető, mert csupán a jelenben szenved s nem gondol arra, hogy ez az állapot tovább fog tartani. A jelen szenvedésekhez nem toldja hozzá a jövőöket. Ez a szabály végtelen fontosságú. Sokan nem ismerik, sőt volt alkalmam tapasztalni, hogy vannak lelki emberek, akik mégcsak meg sem értik és lehetetlenségnek tartják.

Tizenkét esztendeje annak, hogy igen fájdalmas operációnak

kellett magamat alávetnem. Altatásról a szívem állapota miatt nemigen lehetett szó, de meg különben is én félek tőle: az ember, ki tudja, mit talál összefecsegni a narkózisban; a helyi érzéktelenítés pedig a szöveteknek gyulladt állapota miatt hatástalan maradt. Előtte való nap mentem be a kórházba; reggel kiültem a kertbe egy padra és olvastam. A műtét tíz órára volt kitűzve. A kedves nővérek sorjában jöttek engem vigasztalni és bátorítani. Hiába mondtam nekik, hogy én nem gondolok a műtetre, mert hiszen még csak nyolc óra van. Képtelenek voltak ezt elhinni, pedig betűszerint így volt. Eszembe se jutott volna, há ők nem emlékeztetnek rá. Minek izgassam magamat előre. Mikor azután tizkor odahívtak, akkor persze gondoltam rá, s még inkább azon fél- vagy egész óra alatt, — már nem emlékszem, mennyi volt — amikor leszíjazva feküdtem ott görcsösen összeszorított fogakkal és öklökkel, mukkanás nélkül. Arról elmélkedtem, hogy milyenek lehetnek a pokol kínjai, ha még ennél is rosszabbak. Délután meglátogatott az előljáróm s elszörnyedve jegyezte meg, hogy olyan vagyok, mint egy halott. Egész éjjel virrasztottak mellettem, mert attól féltek, végem lesz.

Akár hiszi valaki, akár nem, ezek alapján merem állítani, hogy az ember még ilyen keserves esetben is megmaradhat a jelenben a nélkül, hogy a közvetlen vagy távolabbi jövő miatt izgulna.

A mai nehéz körülmények között ez az elv a rendsnél is fontosabb. Nem tudjuk, mit hozhat a holnap. Ami engem illet, én magam elé képzeltem a lehető legrosszabb eshetőséget, abba teljesen belenyugodtam, egyelőre pedig nem gondolok vele. Ha majd eljön az az óra, az Úristen meg fogja adni segítő kegyelmét annak eltűrésére, legyen az akár a kínhalál. Az Úristen csak a jelen bajaink elviselésére segít; ha azokhoz önként adjuk hozzá a jövődönék súlyát, le kell roskadnunk a teher alatt.

A másik fontos elv az, amelyre már bevezető soraimban is céloztam, hogy ne gondoljunk a bajainkra, legalábbis addig, amíg lehetséges róluk a figyelmünket elterelnünk. Márpedig egy kis gyakorlattal annyira vihetjük, hogy ez a lehetőség csupán igen súlyos erkölcsi csapásoknál és komoly betegségeknel szűnik meg.

A multkor egy kedves volt tanítványom, akit valamikor nagyon régen hittanra tanítottam a bajai gimnáziumban, egy kiváló budapesti orvostanár levelében hogylétem iránt érdeklődött s azt kívánta, számoljak be neki részletesen állapotomról. Tudván azt, hogy óhaját őszinte szeretet sugallja, megtettem a kedvét. Gondolatban végigkopogtattam és tapogattam ezt a vén szervezetemet és közöltem vele a látteleket. Hallatlan, hogy mennyi bajomat fedeztem fel, holott éppen akkor igen jól éreztem magamat, s egyébként eszembe sem jutott volna bármiről is panaszkodni. Valóban nem kell egyéb, mint hogy az ember foglalkozzék a bajaival s azok tömegesen nyomulnak előtérbe, míg ha nem gondol velük, nem adnak életjelt.

Még mindig nem a papi keresztútnál tartok, hanem arról beszélek, melyet többé-kevésbé minden embernek meg kell járnia s erre vonatkozólag van egy egyéni elvem, melyről nem tudom, beválik-e másoknál is, de azért megemlítem. Ez az, hogy igyekezzünk csekélyebb méretű testi bajainknak ellenállni. Ne adjuk be azonnal a derekunkat,

hanem erős akaratú magatartással nyomjuk el őket. Olvasóm meg fogja érteni, ha elmondom a következő esetet.

Hakodatéból utaztam egy alkalommal, Japánban töltött három esztendőm alatt, hajón Yokohamába. Ha jól emlékszem, három napi út volt. A szerény méretű személyszállító gőzösön mindössze ketten voltunk utasok, egy porosz rendőrtiszt, akit a japán kormány azért hívott meg, hogy oktassa az ő rendőrségüket és jómagam. Az idő nem volt rossz, de előzőleg nagy vihar lehetett, minek következtében a hullámlás állandóan erős volt és hosszában ringatta a hajót. Habár én különben mindig bírtam a tengert, ez alkalommal a szervezetem a nélkül, hogy észrevettem volna, megsokalta a mozgást és készült beadni a kulcsot. Ebéd közben az útitársam egyszerre csak rám kiált: „Szaladjon ki a fedélzetre, mert már egészen zöld.” Ebben a pillanatban én is megéreztem a tengeri betegséget, s annak undorító megnyilvánulása már a torkomnál volt. Talán már el sem tudtam volna érni a fedélzet párkányát, hogy belenézsek a tengerbe. Ekkor azonban megkeményítettem magamat: csak azért se! S íme útitársam elcsodálkozva mondja: „No ilyen sem láttam még. Az előbb olyan zöld volt, mint a fű, most pedig egyszerre az arcába szökött a vére. Egészen kipirosodott.” Ezzel a tengeri betegség is teljesen megszűnt.

Magától értetődik, hogy valami súlyos fertőzéssel szemben az ilyen ellenállás nem járna eredménnyel, de apró meghüléseknél, kezdődő hurutoknál sikerrel szoktam alkalmazni. Mikor a nátha elkezdő fűcsarni az orromat, egy erős „csak azért se”, az akaratérőnek megfeszítése, s íme átmelegedik az egész szervezet és a baj megszűnik. Tessék megpróbálni. Nem mondom, hogy mindig használ, de igen gyakran megteszi. Azon múlik, hogy milyen fokú a meghülés. De ha nem is sikerülne elválni a bajt, az ilyen ellenállás a gyógyulást mindig siettetni fogja.

Lelki szenvedések terén is gyakorolhatjuk ezt az ellenállást. Kinek vagy minek van abból haszna, ha én agyonbúsulom magamat valami miatt, amin már amúgy sem lehet segíteni. El az ilyen betegítő gondokkal! Egy erős akaratú aktus, egy elszánt „csak azért se”, s íme szinte látjuk, amint a sötét köd kipréselődik a lelkünkéből. Ezt a gyakorlatot minden neuraszténia embernek magáévá kellene tennie.

Most azonban térjünk át a papi életnek sajátos keresztútjára s arra a kérdésre, miként kell azt napsugaras és diadalmas lelkülettel megjárunk. Mert, hogy a papi életnek vannak másokéval nem közös szenvedései, ahhoz nem fér kétség.

Nekem a pasztorációs keresztetek terén nemigen van személyes tapasztalatom. Az én jó porvai híveim, akik között másfél esztendeig működtem, olyanok voltak, mint a kezes bárány, s alig emlékszem arra, hogy félreértés vagy surlódás fordult volna elő közöttünk. Ellenben hallomásból mégis beszélhetek, s alig tudok súlyosabb szenvedést képzelni annál, amelyről egy buzgó falusi lelkipásztor számolt be nekem, akinek hívei között el van terjedve a nemzetgyilkoló pestis: az egyke. Magától értetődik, hogy ilyen helyen a gyermekektől és az aggoktól eltekintve úgyszólván az egész nép halálos bűn állapotában van. Sőt még az is kérdés, vajjon az öregek kimenekültek-e belőle. Reájuk hatni szinte reménytelen vállalkozás. Akárcsak mohamedáno-

kat akarna az ember téríteni. A legszebb reményekkel kecsegtető leánylelket az esküvő előtt megrontja az anyja s ha a nő egyszer megtanulta, miképen kell az anyaság terhei alól kibújni, beszélhet-nek annak Isten törvényéről és hazafias kötelességekről!

Súlyos kereszt, kétségtelen, no de hiszen az Úristen a paptól csak azt kívánja, tegye meg a kötelességét, nem pedig azt, hogy lehetetlen körülmények között csodás eredményeket mutasson fel. Ott van az ilyen plébános számára a még romlatlan ifjúság; a liliomos munkatér. Segítse be egyik-másik leányt a zárdába, irányítsa egyik-másik fiút papi vagy szerzetesi pályára, mielőtt megromlanának, s ha csak egynél sikerülne is, már ott sem élt hiába. De meg azután, ha híveit nem tudja megszentelni, igyekezzék ő maga szentté lenni. Ezzel azonban már ki is mondtam ennek az én kis cikkemnek legfőbb gondolatát. Mert hiszen a keresztiek húsvéti lelkülettel való viselésére nincs más eszköz, mint ez az igyekezet.

Súlyos lelkipásztori kereszt az is, — melyről papi koronákon annyszor hallok — mikor a tanítókkal vannak állandó surlódások. Ezekkel szemben akarva sem tudnék mást ajánlani, mint iménti elszólásomat, mert mihelyt a pap rálép az életszentség útjára, — amire őt végre is hivatása kötelezi — az ilyesmi megszűnik török átok lenni s bár megmarad keresztnek, nagy áldássá lesz, amennyiben alkalmat nyújt a türelem és sok más erény gyakorlására.

Nem is akarok tehát többet mondani ezen külső keresztokről, hanem rátérek azokra, amelyek magával az erénygyakorlattal, az életszentségre való törekvéssel járnak s attól elválaszthatatlanok. Nem mindenki fogja ugyanazokat érezni; az egyik ettől szenved, a másik mástól, de szenvedés nélkül nem járhatja meg az egyedüli égbe vezető utat. Az a Golgotán vezet keresztül. Itt megint csak a magam keresztjéről beszélhetek. Szeretek róla elfeledkezni, de bizony néha a földig lenyom.

Budapesten tártam fel ezt illetőleg a lelkemet, lehet valami húsz esztendeje, valaki előtt, akit szentnek tartottam. Mère Marie de Jérusalem volt, — Isten nyugosztalja — az Ullői-úti Örökimádás nővéreinek főnöknője. Még cisztercita koromban szoktam nála lelkigyakorlatokat adni és saját lelki ügyeimet vele megbeszélni. A mondott alkalommal így szóltam hozzá: „Tudja, Anyám, már nyolcadik esztendeje vagyok a Kármelen s eddig csak vitt a lelkesedés, de most már bizony kezdem érezni ennek az életnek a terhét.” A válasz meglepett. Valósággal felragyogott az arca az örömtől és így szólt: „Szerencsét kívánok Önnek ehhez, Atyám. Így van ez rendén. Hála Istennek, hogy már kezdi érezni a lelki élet súlyát. Alacoque Szent Margit is mindig azért imádkozott: „Édes Jézusom, adj nekem unottságot.” Mert könnyű addig szolgálni Istennek, amíg a szolgálat élvezetet okoz!” Most már teljesen megérttem ennek a Szentnek felfogását; hiszen tökéletesen azonos Keresztes Szent Jánoséval.

Azt hihetné az ember, felesleges bárkit is arra figyelmeztetni, hogy elégedjék meg a maga keresztjével és ne vegye a vállára a másét. Pedig dehogy is felesleges. Csoda-e, hogy azután a kettős terhet nem bírja vidáman viselni, mert végre is az Úristen mindenkinek csupán annyi erőt ad, amennyi az övének viseléséhez elég. A világi

pap püspökének gondjait veszi kéretlenül a vállára, a szerzetes ugyan-
úgy a főnökéét. Ősz hajszálakat növeszt a fején olyanok miatt, amikhez
semmi köze. Bosszankodik, emésztí magát azért, mert feletteseinek nem
tesznek így vagy úgy. Pedig milyen boldog lehetne, ha mindezekkel
nem törődne!

Ime egy tipikus eset. Egy német női kolostorban adtam egyszer
lelkigyakorlatot. Az egyik idős nővér, aki mellesleg mondva nagyon
értelmes egyéniség, sőt jónevű ironő, több könyvnek szerzője volt,
a tíz nap alatt minduntalan hivatott engem egy gondja miatt, mely
őt állandóan nyugtalanította s szinte még aludni sem hagyta. Az élés-
kamrájukban — így adta elő a dolgot — van egy bádóg fürdőkád.
Ennek tetejére deszkákat raktak s ezekre helyezték a befőttes üvege-
ket. Hiába mondta ő már ezerszer a főnöknőnek, hogy a sok befőt-
t súlya alatt a kád oldalai össze fognak roppanni, akkor pedig össze-
törnek a befőttes üvegek és tönkremegy a kád. A főnöknő nem veszi
komolyan ezeket az ő aggodalmait és nem intézkedik. Tegyek valamit
én ebben az ügyben, mielőtt a szerencsétlenség bekövetkeznék.

Hiába beszéltem én annak a jó léleknek, hogy ne törődjék ezzel
a dologgal, hanem bizza azt a főnöknőre, aki bizonyára tudja, hogy
mit tesz. Nem voltam képes megnyugtatni. Tudtommal a katasztrófa
nem következett be; a sok lekvár és cukorba-főtt gyümölcs nem folyt
el, hanem eljutott rendeltetési helyére: megették. A dolog azonban
tanulságosan mutatja, hogyan képes egy ilyen mosolyra indító körülmény
egy léleknek nyugalma hosszú időre megzavarni.

Fiatal cisztercita koromban egy házban voltam egy idős rendtag-
gal, aki folyton másokat szapult, főleg pedig az apáturat bírálta.
Elég oktanul felültem neki, s megtörtént, hogy napokon keresztül
állandó ingerültségben tartott az előjáróimnak egyik-másik intézke-
dése, amely pedig a legtávolabbról sem érintette egyéni érdekeimet.
Merem állítani, sokan vannak így. Ez határozottan papi hiba és egyik
legerősebb kerékkötője a lelki békének és elégedettségnek. Amíg ez
valakiben megvan, addig ne is beszéljünk nála örvendő keresztvise-
lésről. Az csak annak könnyű, aki más dolgába nem üti bele az orrát.

„Azért imádkozom mindennap, — mondotta nekem egyszer egy
pap — ne engedjen Isten abba a kísértésbe esnem, hogy szent akar-
jak lenni.” Úgy láttam, meghallgatásra talált, bár azért, közbensőleg
mondva, igen derék, jó pap volt. Sajátságos ima, de nem érthetetlen.
Különben is az illető inkább reám való gyöngéd célzással mondta,
amennyiben önmagában képmutató farizeusnak minősített. De el-
tekintve ettől, tény az, hogy a lelki élet alaposan kifosztja az embert
mindenéből. Hogy sok más ne említsünk, elmarad a muri, a csöndes,
a kaszinó, a five o'clock és így tovább. Igaz, hogy most már nem
kellenek se testemnek, se lelkemnek, de ezt a lemondást is a lelki élet
erőszakolta ki, s a vágyak helyén az öntudat alatt érezhető forradások
maradtak. Mert hát sok olyan nehéz órán segítettek át az embert
ezek a narkotikumok, amelyen most érzéketlenítés nélkül kell átver-
gődni. Nem mondhatnám, hogy valaha is bolondjuk lettem volna, de
azért annakidején, hébe-hóba tudtam őket élvezni, s nem egyszer,
legalább pillanatokra, kibékítettek sorsommal.

Ott van azután a lelki szárazság keresztje, melyre vonatkozólag

egy érdekes adatot tudunk Szent Terézia életéből. Volt neki Avilában egy nagyon szentéletű barátnője, az öreg Maridiaz, aki folytonosan imában és önkéntes szegénységben szolgált Istennek s egy alkalommal odaadta egy szegénynek utolsó palástját, mellyel éjjelenként takaródzni szokott. Ekkor bocsátott reá az Úr olyan lelki szárazságot, hogy kínjában ilyen panaszra fakadt: „Édes Jézusom, mindenemet elvetted; még utolsó palástomtól is megfosztottál s most még Te is elhagysz?” Hát pedig ez a mi jó Urunknak szokásos eljárása. A megtérést követő mézeshetek után elmaradhatatlan a száraz, józan, prózai, fáradságos erénygyakorlat. A lelki élet oázisok között kezdődik, de azután szaharán folytatódik. Az édes anyatej után száraz kenyérre fogják a lelket, hogy el ne puhuljon s megtanuljon az Úristennek a saját költségén szolgálni.

A lelki életnek legroskasztóbb keresztje azonban az eredménytelenség. Kezdetben olyan közelinek látszott a cél, most pedig szinte csillagtávolságba hátrált. Az ember szeretne szentül élni s nap-nap után bukik el a vizsgákon. A cellamagányban a gondolatai buktatják, a küszöbön túl pedig az életnek apró-cseprő tövisei. Felszisszen rájuk, holott ábrándjaiban jajszó nélkül tűri el, hogy bolsevista hóhérok darabokra metéljék vagy lassú tűzön égessék meg.

Ha legalább annyira tudna jutni, hogy ne kelljen félnie a halálos büntől! De ezt sem éri el. Úgy érzi magát, mint az a hegymászó, aki arasznyi széles úton halad egy szakadék szélén. Ha nem vigyáz, beleszedül és összezúzza magát. Az ember lemondott a világról, bezárkózott a cellába, de magával vitte oda emlékeit és önmagát, ezek mindegyike pedig halálos veszedelem. A biztonság érzetének ez a hiánya néha bizony meguntatja vele az életet.

Nagyon ráfekszik az emberre a mindennapi életnek egyhangú szürkesége is. Szeretjük a változatosságot, s mindenki megsínyli, ha ez hiányzik az életéből. Márpedig a lelki életnek az az állandó noviciátusa, azzal a merev napirenddel, az órához, sőt perchez kötött felkeléssel és lefekvéssel, pontosan előírt közös áhitatgyakorlataival homlokegyenes ellentéte a változatosságnak. Ha pedig ráadásul az illető még csak nem is előljáró, akkor az élményei ugyancsak minimumra csökkennek, különösen, amikor a lelkiek, a szárazság beálltával majdnem teljesen megszűnnek. Egy életfogytiglani magánzárkára ítélt rabról olvastam valahol, hogy egy pókkal mulatott a börtönében, s hogy mekkora kegyetlenségnek tekintette, mikor lelketlen porkolábja, észrevevén a dolgot, rátiport a szegény pókra. A szíve vérzett utána. Nálunk is elmúlhat néhány hónap a nélkül, hogy az ilyen pók-élménynél nagyobb méretűben volna részünk.

Ne gondoljuk azonban, hogy a lelki élet keresztjei csupán a kármelitára vagy más szerzetesre nehezülnek rá: megérzi azoknak súlyát a világi pap is, sőt bizonyos tekintetben az ő helyzete még nehezebb. Nálunk ugyanis nagy könnyebbség, hogy sokan éljük ugyanazt az életet, s az egyént az áramlat sodra ragadja magával, olyannyira, hogy könnyebb azzal úszni, mint ellene tempózni. A világi papnál ennek éppen az ellenkezője áll fenn. Neki akaraterejével még sokkal szigorúbb klauzúrát kell maga köré építenie, mint a miénk: egy kifelé nem szembetűnőt, de bensőleg annál szilárdabbat. És mindíg

a víz ellenében kell úsznia. Én legalább mindig bámulattal adózom a lelki életet élő világi papnak, hát még püspöknek! Nálunk egy kis jóra-
valóság megteszi azt, amihez náluk hősiességre van szükség.

Igen, a lelki élet földi tisztítóhely, de amint ez utóbbiban a legnagyobb fokú kínok is összeférnek a tökéletes boldogsággal, melyet a biztosított örök üdvösség tudata nyújt, éppúgy *a lelki élet is az egyetlen igazi földi boldogság*. Ahány keresztje van, az mindannyi vigasztalás és bátorítás, amennyiben valamennyi egy-egy jogcím az örök jutalomra. Amiként a tisztítóhelyen az említett boldogság nem csökkenti a kínokat, úgy itt is megfér egymásmellett a két ellentétes érzélem: a szenvedés és a tökéletes lelki béke. Tekintve azonban, hogy ezen a földön nincs életút keresztnek nélkül, s az, mely egyenesen a pokolba vezet, akárhányszor földi poklon visz keresztül: a lelki ember még pusztán emberi szempontból is kitűnő üzletet csinál, mikor szenvedéssel egyes boldogságon át halad az örök boldogság felé.

Van teher, amely alatt a gyöngébb ember roskadozik, míg az erős minden megerőltetés nélkül viszi a vállán. Így van ez a lelki életben is: ha erősek vagyunk, időnkint teljesen meg is feledkezünk a keresztünkről. Mivel pedig a lélek izomzata az akarat, azt kell erősítenünk megfelelő szobatornával. Ennek pedig legelső szabálya, hogy ne tegyünk semmi olyant, ami azt gyöngítené. Emlékszem, még klerikus koromban kaptam egy jóbarátomtól azt a jótanácsot, hogy ha belekezek valamibe, végezzem el, nehogy az akaratom gyöngüljön. „Ha könyvbe kezdesz, olvasd végig, még ha untat is, mert különben megsérül az akaratodnak acélossága.” Magától értetődik, ezt okkalmóddal kell venni; a cél az, hogy sohase cselekedjünk szeszélyek, hanem mindig elvek szerint és megfontolás alapján. Mert igaz ugyan, hogy a természetfölötti életben minden az Isten kegyelmén múlik, de éppen úgy igaz az is, hogy minden a mi akaratunktól függ. Lekvár emberből sohasem lesz semmi. Gyerekeskedéssel nem jutunk előbbre. Az élet komoly. Egyszer élünk. Az idő számunkra nem pénz, hanem sokkal több annál: kincs, feltéve, hogy jól használjuk. Szent Alfonz fogadalommal kötelezte magát arra, hogy egy percet sem tölt el haszontalanul. Ezt az elvet minden lelki embernek a magáévá kellene tennie. Igen nagy munkát végez az egyik ember minden megerőltetés nélkül józan időbeosztással, míg egy másik rengeteg időt pocsékol el, s a mellett túlerőltetés miatt letörik az idegzete. Egy híres angol államférfit megkérdeztek nyolcvan éves korában, hogyan tudta magát olyan életerőben megtartani. „Egész életemben mindig sokat dolgoztam, — volt a felelet — de sohasem siettem.”

Ime, ez a titka a húsvéti lelkülettel megjárt papi keresztútnak.

Páter Ernő

Az első emelet alatt.

Olyan a lelki életem mostanában, mint egy épülőfélben lévő emeletes ház. (Talán azért jutott eszembe ez a hasonlat, mert éppen a paplakot tatarozzák, bár ez nem emeletes.) Úgy nagyjából kész a

földszint és kész az emelet is: természetes és természetfölötti lényem egymással összefüggő szerkezete. De nagyon sok még a törmelék. Csupa törmelék között élek. Ha magamba tekintek, elsősorban ezeken akad meg a szemem és nem a jól megépített falakon. Az összeköttetés, a lépcső is hiányzik az alsó és felső lakás között. Látom alulról az emelet beosztását, nincs is messze tőlem, csak éppen beköltözködni és odafönt berendezkedni nem tudok. Lépcső nélkül nem lehet.

Földszintem főhelyiségei a következők: érzékiség, érzékenység, puhaság, hangulaturalom, akaratgyöngeség, hiúság, szétszórtság. Ezek törmelékein botladozom, ezek pora fojtogat szüntelenül.

De mégis, mégis van valami nemes, szilárd kötőanyagom is, amely kiegyenlíti a falak eredeti lazaságát. E nélkül nem is épülhetne emelet a földszint fölé. Kötőanyagom nyugtalanságból, a földszinti állapottal való elégedetlenségből és a magasbatörés, az emeletrejutás heves, öncélú sóvárgásából tevődik össze. Nem önmagától, nem is az én érdememből került a silány téglák közé, hanem a mindent betöltő Mester keze által. Bizonyára kevert még valami szilárdítót, nemesítőt hozzá, amit már nem tudok kielemezni belőle. Mert ez már Ő maga. Láthatatlan lényének alig elemezhető hatása, amit kegyelemnek nevezünk. Az igazi, lényeges alapszilárdságot ez adja meg. E nélkül a természetes hajlam feszültsége könnyen elernyedne vagy útvesztőbe taszítana.

Az emeletet a törmelékek porfelhőjén keresztül látom, és valami értelemfeletti mámor káprázatában. Ami az értelem síkjára vetődik belőle, az alig több néhány mértani ábránál. Csak képzet. Nem az otthon sokszínű, dús zenéjű csöndje, amely mintha Szent Cecília falakba épített, láthatatlan orgonájának zengéséből áradna szét.

Az emelet nem lehet más, mint a földszint „égi mása”. A másféleséget könnyen kifejezhetem, de az égi varázst úgy, ahogy bennem zenél, bajosan. Emeletem szobái mértani ábrázolásban a következők: lomha, füledt érzékiség fölött kristályos tisztaság. Az érzékenység annyi vérvesztéssel járó lázas, lüktető sebei fölött hűvös, márványszerű sebezhetetlenség. A nőies lágyság fölött férfias, kemény izomzat. A hangulat hullámai fölött hullámtörő sziklapart. A hiúság fölött hiúságmentes becsvágy. Szétszórtságom fölött a természetes és természetfölötti alkotóelemek tökéletes összeszedettsége. És mindaz, ami ezekből kisugárzik. A lenti hulladék fölött a fönti aransugarak, melyek még a lenti port is arannyá változtatják!

A felső rész soha el nem különülhet az alsótól és így az alsó mindig hatni fog a felső jellegére. Harc is lesz közöttük. Az nem baj. Az is kell. Csak legyen a harc egyenlőbb a mostani egyenlőtlen helyett. És lesz kiegészülés is. A természetes alkatrészek tiszta értékei érvényesülnek a természetfölöttiekben. Ember az árnyékától meg nem szabadulhat. Ebben az esetben azonban az árnyék sajátos életszerűséget, természetességet varázsol a természetfölöttiek törvénye szerint kialakított ember köré. Megóv a megmerevedéstől. Az érzékiség érzéketlenséggé alakulhat a fegyelem tiszta világosságában. A lázas, beteg érzékenység egészséges, enyhe melegséggé mérséklődik a márvány erezetében. A hangulatváltás vészes hullámai egyenletes ihletettség finom párázatává törnek az akarat sziklapartjain. A gyöngé-

ség gyöngédséggé keményedik az erősségben. A hiúság, az önfitogatás vágya őszinte, mély kitárulássá tágul Isten és emberek felé. A szétszórtság pedig arányos tagoltsággá rendeződik az összeszedettségben.

Ime, az emelet látomása mint sejtelem, mint vetülete vágyaimnak, mint ellentéte és szerves folytatása a földszintnek, mint igazolása egyes részeinek és tagadása az egésznek. Készen van és mégse az enyém. Fölöttem van, bár nem magasan. Az emeletek végtelen sokasága húzódhatik még az első fölött, amikről nekem sejtelmem se lehet, és én még az elsőbe se jutottam föl.

Mit is módosítottam eddig alaptermészetem összetevőin? Majdnem semmit. Hol az a lépcső, mely a természetes adottságok világából felvezet a természetfölöttiekbe? Meg kell építeni. Ugyanazt a kötőanyagot kell igénybevennem, amely alkalmassá tette a földszintet az emelet hordozására. De nem elég a kötőanyag. A lépcső ég és föld között lebeg. Ahhoz tartósabb másféle építőanyag is kell. Honnan vegyem? A földszint alkatelemei egytől-egyig testi eredetű adottságok. Az érzékiség, érzékenység, puhaság, hangulati hányatottság, akaratgyöngeség, szétszórtság, még a hiúság is (mivel nem egyéb az, mint testi eredetű csökkentértékűségem tudatának egyensúlykeresése), mind-mind egy laza szerkezetű test, egy gyöngye idegrendszer következményei. Tehát itt kell segíteni. A testet kell szilárdabbá, rugalmasabbá, teherbíróbbá tenni, hogy alkalmasabb legyen a lélek szolgálatára. „A lélek ugyan kész, de a test erőtlén.” Szabad-e ebbe belenyugodnom? Az erősebb idegrendszer valóságos bányája lehet az egészséges, erőből duzzadó lelkeség építőanyagának. Itt kell kibányásznom a felfelé vezető lépcső köveit is. E nélkül kudarcha fullad minden kísérlet.

Ha a földi élet „megkezdett örök élet”, akkor ez érvényes az egész élet, tehát a testi élet vonalán is. Itt kell megkezdeni már testi vonatkozásban is azt az újjáalakulást az Úr Jézus Krisztus szerint, akiről Szent Pál azt mondja, hogy „újjáalakítja gyarló testünket és hasonlóvá teszi az ő dicsőséges testéhez azon erejénél fogva, amelylyel hatalma alá vethet mindent”. (Fil. 3, 21.)

Rendszeres, mérsékelt testi munkával (pl. kertészkedés, favágás), sportolással (pl. úszás, kerékpározás), naponkinti tornával, mély légzésekkel, jóga-sportokkal, hidegvizes edzésekkel megteremthetem a lépcsőépítés előfeltételeit, megnyithatom a hozzá való anyagbányát. Hiszem, hogy egy év alatt is nagy eredményt lehet elérni. Kell rá időt és módot találni. A látszólagos idővesztés bőven megtérül.

Az apokrif evangéliumok szerint az Üdvözítő szombati napon találkozik a mezőn egy kaszáló férfival. Megáll előtte és így szól hozzá: Boldog lennél, ha tudnád, mit cselekszel. Nekem is lesz ilyen boldog titkom. Mások látnak majd egy kertészkedő vagy kerékpározó papot, én azonban tudni fogom, hogy ezzel is a Misztikus Lépcsőt, Krisztust építgetem magamban éppúgy, mintha oltár előtt térdepelnék.

Hogy titkomat megpecsételjem, felajánlom magamat a Szentháromságnak. Alig van ennél termékenyebb felajánlás. Épülő lényem három mozzanata: a földszint, a lépcső és az emelet létében és kibontakozásában zengjen hálát külön-külön az Atyának, természetem

Alkotójának, a Fiúnak, aki „Út, Igazság, Élet” Örök Lépcső, a Szentléleknek minden természetfölöttiség ihlető Géniuszának és együttesen mind a három mozzanatban elválaszthatatlanul együtt munkálkodó három isteni Személynek, minden személyiség Ősforrásának. Három-személyű egy Isten, add, hogy ontológiai vonatkozásaimmal egészen elmerüljek Benned!

K. I. E.

Bognár Cecil: *Lélektan és nevelés*. (Nemzetnevelők Könyvtára, IV., 1.)

A minőségi különbségeket eltüntető liberális nacionalizmus még pár évtizeddel ezelőtt is lélektan nélkül „boldogult” a nevelés terén. Hisz meggyőződése szerint mindenki mindenre alkalmas volt. A gyermeknek csak az értelmét kellett megfelelő anyaggal teletömnünk, hogy a legmerészebben és legönkényesebben magunk elé tűzött ideálnak megfelelően alakítsuk jellemét. Régi igazságot fedeztünk fel, mikor végre megint tudatára ébredtünk az ember természetes kötöttségének, mikor rádöbrentünk arra, hogy az ember síkján is áll a tétel: tökmagból nem nevelhető viharokat álló, égbe nyúló, büszke tölgy. Mindenegybes ember fejlődési lehetősége, nevelésünk konkrét célja öröklött tényezőkben adva van. A nevelő feladata már csak az lehet, hogy ezeket az adottságokat kellő irányítással és nyesegetéssel, a fejlődést elősegítő kellékek előteremtésével harmonikus kiteljesedéshez segítse. „Midőn beleavatkozunk az egyéniség kialakulásába, midőn módosítani akarunk valamit a nevelendő gyermek jellemén, nagyon vigyáznunk kell, hogy meg ne zavarjuk annak egységét és összhangját.” A legújabb kor nevelői csak most kezdték újból belátni az igazságot, melyet az értelmetlen természettel foglalkozók már régóta hirdetnek: uralkodni csak engedelmességgel lehet. „A lelki életben is csak úgy érzük el a kellő eredményt, ha alaposan ismerjük a benne uralkodó törvényszerűséget és az ehhez való alkalmazkodással kísérreljük meg a szándékolt hatást kifejtteni.”

Bognár Cecil ezeket a nevelésben annyira nélkülözhetetlen lelki törvényszerűségeket foglalta röviden össze 230 oldalas zsebkönyvében. Nem gyermeklélektant írt, s könyvének célja „nem a lelki fejlődés részleges bemutatása, hanem az általános lélektan főbb vonásainak ismertetése és a belőle vonható tanulságok tárgyalása”. És meg kell engednünk, hogy szerencsésebb kézzel alig lehetett volna e célkitűzést megvalósítani, mint Bognár Cecil tette. A „Mi és mások” szerzőjének minden előnyös tulajdonsága itt összejátszik a siker érdekében. A született „medicus pastoralis”, a mindenütt javítani és segíteni akaró papi lélek hihetetlen gyakorlati érzékkel választhatja ki a tudós professzor tág pszichológiai látóköréből a nevelés szempontjait leginkább szolgáló anyagot. A könyv minden során megérzik a nagy gyermekbarát aggódó, szerető odafordulása az emberi társadalom legkisebbjeihez, kiknek helyes irányításától függ a nemzet és társadalom jövője. Végül mindenütt józanul mérlegelő ítélet és a tudálékosság pózától irtózó egyszerűség még a kiváló könyvecske legfeltűnőbb sajátosságai.

Bognár Cecil nemcsak azzal, amit mond, de a móddal is, ahogyan mondja, a nemzet nagy nevelőjének mutatja magát. Írása a „Nemzetnevelők Könyvtárának” egyik legsikerültebb darabja, melyet nem nélkülözhet ma az, ki nemcsak ösztönösen, de a tudomány eredményeit is szemmeltartó módon kíván a nemzet nevelésének nagy munkájában résztvenni.

Petz Ádám S. J.

A férfivilág és a pap.

Mikor témámról — a férfivilág és a pap — írni óhajtok, előjáróban körülhatárolom azt: a férfivilág és a pap személyes kapcsolatairól kívánom megjegyzéseimet megtenni, és elsősorban azt vizsgálom, amit a férfivilág a paptól kíván.

Volt idő Európa történelmében, amikor az összes fontos pozíciókat az Egyház emberei tartották kezükben. A papok és szerzetesek voltak a jogászok: bírák, ügyvédek, közjegyzők. Ők voltak a politikusok: népük vezetői, törvényalkotók, diplomaták. Ők a pedagógusok: az elemi fokú oktatástól a legfelsőbb egyetemi képzésig csak ők jöttek számításba. Ők voltak a tudósok, fölfedezők, bölcseletükkel világnézet-alakítók. Még az orvosi, sőt sokhelyt a kereskedői munkört is ők látták el; nem is szólva arról, hogy gazdasági és ipari téren az európai népek tanítómesterei gyanánt szerepeltek. Ha még hozzá vesszük, hogy lelki téren is egyedülálló hatásuk volt, olyan totalitás áll előttünk, amit a földön más hatalom még nem ért el és legfeljebb utánozni tud.

Hol van ma már ez a világ! Nem azért mondjuk, mintha mindenestül eszményinek tarthatnók! Hiszen nagy vonalaiban csak szükségmegoldás volt és nem kis felelősséget jelentett az ember minden életnyilvánulását úgy szabályozni, hogy mindenki meg is legyen elégedve. Meg aztán nem is az Egyház feladata, hogy az emberiség anyagi ügyeit intézze. E világnak csak emlékét idézzük és a változás tanulságos menetét figyeljük.

Hogy történt a helyzet átalakulása? Nagy fellendülés következett be, elsősorban gazdasági téren, de más vonalon is. Az Egyház már nem tudott mindenhová erőket adni; alig is lehetett megfelelő embere. A mellett a lelki síkon is mind nagyobb feladatokat kellett megoldania. Az egyházi reformirányzatok is kifogásolták, hogy a papság világi dolgokkal foglalkozik és ez elsőrendű céljai megvalósítására alkalmatlanná teszi. A humanizmus és a reformáció ezt a mozgalmat aztán óriási laicizáló folyamattá szélesítette, amely talán még ma sem ért véget.

A folyamat elején — bár tudomásul kellett vennie az átcsoportosítást — az Egyház még vigasztalódhatott azzal, hogy a hivatásos papságtól kiürített pozíciókat majd elfoglalják az egyetemes papság hadsorai: a szükségszerűségből ellátott feladatkörök a híveknek lesznek átadhatók. De mintha nem vált volna be ez a remény! A térvésztes — most már nem is a papság, hanem a keresztény szellem térvészteséről van szó — folytonossá és mind erősebb üteművé vált. Most már az ellenkező véglet ingamozgásában vagyunk. Vannak helyek, ahol nem engedik az egyháziakat azokra a területekre, ame-

lyek a templomon kívül esnek. Ha a közéletben, a fórumon megmernek szólalni, fölényesen elhallgattatják őket; az iskolától, az ifjúságtól eltiltják, mintha testi vagy lelki ragályt terjesztenének. Sőt már a lelkek világából is ki akarják őket zárni és a templomban is szájkosarat raknak rájuk.

Mi e szomorú helyzet magyarázata? A kereszténység nem lett kisebb értékű, hisz Isten végtelenül drága ajándéka; nem lett kevésbé hódító sem, hisz új és új területeket nyit meg magának az ember buzgó munkája nyomán. Azt sem lehet föltételezni, hogy Isten ma kevésbé gondoskodnék Fia misztikus testéről, mint régen.

Úgy gondolom, a probléma gyökere az a megállapítás, hogy a papság kitűnően tudott és tud maga dolgozni, de *nem ért eléggé* mások, főképp *a férfivilág megmozgatásához*, lelkesítésükhöz és állandó beállításukhoz Krisztus munkájába. Ha vannak sikerek, ezek elsősorban a női világot érintik. Igaz, hálát kell adnunk Istennek, hogy az ájtatos női nem nagyjában hű maradt Krisztushoz. De ez nem elég! A nőnek a közélet formálásában alig van szava. Igaz, hogy amíg a női világ mellettünk van, biztosítva van az Egyház fennmaradása, mert a családban elsősorban a nő nevel és így ő jelenti a jövőt. De ha a férfiak állnának mellénk, biztosítva volna győzelmünk is. A férfi dönt a nagy kérdésekben — ő a jelen! Ő az, aki erősebb, egyensúlyozottabb, és uralkodásra termett jellemével a közélet irányát megszabja. Ő az, akinek élethivatása — bármily legyen is az — elsősorban szolgálja és irányítja a közösséget.

Ezért kell a lelkipásztornak a maga munkája mellett a férfivilág gondozására nagyobb súlyt helyeznie és azért kell megtalálnia a módját, hogy könnyebben lelkéhez férközhessék. Nem mintha a férfi lelke más volna és különbség volna férfi és nő közt az alapvető lelki tulajdonságokban. Nem mintha a kettős morál szószólói volnánk vagy hozzá külön férfi és női dogmatikát hirdethetnénk. Nem is azért, mintha — a papi rend kivételével — külön szentségekkel tudnánk szolgálatukra állni. Bizonyos azonban, hogy a férfiaknak jobban megfelelő beállítottságra, más módszerekre, más bánásmódra van szükségük a lelkipásztor részéről. Azzal legyünk tisztában, hogy a férfivilág megnyerése nemcsak és nem is elsősorban külső szervezés kérdése. Belülről kell megfogni és magunkhoz kötni a férfivilágot. Itt hibáztak a korok, itt szalasztottak el lehetőségeket; itt kell nekünk is résen állnunk.

Vallom azt, hogy e belső munkában Isten kegyelmén és magán a férfin kívül majdnem minden a hivatásos vezetőn, világnézete, egyénisége és emberkezelése nagyvonalúságán múlik. Kiegészítésül azonban meg kell jegyeznünk azt is, hogy a férfiembert csak mint férfit nyerhetjük meg és nem kívánhatjuk tőle férfivolta föláldozását. Vegyük természetesnek, hogy ily áldozatra nem hajlandó, mert hisz akkor nemcsak saját önérzetén, hanem Isten elgondolásán is csorba esnék.

A férfit elsősorban az jellemzi, hogy eszményért, nagy értékekért tud és akar dolgozni.

Ezért fontos, hogy a lelkipásztor **igazi és ne torz kereszténységet** tárjon eléje megismerés és megvalósítás céljából. Az egész kereszténységet, Krisztus kereszténységét hirdesse csodás összhangjával,

mindenre kiterjeszkedő, isteni bölcsesség alkotta rendszerével, melyben mindennek megvan a maga jelentősége és fokozatokba állított értéke. Komoly kereszténységet a problémák elhallgatása és a terhes kötelességek lealkuvása nélkül. Az örök kereszténységet, mely kétezer év előtt is ki tudta elégíteni az embert és a világvég előtt is tartalmat tud majd adni minden jóakarató ember életének. A mindig modern kereszténységet, melyet nem lehet lekonnkurrálni, sem az ócskaságok közé eltemetni.

Ha tehát a lelkipásztor számol a férfivilággal, *nem állíthat eléje egyoldalú kereszténységet*. A kereszténység oly gazdag, hogy mindenki megtalálja benne elgondolásait, legalább részben. De óriási veszedelmet jelent, ha valaki folyton csak egy gondolatot emel ki belőle, ha úgy csoportosítja igazságait és érveit, hogy saját, egyéni sütetű kereszténységét propagálhassa. Ami egyoldalú, az torz és a vallás terén herezisizű. Nem hirdethet *elmosódott kereszténységet* sem, amely pontos körvonalak nélkül, mint hangulat, esetleg ifjúkori emlék él, amely kikapcsolja az ész világos látását és a hagyomány folyton lassúdó lendületére bizza a vallásos életet. Az *elvont kereszténység* is egyoldalú, mert magasan az ember élete fölött lebegve nem találja meg az utat hozzá. Nem lehet a hirdetett kereszténység ú. n. *paragrafusrágás* sem, mert a kereszténység és parancsai emberegységekkel, különböző körülményekből összetett életetekkel és eseményekkel állnak szemben, melyek megoldására és irányítására a szabály mellé isteni eredetű bölcseségre és szeretetre is szükség van. Nem hirdethet *vaskalapos kereszténységet* azzal, hogy válogatás nélkül ragaszkodik ahhoz, ami elavult és régi s elzárkózik a folyton újuló világ új lehetőségei előtt. Nem jó vaskalapot hordani, — szokta mondani egy volt professzorom — mert a rozzant vaskalappal együtt az ember fejét is be szokták ütni. Nem folyamodhatik az *ultramodernkedés* mindig előlszaladgáló, komolytalan stílusához sem, mert ez a meggondolatlan gyerek tempója és nem a férfié. De hirdetett kereszténysége *alacsony színvonalú* sem lehet: giccses tucatáruival, kiszzerű elgondolásaival; elnagyolt, gipszszobru és papírvirágú művészettel; mesterkéltségekben is sóhajtozgató, nem igaz vagy gyerek szinten megrekedő imákkal; magának mindent megengedő liturgiarontással. Aki ilyen és hasonló fajtájú kereszténységet hirdet, egyrészt az emberiség legnagyobb értékét hamisítja meg és lop helyébe talmi árut, másrészt — mintegy következményszerűen — egyszersmindkorra elüldözi maga mellől a komoly férfivilágot.

A férfi elsősorban az ész és az akarat embere. Kényes arra, hogy hódolata — még Isten előtti hódolata is — észszerű legyen; hogy csak minden vonatkozásban *imponáló hitrendszer* előtt tegye le örömmel a fegyvert. Az az elve, hogy csak nagy dolgokra érdemes rátenni egy életet. Ha ilyesmire talál, tud mindent odaadni, még életét is! Korunk a radikális politikai és népi mozgalmaktól hangos. Sok ebben az érdek, még több a tévedés és megtévesztés, de egy bizonyos: jele és megtestesítője annak a ténynek, hogy a férfi a nagy vagy nagynak látszó dolgokért mindent oda tud dobni. De ha valami erre a gesztusra nem méltó, arról a legnagyobb könnyedséggel lemond, sőt ő lesz az első, aki odaáll a szavalókórusba és torkaszakadtából ordítja: irsátok ki a gyalázatot! Onkéntelen fölháborodás az, ami

ilyenkor kifakad belőle. Az alacsonyrendűt, félszeget és torzat a férfi nem tudja bevenni, — legfőljebb a bárgyúja; az pedig az élet irányításában se nem szoroz, se nem oszt.

A férfivilágot másodsorban az jellemzi, hogy lelkipásztorában **az eszményi embert keresi és követi**. Ez egyike legfőbb kívánságainak. Nem csoda! A legtöbb ember, főkép a férfivilág, a papon keresztül látja a kereszténységet. Igen nagy intelligencia kell ahhoz, hogy valaki egyáltalán nem eszményi pap hirdetésén keresztül maradéktalan örömmel lelkesedjék hitéért. A pap az Egyház, sőt Isten képviselője az ő szemében; a képviselő méltó vagy méltatlan volta visszaáramlik arra az ügyre vagy személyre, melyet képvisel. Nem maga az igazság szokott hatni, hanem az átélt és bemutatott igazság. Érthető! Az igazság nem szentség, hogy ex opere operato működjék. A férfi előtt az ember szava — az igaz szó is — csak annyiban hat, amennyiben aranyfedezetként élet áll mögötte. Nagy hősiesség is kell ahhoz, hogy valaki a diszkreditálás miatt népszerűtlenné vált igazság mellett bátran kiálljon.

Voltak ugyan és vannak, akik a hitet és életet egymástól elválasztva is el tudják képzelni, mint egy párhuzamos, de egymást nem érintő vonalpárt; akik a hit életét felületnek képzelik, melytől belső világukat szinte légmentesen elzárják, hogy föl ne kavarja. De az ilyet rendesen csak magukban túrik el. Máستól, attól, aki a pogány szellem ellen hangadó vezérként küzd, megkívánják a „medice cura teipsum” elve hangoztatásával, hogy következetesen és elsősorban azt a pogányságot törje meg, mely benne terpeszkedik. Ha nem is szent még lelkipásztoruk, de látni akarják részéről a becsületes törekvést, mely emelkedettebb életre vezet. E tekintetben különösen két vonalon lép fel követelményeivel a férfivilág a pappal szemben. Megkívánja, hogy *mint egyéniségnek legyen becsülete, és mint vezetőnek legyen életével kiérdemelt vonzó tekintélye*.

Mint egyéniség legyen az *elvek embere*. Tőle már igazán megkívánhatják, hogy a hamisítatlan és töretlen krisztusi világnézet, nem pedig más világnézetek becsempészett vagy belopakodott képviselője legyen. Az elvek emberétől zokonveszik az elködösítést éppúgy, mint a mindennel megalkuvást. Keresik benne a legteljesebb meggyőződést és nem békülnek ki azzal, hogy épp a papjuk legyen a reklámplakátokról ismert arcnélküli ember, akiről a legnagyobb fáradsággal és figyelemmel sem lehet megállapítani, hogy mi a véleménye, mert grammofonember, aki mindig azt a lemezt szólaltatja meg, melyet legutoljára tettek bele. Az elvek uralmának természetesen nemcsak nyilatkozataiból kell látszódnia, hanem hivatástudatából, kötelességérzetéből és ebből folyó életgyakorlatából is.

A megbecsülésre igényt tartó papnak *a tudás emberének* is kell lennie. Elvárják a férfiak, hogy a papság ősi hagyományát ő is megvalósítsa. Elsősorban természetesen saját szakmájában, ahol szakembernek kell lennie. Faképnél hagyják a mesterembert is, ha dolgához nem ért; a lelkipásztorral szemben nagyobb igényekkel lépnek föl. A lélek ügyét és annak kezelését minden mesterségnél többre tartják; a kontárkodást pedig épp e téren különösen is veszt hozónak tekintik. De elvárják, hogy a világ dolgaihoz is értsen; legalább annak a körnek ügyeihez, melyhez élete kapcsolódik. Meg-

kívánják, hogy ismerje korát is és ne legyen távol az élettől az, aki korok és életek irányát akarja megszabni.

Legyen *imponáló jellem* is. Erre a férfivilág különösen kényes, mint általában a jellemet érintő ügyekben. Hamarabb megbocsátja a pap bűneit, mint jellemtelenségét. A jellemhibákkal fertőzött lelkipásztor bármerre forduljon, áthatolhatatlan acélfalba ütközik az igazi férfiak részéről. Tudomásul kell tehát vennie, hogy a kinyilatkoztatott erkölcsi elveken túl is kemény önfegyelmézést követelnek tőle; hogy a természetfölötti alapokon kívül a természetet is fegyelembe kell vennie. Az ember akárhányszor nem élhet még a morálisadta engedményekkel sem, ha valóban érni akar valamit a férfivilág előtt. Főként a diszkréció, az egyeneslelkűség, a szótartás, a tárgyilagosság, a hűség, mások kimélete és ezekhez hasonló jellemvonások azok, melyeket a férfi föltétlenül elvár és amelyekért lelkesedik.

A papi egyéniség hódító erejéhez a férfivilág véleménye szerint hozzátartozik az *egészséges, férfias jámborság* is. Hogy jámborságot várnak tőle, az magától értetődő. Az Isten emberének lényegéhez tartozik, hogy Istennel benső összeköttetésben legyen. De hogy a jámborság fogalmával mily sokan visszaéltek, az mutatja, hogy a „jámbor” jelzőnek már egészen rossz mellékíze van még papi körökben is. Már nem is az igazi jámborság, hanem a gyűgeség, félszegség, lelki eltorzulás jelzésére használják. Természetes, hogy az ilyen torz jámborságnak nincs ázsiója a férfivilág előtt, hisz ösztönszerűen kívánja, hogy az ember Isten előtti hódolásában is őrizze meg legnagyobb érték gyanánt férfias komolyságát és mélységét. A férfi jámborsága hűvösebb, kevésbé formakereső, szófukarabb, értelmibb, de éppen ezért sokszor akaratindítóbb és mélyebb is, mint a nőé vagy gyermeké. Imája is más. A legtöbb nő imája olyan, mint egy csokor virág az oltáron; lassan hervad és egy utolsó illatfelhővel elhal. A férfi imája olyan, mint az égő gyertya; serceg, de dolgozik; világosságot áraszt önmagát fogyasztva és fölláldozva. A férfivilágnak tehát az a véleménye és ebben nem is téved, hogy a férpipap természete ellen vét, ha jámborságában csöpögős, lágy és érzelgős; ha úgy imádkozik, hogy „csak úgy porzik a szája”; ha úgy beszél, minha el akarna olvadni; ha lelki világát a jámborkodó, csodátszimatoló mesék világából töltögeti. A férfivilágnak idegenkedése az ilyesmitől azért is megokolt, mert élő példákból könnyen megállapítható, hogy a csöpögős, torz, formátlan jámborság képviselői tulajdonképp még el sem jutottak az igazi jámbor élet magjához. Az ilyenek vallásossága csak a lélek perifériáira vonatkozik; csak máz, mely hihetetlen dolgokat takar; csak porhintésül szolgál másoknak, maguknak meg takaróul, hogy megszabaduljanak attól a gondtól és munkától, mely a lelki mélységek gyökeres átállításával jár.

De a férfi a papban az *élettel kiérdemelt tekintélyű vezetőt* is szeretné látni. Olyan tulajdonságokat keres benne, melyek a pap részéről biztosítják a közösség munkájának lehetőségét.

Mint tekintélyes vezetőre, tisztelettel akar ránézni és hagyatkozni. A férfi *tiszteli az igazi tekintélyt*, mert érett ésszel látja, hogy e nélkül közösségi munka el sem képzelhető. Tudja, hogy nélküle nincs összefogó erő, sem rend; pedig épp ezt szereti látni

mozgalmaiban. A papnak tehát egyéni kiválóságai mellett a társas életből, a vezető és vezetett kapcsolatából sarjadzó kíváncsalmaknak is meg kell felelnie. Necsak a vezető nevét hordja tehát, hanem megfontolt, tartalmas komolyságával, keveset beszélő, de sokat mondó megnyilatkozásaival, ítéletben okos mértéktartásával rátermettséget is mutasson feladatára. Hogy ennek megvalósítása nem könnyű dolog, mutatja sokak melléfogása e téren. Vannak, akik a tekintélyt a gögös uralkodnivágyással tévesztik össze. Ügylátszik, sohasem szívlelték meg Krisztus szavát, hogy szolgálni jött és nem rabszolgákat — ha mindjárt a szó ostorával is — hajszozni. Azt is szem elől tévesztik, hogy e viselkedés rég elmúlt idők megkövesedett, korszerűtlen csökevénye, mely az igazi férfi részéről fölháborodást és ellenszenvet vált ki és az ellenkező frontra hajszoja őt. A nép férfija is van olyan büszke manapság, mint a középkor bárója vagy grófja és a gögre hasonló megkeményedéssel válaszol. Aki ma úgy véli, hogy csak egy bizonyos méltóságon vagy hivatalon túl kezdődik a valaki és elvárja, hogy a többi, az alsóbbrendű ember az ő kegyeit keresse, hamar észreveheti majd, hogy megérdemelt sorsára, a kirekesztett egyedülvalóságra jutott. Megreszkettetheti a tőle függőket, de a független férfi keresztül néz rajta. Az bizonyos, hogy a lelkesen küzdő, a Krisztusért életet adó férfiak nem ő mögé sorakoznak. Ezek ugyanis nem hatódnak meg a külső tekintélytől, hanem csak a lélek értékeiből kinőtt tekintélyt fogadják el iránymutatónak.

Az igazi tekintélynek természetesen *nem a komorság* a jellemzője; attól a férfi is riadoz, mert természetellenes és a kereszténységgel ellentétes vonásnak tartja. Kíván benne valami *atyait*: a szinte sugárzó jóakaratot, a rendelkezésre állást, a mindig segíteni akarást. Ez indítja a férfit is a legnagyobb bizalomra. Pedig — mondja Don Bosco — ha a bizalmat megnyertük, minden nehézséget legyőzhetünk. A komoly ember jóakarata és atyai udvariassága rendesen vonzóbb, mint a legnagyobb tehetség hideg sziporkázása. Vannak, akik erről meggyőződtek, de a bizalomért, illetve annak erőltetéséért túlságos árat fizetnek. Azokra gondolok, akik a bizalmat a bizalmaskodással és magukkal szemben minden megengedéssel tévesztik össze. Az ilyesmi azonban lehetetlenné teszi a vezetést, mert a vezetettel egy nivóra süllyedt pap nem tud emelni, a tömegbe keveredve nem tud vezetni; a tömeg zsivaja elnyomja irányítani óhajtó hangját. Az ilyen lelkipásztor legfeljebb jó asztaltárs, társalgó vagy „jó koma” lehet, de nem eredményes vezető. Még nagyobb a baj, ha valaki a vezetettek nivója alá süllyed annyira, hogy hajhássza a bizalmukat és ezért bohóckodik előttük. Az eredmény — tekintélyvesztés. A középkorban a bohóc volt az udvarok utolsója; a mai ember is úgy véli, hogy aki őt hivatásszerűen mulattatja, alatta áll. A komoly férfi ilyenkor sajnálkozva elvonul, a mulatók meg egymás közt mosolyognak, de már az emberen; vagy szégyelik magukat és menekülnek előle máskor, ha ugyan függésük miatt meg merik tenni.

A férfit nagyon megragadja az is, ha papjában *komoly tetterőt és hódítani akarást* lát. A férfiak közül kerültek ki szinte kizárólagosan a népek meghódítói; közülük valók az új földrészek leigázói; ők tárták fel kemény küzdelemmel a természet titkait. A hódító vágy

oly nagy bennük, hogy sokszor megittasulva tőle, még az igazság gátjait is áttörik. A modern diktátorok számolnak ezzel és mindig újabb eredmények elérésével fokozzák a lelkesedést és biztosítják mozgalmuk eredményét. Természetes tehát, hogy a férfi nincs elragadtatva az eredményeiben szaturált paptól, aki elfelejtette a Keresztelő mondását: Neki nőnie kell! Aki — mint az elvénhedő nemzetek — ráül összehalmozott tőkéire a helyett, hogy belevetné az aktív fejlődésbe; akiből hiányzik a vállalkozó kedv; akit nyárspolgári nézőpontok, a *quieta non movere* elve irányít. Isten és az Egyház óriási természetfölötti tőkét bízott a papra és ő a helyett, hogy a köz javára fordítaná, elzárva őrizi. Nem hanyagolja el a rendes lelkipásztori kötelességeket, de inkább a védekezésre szorítkozik, mintsem hódításra gondolna. Lelkipásztoraink egyrészének az aktivitás és hódítani akarás hiánya a főhibájuk, de egyúttal munkájuk eredménytelenségének magyarázata is. A férfi először maga áll oda dolgozni, szinte kiveszi lelkipásztora kezéből a munkát; már amit végezhet! Ez szegyen ugyan a papra, de legalább szükségmegoldás. Ha azonban még dolgozni sem engedik, lemondóan és megsértődve félreáll. Rengeteg személyeskedésbe, elgáncsolásba, gyűlölködésbe fulladó energiát lehetne Isten ügyének szolgálatába fogni.

A férfi azonban nemcsak a lelkipásztor-hirdette tannal és személyével szemben lép fel követelményekkel, hanem a legkomolyabban megkívánja azt is, hogy **vele mint férfival bánjanak**.

Ne sértsük meg *férfiúi öntudatát és önérzetét*. Minden férfi tart magáról valamit. Akár teste, ereje, akár szelleme nagysága, akár lelke tulajdonságai adnak rá alapot, nagyon kényes arra, hogy azt bánásmódjukban mások is elismerjék. A történelem és a mindennapi élet a tanúja, hogy a megsértett önérzet milyen energiákat tud összegyűjteni s adott alkalommal hogy fölrobbant mindent, aminek vagy akinek a sértést tulajdonítja. Ma egész világnézetet építenek a vér és faj öntudatára; ismerjük el, hogy a helyes irányú önérzetmegbecsülés a férfiak kezelésében nélkülözhetetlen. Az igaz, hogy a meghunyászkodókat és a mindent eltűrőket kellemesebb kormányozni, mint az öntudatos férfiakat, de amikor gátra való emberek kellenek, amikor ütött a veszély órája, — és ki tudja, hogy mikor üt — akkor mégiscsak ezek lesznek az első sorban. Nagyon téved az a lelkipásztor és minden más emberkezelő, ha azt hiszi, hogy csak neki van önérzete és mással szemben mindent megengedhet magának. A lepiszkolásnak, letörésnek csak két következménye lehet. Vagy függ valaki erős függéssel és akkor kioperálják belőle a gerincet és két-színűségre szorítják az élelmesebbeket. Ha azonban nem függ, föllázítják és személyük meg munkájuk engesztelhetetlen ellenfelévé teszik.

Tiszteletben kell tartani a férfi *szabadságérzetét* is. Nem hiába kapta azt a megbízatást, hogy uralkodjék a földön; nem óhajt rab-szolgáskorba kerülni. Csak meg kell figyelni az emberiség rengeteg szabadságharcát és forradalmát! Az adja a férfinak a legnagyobb megnyugvást, ha mindenünnen kísérletező erőszak ellen meg tudja védeni szabad ember voltát. A diktatúrák létezése ugyan ellentmondani látszik ez elgondolásnak, de a diktatúrák nyomása alatt sokszor óriási erők feszülnek. Ezek kitörésükkor mutatják csak meg, hogy a

szabadságvágy ereje minden szorító vaspántnál és szuronyverdőnél erősebb. De diktatúrák sem létezhetnének, ha nagyon sokan önként, teljes szabadsággal, egész emberként nem állanának szolgálatába. Még tovább megyek: csak szabad embertől lehet engedelmességet és felelősséget is követelni. Bámulatos, hogy az Úr Krisztus mennyire tiszteletben tartja mindig a szabadságot; akár tanítványai toborzásáról, akár az igazságok hirdetéséről és elfogadásáról van szó. Az Egyházzal és az Egyház embereiről azt híresztelik, hogy a szabadság és a tág látókör ellenségei. Ha így volna, hova lett az Isten gyermekeinek annyira magasztalt szabadsága? Ezért nem lehet a férfit állandóan rövid láncokon vezetni és szellemi, lelki kiskorúságban tartani. Hangoztatni kell ezt, mert vannak, akik önállótlanyságra, bizonytalanságra, függőségre szeretnék szorítani a férfit is. E módszer követői a keresztény ember eszményét abban látják, hogy teljesen kiszolgáltatassa magát, hogy féljen a döntésektől, sőt ne is tudjon magától dönteni. Úgy látom, hogy egyes lelkivezetők veszedelmes módszercserével a szerzetesi élet engedelmesség-eszményét akarják átvinni a világiakra is. Ne csodálkozzunk, hogy ez sokaknak nem tetszik, sőt azon se, hogy az ily módon nevelt világi emberekkel nem lehet világot hódítani. A szerzeteseknél más a helyzet. A szerzet zárt egységet jelent, melyhez szigorúbb fegyelem kell. Az engedelmisséget szabadon választották és mindig kéznél van az, akit megkérdezhetnek és aki felelős vezetésükért. A világi férfinak a világban kell élnie és a világ veszélyeit csak belső erőivel tudja legyőzni. Erre és a meggyőződésből fakadó önállóságra kell inkább nevelni. Ne avatkozzunk ezért magánügyeibe, ne írjunk elő egyesületet, politikai meggyőződést, társadalmi irányzódást. Akkor jobban kívánhatjuk tőle, amit az elvi és gyakorlati katolikus élet valóban megkövetel. De ott is inkább a lelkiismeretre és az ettől vezetett szabad állásfoglalásra appelláljunk, mint külső parancsolgatásra.

A férfi szereti a *tevékenységet* is. Ezt nem szabad szem elől téveszteni pont a lelkipásztorkodás terén. A lelkipásztorkodás ugyanis a pap gondoskodása híveiről. A nőnek ez biztonságot jelent. A férfi is meg van vele elégedve, ha olyan dolgokról van szó, — mint a szentségek — melyekben az ember a dolog természete szerint mindig megajándékozott lesz. De elégedetlen ott, ahol ő is tehetne valamit. Nem akarja, hogy mindig más dolgozzék helyette. Ezért kívánni kell tőlük földadataik komoly betöltését. Ne elégedjünk meg — épp a férfi gusztusa szerint — külső csatlakozással. A „jó katolikus” jelző csak annak kifejezője lehet, aminek belül a lélekben és kívül a tettekben komoly alapja van. Azután szerepet kell adni a férfinak. Ne gondoljuk, hogy csak hiúsági szempontok vezetnek, amikor ezután vágyódik; inkább tevékenységi ösztöne keres méltó teret. A szerepvállalással rendszeren bensőségesebben leköti magát, mert azontúl a katolicizmust a maga ügyének is tekinti és ambicionálja sikerét. Ekkor már ő is összetartó erő, míg a tömegben összetartott volt és épp ezért nagyobb önlegyőzést kíván tőle az ügy vállalása. A férfit tehát építeni kell és akkor kiszakíthatatlanul beépítődött ő is Isten országába. Az nem probléma manap, hogy hol találunk számára munkakört. Az aratás mindig nagyobb volt, mint az aratók munkaereje. Ma is vannak területek, melyeket a pap nem ér el; ahol

bizalmatlanok vele szemben; van, amihez a világban álló férfi jobban ért, mert közelebbről látja; van, amivel a papot elfoglalni annyit jelent, mint elvonni őt elsőbrendű feladataitól. De mindehhez ösztönzés, munkakiosztás, nagy perspektíva kell. Ha valaki egymagában dolgozik, csak kis eredményt érhet el, az összefogás mindjárt más látszatját mutatja.

A férfi végül kényes arra is, hogy **milyen vezető munkatársakat választ** ki magának a lekipásztor. És ez nem is csoda. Ha vezettetni engedi magát vagy közreműködésre vállalkozott, bizonyos lelki közösségbe lépett a legfőbb vezető mellett annak munkatársaival is. Közösséget vállalni és támogatni azonban csak olyanokat akar, akiket megbecsül és komoly értékeknek tart.

Egészséges lelkületű embereket gyűjtsön tehát maga köré munkatársaknak a pap. Ezt nem hangoztathatjuk eléggé. A plébániák és a papság köré ugyanis — tapasztalat szerint — nagyon sok félszeg vagy más tekintetben komolyan kifogásolható ember tolakszik és lesz hangadóvá, ha a lekipásztor sarkára nem áll. Egy szerzetes lekipásztor mondta: „Félek a vallásos férfiaktól, mert a legtöbb ütődött, hibbant.” Ez túlzás és nem igaz! De miért gyűlnek épp az ilyenek a lekipásztor köré? Azért, mert egyesek könnyebbnek tartva irányításukat, csak ezeket fogadják szívesen. A főök azonban az, hogy a legtöbb pap nem maga választja munkatársait, hanem vagy öröklí őket és azt hiszi, hogy nem térhet ki szerepeltetésük elől vagy annyira kényelmes és gyöngé, hogy nem is juthat sor a választásra, mert a munkatársak maguk tolakszanak melléje és állítják befejezett tények elé. Komoly férfi számára itt aztán már nem terem babér, azért csöndesen visszahúzódik és távolabbról nézi a tehetetlenek vagy alkalmatlanok működésének szomorú játékát. Jól jegyezzük meg, az igazi kincsek nem szoktak az útfélen, közügyben heverni; azokat keresni, azok megnyeréséért dolgozni kell! Az ilyenek szerények, de egyúttal önértetekesek, míg a tehetségtelen vagy kivált a szélhámus mindenkit legázolva könyököl és céljai elérésére ideig-óráig még férfiúi önbecsülését is áldozatul dobja, hogy később kamatostul kielégíthesse magát.

A lekipásztor *életrevaló férfiakat válasszon!* Nem a cím és a rang a fontos, hanem a katolikus érzület és az eredményes munka. Ez azonban nem az állás szerint igazodik. Nem ajánlólevél a katolicizmus számára, — férfiaink szégyenkeznek is miatta — ha az életrevaló embereket mindig az ellentábor foglalja le magának; vagy még inkább, ha megnemértés miatt távolodnak el tőlünk. Sok papnak rossz szeme van a kiválogatásra. Előfordul, hogy a hízelgő, álnok, besúgó — a maga szempontjából mindenestre életrevaló — kapja tőlünk az életrevaló katolikus címét. Ez azonban sértés a katolicizmusra. Máskor meg elragadtatva saját életrevalóságától — a fejbölgötést hozzáértésnek véve, tehetetlen embereket vásárol be magának a lekipásztor.

Nem utolsó kívánsága a férfivilágnak az sem, hogy munkatársnak az *életet jól ismerő* és az életben helyt is álló *embereket válasszon* a lekipásztor. Szent Pál egyes tisztségekre csak olyanokat ajánl, akik a családi életben megmutatták, hogy tudnak áldozatot vállalni és ott ki is állották a próbát. Apostoli síkon mozog tehát

az a kívánság, hogy a pap mellé az élet nehézségeit saját tapasztalatából jól ismerő férfiak álljanak, akik ismerve az életnek és legfontosabb területének, a családnak a pap számára természeténél fogva zárt világát, ebben is tudjanak felvilágosítással és sokat érő tanáccsal szolgálni; olyanok, akiket nem lehet katolikus vezetőre dehonesztáló vádakkal még gondolatban sem illetni; akik nem riadtak vissza egy életen át tartó nagy áldozattól; akiknél nem kell félni, hogy az egyedülvalóság sokszor effeminált életét élve, magukkal hozzák a vénkisasszonyok alapvető félszégeit: a mindenáron érvényesülni akarást, a hatalmaskodást és az intrika nemtelen fegyvereit.

Azt is kívánja a férfivilág, — épp önérzete és megbecsültetése nevében — hogy a lelkipásztor *ne állítson önmaga és férfitíve*i közé összekötő, helyesebben mondvá elválasztó *szervet*, ha arra szükség nincs. Amit tehet, intézzon el közvetlenül; nem is beszélve azokról a kényes esetekről, amikor ez az egyetlen elképzelhető mód. Az „összekötők” sokszor többet sejtetnek befolyásukról, mint amilyen az valóban és a saját elképzelésüket játsszák ki megbízóik elvei gyanánt. Furcsa világ az, amikor a világi munkatársak főlöskéges beékelődéssel magukhoz ragadják a lelkipásztor feladatkörét és kiskirályok gyanánt viselkednek. Ha a lelkipásztor munkáját egy időre talán meg is könnyítik, gondoljon arra, hogy lassan majd semmi munkája sem lesz; annyira elszoknak tőle az emberek. Aki persze ebbe is bele tud törődni, mindennek mondhatja magát, csak lelkipásztornak nem. Azért ha szükségesnek látja, nyúljon erős kézzel a darázsfészekbe és hajtsa végre az időnkint amúgy is ajánlatos garnitúra-cserét.

Úgy gondolom, ezek a dolgok kerülnek a felszínre elsősorban, amikor a férfivilág és a pap személyes kapcsolatait gondolja az ember. Mint minden eszmény, ez is sokat kíván és talán nehezen valósítható meg, de minél több lesz életté belőle, annál termékenyebb a lelkipásztor munkája.

Sokszor mondják, — már szinte frázisnak hangzik — hogy fordulón van a világ sorsa. A jelek azt mutatják, hogy valóban így van. A jövő azon fordul meg nagyrészből, hogy tanultunk-e a múltból. Rajtunk áll, hogy magunk akarunk-e továbbra is szembe szállni az árral és közben tétlenségben hagyva, elveszteni a férfivilágot és vele együtt a korok alakításának reményét vagy hogy őket is fellelkesítjük és férfivoltukat szemmeltartva, beszervezzük Isten munkájába. Ettől függ, hogy még jobban visszavonulunk-e majd vagy új hódításra törünk Krisztus világot hódító akarata szerint. A férfivilágban megvan a jóakarát, sőt vágy is, hogy a maga részéről megtegye, amit Krisztus tőle kíván. Az Eucharisztikus Kongresszus csodálatos éjében új világ körvonalai bontakoztak. Tőlünk függ, hogy akik akkor Nikodémusokként Krisztushoz jöttek, této-vázó szemlélők vagy lelkesedéstől fűtött és a világ átalakítására induló apostolok legyenek. Az nem kétséges, hogy küldönk — aki minden élet Ura — melyiket kívánja.

Esztergom.

Dr. Gigler Károly.

Bosco Szent János sikereinek titka.

Minden nagyság emléke alkotásaiból sugárzik a legpazarabban. A szent rendalapítók ékes füzérébe néhány év óta új gyöngyöt illesztett Isten. Ez a drágagyöngy: Bosco Szent János. Isten nemcsak azért állította be őt az emberiség világtörténelmébe, hogy csodáljuk, vagy hogy halhatatlanságával állandóan közöttünk éljen, hanem kövessük, keressük eszmei sikereinek titkát, és így megközelíthessük életünkkel az ő életét. Tekintsünk ezerszínű lelki világába.

Itália öreg földjén úgy jelent meg az emberek között, mint egy alter Christus. Mindenki a szívek emberét látta benne, aki Jézust várászolta az emberi szemek és szívek elé. Nézzük ezt az ezergondú és kéréskező papot, aki mosolyt dobált a szenvedők közé, szavaival simogatta a csüggedteket, és mindenütt segített, ahol segíteni lehetett. Igazi modern szent, akinek szívében, agyában, egész testében izzott a hivatásáért pompázó nagysodró élet.

Mint fiatal pap látja, hogy a szegénység és a nyomor egyre terjed és a bűn féktelenül uralkodik. A nép nyomorával együtt nő elkeseredése. A körülötte lejátszódó züllött állapotok előtt nem tudott szemet húnyni, sokat töprengett fölöttük. Nem kesereg, nem jajgat, nem vádaskodik és nem panaszkodik, a felelősséget nem hárítja másra, hanem alkotva gyógyít és gyógyítva segít. Lángelméjével mindig eltalálta a legszívserűbb és a legokosabb megoldást.

Torinóban lépten-nyomon találkozott elzüllött csavargókkal. Szájuk sárga volt a kínzó éhségtől. Látta, milyen nehéz sors nehezedik rájuk. Közéjük ment, hogy egészen közelről megismerje őket. Nézte, hogyan élnek egyik napról a másikra otthon nélkül. Panaszos szavaik fájdalmasan és keserűen visszhangzottak lelkében, panaszuk egy haldokló élet halotti muzsikája volt. Ilyenkor mindig könnyek csillantak meg szemében gyászt sugározva. Befurakodott a kétes egzisztenciák és zsebtolvajok társadalmának árnyas, nyomorult és kiéhezett rétegébe, és meglátta mosolynélküli elhervadt arcukat és vonásaikban a megmerevedett kétségbeesést. Előtte éltek számúzve mindattól, ami édes és drága. Semmijük sem volt, még árnyékuk is másé. Szomorú szemével messze révedt s amikor a múltba nézett, akkor is a jövőbe látott. Rátette lelkét, hogy a külvárosok csavargóié lesz. Így szentelte életét a züllött és elhagyatott ifjak megmentésére. Életét ott kezdte, ahol más végzi: önzetlen szeretettel élni másokért. Ebben az eszmekörben minden nagy gondolat rajongója lett. Senki sem adhatja magát szívvel-lélekkel egy eszmének, míg meg nem hozza a végső áldozatot: önmagát teljesen és véglegesen átadni. Ettől a perctől az ember ketszerannyit ér, mint azelőtt. Ezért lett ő örök, mert áldozatos és nehézségeket nem ismerő emberré vált.

Érezte, hogy ezekben a viszontagságos időkben a feladat óriási s napról-napra korszerűbb, sürgetőbb. Nem bírta nézni, hogy mennyi boldogtalan és könnyes életet hordoz a föld. Eleinte mosolyogva, később kacagva szaladt át az életen, keresve fiait a göröngyös utakon, bekötözte az élet-ütötte sebeket, felemelte az elesetteket, simogatta fájó lelküket. A csontig lefogyottakat úgy etette, mint kis galambokat.

Rengeteget dolgozott értük, sorra járta a nyomortanyákat, okos tanácsokat adott, sokszor pénzt vitt, számontartotta a legszegényebbeket. Róttá a külvárosokat és szívét terítette a mások szenvedéseire. Elvetemült suhancokat adott vissza a társadalomnak. Az elborult arcú fiatalokat nem tudta nézni. Ha az utcán elhagyatott gyerekeket vett észre, hazavitte, megmosta arcukat, adott nekik egy karéj kenyeret. Felkereste őket szurtos műhelyekben, garázsokban, gyanús pajtákbán. Ha paloták előtt várakozó, gőgös hintókat bámuló fiúkat látott, megszólította őket. Keze sokszor pihent meg fekete és barna gyerekefejen. A gyermekszívek rabszolgája, a csavargószívek királya lett. Nem volt nap, hogy könnyet ne törölt volna le, egy szívet meg ne simogatott volna. Csekélységnek látszott, de annál értékesebb volt Isten szemében, sőt tudta, hogy Isten előtt ezek a legdrágább csekélységek. Az eltorzult arcvonások mögött Isten arcát kereste és látta.

Találkozott fiúkkal, akiket a szerencsétlen körülmények bűnös útra vittek, akiknek arca olyan volt, mint egy kőarc: minden bűn végigszántott rajta. Ilyenkor a szemét elöntötte a könny, először csak a szeme lett könnyes, azután a lelke. A jóság szelleme szárnyalt benne, örömet, mosolyt és boldogságot lopva életükbe eltüntette a szomorúságukat. Gyerek sohasem lehet szomorú, akármilyen gyászos is vele az élet. A boldogságukért dolgozott, mert ezek is boldogságra születtek. Érthető, hogy az inasokkal és ifjúnunkásokkal tömegesen csoportosultak rongyos vagy olajfoltos ruhájukban köréje. Lassan egész Torinó úgy üdvözölte, mint az Ég küldöttjét. Mindenki érezte, azóta kezd megváltozni a világ erre, amióta Don Boscoban Isten nyujtotta feléjük kezét. Valóban kinyúlt feléjük egy simogató kéz, egy ölelő kar, hogy simogassa és megölelje őket.

Az emberek szívét és bizalmát egy-két szavával meg tudta venni. Hozzásegítette ehhez egész megjelenése és egyénisége, mely lenyűgöző jóságot árasztott. Könnyeik fátylán keresztül hány megvérzett szív és meggyötört lélek keserősége patakzott sokakból. Szavain keresztül állandóan hullott a vigasztalás permete a nehéz szívekre:

— Nem szabad sírni. Isten senkit sem hagy el.

Szerették, mert tudták, hogy ő is nagyon szereti őket. Papi szívének minden dobbanása az ifjúságé volt. Szíve egész melegével feléjük fordult. Szívüket a tenyerén hordozta. Az első pillanattól a legbizalmasabb barátjuk tudott lenni. Fel is tárták életük minden percét, titkot nem ismertek előtte. Ha az utcán meglátták, szaladtak utána nem törődve az emberekkel, meztelen talpuk alatt csattogott az úttest. Annál boldogabb volt, minél többet látott maga körül. Ők pedig áldották azt a pillanatot, mely összehozta őket. Lassan a kamaszlelkek óriási ismerőjévé vált. Csodálatos volt látni ezt a lelkekbe látó szellemóriást fiai között.

Minden nagyság útját kereszttek akadályozzák, ő a vértanúk mosolyával és elszántságával fogadta. Az élet zordságával milliószor szembenézett. Az emberek minél jobban féltek a keresztektől, ő annál jobban rajongott értük. Jól tudta, hogy minden emberi sors kezdete és vége a szenvedés. Apró öröмок és nagy szenvedések érdekesen hullámoztak életében. Nem ijedt meg, ha hirtelen beborult fölötte az

ég. Az ifjúságért soha, egyetlen küzdelmet fel nem adott, egyetlen keresztről le nem mondott. Ha elmúlt az egyik szenvedés, a másikat már örömmel üdvözölte. Boldog volt, hogy a szenvedőkre különösen vigyázó Isten neki szánta ezt a sorsot. Más életet, mint eddig élt, el sem tudott képzelni. Másokért minden megpróbáltatást szívesen vállalt. Pedig a szegények e nagy jötevőjével szemben de nagy igazságtalanságokat követett el az élet. Milliószer összerugdosta ezt a százszor megalázott Jóságot. Szeretetével nagyon sokszor fájón visszaéltek.

Hogyan viselkedett e szenvedések között? Ha szíve nagyon elnehezedett, azt csak Isten előtt öntötte ki. Panaszkodni nem hallották. Arcvonásai ijedt döbbenést sohasem fejeztek ki. A kilátástalan jövő rémét nem ismerte. Reális volt az akadályokkal, sohasem látta azokat nagyobbaknak, ijesztőbbeknek, félelmetesebbeknek. A visszautasítás és kikoszarzás árnyékaitól nem ijedt meg. Istennel épített, nem is ismerte az eldobott narancshéj tragédiáját. Szívek terhét cipelni mindig nehéz, ő a mások szenvedését és terhét cipelte, de mindig mosollyal. Ha a keresztből nagyon sok volt, akkor suhant át arcán a legangyalibb mosoly. Egyszóval a keresztnak és szenvedéseknek örülni tudott.

Ellensége rengeteg volt. A rosszakarat sokszor állt gúnyos komédiásként személye és alkotásai közé, hogy a szemébe kacagjon. Életébe sokszor markolt bele rossz szándékkal egy láthatatlan kéz. Ha oratóriumainak ablaktábláin forradásosképű, csúnyán összezsugorodott, ijesztő arcok gyűlölettel meredtek feléje, nem ijedt meg tőlük. Senkitől sem félt, hiába támadták rikácsoló hangon. Tönkre akarták tenni álmait, vágyait, hosszú évek áldozatos munkájának gyümölcseit, nem sikerült nekik. Élete rengeteg csalódással volt tele, éppen ellenségei miatt. Azonban reményét sohasem vesztette el, mert bízni nagyon tudott. A remény sokszor mankózta fel fáradt lelkét. Ellenségeire sohasem haragudott. A tőlük kapott durvaságokat, bármennyire is fájtak, lelkébe temette. Ha kicsit fájt is miattuk a szíve, és lelke meg is telt keserűséggel, mosollyal takarta el. Csak a rászorulókat látta, akiknek nyomora és zokogása szíven ütötte őt.

Az óriási munkakör mellett *mélyen befele élő* tudott lenni. Egészen Istené volt. Ha imádkozni látták, mindenki rajtafelejtette szemét. Az embereknek ez a csodálkozó bámulata később egészen természetes lett. Ha a Boldogságos Szűz Anyáról beszélt, az egész világ összezsugorodott előtte és az örök élet kimondhatatlan vágya zsongott lelkében. Ilyenkor nagyon fárasztotta az élet. Ha az Oltáriszentségre pillantott, ebből a pillantásból leplezetlen boldogság csapott ki. A Tabernákulum előtt mint valami megnyugtató menedékhely előtt sokszor látták összedetetten imádkozni. Ha az emberi szemek rátapadtak ilyenkor, nem nyugtalanította. Az imában nagyon nagy volt. Imádkozott, ha szívét a csalódás fájdalma hasogatta, ha örült, ha tekintete a tervek fényében csillogott, de akkor is, ha sorsa egy rövid ideig a legyőzött ellenfél sorsa volt. Példája oly nagy hatással volt fiaira, hogy csakhamar gyermek-aszkéták vették körül.

A *munka* szenvedélye volt. Bátran nevezhetjük a munka szentjének. Mindig ott és akkor jelent meg, amikor a legnagyobb szükség volt rá. Életcélja: minél több jót tenni. A legrettenetesebb gondok között is hangja mindig nyugodt volt, sohasem lehetett érezni mögöttük az

idegek vibrálását. Jótetteiért semmit sem várt vissza az élettől... A legdurvább kritikán is túltette magát, hiszen minden alkotó kibírja a kritikát. Lelke a munka lázában valósággal szárnyat kapott. A mások boldogságáért dolgozott, mindig másokért, bármennyire is durvák, hálátlanok vagy szívtelenek voltak hozzá. Oratóriumainak hosszú, visszhangzó folyosói sohasem kongtak süketen, termei sohasem álltak üresen, udvarain sohasem tudott feltörni a fű és a gaz. Élete végén, amikor látta, hogy munkáiból, álmaiból milyen szép, eleven valóság lett, sokszor felkacagott, de úgy, hogy az már zokogásnak is beillett volna.

Hírneve mindennap növekedett. Ahogy nőtt hírneve, úgy növekedett *alázatossága* is. A dicsfényből és ragyogásból a legkevesebbet sem kérte magának. Nem izgatta, ha volt kispaptársai rangban és méltóságban megelőzték. Ha lenézték, ezt egészen természetesnek találta és észre sem vette. Mély alázatosságában elérte, hogy olyan csavargókat térített meg, akiket az emberek a rosszak között is a legrosszabbaknak tartottak. Boldog volt, ha ez a szerep neki jutott. Az emberi élet nagy drámájában mindenki megjátssza a maga szerepét, ezt a maga szerepének tudta. Ráfogták, hogy sikerei elkápráztatják, hogy elharmarkodott, szeles és könnyelmű. Meg se hallotta. Kivételes jámborsága a világias és közömbös papságra szemrehányásként hatott, ezek a paptársai nem bírták. Ő ellenben ezekkel volt a legkedvesebb. Egyesek nagy szentnek tartották, mások nagy bolondnak, ő pedig örült, hogy Isten bolondja lehet. Így mindennap nyújtott elég anyagot a beszédre és a csodálkozásra. Az újabb és újabb ökölcsapásokat alázatos lélekkel fogadta. Ha könnyörgéseivel fagyos fogadtatásban részesült, azt éppúgy megköszönte, mintha meghallgatták volna. Arcát ilyenkor is, mint mindig, mosolyok szöttek át. Éppen e nagy alázatosságaért mindenütt tisztelték. Nevét lágyan és tisztelettel ejtették ki. Szavát figyelték, mert Don Bosco csak szépet és érdekeset mondhat. Mindenki boldog volt, ha nevét kimondotta. Ha az utcán végigment, mindenhonnan ismerős hangok kúsztak feléje. Igen sok tiszteletteljes és kellemes üdvözlés áradta körül.

Modorában ragyogóan finom volt mindenkire. Soha senkit sem bántott, határtalanul kedves volt. Onteltség és hiúság hiányzott belőle. Mosolygós komolyságát tisztelték és szerették. Mindig derűs és jókedvű volt. Modorában volt valami parancsoló, de sohasem kihívó és zsarnoki. Áldozatos jótékonyosságával minden szívet meghódított. Külsejében nagyon szerény volt. Rácáfolt arra a sokat hangoztatott állításra: „Mindenki annyit ér, amennyinek látszik.” Figyelmességében mindenkire gondja volt. Személyéből valami rendkívüli erő áradt. Jóságos arca lelki kiegyensúlyozottságot és fenséges nyugalmat fejezett ki. Amikor kérését előadta, olyan kedves volt, hogy mindenki mosolygott, könnyörögni lenyűgözően tudott. Ha könnyörgött, azt sohase magáért, mindig másokért tette, és mindig egyért, hogy szépséget és boldogságot lophasson a mások életébe. Környezetében az élet csupa öröm volt. Szavai nyomán különös melegség csókolta szíven az embereket. Heves és kíméletlen egyszerűen nem tudott lenni. A hálátlanság nem tudta lelkét kettétörni. Jóságából kifosztani nem lehetett, mert szíve Isten Szívéből táplálkozott.

Kedélye pompázó. Ha tervei sikerültek, annak annyira tudott örülni, hogy örömében egyenesen az étellel akart tapsolni. Talán azért is, mert kívánságainak teljesítését sohasem hozta eléje aranytálcán az élet. Az embereket sohasem jókra és rosszakra osztotta, hanem boldogokra és szerencsétlenekre. Akkor is aranykedélyű volt, amikor a levegő riasztó veszedelmektől volt terhes. Csak egyet nem tudott elhinni: álmainak halálát. Aki az életet tágranyílt szemmel nézi, mint ő, az csakis derűlátó lehet. Ha lángra gyúltak a szemek és egekig csapkodott az ének, úgyhogy jókedvében megremegett az öreg föld is, Don Bosco szívében is az öröm muzsikált ilyenkor. Örülni is csak másokért tudott, magáért soha. Fiainak kacagása pedig azért volt oly hangos, mert nagyon boldogok voltak és boldogságukat az egész világgal tudatni akarták. Ha gyermekeinek gondtalan csapata az erdőben szemközt kacagta a napsugarat, az ő boldogságába kacagtak bele. Gyermekeinek sikerein pirosra taposolta tenyerét, ő volt a leghálásabb néző. A rengeteg gond fáradt arcán mindig mosolyba virágzott.

Annyira szerette fiait, hogy szívét is ki tudta volna tépni helyéből, ha ezzel segíthetett volna rajtuk. Karja sokszor lendült áldásra a gyermekesereg fölött. Ez az áldás beleszállt minden gyermekszívbe és csodás aratásra érett. Fiai muzsikáló szívvel és boldog gondtalansággal áldották Don Boscót. Zsenijén keresztül milliók találták meg boldogságukat.

Don Boscónak arra is csak mosolya volt, ha az a gondolata támadt, meddig bírja ezt az ütemet. Amikor egy reggel arra dőbrent, hogy halántéka körül táncol a fény egy-két fehéren csillogó hajszálon, érezte, hogy egy kicsit fáradt. Megviselt arcán fellelhetők voltak már az álmatlanul töltött éjszakák nyomai. Az apostoli munkában felőrölte és eltékozolta magát, a szíve lassan elkopott a nagy munkában. Betegen is tovább dolgozott a sírbahullásig. Élete alkonyán sokszor búcsúzott fiaitól így: „Viszontlátásra a mennyországban.” Ezt a boldog találkozást sokszor emlegette.

Ime, Bosco Szent János bemutatta, mit lehet csinálni egy emberi életből. Leélt előttünk nagyvonalúan hét évtizedet, melyből hiányzott minden kicsinyesség, középszerűség és befejezetlenség.

Valaki egyszer így szólt hozzá: Don Bosco, csak nem akarja meghódítani a világ szívét? Feleletnélküli kérdés maradt a multból. Feleletet rá élete végén kapott. A történelem gyakran mondja ki a nagy igazságot: sokszor embermilliók nem érnek rel egyetlen igaz baráttal.

Magyar István S. S.

Tanulmányok és lelki egyensúly.

„Labia sacerdotum custodient scientiam” mondja a Szentírás, és a pogány ókor, valamint a középkor egyaránt a papságot tartotta a legtudósabb társadalmi osztálynak. Ezt a gondolatot fejezi ki a szép magyar közmondás is: „A jó pap holtig tanul.” 20. századunk a tanulmányok szétágazásának korszaka. Már jóformán mindenki specialista: orvos, mérnök, ügyvéd, bankember, kereskedő, állami tisztviselő, katoná, vasutas, postás stb. De — amennyiben még beszélhetünk „általános műveltségű” emberről, a köztudat valahogyan még ma is a papot tartja ilyennek. És nálunk, Magyarországon — hála Istennek — nem is csalogódik. Papságunk általános műveltség dolgában még ma is első osztálya társadalmunknak.

Ezt az elsőséget nem is szabad kiengednünk a kezünk közül, tartanunk kell a színvonalat, mert az Úr Jézus apostolai vagyunk, az Ő ügyét szolgáljuk: és hívebben fogjuk szolgálni, jobban, bátrabban tudunk érette harcolni, ha fel vagyunk vértézve tudással, műveltséggel. Tehát legyen életprogramunk a magyar közmondás: tanuljunk holtig, szerezzünk mindig újabb ismereteket. Erre utasít minket maga az isteni Udvözítő is: „Minden tanult írástudó mennyeknek országában hasonló a családos emberhez, ki az ő kincseiből újakat és ókat hoz elő.” (Mt. 13, 52.)

Mondanunk sem kell, hogy a szemináriumi évek után az egyházi törvények is követelnek még bizonyos stúdiumokat. A fiatal papoknak 3 évig vizsgázniuk kell egyes tárgyakból, a javadalomra pályázók, a hittanárok számára külön képesítő vizsgák vannak előírva. Akik akadémiai fokozatokat akarnak szerezni, néhány évig még szigorlatokat tesznek. De ezután, mondjuk 7—8—10 évvel az ordináció után, minden pap túl van a zöld asztalon és a vizsgáló bizottságon. Már csak az élet iskoláját járja, ahol végelemzésben maga a gondviselő Úristen a vizsgáztató.

Nem akarjuk szorosan a „tanulmányok” fogalma alá vonni a közvetlen készületet az előttünk álló prédikációra vagy tanórára. Ez, katonai műszóval inkább csak „fegyvergyakorlat”, összefoglalása, formába öntése az előbb szerzett ismereteknek és rendesen speciális: arra a kérdésre szorítkozik, amelyet éppen tárgyalni akarunk a szószéken vagy az iskolában. Sokkal nagyobb kört kell átfognunk, önképzésünket úgy folytatnunk, hogy mindenkor harcra készek legyünk, ügyesen forgathassuk az igazság kardját.

Önképzésünket lehetőleg reggeli elmélkedésünkhöz kapcsoljuk. A reggeli elmélkedés a szilárd talaj, amelyre mindennap ráhelyezkedünk, hogy biztosan haladjunk célunk — az örök üdvösség — felé és másokat is segítsünk ezen az úton. Mikor egyszer felvettük az érintkezést a külvilággal: reggeli szentmisénk után, már nem vagyunk a

magunk urai. Minden nap hozhat — és többnyire hoz is — olyan problémákat, amelyekről reggel, felkeléskor talán sejtelmünk sem volt. A hivatalos munka, tanítás, beteglátogatás nem a legnehezebb, nem a legtöbb szövevényű kérdés. Itt világosan áll előttünk a teendő, tudjuk, mi a kötelesség. Hanem a mindennapi élet: az egyes emberek. Mind-egyiknek megvan a maga sajátos baja, kísértése, nehézsége, bűja, gondja, fájdalma. Itt kell a papnak az Úr Jézus nyomdokain járnia. Vigasztaljon, buzdítson, tanítson, korholjon, bátorítson. Mint a Jó Pásztor: igyekezzék mindenegyes bárányt kiszabadítani a tövisek közül.

Raffael az egyik vatikáni stanzát az „Athéni iskola” freskójával díszítette. A hatalmas csarnok a Szent Péter-bazilika főhajója. A művész megtöltötte az ókor nagy bölcselőivel és hozzáfestette még a középkor néhány szellemóriásának képét is. A középen a két legnagyobb görög filozófus: Plató átszellemült arccal az égre tekint és kezével is odairányítja a szemlélőt. Mellette Aristoteles nyugodtan a földre mutat, amelyen mind a ketten állnak. A mellékalakok: Archimedes, Euklides, Pythagoras, Zénó, Thales, Vitruvius, Vergilius, Dante és a többiek: részletkérdésekkel foglalkoznak. Hű képe annak, hogy milyen legyen a pap önképzése, tanulmányainak iránya.

Plató módjára emelje föl lelkét. Szálljon fel lélekben mindennap a mennyországba, mert az Úr Jézus szavai alapján „nem e világból való”. (Jn. 17, 14.). Elmélkedjék az örök igazságokról, amelyeket tanít, a parancsokról, amelyeket hirdet. A görög hitrege abból származtatta Anteus erejét, hogy megérinti az anyaföldet és az érintésből új erőre kap. A keresztény pap nem alulról, hanem felülről: a Szentlélek kegyelmétől kapja új erejét, lendületét, apostoli buzgóságát. Legjobb tárgya az elmélkedésnek: az Úr Jézus élete és tanítása, példabeszédei. Ez kiemeríthetetlen kincsesház, amelyből egyre megújul és friss tápot kap dogmatikai és erkölcstan tudásunk, lelkesedésünk az Úr dicsőségéért, lelkipásztori tapintatunk. Lehet ugyan néha közbeiktatni mást is: egyszerű-egyszer elmélkedjünk az apostolokról is, kiknek segítőtársai vagyunk. Szent Péter főpásztori munkája, Szent Pál fáradtságát nem ismerő utazásai, szenvedései sokban példát mutatnak nekünk is. A Boldogságos Szűz Mária ünnepein célszerű, ha róla elmélkedünk, az Ő életének arról a mozzanatáról, amelyet éppen ünnepeünk. Olykor még a Szentírás valamelyik szövegéről, mint a Magnificatról, Benedictusról, Nunc dimittisről vagy egy-egy zsoltárról, ószövetségi hálaénekekről. De a középpont mindig az Úr Jézus legyen és maradjon. Plató szemszögét őrizzük meg egész nap. Másszóval a földi dolgokat tekintsük mindig „sub specie aeternitatis”, Krisztus papjának szemével. Azt fűrkésszük, azt vizsgáljuk, milyen viszonyban vannak az Isten kinyilatkoztatásával, Krisztus tanításával, Egyházával, segítenek-e minket az üdvösség útján? Szilárdan álljunk azon a talajon, amelyet maga a mindenható Isten, és „akit küldött, Jézus Krisztus” adott a lábunk alá, tekintetünket pedig egyenesen ég felé irányítsuk, mert „nincs itt maradó lakásunk”.

Most azután nézzük Aristotelest. Ő a földre mutat. Mi is a földön élünk; a földi dolgokat kell megismernünk, a földön élő emberekkel kell foglalkoznunk. De a pogány bölcselő csak földi szemmel tudta nézni ezeket az embereket és dolgokat. Bár eljutott az Istennek, mint végtelen tökéletes lénynek ismeretére, arra már nem tudott világos fele-

letet adni, hogy milyen viszonyban vagyunk Istennel, hogyan közelíthetjük meg, hogyan juthatunk végül színe elé. Az Üdvözítő, az Úr Jézus Krisztus, örök főpapunk megadta a feleletet mindezekre a kérdésekre és most már megvan az iránytűnk, hogy milyen céllal folytassuk földi tanulmányainkat, ha az Ő papjai vagyunk.

Minden igazság Istentől származik és minden igazság végcélja Ő, az Alfa és Omega. Tehát minden tudományos igazság méltó tárgya a pap tanulásának, önképzésének. Hogy a pap nem lehet és ne is legyen „polihisztor” a szó hagyományos értelmében, annak voltaképpen csak technikai korlátai vannak. Az egyik az idő rövidsége. A tudomány-szakok úgy szétágaztak, annyi a részleges találmány és felfedezés, hogy egyetlen ember élete már nem elég ahhoz, hogy mindezeket az igazságokat befogadja, elsajátítsa. A másik korlát a pap lekipásztori mivolta. Ez őt elsősorban azokra a tudományszakokra utalja, amelyek közvetlenebbül kapcsolódnak az emberhez. A nagyon elvont szakmák vagy az embertől messze elvezető vizsgálódások közvetve ugyan szintén használnak a szent ügynek, de lekipásztori munkánkban kevésbé segítenek. Ezért igazán nem szükséges, hogy minden pap szaktudósa legyen a geológiai korszakoknak, vagy hogy görcsövi vizsgálatokat végezzen a béka gyomrában élő élősdiek rágószerveiről.

Ellenben az emberrel közvetlenül foglalkozó tudományok megkönnyítik a lelkek javára folytatott apostoli munkánkat: a nyelvészet, 1—2 idegen nyelv megtanulása, a történelem és segédtudományai: földrajz, szociológia, néprajz, művelődéstörténet stb. tágitják látókörünket és élesztik bennünk az apostoli szellemet.

Az Úr Jézus apostolait az egész világra elküldötte: „Elmenvén, tanítsatok minden nemzetet.” Az a pap, aki 2—3 nyelvet tud, mindig érezheti, hogy megfogadta az Úr parancsát és szerény tehetségéhez képest tudja szolgálni az Urat, Őhozzá vezetni a lelkeket, olyanokat is, akik nem beszélik az ő anyanyelvét.

A történelemmel való foglalkozás nagyon segíti a lelket az egyensúly megtartásában, ha keresztény és papi szemmel tanulmányozzuk. Már az ókor mondotta a történelemről, hogy „magistra vitae” — az élet mestere. De ez csak olyan hasznossági meghatározás. Ha a hívő ember, főképp, ha pap forgatja lapjait, minden sorában megtalálja a teremő Isten munkájának nyomát. Megtanulhatja belőle, mire képesek az emberek, a nemzetek, ha felhasználják azokat a tehetségeket, adományokat, amelyekkel az Isten ruházta fel őket a teremteskor. De egyben az is kitűnik, hogy hová tudnak zuhanni, mennyire tudnak süllyedni, ha Isten kegyelme nem segíti őket. Milyen ragyogó alkotásai vannak az ókori egyiptomi, asszír, görög, római kultúráknak! És egyúttal milyen sötét árnyoldalai is! Micsoda műreemek, alkotások és micsoda bűnök, elfajulások!

Amióta pedig eljött a világ Megváltója, az Úr Jézus, a profán történelem és az egyháztörténelem nemcsak párhuzamosan halad, hanem egybefonódik. Már nemcsak a Teremő Isten, hanem a megváltó és megszentelő Isten gondviselését láthatjuk mindenütt. Minden ember, minden nemzet és ország, minden kultúra valamilyen viszonyba lép Jézussal. És olyan lesz a sorsa, úgy pereg a története, ahogy az a viszony alakul. Jól mondotta Briand francia miniszter, mikor már harminc évet töltött a közpályán és sok harcot vívott: „Minden kérdés legmé-

lyén a vallási kérdés lappang." A pap a történelem és a vele rokon tárgyak tanulmányozása közben minduntalan beleütközik abba, amit a „De Deo creante” és a „De Deo elevante” traktátusokban tanult.

Áll ez, ha általános történelmi munkákat olvasunk. De tapasztaljuk akkor is, ha egy-egy kiváló ember életrajzával foglalkozunk. Nemcsak a nagy szentek — kivált a nagy egyháztanítók és lelkipásztorok: Szent Ágoston, Szalézi Szent Ferenc, Vianney Szent János és mások életrajzára gondolok. Még abból is nagy hasznunk van, ha egy Napóleon vagy Bismarck, Disraeli vagy Nagy Péter életrajzát olvassuk figyelmesen. Volt, aki nagy szolgálatot tett az Úr Jézusnak, másik ellene fordult, üldözte híveit, elnyomta Egyházát. Ismét másik talán a gúnyos, kétkedő szkeptikus szemével nézte, de mégse tudta megvonni tőle tisztetét. Nagyra becsülte kiváló papjait, bámulta alkotásait. Mint végső konklúzió pedig oly világosan adódik mindezekből: „Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Nincs bölcsesség, nincs okosság, nincs tanács az Úr ellen.” Kell-e tanulság, amely inkább egyensúlyban tarthatja a pap lelkét, mint ez? Gyengék vagyunk, gyarlók vagyunk, gyakran hanyagok, sőt bűnösök is. De az Úr Jézus papjai vagyunk, az ő ügyét szolgáljuk. Ő pedig mindig győz, felülmarad a mi sok ügyetlenségünk, kapkodásunk, botlásunk és bukásunk ellenére is. Tehát ne féljünk. Szent Pétert az Úr Jézus magához szólította a Genezáret tavának hullámai fölött. Nyugodtan, biztosan járt rajtuk. Mikor megijedt és kételkedett, süllyedni kezdett. De ahogy segítségül hívta az Urat, Jézus megfogta kezét és szelíden megkorholta: „Kicsinyhitű, miért kételkedtél?”

Ha munkánk közben sok kudarc ér, megalázás, gáncs, sőt talán gyanúsítás vagy üldözés: ennek számos esetben az az oka, hogy nem fogjuk meg az Úr Jézus kezét; nem ragaszkodunk eléggé hozzá, az ő szándékaihoz, az ő példájához. Akárhányszor magunkat keressük, hiúságunkat, önzésünket akarjuk kielégíteni. És akkor a hullámok már nem bírnak el, mert elvesztettük lelkünk egyensúlyát, amelynek természetfölötti alapon kell nyugodnia.

A történelemmel érintkezik a szociológia. A pápák az utolsó fél-század alatt annyit és oly világosan tanítanak ezen a téren. Szükséges, hogy a pap járatos legyen a keresztény társadalmi tudományban is. Világosan lássa meg a hibákat, mulasztásokat, bűnöket. És egyben ismerje a javítás alapelveit és módját a keresztény erkölcstan szellemében, a pápai enciklikák tanítása alapján. Hiszen, hála Istennek, bőséges és kiváló katolikus irodalmunk van ezekről a kérdésekről. Vigyázzunk azonban, hogy a szociológiai tanulmány és foglalkozás ne billentsen ki bennünket papi egyensúlyunkból és ne sodorjon bele a politikába. Napjainkban minden párt programjában nagy szerep jut a szociális kérdésnek. Számos pont foglalkozik vele. Az ember pedig szereti elveit nemcsak hangoztatni, hanem a gyakorlatban is megvalósítani. Világos, hogy mint papok, mindig azokkal a politikusokkal, azzal a párttal fogunk rokonszenvezni, amely katolikus elveket vall és azokért harcol. De ebből még nem következik, hogy magunk is mandátumot vállaljunk, pártemberek legyünk. Krisztus papja mindenkié, ne korlátozza magát csak egy pártra. Amiként nem szabad, hogy csak egy „nemzet” apostola legyen, úgy az sem helyes, ha csak egy párté. Akik még nem ismerik vagy nem követik a keresztény elveket a poli-

tikában, azokat a papnak kell megtanítania, meggyőznie rábeszéléssel, felvilágosítással. Nem lehet őket megnyerni többségi terrorral, párt-határozatokkal, szóval a politika hatalmi eszközeivel. Németországban és a beléolvadt Ausztriában a viszonyok nem fejlődtek volna odáig, ahol ma vannak, ha mind a két helyen a papság nem köti össze az Egyház ügyét csupán egy-egy párttal. Eberle — az élesszemű és nagyszemű megfigyelő — már a 20-as évek derekán megállapította, hogy az akadémikus műveltségű körök jórésze elfordult a mult század léha és üres, vallástalan irányától. (A világháború és a nyomában járó keserves tapasztalatok folytán.) „Ezek szívesen közelednének a lelkipásztorhoz, de a... párt helyi csoportjának elnökétől húzódoznak.” Más példa: Annakidején mindnyájan sajnáltuk, hogy Vass József elsodródott a szorosán vett papi munka teréről a politika talajára. Mély és sokoldalú tudása, nagy szónoki képessége, zamatos és oly világos nyelvezete valóban vezérszerepre képesítették. Prohászka püspök halála után ő lehetett volna a magyar katolikusok szellemi vezére. Így azonban politikus lett. Miniszterségének voltak ugyan üdvös és hasznos alkotásai is. De beszédeit a napi politika szolgálatába kellett állítania, azoknak tehát csak átmeneti jelentőségük és értékük van. Most ott pihennek az országgyűlési napló lapjain, ahol senki sem olvassa. Elmaradt sok szép írásmű, amelyre Vass Józsefnek megvolt a képessége; nagy kárára katolikus és magyar irodalmunknak.

Láthatjuk, hogy a történelem és segédtudományainak művelése nagy hasznunkra válik nekünk, papoknak. Sok és becses fegyvert szolgáltat az apologetikának, számos példát meríthetünk belőle mint szónokok vagy hitoktatók. De nem szabad kizárólag csak a multból vagy régmultból merítenünk. Ne legyünk egyoldalúan „laudatores temporis acti”. Ezt a vádat vonta magára a francia papság, amikor érdeklődésével állandóan az 1789 előtti „ancien régime” felé fordult. Azt vetették szemére, hogy nem tud és nem is akar a korral haladni; a fejedelmi abszolutizmusért lelkesedik, csak börtönben érzi jól magát stb. Ha szabad egy talán kissé „modern ízű” ellenszert ajánlanunk, e sorok írója azt merné megkockáztatni, hogy „*kísérjük állandóan figyelemmel az Egyház apostoli munkáját*”. Ez nem más, mint a „sentire cum Ecclesia” egyik megnyilvánulási módja.

Először is szerezzünk mindig tudomást az Apostoli Szenszék működéséről: a pápák enciklikáiról, főleg a bennük foglalt dogmatikai, erkölcsi, szociális, jogi tanításról. De még ezen túl az elvi döntésekről, sőt a kormányzati intézkedésekről is. A tagok akkor egészségesek, ha mindig élénk összeköttetésben vannak a fejjel. Ez az élő szervezetek jellemzője. A jozefinizmus — amely nálunk oly sokáig érvényesült és pusztított — éppen arra törekedett, hogy elzárja a híveket, papokat és világiakat a pápától. Kis „helyi érdekű” csoportokra akarta bontani Krisztus Egyházát, hogy annál jobban elnyomhassa, szűk, bürokratikus korlátok közé szoríthassa. E sorok írója pár évtized előtt a következő dicséretet hallotta főpapi ajkokról: „X. a legjobb papom; olyan gyönyörű aktákat küld az irodánknak, hogy valóságos öröm olvasni.” Vagy másik eset. Egyik főpapunkat déli klímába küldték telelni pár hónapra. Mikor húsvét előtt hazajött, elmondotta, hogy az üdülőhelyen sok előkelő vendég volt. Néhány ájtatos hölgy megkérte, hogy miséz-

zék kissé későbbben, hogy ők szentmisére járhassanak. Ezt örömmel vállalta. „De már néhány nap múlva arra kértek, hogy mise közben áldoztassam meg őket. Ezt természetesen nem vállalhattam. Pasztorális dolog, amely a helybeli papságra tartozik.” Azóta negyven és egy-néhány év telt el és haladtunk, hála Istennek. Annyi azonban bizonyos, hogy papi lelkünk egyensúlya ne legyen valami jozefinista — vagyis inkább buddhista — mozdulatlanság. Egyensúlyunk ne csak „statikai” legyen, hanem „dinamikai”, azaz hogy álljunk szilárdan és tudjunk is dolgozni az Úr szőlőjében, tudjuk előbbrevinni Krisztus Egyházának ügyét.

Az Egyház apostoli munkáját az újkor sok vívmánya igen megkönnyítette technikai szempontból. Ma már nem az „apostolok lábain” közlekedünk, hanem autón, ha kell, repülőgépen. És Krisztus Egyháza — élve ezekkel a lehetőségekkel — igazán munkába vette az egész világot. Három irányban dolgozik: a) Visszaszerezni a sajátját; azokat a népeket, országokat, amelyek egykor már hű gyermekei voltak, de emberi fondorlatok és erőszak folytán kiszakadtak a hit egységéből. Már a visszaszerző munka is szép sikerekkel dicsekedhetik. Gondoljunk csak Hollandiára, Angliára, az Egyesült Államokra. A közönyös vagy hitetlen emberek jelentékeny része szeret mindig az Északamerikai Unióra hivatkozni mint a „haladás” és „modern élet” klasszikus példájára. Ha nyugodtan megmondjuk, hogy a chicagói érseki egyházmegyének magában a városban 290 plébániája van, — négyszer annyi, mint Rómában — a szó szoros értelmében tátva marad a szájuk. b) Van azonban más apostoli munkája is. Bevinni és meggyökereztetni a kereszténységet az ősi és magas kultúrájú országokban: Indiában, Kínában, Japánban. Itt is olyan föllendülést látunk, amilyenről 40 év előtt még álmodni sem mertünk volna. A kínai katolikusok 127 egyházmegyére oszlanak és ezek közül már 23-nak kínai főpásztora van. A helybeli papság száma csaknem 2,000. Mi több, már kialakult a keresztény kínai stílus. Ilyen stílusban építenek templomokat, iskolákat, kórházakat, papnevelőket, festenek szentképeket, faragnak szobrokat. Megállapodott a keresztény teológiai szókincs, számos keresztény munka jelenik meg évente. Már katolikus lexikon kiadására is gondolnak. Indiában nehezebbek a körülmények, mert vagy 70 nyelvet beszélnek és a vallási megoszlás is nagyobb. De már ott is vannak egészen katolikus falvak és törzsek; sok pap, szerzetes, sőt püspökük is. Az évi gyarapodás jelentős. Az Egyház Szent Pál munkáját folytatja, amint egykor ő beszélt a művelt athéni polgárokhoz. c) Ha még Afrikára vetünk egy tekintetet, vagy a Csendes Óceán szigeteit nézzük, ott a kép teljesen más. Mélyre süllyedt, tudatlan, faragott képeket imádó néger és pápua törzseknek kell megvinni a „Jó hírt”. A hithirdető teljes „tabula rasá”-ra épít. Nemcsak a nyelvet kell megtanulnia, hanem annak szabályait is ő foglalja írásba. Le kell fordítania bantu vagy zulu nyelvre a keresztény vallás magasztos fogalmait: megváltás, bűnbocsánat, kegyelem, Oltáriszentség, penitencia. Vagyis azt kell tennie, amit a népvándorlás és az utána következő négy—öt században tettek a Patrikok, Ágostonok, Bonifácok, Adalbertek, Gellérték. Azt teszik mai utódaik. És ha megtudjuk, hogy Natalban egyik katolikus kollégiumban már előadták Calderon „A szentmise titka” misztériumát zulukaffer nyelven, szent örömmel mondhatjuk, hogy az apostolok munkáját ma

éppen úgy megáldja az Úr Jézus, mint megáldotta Szent Pálét, mikor „mindeneknek mindene lett”, vagy Szent Remigiusét, midőn megkeresztelte Klodvigot és 3,000 frank lovagját.

Figyeljük tehát az Anyaszentegyház munkáját napjainkban és mind az öt világrészben. Ez megóv bennünket a kicsinyes elzárkózástól, begubózástól. Nem hiába alapította a szentéletű Janssen Arnold azt a szerzetet, — az Isteni Ige Társaságát — amely különös rendi feladatának tekinti az összehasonlító vallástudomány és a néprajz művelését; és már oly szép apostoli sikereket mutathat fel. Mindig valóban katolikusok, „az Úr Jézus parancsához hű papok” leszünk, akik saját munkánkat kedvvel, lendülettel, apostoli buzgósággal végezzük.

Az „athéni iskola” freskóján még költők is láthatók: Dante, Vergilius, Homeros. Jeleül annak, hogy a költészetet, általában a szépirodalmat sem kell egészen kirekeszteniünk érdeklődésünkől. Néha jól esik újra elolvasni egy-egy latin klasszikus verset, amelyet talán alig láttunk gimnazista korunk óta. Minden formai szépségük mellett azért az ókori klasszikusok keresztény és papi szemmel nézve kissé üreseknek és földszagúnak tűnnek. De már a mélyen keresztény szellemű költők lelkesítenek, szinte szárnyakat adnak nekünk és még stílusunkat is nemesítik, szépítik. Sok pap pedig szeret regényt is olvasni. Itt azonban mérsékeljük magunkat: „Ne quid nimis.” Hébe-hóba nem árt, kivált ha komoly és jó az iránya. De a regények világa mégis csak képzelt világ, nekünk pedig az igazsággal: az örök és a földi igazsággal kell foglalkoznunk. Elveszítjük a kapcsolatot a való élettel, ha nagyon sokat forgolódunk a képzelet birodalmában. A modern regényeken pedig gyakran meglátszik a hevenyészés nyoma: zagyva stílus, felvetett, de meg nem oldott problémák, félbemaradt mondatok, sok gondolatjel, még több felkiáltójel és pontok sorai. Ebből csak rosszat tanulhatunk. Elrontja stílusunkat, amit megérzünk a szószéken és az iskolában; de még jobban megérzi és megsínyli a hallgatóság. Számos külföldi regény magyar fordítása pedig valóságos fércmunka, elferdíti az értelmet és eszmezavart támaszt.

Összefoglalva tapasztalatainkat: igyekezzünk olyan tanulmányokat folytatni, amelyek szervesen hozzáilleszkednek papi mivoltunkhoz: ismeretünket mélyítik, látókörünket bővítik, lelkipásztori munkánkhoz fegyvereket szolgáltatnak, lelkünket egyensúlyban tartják, egyben lelkesítik, hogy bátran, de higgadtan vívjuk a „jó harcot”.

Dr. Vécsey József Aurél

A két város harca.

Babilon és Jeruzsálem

Eredetileg az egység lelkének negatív oldalára, a harci szellemre csak mellékesen akartam kitérni, a Papi Lelkiség tárgyhöz való szorosabb kapcsolódás miatt mégis megfelelőbbnek látszik a természet és természetfeletti küzdelmét a papi egység oldaláról is alaposabban szemügyre venni.

(Félreértés elkerülése végett mindjárt itt megjegyzem, hogy az egyes küzdelmek tárgyalásánál azért nem hozom a kibontakozást, mert azt a következő cikkben egységesen akarom vázolni.)

A papi egység kialakulásának egyik legnagyobb akadálya lelki emberek húzódozása az összefogástól. Mintha csak azok állnának egymástól legtávolabb, akik legközelebb vannak Krisztushoz. Míg például a protestáns tábor, baloldali írók egymást támogatva, magasztalva hódítják meg a közvéleményt, katolikus oldalon a legmélyebb lelkű, legszentebb életű elemek is széthúzással csúfolják meg a katolikus nevet. Lehet ezt magyarázni történeti fejlődéssel, lélektani mozzanatokkal, de bizonyára nagy szerepet játszik benne a természetestől való elfordulás. Mihelyt azt érzik, hogy egy megmozdulásban valami természetes, evilági vonás is van, rögtön beburkolódnak a „nem e világból való” takarójába s lehetetlenné válik minden közeledés.

Magamról tudom, hogy minden kifelé való tevékenységet, hogy megbéníthat Isten országa nem e világból valóságának, transzcendenciájának gondolata, s milyen jó fegyver lehet mások munkájának megátláására vagy legalább megkeserítésére. Csak midőn, még világi körben, szociális és karitatív irányban kezdek dolgozni, jöttem rá arra, — részben Kühár Flóris vallásbölcseleti művei nyomán — hogy nemcsak egy, hanem többféle transzcendencia is van. Egészen más vallásosság az egocentrikus emberé, ki saját üdvösségén kívül semmi mással nem törődik, más az antropocentrikusé, ki a felebarátot is meg akarja menteni s végül más a teocentrikusé, ki mindenben Isten dicsőségét keresi. Az egocentrikus lelkiség mindjárt evilágiasságot szimatolt ott, hol a másik kettő mentő vagy építő tevékenységét látja.

Hogy még élesebben domborodjék ki az ellentét, fogalmazzuk meg Szent Ágoston szellemében. Két város áll egymással szemben: az égi Jeruzsálem és a földi Babilon. Köztük háromféle ellentét is van. Egyik a testi és lelki ember „más tövénye”. A testi ember mindenben a maga földi érdekét tartja szem előtt, a lelki kizárólag örök üdvösségét. A kettő állandó küzdelemben van egymással: az Ádám szerinti embert le kell győznie a Krisztus szerintinek, s az igazi lelki ember nem is nyugszik addig, míg győzelemre nem jutott... A másik az Egyház és az állam ellentéte. Itt már nem az Egyház az, aki uralma alá

akarja hajtani az államot, hanem megfordítva. Az Egyház idegenként mint zarándok él a földön, lelkeket halászik a földi város polgárai közül Isten számára, s ezért gyűlöletet és üldözést szenved a világ végéig... A harmadik megoszlás meg éppen a béke és a harc között van. Jeruzsálem, az Isten városa csupa egység, béke, rend s minden hatalom és igazságos elrendezés valamiképpen hozzá is tartozik; Babilon, a földi város csupa zűrzavar, rendetlenség, harc, lázadás, nyugtalanság s minden ilyesmi valamiképpen belőle ered...

Szent Ágostonnál az ellentétpárok egybefolynak s valóban mindeik a természet és természetfölötti közt előállt szakadásra vezethető vissza. Mivel azonban összevegyítésük a világosság rovására van, gyakorlatilag pedig mindeniknek megvan a maga területe, külön-külön kell velük foglalkoznunk.

Az egyéniség küzdelmei.

Szent Ágoston az égi és földi város ellentétét a testi és lelki ember közt az eredeti bűn következtében beállott törésre vezeti vissza. Azóta az emberek két csoportra oszlanak. „Egyik azokból áll, akik a test szerint, a másik azokból, kik a lélek szerint akarnak élni, mindegyik a jellegének megfelelő békében, melyben valóban élnek is, ha törekvésük célját elérik.” (De civ. Dei 14, 1.) A test szerinti élet itt az embernek sajátmagára hagyatkozását jelenti, a lélek szerinti pedig Istenbe kapcsolódását (14, 4.), azaz egyik a természeti, másik a kegyelmi életet. Nem mintha a test vagy a természet magában véve rossz lenne, csak rászorul Isten kegyelmére, hogy saját Istentől kapott törvényei szerint szabadon élhessen. „Az akarat választása akkor igazán szabad, midőn nem szolgál a bűnnek. Isten ilyent adott, az ember ezt vesztette el saját hibájából, nem is adhatja vissza más, mint ki egyedül volt képes adni.” (14, 11.)

Test — lélek, természet — kegyelem, ember — Isten, szabadság — törvény — bűn...: körülbelül ez az a tér, melyen az ént központba állító egyéni lelkiség mozog. Ez adta az Egyháznak nem egy nagy szentjét, kik a testet és az érzéki világot megvetve, a lelkieknek és Istennek éltek; nagy aszkétákat, kik akaratuk megfeszítésével az erényélet felsőbbbbséges magaslataira emelkedtek; misztikusokat, kik tökéletesen meg tudták magukat adni a kegyelemnek. Ebből a talajból fakadtak a középkor harcias lelkű vezeklői, kik rettentően sanyargatták saját testüket, az inkvizíció kínzókamráiban vonták felelősségre az eretnekeket és Jeruzsálem meghódítására vezették a keresztesvitézeket. Ez volt a gyökere annak a lelkületnek is, mely VII. Gergelyben hatalmat követelt az Egyháznak az állam felett. Mert a léleknek a test, a lelkinak a testi, Krisztusnak Ádám felett uralkodnia kell.

Am figyeljük csak meg, mi minden más is következik abból, ha ez a szemlélet egyeduralkodóvá válik. Tertullian ideje óta hány eretnekség lobbantotta szemére az Egyháznak, hogy érzéki „pszichikus”, vagy „jogi”, szemben a láthatatlan, szellemi, „pneumatikus” Egyházzal! Mennyit kellett már Szent Ágostonnak harcolnia a pelagianizmus önakaratra támaszkodó rendszerével s hogy fordították vissza a középkor eretnekségei az aszketizmus követeléseit az Egyház papjai

ellen! Hogy szakadtak ki az egyházi közösségből kiváló misztikusok s adták magukat Isten helyett a sátánnak! És valljuk be csak, ebből a szemszögből tekintve, nem lehet-e megérteni a protestánsokat, kik a testiségbe és világiasságba merült Róma láttára kimondták az ítéletet? Akár az emberi akarat szerepét, akár a kegyelmét túlozta valamely eretnekség, mindig megmaradt ugyanazon a síkon: csak az egyén oldaláról nézte a világot.

Ez a szemléletmód a középkor fénykora óta lassan hatalmába kerítette az európai embert. Éppen az Egyház látszólagos győzelme indítja el a visszahatást. Brackmann szerint az egységes respublica christiana széthullása nem annyira a császári, mint inkább az egyházi hatalom túlsága elleni reakcióból indul el VII. Gergely hajlíthatatlan egyénisége alatt. „Er löste eine Reaktion aller Kräfte dieser Welt gegen die Überspannung des kirchlichen Elements aus und gab damit zu einer vorwiegend irdisch bestimmten Weltanschauung den Anlass.“ — Eloldotta az egyházi elem túlsúlya ellen minden evilági erő visszahatásának fékét és ezzel egy túlnyomóan földies világnézetnek adott indítást. (Hist. Zeitschrift, 1934.) Megállapítás, melyben ha meg is van a tendencia, hogy a felelősséget kizárólag az Egyházra hárítsa, mégis meggondolkoztat, hogy vajjon helyes dolog-e átvinni az egyéni aszkézis elveit az Egyház és állam viszonyára. A társadalommal való viszonylatban hasonló következményekkel jártak az inkvizíció túlszásai.

A harcias aszketizmusra ellenhatás gyanánt mind erőteljesebben emelte fel fejét a természet a maga törvényeivel és gyengeségeivel együtt. Meghódította előbb a tudományt, aztán az egész társadalmat. A humanizmus, mely a renaissance óta napjainkig egész művelődésünk irányát megszabja, mi más, mint az önmagára támaszkodó ember lázadása a kegyelem világa ellen? Legtökéletesebb kibontakozása, a liberalizmus, azt a szabadakaratot teszi meg vezérének, melyről Szent Ágoston megállapítja, hogy nem is igazán szabad Isten kegyelme nélkül s melyet a protestantizmus teljesen romlotttnak hirdet. S mily távol áll sokszor még egyházi férfiaktól is annak az igazságnak felismerése vagy legalább gyakorlati alkalmazása, hogy a tízparancsolat maga még nem váltja meg a világot, ha valaki nem él Krisztusban és Krisztusból, az Egyházban és az Egyházból, mert a magára hagyott ember magától nem képes még a természet törvényét sem huzamosan megtartani.

Ha pedig jószellemű papok egymásközti viszonyát tekintjük, mennyi gyanakvás, bizalmatlanság, lebecsülés, megszólás, „szent” irigység választja el egymástól azokat, akiket a természetes és természetfeletti szempontok egyaránt egymáshoz rendelnek. Ha a sovány aszkéta kővér papot lát, vajjon le tudja-e győzni a titkos gondolatot, hogy „íme, a falánk és borissza ember, a bűnösök barátja”? Vagy ha a kegyelem és misztika „bennfentese” aszkétával találkozik, talán sajnálkozó fölénnyel fordul el tőle, ki hitvány emberi erőlködéssel akar üdvözülni! Mindketten pedig esetleg megbotránkozva szemlélik az apostolt, aki tömegek előtt ágál s minden bizonnal csak földi dicsőséget hajhász, különösen, ha nemcsak hirdeti az evangéliumot, hanem közéleti érvényesítésén is munkálkodik.

Ki tudna ezek közt lelki egységet teremteni? Valóban a testi és lelki ember küzdelme sok mindenre, főleg az egyéni lelkiség kifejlésztésére jó lehet, de nem a szeretet egységének megteremtésére. A harc lelke ez, a keresztesvitézéké, a krisztusi kardé, míg Krisztus Egyházát meg nem bontja, de nem az egység szelleme. Jó arra, hogy kiváló papi egyéniségeket állítson csatasorba, kik kivették saját szemükből a gerendát és alkalmasak arra, hogy másokat is reformáljanak, ám a lelki reform még nem a teljes kereszténység.

A közösség zavarai.

A két város második ellentéte az Egyház és az állam viszonyának rendezetlenségében jelentkezik. Isten országa történelmileg a Krisztus által alapított és titokzatos testében egyesített Egyházban jelenik meg, a földi ország a pogány birodalmakban. A pogány állam Szent Ágoston szerint Isten helyett a démonokat imádja és a kinyilatkoztatás helyett filozófusok tanítása alapján rendezkedik be; üldözi az Egyházat, melyet mindenáron megsemmisíteni vagy legalább hatalma alá vetni és így megrontani törekszik. Az Egyház viszont a földi ország lakosaiból halássza az Isten-állam polgárait és türelme által érdemli ki jövőendő dicsőségét.

Ebben a felfogásban Isten városához már nemcsak lelki emberek tartoznak, hanem mindazok, akiket éppen a háló kiemelt a világ tengeréből. „Ezen a gonosz világon tehát, ezekben a rossz napokban, hol az Egyház mostani lealáztatása által nyeri meg jövőendő dicsőségét, és félelmek ösztökéje, szenvedések keserve, fáradságok terhe és kísértések veszedelme neveli, csak a reményben örvendezik mint egyetlen észszerű örömben, sok elvetett elvegyül a jók közé és ezek, mint amazok mintegy hálóban gyűlnek össze, melyről az evangélium beszél, válogatás nélkül ebbe a világba mint tengerbe bezárva úsznak, mígnem a partot elérik, hol a rosszakat a jóktól elválasztják és Isten a jókban mint templomában „minden lesz mindenben”. (De civ. Dei. 18, 49.)

Szent Ágostonnak ez a gondolatmenete a „keresztény pesszimizmusnak” megfogalmazása, mely óriási hatással volt a középkor gondolatvilágára s manapság is sok lelki ember és egyházi vezetőférfiú kereszténységének foglalatja. Jellemzője az, hogy az Egyház csak egyenkint tudja meghódítani a lelkeket, mint az apostoli halászok s a meghódítottak jórésze is egészen silány és elvetendő portéka. Sőt ha a királyi lakoma példabeszédére gondolunk, nem is annyira a természet szerint jó emberek azok, akik megjelennek a hívásra, hanem a sánták, bénák, hajótörött és ágrólszakadt koldusok; nem is annyira az igazakat kell hívni, mint a bűnösöket. A világ maga a siralom völgye, fejedelme az ördög, az Egyház üldözést szenved a világ végezetéig, alig tehet egyebet, mint hogy tűr, szenved és kínlódván fáradzik a bűnös világért, mely minden jóért rosszal fizet.

Ez a szemlélet az, mely az üldözések idején egyensúlyban tartja a hívők lelkét, őket minden szenvedés elviselésére képesíti, a vértanúság rajongó szeretetére lelkesíti, sőt apostolokká avatja Isten országának gyarapítására. Az élet jelképe a világ asszonyának szobra,

mely szemben csábító, de ha mögéje tekintünk, útlatos csúszómászók rettentik el a szemlélőt. (Bühler: Die Kultur des Mittelalters. Leipzig, 1931.) Vele szemben nem használ a támadás, csak a menekülés. Ez éppen a különbség az előbbi részben vázolt agresszív, támadó szellemtől.

A kereszténységnek ebben a megfogalmazásában is lehetségesek az elferdülések, ha nem is olyan nagy számban, mint az előbbiben. Ilyen mindjárt a tényekbe való túlságos beletörődés: úgyis hiába akarunk változtatni a világon, tehát nyugodjunk bele a bűn uralmába, szenvedjük el az Egyház és a katolikusok minden igaztalan elnyomását még akkor is, ha többségben vagyunk és könnyen tudnánk érvényesíteni a krisztusi igazságot. Nem egyszer úgy van, hogy egyház-üldözés idején a papság és a hívek annyira magukévá teszik ezt a lelkiületet, hogy már nem is érzik jól magukat, ha hirtelen alábbhagy az üldözés és egyházbarát kormányzat kerül uralomra. Egyszerűen nem tudnak mit kezdeni a hirtelen rájuk szakadt szabadsággal és lehetőségekkel: *nincs programjuk*. Ha egy-egy kivételes apostoli férfiú tömegesen kezdi halászni a lelkeket, értetlenül tekintenek rá: „Mirevaló ez? Az igazi kereszténység a keresztviselés.” Szinte vonzák az üldözést, mint a villámhárító a villámot, és csak akkor könnyebbülnek meg, ha valahonnan új Néró támad s újból ki akarja irtani a „tehetetlenné vált”, „negatív” keresztényeket.

Nem csoda, ha minden időben akadtak az Egyháznak nagy számban papjai, akik ugyanezen ellentétpárban gondolkodva nem látták be, miért kell az Egyháznak a keresztény állammal is küzdő viszonyban élnie s a kettő békéjét úgy akarták megteremteni, hogy az Egyházat egyszerűen alávetették az államnak. Magukat mintegy az állam tisztviselőinek tekintették, akiknek legfőbb célja a természetfeletti segítségével jó állampolgárok nevelése. Vagyis a természetfelettit alávetették a természetesnek. Elég a jozefinizmusra gondolnunk, amely ha hivatalosan el is tűnt, szelleme ma sem halt ki sorainkból. Az egyházi állam intézménye, mely például Cluny fénykorát a pápaság legszomorúbb korszakává tette, hasonlóan nem egyszer emelte a földi ország érdekeit Isten országa fölé.

Másrészt a hosszú és eredménytelen egyházellenes küzdelemben, melynek útját nemzeti egyházak roncsai, saját polgárainak mártírúma jelzi, az állam is kifárad s végül magára hagyja az Egyházat: halásszon nyugodtan, legyen az övé a mennyország, az enyém a föld, ne zavarjuk egymás köreit. Az eredmény: az Egyház és állam szétválasztása az egész vonalon, s még csak azt sem mondhatjuk, hogy nem *mi* készítettük elő.

Az egyházi szervezetet magát sem nagyon tudjuk értékelni, ha kizárólag a Koponyák hegyéről nézzük. A Titokzatos test, amennyiben „titokzatos”, mégsem annyira kézzelfogható, mint a morális vagy jogi test. Mi szükség a hierarchia rangfokozataira, a ragyogó székesegyházakra, a liturgia fényére, az egyházi vagyona s egyáltalában miért nem koldusok mind Krisztus papjai, mikor Krisztus maga is szegényen élt és szenvedéssel váltotta meg a világot? Ez a felfogás él ma is nyíltan vagy titokban nemcsak protestáns körökben, hanem katolikus milliók lelkében is s különösen értelmiségi rétegek előtt állandó

botránykő és hitük megrendülésének egyik oka. De a papság nagyrésze is úgy érzi, hogy az ő életformája csak afféle megalkuvás a világgal. Ez az érzés aztán egész magatartását bizonytalanná teszi, tetterejét meggyengíti.

Ha pedig a pápi egységet nézzük a keresztény pesszimizmusnak ezen a fekete szemüvegén keresztül, ugyancsak kevés reményünk lehet gyors felépítésére. Elég nekünk az egyházi szervezet is ahhoz, hogy hordozzuk Krisztus keresztjét, mi szükség van még külön társadalmi tömörülésre? Csak kevesen látják be, hogy a világ támadásait is könnyebb elviselni, a keresztet is hordozni, ha közösen viseljük, ha egymást támogatva támoalgunk vele.

Annyi bizonyos, hogy a kereszt áldozatos szelleme igazi papokat, apostolokat, vértanúkat, kemény, harcálló jellemeket nevel, a keresztény közösségi élet mélységes titkaiba világít bele, de azért még nem ez az, amely a papságot szilárd, megbonthatatlan egységgé kovácsolja Krisztusban. Bernanos: „Egy falusi plébános naplója” jut az ember eszébe. Mi tagadás, az ilyen szenvedő sokak megváltására lehet, főleg megtalálja az utat az elesettek szívéhez, de nem az a szikla, amelyre Péterhez hasonlóan fel lehetne építeni az Anyaszentegyházat. Az istenszeretet sziklatömbjeire van ma szükség, midőn a világtörténelem soha nem látott vihara seper végig a világon. Papokra, kiknek minden cselekedete és minden szenvedése tudatosan ágyazódik bele egy hatalmas kozmikus akarásba: hogy Isten legyen dicsőítve mindenekben!

A sötétség hatalmai.

A harmadik ellentétpár túlhaladja a rövid emberi élet határait és az öröklét távlataiba mutat. Jeruzsálemet, melynek neve annyi, mint „béke látása”, alkotja a szent angyalok társasága, akik az üdvözült lelkekkel együtt az örök mennyei békességet élvezik; Babilont, amely viszont zűrzavart jelent, a bukott angyalok a kárhozott lelkekkel együtt. „E szerint nem lehet szó négy országról, hanem csak kettőtől, t. i. a jó angyalok és emberek s a gonosz angyalok és emberek közösségéről.” (De civ. Dei 12, 1.) Szent Ágoston a két várost nem befejezettnek, hanem épülőnek fogja fel, de nem olyan értelemben, mintha a gonosz angyalok a földi békére segítenének, mint ahogy a jók a mennyekre, mert minden földi jó feletti uralom *Istentől* ered. Isten a természetnek éppúgy egyedüli ura és ajándékozója, mint az örök életnek s a démonok egyetlen törekvése, hogy az embert Istentől eltérítsék, míg a jó szellemek Isten tiszteletére vezetnek. (3., 4., 7., 10. f.)

Ezzel rámutat az egyházatya a kinyilatkoztatásnak azokra az elemeire, melyeket a modern szentíráskutatás „mítikus” vonások gyanánt emleget. Szerinte a „Legyen világosság” az angyalok teremtését jelzi, a világosságnak a sötétségtől való elválasztása a lázadó angyalok bukását. (11. fej.) Egyes modern tudósok viszont (Dhorme, Desnoyers) a második nap művében fedezik fel Istennek a démonok felett aratott diadalát. Isten kettéhasítja az ősóceánt s vele a káosz szellemét, Rahabot, a kevélyt. A motívum állandóan visszatér az ószövetségi Szentírásban; Istennek és Isten népének ellenségeit jelzik vele. A sok-

fejű sárkány, Thannin, a krokodilushoz hasonló, de jóval hatalmasabb tengeri Leviátán, a vizilószzerű szárazföldi Behemót, egyéb vadállatok és kigyók, mind a sötétség és zűrzavar hatalmasságai, mind Isten teremtmény és üdvözítő művét akadályozzák, de vereséget szenvednek. (Gen. 1, 6—10; 3, 1—15; Jób 3, 8; 7, 12; 9, 13; 26, 7—13; 40—41; Zsolt. 73, 13—14; 86, 4; 88, 10—11; 103, 25—26; Iz. 27, 1; 30, 7; 51, 9; Ezek. 29, 3—5; Dán. 7, 2—8. Lambert nyomán.)

A szörnyetegekkel szemben, melyek inkább a természethez tartozónak tűnnek fel, a sátán mint kísértő és az emberek Isten előtti vádlója jelenik meg. (I Krón. 21, 1; Jób 1, 6 skk.; Zak. 3, 1 skk.) Krisztust egyenesen a földi város képével szeretné magának megnyerni, midőn megmutatja neki a világ nagy városait. Sok embert pedig megszállnak az ördögök és bennük tanyáznak. Szent János azonban a Jelenések könyvében a sátánt világosan azonosítja a sárkánnyal (v. ö. Bölcs. 2, 24), a tengeri vadállatot, mely Dániel négy vadállatának tulajdonságait egyesíti, az Antikrisztussal, a szárazföldi vadállatot a hamis prófétával. A sárkány és az Antikrisztus üldözik a napba öltözött Asszonyt: a világ Királyának Anyját és az Egyházat; e vadállat hét feje közül az egyik halálra sebeztetik, de látszólag meggyógyul. Hátán hordozza Babilont, a nagy parázna asszonyt, kiben a pogány Rómára ismerünk, elcsábítja a föld királyait és győz a szentek felett, míg vereséget nem szenved a Báránytól, midőn az állhatatosak örök dicsőségben emelkednek fel az égi Jeruzsálemben.

Mindez egyetlen óriási tragédia és küzdelem képét vetíti elénk. A zűrzavar és lázadás szellemei (Szent Ágoston hangsúlyozza, hogy nem természettől azok) Isten minden teremtmény, rendező és üdvözítő munkáját gátolni törekcszenek. Halálos sebet jelent számukra a teremtés és a megváltás, ám ismét új erőre kapva meg akarják akadályozni az emberiség megszentelését. Még attól sem riadnak vissza, hogy Krisztus és a próféták képét vegyék magukra, de beszédjük istenkáromlás. Egyidőre látszólag győznek, majd újra elbuknak, hogy végül is örök kárhozatra vetve végleges rabság legyen osztályrészük.

Van-e valami többlet az előzőkkel szemben a két város ilyen apokaliptikus szemléletében? Van, és pedig az első az, hogy leleplezi az igazi ellenséget. Ugyanis nem a test üdvösségünk igazi akadálya, hanem természetünk megrontója; nem a földi országok, hanem aki eszközül használja őket az Egyház ellen: e világ fejedelme. Innen érthetjük meg, hogy Szent Pál, aki maga is sokat küzdött a testi kísértések ellen, így kiált fel: „Öltsétek fel az Isten fegyverzetét, hogy megállhassatok az ördög cselvetései ellen. Mert nem a test és vér ellen kell tusakodnunk, hanem a fejedelemségek és hatalmasságok ellen, ennek a sötétségnek világkormányzói ellen, a gonoszságnak égi magasságban levő szellemei ellen.” (Ef. 6, 11—12.)

Mindezt azért kell emlékezetünkbe idéznünk, nehogy midőn szent meggyőződéssel hadakozunk a „testi ember” vagy a „világ” ellen, az ördög malmára hajtsuk a vizet. Vajjon lehet-e a sátánnak nagyobb öröme, mint amikor azt látja, hogy a nagyobb jó kérdésén sikerül összeveszítetnie, vagy legalábbis elszakítania egymástól lelki embereket? Széthúzást, egyenetlenséget teremteni a pásztorok között, mely megzavarja a nyáját, míg az Egyház ellenségei egyetértő farkas-

csordában ragadozzák el juhaikat? Sokszor szeretnék felkiáltani, mikor papokat hallok szőszékről támadni politikai rendszereket: Atyám, nem a test és vér ellen kell hadakoznunk! Mentsük a tévedőket és leplezzük le a sátánt, aki mögöttük settenkedik! Akkor nem fogunk testvérünk húsába vágni, hanem a tévedésnek gyökerére tesszük a fejszét. Az ellenségnek elevenére kell csapni és nem a pajzsra, melyet védekezésül maga elé tart. Márpedig az ördögnek az a taktikája, hogy a természetfeletttel szemben a természetet használja pajzsul és fegyverül. Mily elhibázott tehát azoknak a jó lelki embereknek taktikája, akik reformvágyukban nekimennek a természet javainak: a testi nevelésnek, a szabadságnak, a szociális mozgalmaknak, az egyházi birtoknak s nem látják meg az ördög vigyorgását, hogy sikerült egymásnak uszítania ellenségeit. Mert neki az Isten dicsőségére felhasznált földi javak is ellenségei.

Nekünk tisztában kell lennünk azzal, hogy a sátán és angyalai nem jelkép csupán, hanem borzalmas valóság, mely az utolsó évszázadokban a legnagyobb csendben és titokban az európai ember nyakára ült. Neki jól jött, hogy nem hittünk benne, csak példálóztunk, moralizáltunk, emberieskedtünk. Így a természet álarca alatt lassan megszállta összes földi erősségeinket. Vonjuk félre a függönyt és lássuk meg, hogy nekünk nem a liberálisok az ellenségeink, hanem a lázadó, aki kiadta a jelszót: Nem szolgálók! Nem a kommunisták, hanem az Antikrisztus, aki a közösség formájában követel magának imádatot; nem a faj megszállottjai, hanem a hamis próféták hazug szelleme. Ha ezt szem előtt tartjuk, nem akarjuk majd egyikkel menteni az Egyházat a másik ellen, hanem felöltjük a fegyverzetet, melyről Szent Pál beszél: „Ennélfogva vegyétek fel az Isten fegyverzetét, hogy ellenállhassatok a gonosz napon s megállhassatok, mert mindent megtettetek.” Mi ez a fegyverzet? Az igazságosság és a béke örömhíre. „Úgy álljatok tehát, hogy derekatokat felövezzétek igazsággal s rajtatok legyen az igazság vértje. Lábatok saruja legyen a felkészültség a béke evangéliumának hirdetésére. Mindezekben vegyétek a hit pajzsát, amellyel kiolthatjátok a gonosznak minden tüzes nyilát. Azonkívül vegyétek fel az üdvösség sisakját és a Lélek kardját (vagyis az Isten ígését).” (Ef. 6, 13—17.)

Mi az égi örömhír hirdetői vagyunk, nemcsak ezé a rövid földi szenvedésé! Ez a másik igazság, amelyre ez a felfogás tanít. Nem rekedhetünk meg tehát a keresztény pesszimizmus szenvedő, nagypénteki hangulatában. Kissé protestáns ízű dolog volna ez. A „diadalmas világnézet” húsvéti öröme, a „világhódító kereszténység” cselekvő lendülete a mienk! Ha szenvednünk kell, ne azért üldözzenek minket, mivel keveset tettünk, hanem mert sokat. Az Istent szeretőknek minden javára válik. Nekünk szövetségest kell látnunk minden földi jóban, minden pozitív építésben: a test megengedett örömeiben is, a földi hatalomban is, mert mindez Istentől származik. Csak a zűrzavar, a háború, a forradalom ellenségeink, mert ha javunkra válnak is, valamiképpen mindig a sátán van mögöttük. Mi Szűz Mária segítségével leszünk Isten gyermekei Krisztusban, ezért vidám a lelkünk és ezért vagyunk biztosak kiválasztottságunkban, a sárkány feletti győzelmünkben, s ezért bízunk örök üdvösségünkben.

Ez a felfogás az Egyház minden szentjének sajátja, de különösen kiemelkedik a nagy papi szentekben, pápákban, püspökökben és egyszerű lelkipásztorokban, az irgalmasság szentjeiben, a sátánnal küzdő apostolokban. Vallói nemcsak halászok, de a nyáj pásztora, kik a farkasoktól óvják a rájuk bízottakat. Ez adja meg lelkiségük sajátos színét, szemben a szerzetesi szellemmel. Mint a só, mely a romlástól megóv, vegyülnek el a társadalom minden rétegével, mint kovász, erjesztik át a világot, mint égő gyertya, a magasban lobognak. hogy megvilágítsanak *minden* embert, aki a világra jön. Nemcsak kiválasztott egyénekhez, fajokhoz szól a küldetésük, de minden nemzethez. Am nehogy azt higgye valaki, hogy a testtel és a világgal való jó ötven százalékos kiegyezés teszi az igazi „világi” papot. Nem, hanem a sátánnak való százszázalékos ellentmondás, mely a mammont is Isten dicsőségére kívánja felhasználni és a szentségek erejével egyenesen a sárkány fejét támadja meg. A „sátán árnyékában” él, ahogy Bernanos másik híres művében megrajzolja: A kísértővel, az Antikrisztussal és hamis prófétával való naponta megújuló küzdelem jellemzi, és a nyáj szerető, féltékeny őrizete.

Végül ez a felfogás vezet bennünket igazi egyességre, mert ez a katolikum harca: harc a béke egységéért. Csendes harc ez, különbözik minden más harctól, mert épp a zűrzavar ellen irányul. Csupa pozitívum, csupa építés, rendezés, igazságtalanságok, egyenlenségek elsimítása, a szeretet szorgos és puha kezének munkája minden téren, ahova csak ember közelít. Nem világtól idegen, csodálatosan otthon van ezen a földön. Minden társadalmi rétegben, a bűn és nyomor minden szenvedéséhez elér tisztító és enyhítő szeretete. Isten dicsőségének fenséges templompalotákat emel, az emberi békeesség számára nagyszerű társadalmi intézményeket. Nem ijed meg a feladattól, ha a földi hatalom *felszólítja*, hogy tegye kereszténnyé az országot: van programja mindenre, részletes és Krisztus szelleme szerint való. A menny előcsarnokává teszi a földet. Papjai nemcsak egyet mondanak, de egyik Isten és egymás szeretetében is, hogy mintaképpül szolgáljanak a világnak: „Ime, ezek mennyire szeretik egymást.”

E világról való ország ez? Nem, nem erről a világról való, de azt kell rá mondani: adjátok nekünk ezt a katolikumot és mindnyájan egyik leszünk!

A háború lelke.

A harcias lelkület három fajtáját vázoltam fel. Az egyik az a támadó szellem, melynek igazi területe az egyén belső lelki élete, önmagunk legyőzése. Másik az apostoli keresztviselés lelkisége. Ez az a mód, mellyel a keresztény ember a földi ország közösségében helyet foglal, mint a bárány a farkasok között. A harmadik a világhódító katolikus lelkület, a béke építőmunkája a zűrzavar felett. Melyik értékesebb önmagában, nem akarom eldönteni. Az egyiknek középpontjában inkább az én áll, másiknak az ember, a harmadiknak az Isten. Az egyik inkább a küzdő Egyház szelleme, másik a szenvedő, harmadik a diadalmasé. Mert itt a földön nemcsak küzdünk, hanem szenvedünk is, győzünk is. Az ellenség is különböző a harcmódok

szerint: a test, a világ, a gonoszlélek. S a harcmodor is háromféle: a rosszat, mely bennünk van, támadó, a rosszat, mely ellenünk irányul, elszenvedő, a rosszból, mely mások közt van, jót alkotó. Tézis, antitézis és szintézis ez, de most a szintézisek korába léptünk és az egység szellemére van legnagyobb szükség.

Prohászka egyik legmaradandóbb alkotása „A háború lelke” című könyve. Felsorolja mindazokat az értékeket, melyeket a háború nagy erőfeszítése az emberi lélekben felszínre hoz, az önfeláldozás, hősi bátorság, bajtársiasság, kitartás, nagylelkűség szellemét és megmutatja, mit jelent a harc az isteni Gondviselés világrendjében. A középkor mindezzel tisztában volt. Szent Ágoston tanításából tudta azt, hogy 1. *a jók minden küzdelme a békére irányul*, 2. *a békét legtöbbször csak harc árán lehet elérni*. Az első gondolat főleg Clunyben jutott uralomra és onnan kiindulva járta át jótékony hatásával egész Európát. A másik Szent Bernáttal emelkedik vezető szerepre, hogy egész napjainkig jellemzője legyen a nyugati kereszténységnek. Ő szabja meg a lovagrendek lelkiségét, mely a férfivilág krisztusibbá tételére oly felbecsülhetetlen jelentőségű lett. Ez a harci szellem nyomja rá a bélyegét az újonnan keletkező szerzetesrendekre s jutott teljes kifejlődésre Szent Ignácban és a Jézustársaságában. A két zászlóról szóló elmélkedés, melyben Jézus hadseregének (Compagna di Jesu) eszméje megfogamzott, nem más, mint a két város apokaliptikus küzdelmének programszerű felvétele.

Ki is merné tagadni, hogy Szent Bernát, Asszisi Szent Ferenc, Szent Domonkos, Szent Ignác fellépésének a maga idején megvolt a gondviselészerű jelentősége? Hogy célkitűzésük ma is időszerű a harci szellemre, mely a test, a világ és a gonoszlélek ellen fegyverkezik, mindig szükség lesz, míg Isten országa itt a földön hadakozik? Ha tehát ezeken a lapokon a clunyi szellem felújítását sürgetjük, azt nem azért tesszük, mintha a világi papság számára a mai szerzetekétől teljesen különböző lelkiséget tartanánk kívánatosnak, hanem hogy megjelöljük azt, amiben mindnyájan egyek vagyunk, *a célt*, Krisztus békéjét, mely Clunyben a harci szellem fölé magasodott, s mely nem más, mint a tiszta katolikum. Eszközeink lehetnek különbözők, szükséges is, hogy azok legyenek, a cél mindnyájunknál közös: a szeretet egysége Krisztusban.

Mikor az istentelenség tömör hadsorokban vonul fel, hogy az egész világon kiirtsa Isten, Krisztus, Mária nevét az emberi szívekből, mi sem habozhatunk, hanem a lehető legszorosabb szövetségben kell egyesülnünk a nagy küzdelemre. El kell ásnunk a harci bárdokat, melyeket valaha egymás ellen fentünk és korunk nagy pápáinak utasítása szerint megsuhogtatni Isten kardját a világ szelleme felett.

Vannak harci lelkek, akik a papi egység szükségességét a világért meg nem értik addig, míg csak pozitív alkotó munkáról van szó. De ha feszülni érzik nyakukon a sátán kötelét, egyszerre megérik, mire jók a testvéri kezek. Érezzük át tehát teljes nagyságában a veszélyt, mit a sötétség hatalmainak szervezett támadása jelent napjainkban s készüljünk fel bajtársi szellemben a döntő ütközetre.

Kerkai György S. J.

A papi összetartás és lelkiesség nagy oszlopa.*

Az Unio Apostolica kegyeletes tartozása.

70 éves fennállása óta az Unio Apostolica egyre jobban vonzza magához a világi papságot. (Teljes neve: Unio Apostolica sacerdotum secularium SS. Cordis Iesu.) Érzik tagjai, mennyire emeli lelküket, hogy az isteni Szívről nevezhetik magukat, erényeit behatóbban tanulmányozzák, követni igyekeznek, sőt az Unio lekipásztorkodási elvei szerint nyájukat is Jézus Szíve főerényei szellemében törekszenek vezetni. Tudják ugyan, hogy Uniójuk alig kíván meg tőlük többet, mint a Kódex minden más világi paptól, de a társulat előírása értelmében naponként megvizsgálják lelkiismeretüket e kötelességeikre nézve. Fel is jegyzik e vizsgálat eredményét külön lapra s ezt ellenőrzés végett havonként vagy legalább kéthavonként megküldik az egyházmegyei Unio-igazgatójuknak, akit bizalmuk szabadon választott meg e tisztségre. Gyakran tanúsítják, hogy éppen ez az önvizsgálatuk és ez az ellenőrzés szerfölött megkönnyíti nekik papi lelkületük megőrzését.

De átmert-e a társulat tagjainak tudatába, hogy az Unio Apostolica szellemi örököse egy papi intézménynek, amelynek a 17–18. században Németország rekatolizálásában nagy része volt? Sőt ez az intézmény sok más országban is elterjedt, Svájc németajkú vidékein kívül elsősorban az akkori Magyarországon. Mindenfelé kiváló példát adott az önfeláldozó papi működésre és e célra számos buzgó lelkipásztort nevelt. Értem a bajor Holzhauser Bertalan intézményét, amelyet Istennek ez a hű szolgája a 17. században közös életet folytató világi papok számára alapított. Hiszen a lángelelkű XIII. Leó pápa írta 1880 május 31-én az Unio Apostolica általános igazgatójának: „Úgy látszik, hogy az isteni Gondviselés a mai egyházellenes és a lelkekre annyira veszedelmes idők számára tartotta fenn ennek az intézménynek a fölújítását, amelyet a régi kánonok előírtak, de idők folytán feledésbe ment; tiszteletreméltó Holzhauser később föllevenítette ugyan, de a letűnt és a mostani idők zavarai között ismét tönkrement.”

Élvezzük tiszteletreméltó Holzhauser szellemének gyümölcseit az Unio Apostolica-ban: nemde a hála legalább arra indít, hogy életét behatóbban megismerjük? Ezt a célt akarom szolgálni, mikor azt több forrás alapján összefoglalom. Megcsodálhatjuk benne, mily feltűnő módon vezette céljához az isteni Gondviselés a nép szegény gyermekét. Bizalmat tanulhatunk Isten iránt, megelégedést szerény életkörülményeinkkel, praktikus lekipásztori elveket meríthetünk belőle. Látjuk Isten e szolgájában Egyházunk dicsőségére a tanúgy lelkes és áldozatkész előharcosát, az istenáldotta egyházi író, papnevelő-

* HOLZHAUSER jelen életleírása, amelyet négy részletben közlünk le, egy pozsonyi ny. hittanárnak, az *Unio Apostolica szlovákiai országos vezetőjének*, dr. Szylaba Emil pápai kamarásnak dolgozata. Az érdemekben gazdag hittanár kitűnő papi hivatások ébresztője, ápolója és támogatója volt. Jelen dolgozata értékét sajátosan is fokozza az, hogy írója balkézrel gépelte, mert jobbkeze csonttuberkulózis miatt használhatatlan. (A szerkesztő értesülése.)

intézetek fáradhatatlan szervezőjét a világi papság szomorú hanyatlása korában. Végül látjuk azokat a rendkívüli adományokat, amelyekkel Isten ezt a misztikus lelket kitüntette.

Ezekre az adományokra nézve természetesen kijelentem, hogy az Apostoli Szentszék döntéséig csak emberi hitre tarthatnak igényt, és mindenben alávetem magamat az Egyház ítéletének.

Egyébként minket, magyar papokat, nemzeti hagyományunk is kötelez Holzhauser emlékének különleges tiszteletére. Hiszen, — mint már említettem — intézménye német földről legelőször Magyarországra származott át, és megszűnése után mintegy félszázaddal Simor, a nagy hercegprimás, majdnem elsőnek a világegyház püspökei közül lelkesen ajánlotta felújítását papságának.

Az ártatlan fiú szent vágya.

Képzeljük magunkat 1624 táján a sváb-bajor Augsburg városától mintegy hat óra járásnyira Laugna falucskába. A harmincéves háború ugyan már hatodik éve dül, de a csehek leigázása óta csak a „Téli király” országában, a Pfalzban. Noha ez határos az akkori Bajorországgal, a háború zaja még nem hallatszik ide, még kevésbé a dél-nyugatra távolabb fekvő sváb területre. Még él Tilly és hős kardja Pfalzból is kiszorítja a protestáns hadakat.

Lépünk be egy késő délután Laugnában, Holzhauser Lénárd, szegény cipésznek egyszerű házába. Az Úristen megáldotta Katalin feleségével kötött frigyét 11 gyermekkel: 9 fiúval és 2 leánnyal. Ezeknek megadják a legértékesebb örökséget: az igaz keresztény nevelést. A nagyobb fiúk atyjuknak segítenek mesterségében, mert bizony másképp a családot eltartani nem tudná. Közülük, a kor szerint negyedik, az 1613 augusztus 24-én született Bertalan hiányzik. Keresztnevét éppen születése napjáról kapta. A kis Bertalan sajtóságos gyermeknek mutatkozott. Már kisfiú korában nagykomolyan lapozgatott könyveket; hallgatag természetű, kedvét leli az imádságban és jámbor történetek hallgatásában. Atyja éppen e sajátságaiért az egyóránnyira fekvő Wertingen városka iskolájába járatja, mert Laugnában nincs tanintézet. A fiúcska pedig szíves-örömet teszi meg naponként gyalog az elég hosszú utat az iskolába és haza, mivel nagyon szeret tanulni.

Látogatásunk napján estefelé végül ő is hazaérkezik, de arca szokatlanul ragyog az örömtől. Ennek okát el is mondja gyermeki egyszerűséggel. Az úton hazafelé megjelent ugyanis neki az isteni Üdvözítő kegyes Anyjával, azonfelül nagy, fénylő keresztet látott az égboltozaton. Szülei és idősebb testvérei ugyan gyermeki képzelete találmányának tekintik e látomást, de később felette csodálkoznak Bertalan egyik változásán. A fiú tudniillik ettől fogva olyan komolyan és akkora erővel beszél vallási dolgokról, amint azt korától és csekély ismereteitől semmiképp sem lehetett volna elvárni. Erről a különös változásról Bertalan halála után Máté és János nevű testvérei eskü alatt tettek tanúságot.

Amde ennek a látomásnak más következménye is van. Bertalan ugyanis ettől fogva úgy érzi, hogy az Úristen a papí pályára hívja. Azért a legnagyobb bensőséggel kéri atyját, hogy járassa a mai gim-

náziumoknak megfelelő, akkori „latin iskolába”. Jó atyja készséggel teljesítené kérelmét, mégis egyelőre ki kell ábrándítania legkedvesebb gyermekét. Nem hallgathatja el előtte, hogy előbb-utóbb őt is cipésmesterségre kell fognia, mert nagy szegénységük ezt megkívánja. Végül mégis enged az apa Bertalan esdő kéréseinek és elviszi Augsburgba „Szent Márton szegények iskolájába”.

„Reménységgel hitt a remény ellenére.” (Róm. 4, 18.)

Bertalan Augsburgban gondtalanul szentelte magát a tanulásnak. „Szent Márton szegények iskolájával” ugyanis kapcsolatos volt a szegény tanulók otthona, s ebben ő is, mint annyi sok más fiú, ingyen kapott lakást. Az élelmet pedig, akkori szokás szerint, a polgárok házának kapujánál énekléssel szerezte magának. Alig hangzott ilyenkor meglegedettebb diák ajkáról „Szent Ferenc himnusza”, mint az övéről.

Fájdalom, ez a boldog állapot nem tartott sokáig. Az akkortájt Németországban dúló pestis, Augsburgban is sűrűn szedte áldozatait — Bertalan jötevőit is majdnem mind, sőt magát a szegény ifjút is megfertőzte. Szegénysége folytán végzetes helyzetbe jutott. Csak egyben bízhatott elhagyatottságában: a jó Istenben. Lelke mélyéből esdeklött, ne hagyja őt a mennyei Atya idegenben nyomorultan elveszni. Annyi ereje még volt, hogy el tudott vánszorogni a Szent Kereszt templomához, a csodatevő szentostya szentélyéhez, de a templom kapuja előtt eszméletlenül összerogyott. Midőn azonban egy idő múlva aléltságából magához tért, hálás lélekkel tapasztalta, hogy teljesen meggyógyult.

Mindamellettt a városban tovább nem maradhatott. Egyrészt ugyanis ott beszüntették az iskolát, másrészt pedig jötevői halála miatt Augsburgban éhenhalástól kellett tartania. Hazatért tehát szüleihez és segítette atyját a cipésmesterségben. Közben ragyogó szemmel beszélt tanulmányairól, mert remélte, hogy azokat majd folytatni tudja. Pedig emberileg véve erre nem lehetett reménye, amikor látszólag lehetett is, reménye ismételten csalókanak bizonyult.

Igy midőn már félévet töltött atyja mesterségében, a szomszédos Burgheim plébánosa házába fogadta az ifjút. Mekkora örömmel fogadta Bertalan a plébános meghívását, hiszen azt remélte, hogy nála folytathatja tanulmányait! De milyen nagy szomorúság fogta el, amikor tapasztalnia kellett, hogy a plébános őt szolgának alkalmazza, úgy-hogy tanulásra egyáltalán nem jutott ideje. Csalódva, de reményéről le nem mondva, visszatért szülői otthonába.

Ezentúl már nem arra kérte atyját, hogy anyagilag tegye neki lehetővé a tanulást, hanem csak adja engedélyét ahhoz, hogy hazulról távozhassék: a jó Isten majd gondoskodik róla. Hiszen nem céltalanul oltotta lelkébe a tudományszomját, a papi hivatást, se nem ok nélkül mutatta meg neki különleges gondviselését. Az istenfélő édesapa beleegyezett fia távozásába, de mivel éppen akkor a legnagyobb inségben volt, atyai áldásán kívül csak 12 krajcárt adhatott neki útiköltség gyanánt. Édesanyja is csupán szentolvasót ajándékozhatott Bertalannak azzal az intelemmel, hogy buzgón imádkozza.

Ily koldusszegényen hagyta el Bertalan az atyai házat, most már másodszer. Azonban hivatástudata ellenállhatatlanul űzte. Pedig csatlódásainak mértéke még nem telt be. Eichstättnek vette útját, mert hallotta, hogy ott van latin iskola. De amekkora örömmel lépett be a városba abban a reményben, hogy felveszik az iskolába, ugyanakkora szomorúsággal hagyta el, mivel megtagadták tőle a felvételt. Azonban ez az újabb sikertelenség sem törte meg, hanem a dunamelléki Neuburgba ment s itt annyi megpróbáltatás után végül elérte célját.

Gyönyörű évek a Jézustársaság neuburgi intézetében.

Neuburgban azidőtájt a Szent Keresztről nevezett hercegi intézet szegény diákok ingyenes otthonául szolgált. Az intézetet Jézus Társasága vezette. Azonban csak zeneértő ifjak számíthattak felvételre, mert az istentiszteleti cselekményeken mint énekeseknek vagy zenészeknek kellett közreműködniök.

Mihelyt Bertalan erről az intézetről értesült, természetesen legelőbb vágya volt, hogy abba felvegyék. Azonban felette aggasztotta az a körülmény, hogy eddig még a hangjegyeket sem ismerte. Ismét az imához folyamodott, aztán pedig jelentkezett az intézet prefektusánál. Amint ez megtudta az ifjú szándékát, első kérdése az volt, tud-e énekelni. Bertalan nem tudta, mit feleljen, hogy a maga felvételét mindjárt eleve ki ne zárja. Majd azt válaszolta, hogy valamikor tanulta a zene alapelemeit. A prefektus erre elhívatta a karmestert, hogy az ifjút vizsgálatnak vesse alá. A karmester e végett meglehetősen nehéz énekdarabot választott ki, de íme, Bertalan oly hibátlanul énekelte el, hogy az ifjút gyakorolt művésznek minősítette. Bertalant ennek alapján felvették az intézetbe, sőt kitüntetésképen az első asztalnál jutattak neki helyet. Mindenki az intézet kész nyereségének tekintette őt vélt művészi képessége miatt.

Azonban szegény Bertalan dicsősége nem sokáig tartott. Néhány nap múlva ismét kellett kottalapról énekelnie, de ekkor kitűnt, hogy bizony a zene alapelemeit sem ismeri. Erre a prefektus már-már el akarta küldeni az intézetből, de amikor megfontolta az eset különös-ségét, mégis meghagyta az ifjút a házban, csupán megfosztotta kiváltságos helyétől. Az utolsó helyek egyikére ültette azzal a kötelességgel, hogy a kiszolgálásnál segítkezzen. Ámde szorgalmával és példás magaviseletével Bertalan rövidesen ismét felküzdötte magát az első asztal egyik helyére.

E megpróbáltatás után az ifjú boldog éveket töltött az intézetben. Zavartalanul élhetett tanulmányainak s lerakhatta szelleme későbbi, tökéletes kiképzésének az alapját. Egyúttal lelki életére is igen kedvező befolyással voltak neuburgi évei a jézustársasági atyák vezetése alatt. A mellett nemcsak tanárainak, hanem más tiszteletreméltó és tudós férfiaknak a szeretetét is megnyerte. Ezek közül különösen két neuburgi lelkész, Mayer Lénárt, a Szent Mihály-templom plébánosa és Loth Domonkos, a Szentlélek-egyház lelkésze gyakorolt reá igen nagy hatást. E két egyházi férfiúnak életében ugyanis a világi papok kiváló mintaképét látta. Ez a körülmény pedig kétségkívül hathatósan közrejátszott későbbi életpályájának megválasztásá-

ban. Volt is alkalmja sűrűn példás egyéniségük megismerésére, mert gyakran fordult meg házukban, sőt neuburgi tartózkodásának vége felé majd egyiküknél, majd a másikuknál lakott.

Bölcseleti és hittudományi tanulmányok az ingolstadt-i jezsuiták vezetése alatt.

Bertalan 1633-ban, 20 éves korában a humaniorák elvégzése után Ingolstadtba ment. Itt bölcseletet és hittudományt szándékozott hallgatni a Jézustársaság hírneves tanárainak vezetése alatt.

Ez az idő már a harmincéves háború utolsó s leghosszabb szakához tartozott (1632—1648). A svédek a franciákkal szövetkezve Bajorországot sem kímélték meg, Ingolstadt erődjé is heves támadásoknak volt kitéve. A hős Tilly itt halt bele a Lech mellett kapott sebeibe, Gusztáv Adolf alól meg a város előtt lötték ki lovát. Noha a várost az ellenség el nem foglalta, mégis sok zavart idéztek elő benne a liga és Wallenstein átvonuló katonái, úgyszintén a menekülők nagy tömegei. Egyébként is a háború e szakában már a fegyelem nagyon lehangyatlott mindkét fél seregében. Mindamellett az ingolstadt-i egyetem ebben a zűrzavaros és veszedelmes időszakban sem szünetelt. Bölcseleti és hittudományi karán kiváló jézustársasági atyák tanítottak, de a világi tanárok közül is főleg Weizenegger dr. orvostanár és Lossius dr. jogtudós az egyetemnek valóságos ékességei voltak.

Bertalan Ingolstadtba is csaknem oly szegényen érkezett, mint annakelőtte Neuburgba, de Istenbe vetett bizalma most sem volt csekélyebb. Nem is csalódott. A városnak egy jólelkű polgára mindjárt eleinte ingyen ajánlott fel neki lakást, élelmét pedig ismét a házak előtt való énekléssel szerezte meg. Sohasem szenvedett szükségét, mert a polgárok szívesen látták el táplálékkal ezt az alázatos és szorgalmas diákot. Sőt annyi alamizsnát kapott, hogy abból más szegény tanulónak is tudott juttatni. Később a Jézustársaság Szent Jeromos-papnevelőintézetében díjmentesen részesült napi ételmezésben. Ami egyébire volt szüksége tanulmányaihoz, azt egy tehetős fiatal kongreganista testvére, Donaupaur Mihály, a későbbi ferencrendi szerzetes készséggel nyújtotta neki.

Holzhauser ekként abba a szerencsés helyzetbe került, hogy a háború lármája és veszélye között is békés csendben élhetett tanulmányainak. Tett is kiváló előmenetelt bennük: 1636-ban megszerezte a bölcseleti doktorátust. Tanárai alig tudták eléggé dicsérni ismereteit, éles és világos ítélőképességét, mélyen járó elméjét a hittitkokban. Annál inkább csodálták tudását, mert ismeretes volt, hogy naponként 6—7 órát szentel ájtatossági gyakorlatoknak, azonfelül sok időt fordít az irgalmasság cselekedeteinek gyakorlására. Azért nem haboztak tudását mennyei felvilágosításnak tulajdonítani. Hiszen bölcselettanárának, P. Seiden Sebestyénnek tanúsága szerint Bertalan csak kevés könyvet használt, bizonynyal azért, mert maga a Szentlélek volt a tanítója; lelki életét sem ápolta más könyvek forgatásával, mint a Szentírás, Kempis: Krisztus követése és eszményképe, Xavéri Szent Ferenc életének olvasásával, de ezeket annál sűrűbben, csaknem állandóan használta. Ugyanígy nyilatkozott Lossius dr. jogtanár is, aki

Bertalant alaposan ismerte. Holzhauser tiszteletreméltó egyénisége ugyanis minden szerénysége mellett, a világi tanárok előtt sem maradhatott ismeretlen. Ezek aztán meg is becsülték érdeme szerint. Leginkább a már említett Lossius és Weizenegger tanárok igen szívesen látták házuknál. Az utóbbi reá bízta gyermekei tanítását is.

Az istenfélő diák.

Tényleg, úgylátszik, hogy Bertalan némely szent példájára mély tudományát a Megfeszített lábánál ima és elmélkedés útján nyerte. Már hajnali 3 órakor szokott felkelni, mire gyakran három óra hosszát ájtatosságokat végzett. Utána rendszerint két szentmisét hallgatott, majd 9 órakor, az előadások végeztével, a Győzelemről elnevezett Miasszonyunk szentélyét vagy az ágostonrendiek templomát kereste fel. Délután 4 órakor ugyanott egy órát töltött imádságban. Azután otthon a Boldogságos Szűz Kis Zsolozsmáját végezte el. Sőt gyakran elrejtőzött este a templom padjai alatt, hogy így bezáratva magát ott, az egész éjszakát imádságban átvirrasza.

Erényei magas fokára mutat az a körülmény, hogy az ingolstadti Mária-kongregáció prefektusává választották. Ezt az elismerést akkor tudjuk kellőképp értékelni, ha megfontoljuk, hogy ennek a kongregációnak javarészt nemes származású egyetemi hallgatók voltak a tagjai: mégis a „koldusdiákok” emelték a legelső tisztségre; azt a szegény, igénytelen társukat, akit az utcai gyerekek így gúnyoltak: „Szent Aristoteles, könyörögj érettünk!”

Erényei közül leginkább alázatossága, szelídsége és szíve tisztasága, úgyszintén felebaráti szeretete tűnt ki.

Alázatosságánál fogva távolról sem akart istenfélő és kiváló diákok példaképének látszani. E tekintetben Donaupaur ezeket tanúsította róla: Holzhauser nem tudta elviselni, hogy őt dicsérik; ha ez jelenlétében mégis megesett, tüstént másra, szokása ellenére még tréfára is fordította a beszédet; sohasem tetszelgett magának bölcséleti doktorságában, sőt ezt csakis tanárai tanácsára igyekezett elnyerni, mivel ők ezt az egyetemi fokozatot jövődi hivatása szempontjából hasznosnak vélték. P. Seiden tanúsága szerint az alamizsnát akkor sem akarta jótevője szobájában átvenni, midőn ez e végett házába hívta, hanem az ablak előtt hajadon fővel vette át, mint a koldusok szokták; az egyetemi hallgatók megszokott ruháját sem viselte, noha ezt a szegényebbek is hordták, ő maga pedig nevetség tárgya lett közönséges öltözte miatt. Tudta, hogy az alázatosságnak hatalmas biztosítója, ha valaki kedveli a megvetést és a szegénységet, azért mindkettőre egyaránt törekedett.

Mivel zsenje korától fogva sok kemény nélkülözéshez szokott és ezeket türelmesen viselte el, azért bármi nagy keserűséget is nyugodtan szenvedett. Mikor már első, jólelkű házigazdájától máshoz költözött át, új háziura nyílt utcán igen sértő módon követelte tőle a lakásbért, amelyet pedig Bertalan akkor éppen nem tudott megfizetni. Az istenfélő diák, társai csodálkozására, teljes nyugalommal hallgatva a becsmélő szavakat és az evangéliumi szolga példájára türelmet, halasztást kért.

Bertalan ugyan, saját vallomása szerint, hosszú időn át a test igen heves kísértéseinek volt kitéve, szíve mégis szűzies maradt és az efféle bűnöknek még az árnyékától is visszaborzadt. Az angyali erénynek e tökéletes megőrzését a következő eszközöknek köszönhette. Állandóan Isten jelenlétében élt; gyóntatója, P. Lyparand György jézus-társasági atya előtt a legcsekélyebb lelki ügyét sem titkolta el és teljesen alárendelte magát vezetésének. Testét önként vállalt sanyargatásokkal tartotta féken, noha neki ezekből szegénysége folytán amúgyis eléggé kijutott. P. Seiden és Donaupaur nyilatkozata szerint cilíciumot viselt és igen keveset evett meg ivott. Hozzájárult sok virasztása a temetőben és templomban; azonkívül imádságait többnyire földreborulva végezte és késő éjtszakáig folytatta. Azonban a külső önsanyargatásokat korántsem tekintette célnak, hanem csak eszköznek a tökéletesség elnyeréséhez. Ő maga ugyan későbbi éveiben is gyakorolta ezeket, de papjaitól meg nem követelte, hacsak lelki állapotukhoz képest szenvedélyeik megfékezésére szükségeseknek vagy igen hasznosaknak nem tartotta. Inkább a belső önmegtágadásokat ajánlotta nekik nagyon.

Az Irgalmas Szamaritánus hűséges követője.

Bertalan Isten kedvéért minden felebarátját bensőségesen és tevékenyen szerette. Ime néhány példa erre:

Holzhauser mélységesen sajnálta szegény diáktársait, az inséges betegeket és jövevényeket, akiknek pedig akkortájt Ingolstadtban nagy volt a számuk. Ő maga ugyan megkapta ellátását a Szent Jermos-papnevelőintézetben, de ezeken az inségeseken is forrón óhajtott segíteni. Amde miképen, mikor maga is a nincstelenek közé tartozott? Szeretete találékonynak bizonyult, mert továbbra is koldult, mint azelőtt, azonban most már nem a maga, hanem e szegények számára. Nem restelt a kedvükért koldusnak megmaradni, hiszen „Krisztus szeretete sürgette” őt. (II Kor. 5, 14.) Azonkívül személyesen tapasztalta előbbi életében, mennyire fáj az éhség és mekkora vigaszára szolgál az inségesnek a bármi csekély, de szeretetből gyakorolt irgalmassági cselekedet.

A harmincéves háború zűrzavaros idejében sok ember, elhagyva mindenét, oly vidékre menekült, ahol a háború még nem dühöngött. Ekként legalább pusztá életüket igyekeztek megmenteni. Ingolstadt-ba is leginkább Svábföldről és Ausztriából a menekülők nagy tömege érkezett, férfiak és nők, aggastyánok és gyermekek egyaránt. Amde a szerencsétleneknek a városon kívül kellett tanyáznuk. A hatóság ugyanis nem engedte be őket a városba attól való félelmében, hogy netán ragályt hurcolnak be és különben is túlságosan megnövelik a lakosság számát. Bertalanunk mélységes részvételében alamizsnát gyűjtött számukra és a város kapuja előtt szétosztotta köztük. Ezzel azonban meg nem elégedett, hanem közülük a szánsalomra legméltóbbakat éjjel titokban bevitte a városba, Donaupaur barátjának házába és ott gondjukat viselte.

Bölcselettanára, P. Seiden az alábbi esetet közölte róla. Midőn Bertalan egy nap diáktársaival a város utcáin járt-kelt, egy fekéllyel

teli idegent, egy valóságos Lázárt pillantott meg. Társai borzadva fordították el tekintetüket, de Bertalan odasietett a szerencsétlenhez. Midőn megtudta tőle, hogy protestáns és belpoklosságszerű betegsége ellen orvoslást keres, Holzhauser kölcsön kért pénzt társaitól és ezt a szegény betegnek ajándékozta. Azután a városi tanács elé járult és ott elérte, hogy a szerencsétlent felvették a kórházba. Erre az undort keltő beteget felvette vállára és úgy vitte a kórházba. Majd megkérte a Jézustársaság egyik papját, hogy a szegénynek lelki gondját viselje. Bertalan őt gyakran látogatta a kórházban és számára mindenféle könyöradományt koldult össze. Néhány hét múlva az az öröm érte, hogy védené nemcsak testileg, hanem lelkileg is épen-egészségesen hagyta el a kórházat.

Bertalan egykor többféle szükséglete fődözésére 100 forintot kapott gazdag Donaupaur barátjától. Ekkor azonban arról értesült, hogy egy derék családapa véginségben tengődik és semmikép sem tud kölcsönre szert tenni, mivel nincs remény arra, hogy azt törleszteni tudná. Bertalan minden habozás nélkül egész pénzét odaajándékozta neki.

Egyébként csak a jó Isten tudja, mennyi irgalmasságot gyakorolt rejtekben ez a teljesen szegény diák.

A kiváló világi apostol.

Az említett protestáns testi-lelki gondozásával Bertalan eszményképének, Xavéri Szent Ferencnek példáját követte. Nem is csodálhatjuk, hogy India és Japán apostolának mintájára az irgalmasság testi cselekedeteivel a lelkieket kapcsolta egybe, hiszen ennek a nagy szentnek az élete történetét állandóan olvasgatta. Nem csodálhatjuk azt sem, hogy ugyancsak Xavéri Szent Ferenc példájára kimondhatatlanul forróbban kívánt a lelkeken, mint a test nyomorúságain segíteni. Midőn „az egész földkerekség” üdvéért imádkozgatott és ezt az imádságot a maga ostromozásával, cilíciumviselésével és egyéb vezeklésekkel hatósábbá tenni törekedett: abban is szent eszményképének szokása szerint cselekedett.

Szíve mélyéből fájlalta, hogy annyi felebarátja hitbéli tudatlanságban és lelki vakságban él. Teljes lelkéből epedett az után, vajha mindenki megtalálná a szív ama békéjét, amelyet Isten és a felebarát őszinte szeretete s az isteni Gondviselésbe vetett törhetetlen bizalom neki nyújtott.

Ezért élete veszélyeztetésével is igyekezett a protestánsokat végzetes tévedésükről felvilágosítani. Ezek egy alkalommal térítő buzgalmaért már-már a Dunába vetették volna, ha katonák éppen jókor ki nem szabadítják kezükből. Pedig a belpoklos protestáns férfi iránt való viselkedéséből láthatták, hogy ő irántuk is csupa önzetlen szeretet tud lenni.

Holzhauser néha a szegény bűnösök megtérítésére különös, inkább csodálni, mint követni való eszközt használt. Egyébként ebben is Xavéri Szent Ferenc és más, olasz szentek példáját követte. Így Ingolstadtban a vásár- és ünnepnapokat tánccal és egyéb multságokkal szentségtelenítették meg. Ezek nem ritkán késő éjjelig tartottak és bizony nem folytak le erkölcstelenség nélkül. Mivel Bertalan nem tudta ezeket a vétkeket másképp megakadályozni, nagy fakeszttel a vállán

járta be ilyenkor a város utcáit. Midőn őt a mulatozók megpillantották, kimentek az utcára, hogy őt nézzék, a zene pedig elhallgatott. Igaz, hogy kinevették Bertalant, sőt a gyermekek sárral és kővel meghajgálták: de ő nyugodtan haladt tova, a gúnyolódásokra egy szóval sem felelt és örvendett lelkében, mikor látta, hogy némelyek mégis elhagyták a vétek és botrány helyét. Hasonló módon jelent meg éjszaka a Szent Iván-tüzeknél a dorbézolók közepette, ezek pedig elhallgattak láttára.

Bertalan ekként esztelenné tette magát Krisztus szeretetéből, hogy neki lelkeket hódítson vagy azokat a bűnbeeséstől előre megóvja. Mivel pedig életszentsége általánosságban ismeretes volt, igyekvése nem maradt eredménytelen. Némelyek ugyanis komolyan megfontolták eljárását és azután kerültek az efféle bűnre vezető alkalmakat.

A könnyek adománya.

Bertalannak már diákkorában megvolt a könnyek és a látomások adománya. Az utóbbiról majd a következőkben lesz szó, a könnyek adományát pedig itt tárgyaljuk Millay bencés értesítése alapján, aki gyermekkorában személyesen ismerte Holzhausert.

Ez a szemtanú még szerzetes korában is jól emlékezett Bertalanra, külsejét is leírta. E szerint arca halovány, szeme többnyire behúnynya, orra hasonló volt Bőrromei Szent Károlyéhoz. De halovány arcából nemes, őszinte, komoly nyugalom sugárzott. Noha rajta mindig a természetfölötti dolgok mély szemlélésének jeleit lehetett észlelni, mégsem volt rideg, hanem ellenkezően: valami vigaszteljeset árult el. Ámbár szeme állandóan könnyel volt tele, mégsem lehetett rajta semmi kesernyességet tapasztalni. A könnyek adományával ugyanis nem járt fájdalom: Holzhausert az Isten szeretete töltötte el és sebezte meg annyira, hogy sírnia kellett. Könnyei felette édes lelki gyönyör könnyei voltak: benső boldogsága ekként tört kifelé.

Holzhauser lehetőleg eltitkolni törekedett Istennek ezt a drága ajándékát. Millay és játszótársai ezért gyakran a Duna partján vagy annak bokrai között találták, vagy elrejtőzve a templom homályos sarkában, majd éjjel a ferencrendiek Olajfákhegyén arcára borulva. Mivel pedig az összes tanárok és egyetemi hallgatók ismerték, mikor a nyilvánosság előtt mutatkozott, könnytől áradozó szemét palástjával takarta el.

Bertalan világi pap lesz.

Bertalan sokáig nem tudta eldönteni, a szerzetes pap vagy világi pap pályáját válassza-e. A szerzetesélet iránt már zsenge gyermekkorától hatalmas vonzalmat érzett magában. Remélte, hogy benne megtalálja azt a békét, melyet a világ nem adhat.

A világi papi pályára viszont épp akkora erővel egy másik magasztos eszme vonzotta. Saját szemével kellett ugyanis a világi papság erkölcsi hanyatlásáról meggyőződnie, de még több panaszt mondtak e részben mások. Igen sokan tétlenségnek adták magukat, sem az imádsággal, sem a hittudománnyal nem törődtek. A lelkipásztorkodást elhanyagolták vagy lanyhán végezték. Némelyek az itálnak, mások a

kapzsiságnak vagy még gonoszabb szenvedélynek hódoltak. Az istenfélő diák, a lelkek e buzgó kedvelője, sokat töprengett azon, miképpen lehetne ezeket a nagy bajokat megszüntetni. Végül, mint körülbelül ugyanakkor Franciaországban Depaul Szent Vince, Eudes Szent János és Olier, arra a meggyőződésre jutott, hogy orvoslást csak olyan intézménytől lehet várni, amelyben több pap szerzetesek módjára közös életet folytat, a nélkül azonban, hogy megszűnnék a világi papsághoz tartozni.

Mivel semmi fontosabb dologba nem szokott imádság és hozzáértő férfiak tanácsa nélkül fogni, előadta eszméjét lelkiatyjának. Ez helyeselte azt, gyakori imádságát pedig az Úristen azzal jutalmazta meg, hogy látomásokkal igazította útba.

1635 egyik napján a Győzelemről elnevezett Miasszonyunk szentélyének oltára előtt leborulva ismét felvilágosításért könyörgött. Ekkor megpillantotta Szűz Máriához hasonló alakban Krisztus jegyesét, az Egyházat, nagy szomorúságban a kereszt alatt állva és hevesen zokogva. Láta, hogy az egész világ hitetlenségben és egyéb bűnökben el van merülve és teljesen elfordult Jézustól. Ebből megértette, hogy bűnbánatra kell felszólítani minden embert. Bertalan ezért elhatározta, hogy világi pappá lesz; úgyszintén megfogadta, hogy mindent megtesz a világi papság erkölcsi színvonalának emelésére. Erre pedig mint szerzetesnek kevésbé lett volna lehetősége.

Ebben az elhatározásában megszilárdult egy másik, még világosabb látomása következtében. Jézust, az Isten Fiát ugyanis sajtóprésben feküdni látta, később pedig kisajtott szőlő módjára kivetették, és hallotta, amint az Úr mondotta: „Hogyha a só ízét veszti, mivel fogják megszózni népemet? (Mt. 5, 13.) Szentélyemet ebek emésztik meg és sajtójukban Fiamat tapossák, akit így feküdni látsz.” Utána gyönyörű vidéket pillantott meg és azt a parancsot kapta, hogy ássa fel a földet. Ekkor azonban észrevette, hogy azt a gyönyörű tájat rengeteg sok vakond túrja. Együttal azt hallotta, hogy azok a vakondok a lakosok érzékiségét, bálványozását és káromlását jelentik; buzgólkodják tehát az Isten Egyházáért, hogy a só ne veszítse el ízét.

Ez égi jelenésektől felbuzdulva, Bertalan felvette 1639-ben az eichstätti püspök kezéből a papi rendet és ugyancsak az eichstätti egyházmegye áldozópapjává lett. Első szentmiseáldozatát a Győzelemről elnevezett Miasszonyunk ingolstadt-i szentélyében mutatta be, ahol annyi kegyelemben és látomásban is részesült.

Megelőzően még megszerezte a hittudományok bakkalaureátusát.

Elvek Holzhauser látomásainak és magánkinyilatkoztatásainak megítélésére.

Holzhausernek immár három látomásával ismerkedtünk meg és majd további életében is találkozunk ilyen rendkívüli esetekkel. Állapodjunk meg tehát kissé élete történetében és vegyük fontolóra az efféle jelenségekre a misztikában megállapított elveket.

Holzhauserről nem tételezhetjük fel okosan, hogy látomásai valóságáról nem lett volna meggyőződve. Csodálatos erényes életével ellenkezett, hogy azokat hazug módon tüntesse fel igazaknak. Azonban vajjon tárgyilagosan véve is valódiak-e látomásai, vagyis magánkinyilatkoztatásai? Nem tévedett-e meggyőződésében? Nem képzeletének játéka volt-e mindez? Hiszen az efféle képzelődés könnyen előfordulhat annál, aki, mint ő, egészen egy nagy eszmének, pl. a papság reformja eszméjének szenteli magát. Avilai Szent Teréz, a legnagyobb misztikusok egyike, egy szerzetesnőjének előírta, hogy néhány napig húst egyék és ne elmélkedjék, mert felette inger-

lékeny volt a képzelete, és azt hitte, hogy látja és hallja, amiről elmélkedik. Sőt egyéni meggyőződése kézzelfogható tévedést is eredményezhet a misztikus lélek látomásaiban. Így Szienai Szent Katalin, domonkosrendi szűz, azt állította a 14. században egyik látomása alapján, hogy Szűz Mária nem fogantatott szepplőtelenül. Világos, hogy ezt Szent Domonkos rendjének akkori tanítása alapján mondotta. Miért ne vihette volna bele Holzhauser is egyéniségét látomásaiba, úgyhogy ha azok tényegükben esetleg igazak voltak is, egyik-másik részletük mégis magasztos eszméjének vagy képzeletének a szüleménye?

Mindez kétségkívül lehetséges, azért nem is minősíthetjük látomásait és magánkinyilatkoztatásait *főltétlenül* valódiaknak. Hiszen XIV. Benedek pápa még a kanonizált szentek egyházilag jóváhagyott látomásairól is így ítélt: „Mikép kell vélekednünk pl. Szent Hildegard, Szent Brigitta, Szienai Szent Katalin ama látomásairól, amelyeket a Szentszék jóváhagyott? Azt felelem, hogy isteni hittel sem nem szükséges, sem nem lehet őket hinnünk, hanem csak emberi hittel, amennyiben az okosság szabálya alapján valószínűek és jámbor hitelre méltók (probabiles et pie credibiles).” (De can. 1. 3, c. 53, nr. 15. és 1. 2, c. 32, nr. 11.) Egyébként az Egyház a szenttéavatás alapjául nem látomásokat tekint, hanem az erények hősiek gyakorlását és csodákat.

Kérdzhetné azonban valaki: „De hát mire valók a látomások, magánkinyilatkoztatások, ha valódiságukról még akkor sem lehetünk bizonyosak, amikor az Egyház jóváhagyta őket?” Erre válaszoljuk: A magánkinyilatkoztatásoknak a misztikus írók szerint háromféle céljuk lehet, úgymint: 1. az Isten, Szűz Mária, a szentek szeretetének növelése a kiválasztott lélekben; 2. ennek a léleknek oktatása; 3. buzditása valamely nagy műre. (Poulain, Handbuch der Mystik, 3. kiadás, 373. l.) Amint látjuk és még világosabban látni fogjuk, Holzhauser látomásai és magánkinyilatkoztatásai e célokat kézzelfoghatóan elérték: ez teszi őket már most is, a Szentszék ítélete előtt valószínűkké. Továbbá feltehetjük, hogy ha majdan szenttéavatási perét megindítják, nem kis mértékben bizonyítják erényei hősiek fokát, mégha természetes jelenségeknek minősítene is őket az Egyház. Hiszen ebben az esetben egyéniségének, csodálatos erényeinek a nyilvánulásai volnának.

Pozsony.

(Folyt. következik.)

Dr. Szyllaba Emil

pápai kamarás, ny. hittanár.

A rekollekciós mozgalom sodrában.

Magyarországon is a papság körében mind erősebb igény lép fel a több lelkeség után. Ma mindinkább mult emléke lesz csupán a nyárs-polgári papnak a típusa és lassan helyére lép a krisztusi papnak alakja, aki míg egyik kezével a kor eszmeáramlataiba és a Krisztus-ország problémáiba nyúl bele, addig a másikkal Isten felé kapaszkodik égi utakon. Tanú erre a papi lelkigyakorlatok sűrűsége és látogatottsága, a lelki könyvek és folyóiratok olvasottsága és elterjedése papi körökben, de tanú a rekollekciós mozgalom is, mely mind szélesebb fronton kezd kiépülni az egyes egyházmegyékben. E sorok egy adatot akarnak hozni ennek bizonyítására a rekollekciós mozgalom történetéből.

Amikor 1943 őszén Scheffler János szatmári megyéspüspök úr öngyméltósága bizalmas kérdést intézett papjaihoz, hogy a rendszerített rekollekciók bevezetését kívánják-e, a megértésnek és a lelkesedésnek oly megnyilvánulása fogadta az eszmét, — a garmadával beérkezett levelek sorain keresztül — hogy nemcsak meg lehetett indulni a biztos siker reményével, hanem egyenesen meg kellett indulni, ha csak nem akart az eszme önmagának árulója lenni. És a rekollekciós mozgalom meg is indult. Előzetes megbeszélés után, hogy melyik város közelíthető meg legkönnyebben a környező helységek papságától, öt

központ alakult (Szatmárnémeti, Ungvár, Beregszász, Máramarossziget, Nagykároly); ide, ezekbe a központokba hívja meg a központi vezető a papságot minden második hónapban a rekollekcióra: kis nyomtatott levelezőlap adja tudtul, kb. két héttel a rekollekció előtt, a rekollekció napját, idejét és az előadók neveit. Mivel a vasúti menetrend úgy kívánta, a rekollekciók délelőtt folynak le. 9 órakor kezdődik az elmélkedés: 30—40 perces pontok, 20—25 perces csendes elmélkedés, melyet bezár a kitett cibórium előtt Jézus Szívének litániája, consecratio és néhány ima. Ez az elmélkedés a helynek és körülményeknek megfelelően vagy a templom erre alkalmas mellékkápolnijában vagy oratóriumában vagy valamilyen zárda, szeminárium kápolnijában történik. Utána, hogy hozzászólásokkal nagyobb eredményt lehessen az összejövetelnek biztosítani, valamilyen közeli terembe vonulnak át a résztvevők. Itt két előadó tárgyalja a papi lelkeség kérdéseit; de míg az elmélkedés inkább szorosan vett lelki életet érintő témakörben mozog, addig itt a papi lelkeségnek külső vonatkozásai jutnak inkább szóhoz, sohasem tévesztve azonban szem előtt, hogy ez a két előadás is, csak úgy, mint az elmélkedés, magának a pap lelkeségének a szolgálatában áll. Nem lelkipásztori értekezlet akar ez lenni, — erre valók az esperesi kerületi összejövetelek — hanem rekollekció, melyben a papság magával, saját lelkével, lelkének eszményien papi alakulásával akar törődni. A témát szabadon választhatják meg az előadók, vagy megbeszélik a rekollekciók központi vezetőjével, ahogyan mindig a legalkalmasabbnak látszik. A két előadó közül az egyik a helyi papságból kerül ki, és csak saját központjában szerepel; míg a másik előadó, éppúgy mint az elmélkedés vezetője, végigjárja mind az öt központot. Ezzel biztosítva van a változatosság s vele az érdeklődés éppúgy, mint a helyi s általános szempontok érvényesülése. Az előadások tartama 20—25 perc, a hozzászólásokra is körülbelül ennyi idő áll rendelkezésre. A rekollekció, melynek kezdetétől végéig szilencium van, így kb. 1 óra felé ér véget. A résztvevők akkor ebédre gyűlnek össze, előre bejelentés szerint, legényegylet, kat. kultúrház vagy ehhez hasonló intézmény külön szobájában. Az ebéd árát mindenki maga fizeti; a szegényebb paptestvérek azonban a jobbmódú plébánosok vendégszeretetét élvezik. Ez a rendszer azért bizonyul célszerűnek, mert könnyen megakadhatna a rekollekció, ha évenként 5—6-szor kellene a központ plébániájának 30—40 testvért megvendégelnie. Hogy a gyónást mindenki elvégezhesse, már reggel 8 órától van gyónási alkalom; a rekollekciót vezető páteren kívül, aki az elmélkedés pontjait leszámítva, akár egész délelőtt gyóntat, még 1—2 gyóntató van felkérve a helyi papság kebeléből.

Kétségtelen, ideálisabb, ha a rekollekciók reggeltől-estig, mondjuk 9—17 óráig tartanak, de választani kellett: vagy egész naposak a rekollekciók, de akkor kevesebb résztvevővel folynak le, hiszen a vasúti összeköttetés miatt, meg a hosszabb idő-ráfordítás miatt nem mindenki jöhetne el az ilyen napos rekollekcióra; vagy félnaposak, és akkor biztosítva van, hogy azon mindenki mindig résztvehet. Ez utóbbi szempont súlyosabbnak látszott a szervezők előtt. És tényleg: a rekollekcióról nem marad el senki, csak az, aki igazán komoly ok miatt van akadályozva.

A teljesség kedvéért meg kell még említenünk, hogy Szatmáron

a központi papság számára minden hónapban van rekollekció a szeminárium kápolnájában. De ez csak elmélkedésből áll és az esti órákban van megtartva.

Majdnem egy időben a nagyvárad egyházmegye, körülbelül hasonló elgondolások és keret szerint, szintén bevezette a rekollekciót. Itt is öt központ alakult: Nagyvárad (ahol szintén, éppúgy mint Szatmáron, a központi papság számára minden hónapban van rekollekció az esti órákban), Debrecen, Zilah (váltogatva Szilágysomlyóval), Békéscsaba és Orosháza.

A rekollekciós mozgalom ezzel újabb lépést tett előre. Amikor a résztvevők buzgóságát, megértését, áldozatkészségét és jóindulatát látjuk, nem kell-e azt mondanunk, hogy ez a lépés egyben a több-lelki-ség csalthatatlannul igazi térhódítása is?

H. J.

Ferences Világmissziók kiadványai: 21—26. füzetek. Kapisztrán Nyomda, Vác. Füzetenként 30—40 oldal. Ára 40 fillér.

Bár lángol a belső európai tömb, a katolikus embernek nem szabad megfedkeznie Krisztus hó óhajáról: a külső missziókról sem. Szent Ferenc fiai 700 év óta tűnnek ki hittérítői munkásságban. Ma is járják a véres és tövises utat. Kikívánczik szívükből a mult és jelen missziós hevülete, hadd lássa és olvassa mindenki, hadd legyen rabja a lángoló betűk nyomán sok ember a missziós gondolatnak. Az ízléses, élvezetesen megírt, olcsó füzetkék teljes célirányossággal valósítják meg a ferences atyák szándékát.

21. sz. Mosolygó-könnyes történetek Kínából. Írták: M. Klára és M. Alena.

Élményszerű leírások a paokongi árvaház életéből. A gyermeki szív tiszta derűjével és áldozatkészségével megírt kis füzetet átszővi sok exotikus, érdekes kínai történet. Bizony sok szenvedéssel megy a térítés. De: thienščü di gnan pej — Isten rendelése ez. A missziósok meghozzák az áldozatot — csak imáinkért esedeznek.

22—23. sz. Tavaszi alkony. Írta: P. Anasztáz O. F. M.

Mindvégig érdeklődést keltő, megható missziós kisregény. A kínai beszéd szóvirághalmazából Konfucius és Krisztus elvei bontakoznak ki. Miklós atyának, a „nagyképi és bölcs” papnak apostoli lelke a Hsiaokinget legyőzi és az evangéliumot juttatja diadalra. Egy megtérés és két fiatal szív találkozása a téma. Ötletes és fordulatos meséje miatt kiemelkedik az öt füzet közül.

24. sz. Indián vér. P. Nagymányoki Gilbert O. F. M.

Az új kereszténység és pogányság küzdelmei egy fiatal indián fiúcska kalandos hőstettei köré fűzve. Közben a missziós atyák önfeláldozó életét is szemlélteti.

25. sz. José Krisztus nyomdokain. P. Schrotty Pál O. F. M.

A Szentföld képe tárul elénk egész pontos helyrajzi leírásokkal. A száraz földrajzi tudomány helyett e könyvecskében José ferences novicius meleg szívével találkozunk, aki közvetlenséget és melegséget visz minden megszentelt lábnyomba.

26. sz. Lángoló szívek Kína fölött. M. Juvencia hith. nővértől.

Nem Lin Yutangnak van „bölcshatálya” az ő Kínája fölött, hanem a missziós atyának és nővéreknek, amikor elnézik krisztusi derűvel e nép minden gyereke hibáját sok keresztet jelentő gyarlóságait. Mozgalmas terep tűnik elénk. 5 hó alatt 3000 beteg fordul meg a derék missziósok kezelésében. Nagy lelkek kis ízelítője e füzet.

Számadás.

Ha árpádházi szentjeinkre feltekintünk, akiknek nagyobb része 24—28 éves korában elnyerte a mennyei koronát, minden megerősítés nélkül kínálkozik a beismerés, hogy az ember több évtizedes papság után csak az ABC-nél tart és vajmi keveset tett az Isten országaért.

Közeleg a számadás. Jó ezért levonni a következtetéseket és meggyorsítani lépéseinket a papi tökéletesség felé.

1. A mi időnkbe esik az *aszketika* és *misztika* tudományos feldolgozása és tanítása. A mi időnkben a spirituális előadásai és egy-egy jó lelkigyakorlat szabtak irányt a lelki életnek. Szentelés előtt tisztában voltunk igen sok dologgal s talán az önérzet el is ragadott: „Non movebor in aeternum.” De valljuk be, hogy a lelki életből csak részleteket ismertünk és az élet vizsgáján rájöttünk, hogy egészen alapvető kérdéseket kellett alapvető munkákból pótolnunk. A magyar lelki irodalom alapos szakkönyvekkel bővült.

2. Szükségünk van lelki vezetőre.

Az isteni kegyelem mindenkor alkalmazkodik az egyénhez, és külső körülményeihez. Sokszor érthetően és erőteljesen kopogtat, de ha süket fülekre talál, hetekig, hónapokig, sőt évekig elmarad, és a lélek visszaesik, elferdül, sőt meg is keményedik... Könnyű felállítani a számlát: hová juthattunk volna, ha hűségesen megfelleltünk volna a kegyelem világos indításainak? Hány évet vesztettünk életünkben?

Éppen az a szerepe a lelkivezetőnek, hogy felismerje a Szentlélek kegyelmeinek jelentkezését, elhárítsa a kegyelem akadályait és a válságos órákban vigasztalja, erősítse, irányítsa a nagyraihivatott papi lelkeket. A szemináriumi lelkivezetésnek folytatódnia kell. Boldog, aki egy szerzetesatyában vagy egy jó szomszédban megtalálja, vagy pedig csatlakozik az Unio Apostolicához.

3. Szükségünk van a *tanács ajándékára*, hiszen életünk a döntések, elhatározások sorozata. Mielőtt döntenénk, szokjunk hozzá, hogy először Istennel beszéljük meg kitartó imában és vegyük elő a lelkigyakorlatos könyv szabályait a választásról. Más az emberi okosság és mások Isten utai. Ne engedjünk természetes szempontokat, földi érdekeket uralomra jutni. Tekintsünk a feszületre: az evangélium szeleme a szegény és megalázott Krisztus. Ha lelkünk forrong a választás lázában, jól nézzük meg, kinek panaszoljuk el bajainkat, mert könnyen olyan tanácsot kaphatunk, amelyet később nagyon meg kell bánnunk. Erre jó az őszinte jó barát és az Unio Apostolica.

4. Minden *baj forrása*, ha ellanyhul az imaélet. Pedig nagyon egyszerű gyakorlatokon nyugszik az imaélet:

Ha korán kelünk, mindenre van időnk.

Ha nem porosodik a partikuláris könyv, van lendület.

Ha ismerjük a legegyszerűbb imamódokat, változatosan és nagy haszonnal imádkozunk és elmélkedünk.

A szentséglátogatást soha el ne hagyjuk. Ez az utolsó.

Önmagukban jelentéktelen és igazán nem sok időt kívánó dolgok, de jutalmuk az imaélet és minden lelkiiség. Nem az a nagy, hogy végezzük, hanem a kitartás: ma is, holnap is, hétről-hétre, évről-évre, még betegségben is, mutatis mutandis. Ennek a négy dolognak vérrünkké kell válnia. Ha az ember azon veszi észre magát, hogy egészen kiesett az imaéletből, vegye elő azt a letett partikulárét és 1—2 hónapig gyakorolja ezt a négy elvet, s Isten kegyelme megadja az imádásos lelket s vele mindent, amit elvesztett: „renovabitur ut aquilae juvenus tua”.

5. *Názáret.* Egy kinevezés számtalan önmegtagadás és kegyelem forrása és foglalatja. A lelki élet ápolása, a rendes szolgálat, a hívek megélhetése és lelki élete, az egyházközség anyagi gondjai és a plébános megélhetése éppen elég fejtörést okoz. A falusi pap élete valóságos názáreti élet, annak rejtettségével, alázatával, imájával és sok önmegtagadásával. Ő minden, mert csak az lesz meg, — egyházi vonalon — amit kezébe vesz; mégis senki, mert minden lépésén éreznie kell, hogy szüksége van híveinek osztatlan szeretetére és bizalmára. Legszükségesebb azonban Isten szeretete és a föltétlen bizalom a gondviselő Atyában. Nehéz, amíg az ember idejut. Az egyházközség költségvetéssel dolgozik. Valósággal elrémül a plébános, amikor a bizonytalan és elenyésző bevételekkel szembeállítja a biztos és bizonyára 25—50 %-kal növekvő kiadásokat, melyekből intézményeket kell fenntartani, építkezni, sőt tetemes adósságokat törleszteni. És amikor jön az évvégi számadás napja, matematikai pontossággal kimutatva, megjelenik a mennyei Atya jobbjá és hálatelt szívvel megcsókoljuk: „In te, Domine speravi, non confundar in aeternum.”

Jó hozzánk Isten. Megáldja minden vállalatunkat és mindig megadja a két karéj kenyeret: az egyiket nekünk, a másikat a szegényeknek szánta. Így nevel arra, hogy az anyagi dolgokon felülemelkedjünk és megtanít arra, hogy elég, ha lelkünk erejének 10—20 %-át fordítjuk anyagi gondok felé.

Mert a lelkek és lelkiek felé kell fordítani! Közben az ember megtanul valamit. Azt pl., hogy egy-egy anyagi vállalkozás a legkönnyebb feladat. Harangvásárlásba, templomépítésbe még senki sem bukott bele. Könnyű dolog nevünket megörökíteni, mint a fáraók, egy hatalmas építkezéssel, de hogy lelkünk csak egy százalékkal jobb legyen, arra évek kellenek. Hogy pedig népünk csak egy hajszállal javuljon, arra még évek sem elegendők, oda évtizedek kellenek, új nemzedék kell, melynek nevelése számtalan tényezőn és gyarlóságon múlik. És sokszor más, aki vet és más, aki arat. „Aemulamini charismata meliora!” Szent papi lelket és szent népet kialakítani, ez áll toronymagasan minden anyagi kérdés felett. És a kulcsa ennek a soha el nem nyúható türelem, az a szívós akarat, aminek nem lehet tartósan ellenállani. Szalmalánggal vagy kirohanásokkal nem lehet népet nevelni.

6. „*Qui multum peregrinantur, raro salvantur.*” Jön a kísértés

Názáret elhagyására a nagyobb munkatér („Manifesta te mundo!”), az értékesebb szolgálat, sőt lelki okok címén. Súlyos kísértés szokott ez lenni, ami próbára teszi az egyént, az aulát és a lelkiezetét. Hogy kísértés, arról lehet megtudni, hogy sem a lélek üdve, sem a lelkek üdve nem nagyon szerepel benne. Vajjon helytállanak-e az okok, vajjon nem anyagi és hiúsági szempontok vezetnek-e, vajjon nem nekem kell-e inkább megváltoznom, mint helyet változtatnom? Nagyon helyén van a bizalmatlanság az ilyen okokkal és hangulatokkal szemben. Hiszen elvégre Istenért és a lelkekért vagyunk papok. A komoly munkára pedig idő, évek, évtizedek kellenek. Az a szegény nép, ahonnan annyian elkíváncsoznak, minden 2—3 évben cserélje papját? Az eredmény pedig megmutatja, hogy valóban a szentebb élet és buzgóbb munka vágya volt-e oka a változtatásnak.

7. Ne vitatkozzunk, mert ma egyetlen módja van a *papi háztartás* megoldásának: nevelni kell.

Ahogy a szerzetek dicsősége a fráterek szelleme, úgy minden papi ház dicsősége a gazdasszony szelleme. Készen nem lehet találni.

Törődni kell a lelkével, mert csak a komoly lelki élet talaján fogamzik meg az apostoli hivatás, az Actio Catholicának ez a legősibb és talán legapostolibb hivatása: osztozni a papi élet mindennapi munkájában, keresztjeiben és vállalni a megpróbáltatásokat. Erre a hivatásra képtelen, aki csak cseléd, de képes, aki apostol, s akit megbecsülünk, mint szükséges munkatársat. Magyar asszony, aki korábban önálló asszony volt, sehogy sem nyugodna meg abban, hogy cselédnek kezelik. De ha az Istennek szentelt apostolság tudata hajtja, képes nagy áldozatokra.

Az Úristen látja, hogy a mai körülmények között ilyen szükség-megoldásokhoz kell folyamodnunk. Ezért a világi pap hivatási kegyelmeihez tartozik, hogy helyesen tudjon választani, hogy kevés szóval apostollá nevelje és Isten kegyelmével és Isten félelmében tisztán éljen.

Isten kegyelme a jó választás. Sokat kell érte imádkozni, ez az első; mindenekelőtt lelkiismeretünkre kell hallgatni, ez a második; az egyházi törvényeket meg kell tartani, ez a harmadik; erősen meg kell nézni, kinek a tanácsát fogadjuk el. A fiatalok érvei nem sokat érnek. Meglett, keresztény gondolkodású világiak elég helyesen ítélnék, viszont a papok elég gyakran tévednek. Ez érthető is, mert gyermekkorunktól külön világban élünk.

Haladnak az évek, szaporodik a munka, gyűlnek a tapasztalatok. Csak adná az Isten, hogy az erényekben is gyarapodjunk és az utolsó nagy számadáson méltóknak találtsunk az örök életre.

L. B.

A veszteség zátonya.

Talán nincs még egy pont, mely körül akkora számban fekszenének hajóroncsok a tenger fenekén. Maga a szó, maga a fogalom piroslik az embervértől; gyilkosságok és öngyilkosságok végelátha-

tatlan sorozatáról beszél és mutatja az utat az örök kárhozatba. Dante pokla visszhangzik tőle; Arany János „Hídvatás”-a szemünk elé állít belőle egy hátborzongató részletet. Pedig ha mindaz, aki a maga testi és lelki élete kioltására fölemeli a fegyvert; ha mindaz, aki a vihar által lekapott és elvitt kalapjának duzzogva dobja utána minden egyéb ruháját; ha mindaz meggondolná, hogy ami veszteségnek számít a világ szemében, mérhetetlen nyereség lehet Isten előtt... Csakis őrajta múlik, s egy Midás-érintéssel az értéktelen anyagot színarany-ná változtathatja. Erről óhajtanék néhány szót mondani. Igen komoly téma, s mérhetetlen fontosságú a lelki életben, mert *a veszteséggel szemben tanúsított magatartás a lelkiségnek mérőőnjá*, mely nem egyszer ért már feneket olyanoknál, kiknél mindenki Tuscaróra-mélységet gyanított.

A veszteség lehet anyagi, lehet erkölcsi, s mindkettő lehet olyan, amely ártatlanul ér bennünket, de lehet olyan is, amelyre rászolgáltunk gyarlóság, hiba vagy kisebb-nagyobb bűn, sőt gonosztett által. Ezek között egy sincs, amelyet nem fordíthatnánk javunkra. Egy sincs, amely a kétségbeesést indokolná.

De-Leon Lajost, a salamancai egyetemnek híres professzorát, Spanyolország legnagyobb lírai költőjét, V. Sixtus pápa megbízta egy brévénének végrehajtásával, melyet a sarutlan kármelita nővérek szközöltek ki nála, éspedig a generális megkerülésével. Jogos önvédelem volt részükről ez az eljárás, mert Dória Miklós atya központosító törekvései veszélyeztették szabadságaikat, melyeket alapító anyjuk, Szent Terézia olyan bölcsen biztosított számukra. Azonban a furfangos génuai nem volt az az ember, aki még ennyire ügyes sakkhúzással szemben is feladta volna a játszmat. Az egykor zseniális bankár nem hiába rendezte kevéssel előbb II. Fülöp reménytelennek látszó pénzügyeit, a tönkremenéstől megszabadított király kész volt a viszontszívességre, s kérésére eltiltotta a bréve végrehajtásához szükséges nagykáptalan összehívását. A tudós ágostonrendit elfutotta a méreg; mondogalódott; szavai a „Rey Prudente” fülébe jutottak: kegyvesztett lett. E miatt annyira nekibúsulta magát, hogy még azon esztendő folyamán meghalt. Igaz, hogy hatvannegyedik esztendejét tiporta, de legjobb egészségben. Elélhetett volna még húsz esztendeig.

Mármost — kérjük — érdemes volt ezért meghalnia? Talán fölösleges is mondanom, hogy nem, ezerszer nem. Igaz, hogy a kegyvesztés akkor társadalmi bojkottot jelentett. Egyetemi pályafutásának vége, mert lojális hallgató nem iratkozhatik be a kollégiumára; tartományi főnökségéről le kell mondania és soha többé nem választható rendi előljáróságra. De hiszen megmaradt a szerzetesi cella magánya, s ott úgy lett volna, mint az a léggömb, melynek minden ballasztja a kosárral együtt leszakadt: szabadon szökelhetett volna a lelke az ég felé. Sajátságos, hogy Szent Terézia műveinek ez az alapos ismerője és első kiadója ezt nem értette meg.

Velem is sokszor megesett, hogy ha nem is ilyen súlyos formában, de mégis magamra vontam nagy urak nemtetszését. Nem rosszakaratból történt részemről, hanem szórakozottságból s a formalitások iránt velem született bizonyos érzéketlenségből, mely ellen mindig küzdök, de nem mindig eredményesen. Baklövéseimet azonban sohasem tudtam tragikusan felfogni. Egyszer például, fiatal fővel, megszó-

lítottam egy herceget, akivel bizonyos bizottsági gyűléseken voltam szerencsés gyakran ugyanazt a levegőt szívni, s akiről tudtam, hogy végtelenül nemeslelkű úriember. Fogalmam sem volt arról, hogy súlyosan véték az etikett ellen. Az eredmény meglepő volt. Először úgy nézett fel reám, mint nézett volna egy merénylőre, aki ráemeli a pisztolyát, azután zavarba jött, nem tudva, mit kezdjen velem. Megszégyenülve kullogtam el. Azóta meghalt, s én sokszor töröm azon a fejemet, hogyan szokhatott bele a mennyországba, ahol egy sorban van az inasaival, s ami még sokkal rosszabb, közönséges középosztályú úriemberekkel. Mert hiszen a vérbeli arisztokrata ezektől sokkal távolabb érzi magát, mint a paraszttól. Hacsak nincs úgy a dolog odaát, amint az egyszeri francia őrgrófné gondolta. Halálos ágyán gyónatója azt találta neki mondani, hogy az Úristen nem tesz majd különbséget közte és komornája között. „Le Bon Dieu est trop bien élevé pour cela” — volt a felelet. „Ahhoz az Úristen túlságosan jó-nevelésű.” Igaz, hogy ezt a megjegyzést igen finom, a gyónatónak szóló rendreutasítás gyanánt is fel lehet fogni, sőt valószínű, hogy az is akart lenni. Azt hiszem ugyanis, hogy félig-meddig jónevelésű embernek sohasem jutna eszébe, egy haldokló mágnásasszonynak ilyent mondani.

Máskor is megestek velem az előbbihez hasonló melléfogások, de hát az én derűlátó természetem az ilyen balesetek miatt sohasem tudta a fejét bűnnek eresztetni. Most pedig, a Kármel természetfölötti levegőjében ezeket Isten nagy kegyelmeinek tartom, mert hiszen az embert semmi sem alázta meg jobban, mint a saját baklövéseinek tudata. Nincs annál egészségesebb dolog, mint ha mások lefitymálnak minket, mert hiszen az egész lelki életben a legeslegfőbb dolog mégis csak az alázatosság, s nagy érték minden, ami azt növeli, még ha a saját hibánk is.

Mennyivel bölcsőbb volt De-Leon Lajosnál a nyugati gótok ifjabbik királya! Édesatyja, az ariánus öreg király, a katolikus hitre való áttérése miatt megfosztotta őt trónjától s börtönbe vetette, ahol vértanúhalál várt reá. Bilincsbeforten így elmélkedett: „Mit ér a földi királyság; mit ér atyám kegye, ha azt ilyen könnyen el lehet vesztetni!” Magam is több kegyet vesztettem már el, s egyik-másik barátságom, melyről azt hittem, hogy holtig fog tartani, megszakadt. Nem tudom bánni. Isten adta, Isten elvette, még ha az én hibám okozta is a szakítást. Nagy szeretettel gondolok rájuk, mint ahogy szokott az öregember visszatekinteni ifjúkorának kedves emlékeire a nélkül, hogy közülük csak egyet is visszakívánna.

Bármeekkora legyen is a veszteség, melyet magunknak okoztunk, nem tehetünk okosabbat, mint hogy megbocsátunk magunknak, s azzal napirendre térünk a dolog felett. *Megbocsátunk* magunknak, mert — kérдем — miért zárnök ki éppen önmagunkat azok köréből, akiknek készségesen meg kell bocsátanunk. Magától értetődik, hogy ha bűnt követtünk volna el, azt Istennel intézzük el. Az eredmény az, hogy egy tapasztalattal gazdagabbak vagyunk.

Tessék elhinni, nagy bölcsesség nyilvánul abban, ha az ember gyónás után megbocsát önmagának, s nem akar szigorúbb lenni az Úristennél, s nem emészti magát keserű önvádakkal. „Gaudete in Domino”, vigadjunk az Úrban. „*Estote sicut parvuli*”, legyünk olyanok

mint a gyermek, akinél ha egyszer szülője megbocsátott neki, az egész úgy el van feledve. Bensőnk Isten temploma. Legyen az telítve tömjénfüsttel és más jó illatokkal. Ne legyen ott érezhető a keserűség rossz szaga. Legyen az csupa szeretet, csupa *el nem rontható jókedv*. Jóindulat mindenki, még önmagunk iránt is. Humoros, mosolygó élet-nézet, melyet nem tudnak lefokozni az élet apró-cseprő tövisei. Ha bírjuk az édes Jézus barátságát, — aki úgy vesz bennünket, amint vagyunk, tele gyarlósággal — mit számít ehhez képest a többi veszteség!

Szent Terézia anyánk sokszor, ha nem is ugyanazon szavakkal, hangsúlyozza fentebb kifejezett elvünket, mely szerint a veszteség a lelkiség mérőőnjá. Volt neki egy öreg, atyai barátja, De-Salcedo Don Ferenc, egy vagyonos avilai úriember, aki később, mikor özvegy-ségre jutott, papi pályára lépett. A Szentanya „a szent lovagnak” szokta őt nevezni, ami máris elég biztosíték arra nézve, hogy a tökéletességnek igen magas fokán kellett lennie. S íme, ez a jó ember élete vége felé valami pörbe keveredett, mely elúsztotta vagyonának egyrészét. E miatt — bár bőven maradt elege, amiből még mindig urasan tudott megélni — annyira kedélybeteg lett, hogy Szent Terézia nem tudott hová lenni a csodálkozástól. Szóval a mérőőn nála feneket ért. Tanulságos eset.

Az arsi plébános egyszer leveleket akarván elégetni, a sötétben tévedésből egy ezerfrankos bankjegyet dobott a borítékkal együtt a tűzbe. Minden megrendülés nélkül tért az eset fölött napirendre. Bűn nem volt a dologban; többi az ő szemében nem számított. Szent ember csak a bűntől retteg, de nem az anyagi veszteségtől. Az előbbi tekintetében semmi megalkuvásra sem kapható. „*Un saint n'est jamais libéral*”, a szent sohasem szabadelvű, mondja egy lelki író, s ez így is van. Inkább meghalni, mint elkövetni bármi csekély bűnt, ellenben minden mást csupán a szerint mérlegeljünk, vajjon Isten dicsőségére és lelkünk hasznára válik-e. Márpedig van-e üdvösebb annál a megaláztatásnál, amikor talán akaratlanul elkövetett, de valódi hibánk miatt dobnak félre, mint tették Leon Lajossal? Mert a meg nem érdemelt megaláztatás bizonyos vértanú-önérzetet kelt, ellenben ez utóbbi semmit. Sőt még ha igazán nagy bűnösök volnánk, akkor is kincs reánk nézve, ha itt e földön verik el rajtunk a port.

Keresztes Szent János ellen élete utolsó évében Diégo Evangelista atya mint vizitátor aljas erőszakoskodásokkal, furfangos kereszt-kérdésekkel és a vallomások meghamisításával olyan vádanyagot gyűjtött össze, hogy az egész világ szemében meg volt becstelenítve. Legjobb barátai, akik eladdig szentnek tartották, undorral fordultak el tőle, s tűzbe dobták leveleit és a veasi nővérek által sokszorosított képeit. S íme ő a helyzet magaslatára emelkedett és kéjesen szürcsölte az Úristen által neki nyújtott, épével töltött kelyhet. „Ne féltsen engem, — írta egy aggódó tanítványának — engem nem lehet a Rendből kitaszítani, mert mindig kész vagyok megjavulni, s bármilyen büntetésnek alávetem magamat.”

A lelki ember számára az emberek mindig csak eszközök az Úristen kezében. Ha ostorrá fonja őket, tartja a hátát akkor is, ha nem érdemel verést, — ami könnyebb — de akkor is, ha rászolgált, — ami sokkal nehezebb, de annál érdemszerzőbb.

Hány szépnek ígérkező papi pályát tört már derékban ketté egy gyöngé pillanatban bekövetkezett bukás és az azt követő becsületvesztés. Pedig ha az a fiatal oltártestvér meggondolta volna, hogy éppen ez a bukás szolgálhat első lépcsőfokul az életszentséghez!... Ezt talán soha senki sem mondta neki, azért súgom a fülébe én: „Testvérem, ha felhasználod Isten kegyelmét, valamikor az égben azt dalolhatod: „*O felix culpa*.” Kevély voltál, azért eresztette el Isten a kezedet. Ragadd meg most — nézd, milyen szeretettel nyújtja feléd — s kapaszkodj belé annál erősebben!” Persze akarni tudni: az szükségesség hozzá. „Isten, aki nélkülöd teremtet, nem üdvözít meg téged nélkülöd” — mondja Szent Ágoston.

Cortonai Szent Margit előtt köptek falujának leányai. „Megálljatok, — kiáltotta utánuk — még a lábamat fogjátok csókolgatni.” Úgy is lett. A bűnös nő ma Cortona dicsősége. „*La Santa*” — csak így nevezik sokat kifejező rövidséggel. Miséztem épen megőrzött teteme előtt s megnéztem egészen közelről Dante kortársát. Láthatók rajta egykori szépségének nyomai, de legjobban feltűnt nekem hajthatatlan akaratra mutató, erősen fejlett álla. Igen, nincs az a piszkos kloaka, amelyből Isten kegyelmével és erős akarattal föl ne lehetne kapaszkodni a tökéletesség csúcsára. Csak akarni kell. „*Facienti quod est in se, Deus non denegat gratiam*.”

Innsbrucki éveim alatt jött közénk egy fiatal bajor. Ha jól emlékszem, mindössze tizennyolc éves volt, de máris nem közönséges ember. Terjedelme bárkinek is díszére vált volna, s tőle magától tudom, hogy egy ültében tizenhat korsó sört tudott meginni. Csak egy évet töltött köztünk, azután visszament egyházmegyéjébe. Föl-szenteltetése után káplán lett valahol, s ott érte életének nagy tragikum. Valami pénztár volt a kezelésére bízva. Kivett a pénzből azzal a szándékkal, hogy majd visszateszi. Meglepetésszerűleg érte a rovan-csolás. Elvesztette a fejét s ijedtében külföldre szökött. A bíróság *in contumaciam* többévi börtönre ítélte. Évekig barangolt Amerikában, a legalacsonyabb állásokban keresve kenyerét, míg végre nem bírta tovább, hazajött s önként büntetése elszenvedésére jelentkezett. A börtönben egyik volt innsbrucki kollégája ráismert s kegyelmet eszközölt ki számára. Az egyházmegye is visszavette s egy „hülyék intézeté”-ben alkalmazta. Ott úgy bevált, hogy azok a szegény fél-kegyelműek valósággal rajongtak érte, s évekkel utóbb életszentség hírében halt meg. Ime, így lehet egy teljesen elhibázott életet jóvá-tenni. Becsületét, melyet mint sikkasztó, bírósági ítélettel örökre megbélyegzett, börtönviselt ember, tökéletesen eljátszott, az Úristen még földi ismerősei szemében is visszaadta. De ha ezt nem is tette volna, mit számít az, ha valakinek a mennyországban van meg a becsülete. Ha az a *felix culpa* be nem következik, a mi jó bajorunk tovább halad sörfogyasztói pályáján s valószínűleg valami prózai gutaütéssel fejezi be életét. Igaz, hogy sok volt benne a jó; így például, saját állítása szerint, kóbor élete folyamán sohasem vétkezett alszerpapi fogadalma ellen. Alighanem ezzel kötelezte le a „bűnösök menedékét”, a Boldogságos Szűzanyát. Ime, ennél a léleknél nem ért feneket a veszteség mérőőnjá, éspedig a legsúlyosabb veszteségé, a becsületvesztésé.

„*O castitas*, — kiált fel Szent Efrém — *o castitas, mater spiritualium deliciarum et mors tristitiae!*” Vajjon mi szomoríthatna meg

amúgy igazában egy lelket, melyben megvan akár a megőrzött, akár a visszaszerzett tisztaságnak boldogító és mindenért kárpótoló tudata?! Az egészség vagy testi épség elvesztése tömegesen sodorja az embereket az öngyilkosságba, azonban sokat éppen ez térít Istenhez. Hívó lelkekben ritkán okoz súlyos kárt, azonban sokaknál megvan az a hatása, hogy majdnem egész figyelmüket leköti. Másról sem tudnak beszélni, mint saját bajaikról, s még ha nem is panaszképen teszik, ez még akkor is nagy kerékkötője a magasabb lelki életnek. Kapjunk észbe! Ha mások azt kérdezik: hogyan vagyunk, tekintsük ezt udvariassági formulának, s ne tartsunk nekik másfélórás előadást bajainkról, azok tüneteiről s mindenegyves fájdalomról, mely rajtunk keresztülnyilalott. Higgyük el, hogy ezek az ő számukra *nem érdekesek*, s bár csak minket magunkat se érdekelnének annyira. „Köszönöm, jól.” „Nem a legjobban, de rosszabbul is lehetnék.” Ezek a feleletek legtöbbször bőven elegendők, hacsak nincs orvossal dolgunk, vagy nem valami gyöngéden szerető lényt, például édesanyát kell megnyugtattunk. Olvastam valahol két igen szent életű francia papról, akik a szeminárium óta belső jó barátságban éltek végig életüket, de soha egyik sem kérdezte a másiktól, hogy hogyan van, mert annyira mellékesnek tartották az egészségi állapotot. Hasonlóképpen, bár nem ismerték egymás családi körülményeit, ezek felől sem tudakozódtak soha. Mint két egymásba karoló lélek lebegtek végig a föld fölött egész életük folyamán magasztos testnélküliségben. Volt azért nekik beszélnivalójuk bőven.

Nekem is volna még elég, azonban hagyjuk máskorra.

Páter Ernő

In spiritu humilitatis.

„Cor contritum et humiliatum Deus non despicias.” (50. zs. 19.)

Bizonyos alkalmakkor az imádságnak különösen alázatosnak kell lennie. Isten előtt az alázatosság kedves, a kevélység pedig gyűlöletes. Miért? Mert az alázatosság felel meg az igazságnak, az Isten és az ember viszonyának. A végtelen felségű Teremtő előtt a parányi teremtmény csak gyarlóságának tudatában és alázatos megvallásával jelenhetik meg. Az önmagában bizakodó, magát sokra tartó lélek hazudik viselkedésével. Hiszen telve van gyarlósággal. „In multis offendimus omnes.” (Jak. 3, 2.) Még az igaz is többször botlik meg napjában. Hát akkor a bűnös miért kevélykedik? Az Úr Krisztus világosan megmutatta tanításával és viselkedésével, mennyire gyűlöletes előtte a kevélység. „Qui se exaltat, humiliabitur; qui se humiliat, exaltabitur.” (Mt. 23, 12.)

Melyek azok az alkalmak, amikor a léleknek különösen alázatosnak kell lennie?

Kísértésben, amikor a lélek érzi a „potestas tenebrarum” sokoldalú támadását. Az imádságban akarja megzavarni: az elmélkedés elhagyására vagy megrövidítésére csábít, a szentmise elsietésére ösztönöz, a hálaadást akarja elhanyagoltatni, a breviáriumtól kedvetlenít el; lefoglalja az időt apró-cseprő, pepecselő munkákkal, hogy ne

jusson az imádságra, szentségimáadásra, rózsafüzérre, keresztúti ájtatosságra. Képzelt sérelmek keserű gondolataival foglalkoztat és zaklat órákon, sőt napokon keresztül, s így elrontja a lélek hangulatát, csökkenti munkakedvét, elrabolja drága idejét. Megtalálja mindegyik lélek gyengéjét. A kolerikust fölzaklatja, haragra lobbantja, s gondoskodik róla, hogy ez megnyilatkozzék gondolatban, szándékban, szóban és tettben. A szangvinikust hiúságra, könnyelműsége, felületessége csábítja. A melankolikusnak kicsinyes dolgok miatt is elveszi a kedvét, s így napokon, sőt heteken át nyomott hangulat nehezedik rá és megbeníti aktivitását. A flegmatikust kényelemre és lustaságra viszi... Ilyen alkalmakkor az alázatos imádság segít.

Szégyenletes hibák vagy gyarlóságok után. „Bonum, quia humilisti me.” (118. zs. 71.) A régi ember jelentkezik „cum suis actibus et moribus”. Az elcsitult szenvedélyek szinte váratlanul jelentkeznak és érvényesülni akarnak. Már leküzdött habitusok újra felütik fejüket és emlékeztetnek a mult botlásaira. Sikertelenség a belső küzdelemben vagy külső tevékenységben, tanulmányokban vagy a lélekmentő munkában. Örvtánc idején az utód lelkes munkájának szép eredménye olyan területen, ahol én csak egy helyben tipródtam szembevető eredmény nélkül... Ilyenkor sokat segít az alázatos imádság. Különböző hosszú ideig töpreng, vívódik, egyensúlyát is elveszítheti a lélek, az elernyedtt hangulat elrabolja a papi lélek lendületét, keserűség lesz. Az alázatos imádság ellenben rövid idő alatt átsegíti a pillanatnyi megrendülésen és közelebb viszi az alázatos Krisztushoz.

A szentgyónás napján. Cor mundum crea in me! Spiritu principali confirma me! Amplius lava me! Tiszta lélek, tiszta szív. Szeplőtelen papi élet a krisztusi ideál szerint. Erős lélek: kitartás a jóban. Küzdelem és lépésről-lépésre haladó győzelem. Előre! Semper ad altiora! Ilyen szent és nemes vágyak és törekvések élnek a papi lélekben a szentgyónás napján. De ezeknek a nemes törekvéseknek ültetvényei csak úgy indulnak fejlődésnek, ha az alázatos imádság forrásból megöntözzük őket. „Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat, Deus.” (I Kor. 3, 7.)

Aggodalmak és kétségek között. Lelki sötétségben. Amikor a papi lélek nagyon egyedül érzi magát. Amikor hegyként tornyosodik föl előtte a rábízott feladatok nagysága. Amikor mázsás súllyal nehezedik rá a felelősség tudata. Amikor bekopogtat hozzá és felzokog a nyomorúság, a testi nyomorúság és még inkább a lelki nyomorúság. Segíteni szeretne, de nincs miből, nincs honnan. Ilyenkor érzi igazán gyarlóságát, s ilyenkor vigasztalja és erősíti az alázatos ima: „Sine tuo numine nihil est in homine...”

Félreértés, megvettetés alkalmával. Mint villám a felhőtlen égből, úgy találhatja és nagyon eltalálja a lelkét. Talán eredményes működésének és sok szép megvalósulóban levő tervének helyéről váratlanul szólítja el a kötelesség. Az új munkatérre pedig bizalmatlan, elfogult hangulat fogadja, (a szívek fagyos jégkérge kell magát átküzdenie. Az nagyon természetes és érthető, hogy érző szíven sebet ejt a félreismerés, de ne mutogassa sebeit senkinek, csak az isteni Orvosnak, aki tud gyógyítani. Ne engedje, hogy lelke sértődött és duzzogó gondolatok malomkövei között örlődjék, hanem alázattal alkalmazza magára a Zsoltáros szavait: „Elegi abjectus esse a domo

Dei mei: magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum.” (83. zs. 11.) Azután teljes erejével lásson munkához az új ugaron. Az alázatos engedelmisséggel végzett munkát égi harmatként kíséri majd az áldás.

Zirc.

Dr. Tóth Ev. János S. O. Cist.
hittud. főisk. tanár.

Páter Ernő, a S. Ter. kármelita: *Avilai Nagy Szent Terézia levelei*. I—II. kötet. 718+670 oldal. A keszthelyi Kármelita Rendház kiadása. 15+18 P.

Páter Ernő nemes munkálkodása nyomán a Doctora mistica és Virgo seraphica egyre szélesebb utat tör a magyar lélekhez. Legújabb, hiányt pótló műve: Nagy Szent Terézia levelei: igazi kincsesbánya minden magasabb lelki igényű egyén számára s dicsősége a magyar lelki irodalomnak. A két kötetet kitevő 439 levél művészi fordítás Szent Terézia leveleinek legújabb spanyol nyelvű kritikai kiadása alapján.

A levél közvetlen és meleg hangot üt meg s keresetlen őszinteséggel hozza írójának lelkületét. Csoda-e, ha e „levelek” elragadnak? — Hiszen az Egyházban történethez jutott egyik legnagyobb nőnek munkás hétköznapiából, határozott és tevékeny szeretetéből születtek. Rövid és szentenciózus fogalmazás, bölcs és derűs szóvivés, egyszerűség és misztikai mélység jellemzik a levélirodalom világmesternőjét s a spanyol klasszikus próza alapító művészt. Korának minden jellegzetessége és neves személye életre kel írásaiban.

Páter Ernő hajlott korát megcáfoló ügybuzgósággal nemcsak nagy magyar teljesítményt mutathat fel, hanem leleményes stílusművészetet is. A vaskos kötetekben Szent Terézia szinte eredeti magyar ízben és élvezhető olvasmányokban mutatkozik be s felejteti a „fordítás” tényét.

A magyar lelki irodalom e jelentős gazdagodásáért mindnyájan hálásak lehetünk Ernő atyának. Világi, pap és szerzetes egyaránt nagy lelki haszonnal forgathatja e hamisítatlanul keresztény írásokat, melyeket mindvégig a levelezés bizalmas bája von be és tesz kellemes lelki olvasmánnyá.

Ernő atya emlékei. Megjelenik a közeljövőben.

A „Katolikus Nevelés” februári számának 48. lapján írta Gáspár Gusztáv hittanár a Papi Lelkiséggel kapcsolatban: „Páter Ernő meghódította a szívünket. Ennek a fényes múltú, tüneményes műveltségű, világlátott kármelitának minden sora élmény. Ha a szerkesztő rá tudná őt venni emlékiratainak kiadására, ez lenne a könyvpiac legnagyobb eseménye. Volna mit tanulnunk belőle.” — Igaza van Gáspár Gusztávnak. Már régebben megfordult a szerkesztő fejében Ernő atya emlékeinek rögzítése. A múlt nyáron aztán előjáróitól írásbeli felszólítást kapott ennek az írásnak elkészítésére. Magától biztosan nem fogott volna hozzá a mi kedves Atyánk; az engedelmisség azonban sokféleképpen jó. Például erre is. Ernő atya írni kezdte emlékeit augusztus végén, és még az ősszel el is készült. Testes kötetté nőtt. Sikerült. A mű teljesen megfelel az előbb idézett várakozásnak. Valóban esemény lesz. Még nemkatolikusok számára is.

Kiadja „Veritas”-könyvkiadó vállalat. Rendelhető: Kaszap István Titkárság címén is: Szeged, Kálvária-u. 39.

Feria quarta: a zsolozsma felajánlása.

„Majd ha az újjélandi világjáró egy kietlen pusztaság közepette az egyik londoni híd összeomlott íve felett megáll, hogy lerajzolja a Szent Pál-templom romjait, a katolicizmus akkor is töretlen erejében fog fennállani.” Éppen száz év óta ismert és mégis mindig szenzációs erejű megnyilatkozás. És amikor ezt a pompás idézetet leírom, két imponáló tényre hívom fel a figyelmet, — ámbár talán feleslegesen; az első, hogy a Szent Pál-templom, amelynek romjait majd valamikor a világturista lefényképezi, — rajzzal nem vesződik — nem katolikus templom, hanem a brit világbirodalom leghíresebb anglikán reprezentatív katedrális; a második pedig még jelentékenyebb tény: hogy ezt a nagybolosnak tűnő nagyvonalú gondolatot nem egy elmélkedések lázában égő szerzetes, még csak nem is katolikus publicista írta, hanem egy világhírű protestáns történettudós, Lord Macaulay, a múlt századbeli angol államférfi.

Talán még a vértanúk három századának pálmakoszorús korszakában sem lehetett nagyobb áhítattal megemlékezni szentmisében, imádságban, a katakombák homályában az Egyház Főpásztoráról, mint a jelen világháború vérgőzös és füstölgő romjai közt: Pro Papa Nostro Pio, a szentmisében; Pro Summo Pontifice, — feria quarta — a zsolozsma intenciójában.

A pap és a breviárium; alig lehet erre a szoros kapcsolatra méltó hasonlatot találni; a test és a lélek kapcsolata; a katona és a fegyver; a pilóta és a gépmadár hatalmas szárnyai. Sacerdos sine breviario nihil. A papi lelkiségnek a szentmise után kétségkívül legfontosabb eszköze. Az Egyháznak legnagyobb kincse, a legfenségesebb kórus, a legművészebb gonddal felépített világorgona. Szinte fáj az a tudat, hogy elvilágtalanodott paptestvérek kénytelenek megelégedni a teljes tizenöt tizedes rózsafüzér elimádkozásával és nem meríthetnek naponként a zsolozsma üdítő italából. Az egész papi életnek szenteltvíze és tömjénillata. Szinte nehéz volna az Egyházat elképzelni szenteltvíz és tömjénfüst nélkül.

És ha minden jól végzett imádság érdemszerző és ha annyira üdvös, hogy imáink kezdetén jószándékokat indítsunk fel szívünkben, akkor különösen a breviárium naponkénti imádkozásában üdvös és hasznos a jószándék felindítása.

„Intentiones ad libitum pro quavis hebdomadae die.”

„Feria quarta: ut Sancti intercedant pro Summo Pontifice, Episcopis, pro omnibus missionariis, pastoribus animarum, pro clero saeculari et regulari.” Felajánlom ezt az aranycsengésű imát az egész Egyházért, az egész hierarchiáért. És felajánlja százezer és százezer pap,

szerzetes, szerzetesnő, akik naponta tele töltik a lelküket, szívüket a zsolozsma édes áhítatával.

És ezen a ponton elmélkedéssé szélesednek gondolataink. A nagy vallási küzdelmek, gigantikus világnézeti harcok közt eszünkbe jut a komor gondolat, a híres Muckermann jezsuita sötétfényű jóslata, nem kell-e egyelőre még a katakombákba is visszavonulni, míg a rettentő fellegek elvonulnak. És halálosan nehéz kérdés mered elénk: súlyos-e az ok arra, hogy a sötét pesszimizmus kódén keresztül keressünk valami fénylő — egyelőre igen távoli pontot; vagy fáradt lemondással törőd-jünk bele a döbbenetes gondolatba: vissza a katakombákba.

„Pro Summo Pontifice!” Az egész hierarchiáért! Csak egy század-dal tekintsünk vissza; amikor körülbelül a tudós lord első ízben az edinburgi tudományos folyóiratban közzé tette szenzációs tanulmányait, melyekből a száz év óta annyiszor idézett világhíres mondatot fentebb kiemeltük. „A katolicizmus akkor is töretlen erejében fog fennállani!”

Száz évvel ezelőtt még világszerte az egyházellenes tizenkilencedik századbeli álfelvilágosultság fojtó köde terpeszkedik az elmékre. Európában kétségbeejtő vallási összeomlás. Angliában, Hollandiában, Dániában, Svédországban, Norvégiában az Egyháznak nincs joga, ott-hona. Franciaországban vad forradalom tiporta le a vallást; a kultúr-harcok, a szabadkőműves aknamunkák, a felekezeti hazudozások különféle neveken, de egy közös célban találkoznak: letörni, kiirtani a vallásos gondolatot. Van Good Bek belga miniszter nagyképpen rikácsolja: „Der Katholicismus muss in die Grube!” A katolicizmus temetkezzék a sírba! A tizenkilencedik század elején a római republika egyik minisztere ezt írja Napóleonnak: „Il la faut bruler á petit feu.” Az Egyházat parázson kell megégetni. Hypolite Taine hírhedt determinista üvöltéseit tapsvihar kíséri a szellemi zűrzavar vásári lármájában: „Le vice et la vertu sont des produits comme le sucre et le vitriol.” A bűn és az erény is csak olyan termékek, mint akár a cukor vagy a vitriol. Csak a nyers, vad dzsungelmaterizmusnak van létjogosultsága. Moleschott Jakab physiologus 1852-ben írta Kreislauf des Lebens hírhedt materialista művét, melyre felesküdt az álfelvilágosultság egész táborá: a bányász kiássza a földből a mészfoszfátot, ez eljut az ember fejébe és ott a legmélyebb gondolatokat alkotja. Phosphor nélkül nincs gondolat. A földműves szántóföldjét mészfoszfáttal trágyázza, ez pedig az ember testét, az agyvelejét tápláló búzának válik alkatrészévé. Der Mensch ist, was er isst. Az ember az, amit megeszik. Az ilyen és hasonló álokoskodások teljesen megfertőzték a kor kóros lelkületét.

Am folytassuk csak tovább elmélkedésbe mélyülő gondolatainkat, miközben felajánljuk az ima illatárján szárnyaló jószándékot: Pro Summo Pontifice! Pro Ecclesia! Pro Hierarchia! Mennyire felemelő és vigasztaló az a tudat, hogy abban a sötét szellemi hercehurcában a legnagyobb protestáns történettudós kénytelen a „non praevalébunt” örökérvényű klasszikus álláspontra helyezkedni. „A katolicizmus akkor is töretlen erejében fog fennállani.”

A tudós lord hazája, Anglia egészen különálló fejezet. Ott a tizenhatodik században és azután a mészárlás, a rablás, a vérfürdő és tűzvész kísérte mártírútjára a katolicizmust. VIII. Henrik, a véreskezű, sokszoros rablógyilkos, házasságtörő indítja meg a szakadást, hogy

végül századokon keresztül üldözött vad legyen a katolikus gondolat. Egy világ süllyedt el a romlás özönében. Csupa vérgőzös lapok az Egyház történelmében. A nyolcvan éves Fisher bíboros vértanú levágott feje a londoni hidra kitűzve, Morus Szent Tamás, a vértanú kancellár hősi bátorsága és szenvedése. Legyilkolt papok, szerzetesek, hitvallók tízezrei. Rémtettek, mészárlások, kolostorok, zárdák feldúlása, egyházi javak elrablása. Végre a szektadzsungel felordíthatott: az Egyház elpusztult! Sötét gyászfátyol, szemfedő borult az Egyházra évszázadokon keresztül.

Közben pedig kifejlődött egy gigantikus világbirodalom; mérhetetlen hatalmával, a tüneményes jólét és kényelem fantasztikus zuhatagában; az arany és világhódító font fényének vakító villogásában; napsugaras gyarmatok, elképesztő gazdagság, bankok, világtrösztök, gyárak, bányák, mindent lehengetlő pénzhatalom, a dominiumok őseréje a földgömb minden részében. Minden, minden, amit ennek a gigantikus világbirodalomnak a pusztító világháború mérlegére kellett állítani.

És a halott feltámadt, letette a halotti szemfedőt, felnyitotta a sírdombot; csak néhány éve, a mostani világháború előtt ünnepelte az Egyház Angliában a szabadság visszaszerzésének százéves jubileumát. Az Egyház mindig és mindig újraéled minden üldözés közepette. „A katolicizmus akkor is töretlen erejében fog fennállani.” „Non praevalebunt!” Klasszikus álláspont!

Az ősi vallás feléledt; éppen akkor, amikor lord Macaulay megírta döbbenetesen értékes tanulmányait a katolicizmusról és a szabadkőművességgel párosult hitetlenség, felekezeti szétszakadozás ideges türelmetlenséggel figyelte a feltámadást és az őserők összefogását. A nemes Lord nem törődött a dühös és izgatott ellentmondásokkal, mert előtte az igazság lobogtatta a tudomány fátklyáját.

Feria quarta. Felajánlom a szent officiumot. Pro Summo Pontifice. Az Egyházért, az egész Hierarchiáért! Intencióim közben hadd folytassam még elmélkedésemet.

Sokszor találkozunk irodalmi közhelyekkel, de az idézett világ-hírű protestáns történettudós nyilatkozata sohasem lesz azzá. Így írja tovább: „A legbüszkébb királyi házak tegnapiak a római pápák hosszú sorához képest. Az araboknak van egy regéjük, amely szerint a gizehi piramist a vízözön előtti királyok építették és ez az egyetlen alkotás, mely a vízözönt túlélte. Ez a pápaság képe. Hatalmas vízözönök borították el, de legmélyebb alappillérei rendületlenek maradtak és midőn a vízözön leapadt, midőn egy-egy világ eltűnt, úgyhogy csak romjai maradtak meg, Ő ismét felragyogott a napfényben.”

Mai háborús műszóval élve, micsoda bombarobbanásként hatottak ezek a nyilatkozatok a legmagasabb Tekintély dühödt és elvakult ellenségeinek táborában.

Lord Macaulay azonban nem egyedül álló a protestáns tudósok sorában. Idézzük Gregorovius Ferdinánd protestáns történettudóst, aki meghajítja zászlaját a Legfőbb Tekintély előtt: „A történelemnek nincs elég hősi, dicsőítő jelszava, hogy azt a pápaság piramisára írja. Az emberiség kultúrtörténetében a pápák érdemei minden világi uralkodó érdemeit messze felülmúlják. A népek nevelését célzó minden intézmény eredetileg Rómából indult ki; a püspökségek, kolostorok, misz-

sziók, iskolák, könyvtárak, mindez egy városnak voltak telepei; mint a paradicsombeli folyamok, melyek termékenyítőleg özönlöttek a négy világtáj felé, úgy áradt ki Rómából az irodalom, a zene, a mennyiség-tan, a nyelvtan, az építő- és festőművészet."

Fényes sorok, megtisztelő elismerés azok írásműveiben, akikben az esetleges vallási elfogultság éppen az ellenkező gondolatokat is sugalmazhatta volna; ha nem keresték volna mindenekfelett a szigorú tárgyilagos igazságot!

Még tovább? Igen. Pro Summo Pontifice! A hírneves Herder protestáns tudós írja magasztaló szavait: „Anglia, Németország legnagyobb része, az északi királyságok, Lengyelország és Magyarország az Ő követségei által lettek keresztény országokká; sőt, hogy Európát talán örökre el nem nyelték a húnok, szaracénok, tatárok, törökök, mongolok hadai, sok mással együtt, az Ő műve."

És mindezekhez a protestáns történetírók egy másik kitűnősége, Fallmerayer hozzáteszi: „Ez a mi Nyugateurópánk legbensőbb mivoltában a latin egyház teremtménye, a Szentszéke, a római pontifikátusé!"

Mennyi ragyogó gondolat, fényes elismerés az emberiség nagy, egyetemes érdekeiért végzett óriási szolgálatokért. Ezeket a fényes sorokat nem aszkéták, nem jámbor szerzetesek, teológiai professzorok, nem bíboros diplomaták írták, hanem az igazság lázas kutatása, a való tények minden kétszínű megalkuvást kizáró ismerete hirdeti azoknak a nagy protestáns tudósoknak ajkairól, akik az igazság sugárzásában látták az érdemeket, felismerték a Tekintély döntő súlyát a legmagasabb Erkölcsi Hatalomban.

Pro omnibus missionariis! Mondjuk tovább — feria quarta — a jószándék felindítása közben.

Papi Lelkiség kiadványsorozatunkban a legmélyebb megihatottsággal olvastam Páter Ernő kármelita írónknak, derűs lelketű aszketikus tanítómesterünknek „A hitből való élet" című kitűnő tanulmányát a hitből élő misszionáriusok hősi önfeláldozásáról. Aki a misszionáriusok áldásos tevékenységére gondol, az mindig örömmel fogja felajánlani a zsolozsmát, ezt a drágacsengésű imát pro omnibus missionariis. Ó, hány százezer és százezer breviáriumozó pap, szerzetes és szerzetesnő segíti ezt az áldott missziós munkát imájának jószándékával: pro omnibus missionariis! Folytatom tehát az elmélkedést.

Talán szimbolikus jelentőségű lesz a tény, hogy Papi Lelkiség kiadványsorozatunk iránt érzett meleg nagyrabecsüléssel alkalom nyílik a világhírű Lord történettudós egy másik nyilatkozatát idézni a jezsuitákról és a nagy Rend önfeláldozó misszionáriusairól.

Ime a nagyszabású nyilatkozat: „Egy századig sem állott fenn a Rend, midőn már betöltötte a világot ama nagy dolgok emlékezetével, amiket a hitért tett és szenvedett. Egy szerzet sem tudott annyi kitűnő férfiút felmutatni, egyik sem fejlesztette ki oly roppant térre munkásságát; és mégis egynél sem volt olyan teljes egység érzelmekben, eljárásban. Nem volt a földnek olyan vidéke, ahol jezsuitákat nem lehetett látni. Főtanácsosai voltak királyoknak. Latin föliratokat magyaráztak. Vizsgálták Jupiter kísérőinek pályafutását. Egész könyvtárakat adtak ki; polémiákat, történeteket, értekezéseket az optikáról, ódákat, madrigálokat, kátekát, gúnyiratokat. Kezeikbe ment át az ifjúság fensőbb tudományos nevelése. A szószék ékesszólását művelték. Buzgalommal

és még több eredménnyel jártak el a gyóntatószékekben. Egész Európában minden kormány és majd minden előkelőbb család titkait ismerték. Egyik protestáns országból a másikba vándoroltak állótözletben, mint jókedvű lovagok, egyszerű parasztok, puritán papok. Elvándoroltak idegen tartományokba. Mandarin ruhában lehetett őket látni, mint a pekingi csillagásztorony őreit. Paraguayban ásóval kezükben tanították a vad embereket. Bárhol tartózkodtak, szellemük ugyanaz volt. Hogy az égsarki öv vagy az egyenlítő alatt éljen a jezsuita, hogy a Vatikánban töltse-e életét gyöngyök rendezésével és kéziratok egybevetésével vagy a délszaki égöv alatt a meztelen vadembereket igyekezzék rábírní, hogy egymást föl ne falják: mind olyan dolgok, amikre nézve mély alázattal követte mások határozatát. Ha Limában volt rá szükség, az első hajóval az Atlanti-tengeren volt. Ha Bagdadba küldték, az első karavánnal a pusztában utazott. Ha szolgálatára olyan országban volt szükség, ahol élete kevésbé volt biztos, mint a farkasoké, ahol bűnnek tartották őt rejtegetni, ahol szerzetestársainak közhelyeken kitűzött feje és fölnégyelt testrészei mutatták, mi vár rá: ellenvetés vagy habozás nélkül indult sorsa elé."

Pro omnibus missionariis! Megint csak büszke hangsúllyal ismétljük ezeket a sorokat nem egy elmélkedések lázában égő szerzetes, még csak nem is katolikus publicista írta, hanem a világhírű protestáns történettudós, Lord Macaulay. Ime, az idézet! Oltártestvérem, olvasd-e e kiadványsorozatunkban Gálffy László S. J. tanulmányát a Jezsuita lelkiségről? Kivetköznünk önmagunkból és átöltözködnünk Krisztusba; „ut glorificetur Pater in Filio". Ez a jezsuita lelkiségnek is folyton visszatérő ritmusa és szüntelen lüktető szívverése. És hozzátehetjük: az Egyház missziós tevékenységének „primus motor"-ja, szüntelen lüktető szívverése.

Mély áhítattal, szent borzongással és hálás szívvel ajánlom fel tehát a szent officiumot pro omnibus missionariis. A nagy Rendalapítók: Szent Benedek, Szent Ferenc, Domonkos, Ignác, Don Bosco, fiaí és leányai és annyi más tízezer és tízezer misszionárius, vértanú-jelölt a legnemesebb olimpiászi versenyen a lelkekért, Isten dicsőségéért! Alaszkától a Fokföldig, Pamír rettenetes fennsíkjaí, Tibet rémületes hegyvidékeín, Afrika égő sivatagjaíban, a déltengeri szigeték fojtó dzsungeljében, mindenütt a nagy és fenséges jelszó szent villogásában: Omnia ad maiorem Dei gloriam! Quid hoc ad Aeternitatem! Da mihi animas, cetera tolle! Ut glorificetur Pater in Filio! Non nobis Domine, sed Nomini Tuo da gloriam!

Ime, ezekre a szent gondolatokra figyelmeztet minket a Breviárium-ima áhítatteljes felajánlása: Pro Summo Pontifice, pro omnibus missionariis, pro clero saeculari et regulari.

Zalagyömrő.

Szeberényi László
plébános.

Isten Fia vagy ács fia?

„Tu es Christus, Filius Dei Vivi” . . . „Nonne hic est fabri Filius? . . .”

Krisztus születése e világra az emberi történelem páratlan, egyedülálló öröm-eseménye. Az angyal is e szavakkal adja hírül a pásztoroknak: „Nagy örömet hirdetek nektek” . . . Kereszténynek lenni tehát annyit jelent, mint nagy titkot, nagy örömet hordani a lélek mélyén, ami egészen sohasem hagyja el az embert. A kereszténynek ez kellene, hogy legyen egyik külsőleg is megnyilvánuló fő ismertető jele . . . Amint az első keresztényekre csodálkozva mutattak a pogányok: „Nézzétek, hogy szeretik egymást!” . . . Ugyanígy azt is mondhatták volna az egyes keresztények megfigyelésénél: „Nézzétek, milyen csendes béke ömlik el egész lényükön . . .” Akinek alkalmá volt bármiféle szektáriánussal gyakrabban érintkezni, megfigyelhette különös arc kifejezésüket. Nem a csendes nyugalom, hanem bizonyos exaltáltság, vitatkozásra s hevesebb érzelmi kitörésekre való beállítottság tükröződik vissza arcvonásaikon . . . Ha pedig nemkeresztény környezetben tanulmányozzuk az arcot, — ami a Szentírás szerint is a lélek tükre — szinte fájdalmas sivárság érzése üli meg lelkünket . . . Közömbös, kifejezéstelen arcok, amelyeket legfeljebb az érzéki ösztön kissé állatias színezetű felvillanásai tesznek némileg változatossá . . . Csak a gyermekek képeznek kivételt természetes arc kifejezésükkel s itt-ott egy-egy felnőtt emberi becsületességet sugárzó egyensúlyozottabb lényével . . . Közöttünk, keresztények közt e tekintetben mégis vigasztalóbb a látvány. Itt-ott egy-egy egészen csodálatos férfiarc . . . Különösen az áldoztatókorlát körül meglepő a lélek kisugárzása s arcon való kifejeződése. Hányszor láthattak volna még csodálatosabbat a pogányok a martírok kivégzésénél . . . Szent István első vértanú arca milyen fényes lehetett, amikor látta Krisztust az Atya jobbjá felől! . . . Berchmans Szent Jánosról feljegyzik, hogy szerénysége az utcán magára vonta az emberek figyelmét és csodálatos élményben lehetett részük azoknak, akik arcát látták . . . De mégsem mindenkinek, aki látta . . . Szent István arca sem térített meg senkit a kövezők közül. Miért? Mert a bűn, a gyűlölet elhomályosította látásukat . . . És milyen lehetett Krisztus arca? Az élő Krisztusé . . . Péter tudott benne olvasni, amikor a többiek nevében túláradó boldogsággal jelentette ki, hogy ez a látszólag egyszerű kézműves ember, akit a hatalmasok még csak figyelemre sem méltattak, nem olyan ember, mint a többi, hanem maga a Titokzatos-ság: „Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia” . . . Még most is szent megilletődés fog el bennünket, ha ezen kétezeréves jelenetnek lejátszódását lelki szemünkkel magunk elé képzeljük . . . „Az élő Isten Fia” — ott az egyszerű munkásemberek között . . . Ők sem tudták egészen felfogni

szavaik értelmét, hisz nem is magától mondta ezt Péter, hanem az Atya kegyelme bocsátott szívébe egy fénysugarat... -

Egy más alkalommal, amikor Krisztus az utca népe előtt magyarázta az Írást a názáreti zsinagógában és álmélkodtak bölcsesége felett, sehogy sem tudták okát adni, honnét benne az a csodálatos tudomány, mikor szokásos tanulmányokat nem is végzett? Ekkor valaki egyszerre hangosan megjegyzi: „Nemde, ez az ács fia? Hiszen ismerjük anyját, rokonait, akik közöttünk élnek”... Erre egyszerre elveszett minden lelkesedés Jézust illetőleg, hisz már felfedezték, ki Ő és rájöttek, hogy csak jelentéktelen valaki, egy ács fia...

Azóta az elmondott két jelenet körül forog a lelkek üdvössége, vagy kárhozata... Akik felismerik és megvallják Őt: „Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia”, azok csodálatos belső átalakuláson mennek át: Megkapják a kegyelmet, hogy hasonlók legyenek Ahhoz, akit megvallottak... „Akik pedig befogadták Őt, megadta nekik a hatalmat, hogy Isten fiaivá lehessenek, ezek azok, akik hisznek az Ő nevében...” Ezzel kezdődik a legmélyebb evangélium, a szeretett tanítvány evangéliuma. Miért kezdi ezzel? Hogy soha el ne feledjük; hogy ez legyen a nagy hajtóerő, amellyel öröm szembeszállnunk minden nehézséggel... Mily elképesztően magasztos cél a földi életben: Isten fiaivá lehetünk az emberek fiaiból... S ki hinné el a szomorú valóságot, hogy ez a boldogító tudat oly kevés keresztény lelkében öntudatos. De olyan is az életük: fáradt, egykedvű, lendületnélküli... Szent hitünket a legjobb esetben is úgy vesszük, mint valami tiszteletreméltó ősi hagyatékot, amit illik nagyra becsülni, s amelynek szép szertartásai nem egyszer megható lelki élményben részesítenek bennünket... De hányan vannak, akik hitükben csak a tiltó parancsok félelmetes barrikádját látják, amelyek arra való, hogy a pokol lázadó szörnyetegei ellen védelmet nyújtsanak... Azért sok prédikációban csak a bűnök, a hibák ostromozása szerepel, hiszen maga a szónok sem él más világban, mint a parancsok és a mesterségszerű kötelesség meg szertartások világában... Hol itt a hiba? A tanításban nem, hiszen Szent János az istenfiúsággal kezdi fenséges evangéliumát... Tehát a tanítóknak, akik nem adják hűségesen tovább, mert nem fogadták be hűségesen az Igét... És mi? Mi megértettük? Mi befogadtuk? Egészen? Hűségesen?... Minket a Gondviselés arra szánt, hogy tanítók legyünk Izraelben, tehát nekünk elsősorú életkérdés, hogy befogadjuk-e Őt hűségesen...

Akik pedig nem fogadták be Őt, azok csak emberek maradnak, akik a test és vér meg a férfi akaratából lettek... Ezek azok, akiknek lelki ősei ott a názáreti zsinagógában „leleplezték” Krisztust, hogy nem más, mint egy közönséges ácsfiú... Ők maguk csak a test és vér emberei voltak, minden természetfölötti élet híján, tehát valóságos „ácsfiak”, s azért az Úr Jézusban sem találtak mást, mint önmagukat... Egy másik, hozzájuk hasonló „ácsfiú” az evangéliumban, aki szintén csak az embert látta meg Krisztusban: Pilátus. Az ő esete is végtelenül tanulságos. Megsejtet valamit, hogy az az ember több, mint aminek látszik... De hiába, hisz szemeivel látta, hogy nyomorult, hogy tehetetlen, hogy megköltözött... Sőt azt is biztosan tudta, hogy hatalmasa van fölötte, hogy kivégezheti, hogy felmentheti kénye-kedve szerint... Hiába figyelmeztette ez a titokzatos, különös egyén: „Nem lenne hatalmad fölöttem, ha nem adatott volna onnan fölülről”... Pilátus csak

egyszerű „ácsfiú” volt, az ú. n. józan ész és társadalmi konvenciók embere... Hamarosan elfojtotta magában azon énjének szavát, amelyet onnan „földről” hatalommal ruháztak fel és ácsfiúi lelkületével a hozzá hasonló császárjától kapott hatalmával halálra adta a szegény, védtelen embert, a jelentéktelen názáreti ács fiát...

E szomorú jelenetek óta mindnyájunk örök problémájává lett az ácsfiúság és az istenfiúság. Tudjuk, hogy e két szóban van össze-sűrítve az Istenember megváltói eljövetele közénk, embertestvérei közé. — Azóta saját magunkban és embertársainkban sem szabad soha csak az „ács fiát” néznünk, hanem fel kell emelkednünk az istenfiúság magaslatára... A világban, mondanunk sem kell, lépten-nyomon csak ácsfiakkal találkozunk s azért nagyon fontos, hogy ezt a lelkületet másokban és magunkban is alaposan megismerjük, hogy Krisztus kegyelmével belőle kiemelkedhessünk.

A mai zavaros életben különösen könnyű klasszikus példát találunk... Tegyük fel, hogy egy törekvő, igazán tehetséges és minden tekintetben kifogástalan fiatalember nagyobb tudományos sikerek után előadást tartana valamelyik keresztény nevet viselő egyesületben. Minden nagyszerűen menne, a közönség elragadtatva ünnepli... Egyszer csak feláll a hallgatóságból egy úr és fontoskodó arccal bejelenti, hogy valami közölnivalója van... Iratokat vesz elő, amelyekből az ünnepi csendben felolvassa, hogy a fiatalember közönséges zsidó, apja X. Náthán, anyja Y. Rebeka... És a fiatalembert kiábrándulva kifütyülik a teremből... Az ácsfiak ítélete egy ácsfiú felett. Napról-napra száz és száz ilyen ítélet hangzik most el... ácsfiak korszakában élünk s azért nem lesz semmi csodáltnivaló abban, hogy önmagunkban is bámulattal akadunk az istenfiúság engesztelhetetlen ellenségére, az ácsfiúra... Könnyen rájövünk arra is, hogy leginkább azokban van kifejlődve, akik a test és vér meg a férfi útján sokat kaptak: arisztokraták, gazdag, neves családok gyermekei, tehetséges, ügyes, nagyon egészséges egyének... De nagy a veszedelem az ellenkező végletben is, akik sokat nélkülöztek, akik sok nyomort láttak és megtanulták a pénz, a rang módfeletti értékelését...

Az igazi szerzetesi szellemet semmivel sem lehet olyan könnyen megrontani, mint az ácsfiú-lelkület felszínre kerülésével... Azért legyünk mindig résen és üldözzük magunkban szüntelenül e szellemet, bármilyen ürügy alatt akar is polgárjogot szerezni lelkünkben. A szabályok nem egyebek, mint megannyi hatékony eszköz, amely le akarja faragni rólunk a világból, a családból, a környezetből velünk hozott ácsfia-lelkületet... Szinte az összes szabályokon isteni pedagógia vonul végig egy állandó céllal, hogy az ácsfiakat istenfiakká, a megfeszített Krisztus élő másaivá formálja át... Azért bennünket is állandóan kísérnie kellene e tudatnak, hogy a szerzetben minden az istenfiúságra irányul. Ha szilencium idején feleslegesen beszélni akarok, elfojtom magamban a kísértést azzal a gondolattal, hogy már meg az ács fia akarja megmutatni, hogy mennyit tud fecsegni, nem törődve Isten törvényével. Ha emberi rokonszenv vagy ellenszenv akarja irányítani testvéreimmal való érintkezésemet, gondoljak az ácsfiak klikkjére, mely oly sok közösség életét pusztán emberi szintre süllyeszti. Hát még a politika... Itt igazán a mesterlegények

nagy tettei ejtenek bámulatba és vonják el figyelmemet állandóan az élő Isten Fiának evangéliumáról. Ilyenkor vesszük észre a legjobban, hogy a föld dolgai mennyire jobban érdekelnek bennünket, mint a másik világ. Csak úgy izgulunk, csak úgy vadászunk minden szenzációt és boldogan adjuk tovább... Nem kell félnünk, hogy nem szívesen hallgatják meg, hiszen a mi országunk még annyira e világból való, bennünket az Isten Fiának dolgai még csak úgy hivatalból érdekelnek némileg... Ránk teljes joggal el lehetne mondani, amit az Úr Jézusról mondtak a vaskos, földhöz tapadt názáretiek: „Nemde, ez csak az ács fia?... Hiszen ismerjük apját, anyját, testvéreit...” Sajnos, a világiak is néha megismernek bennünket... Krisztust keresnek és ácsfiat találnak és méltán kiábrándulnak...

Akikben magukban él Krisztus szelleme, azok bennünk is egyedül Krisztust akarják látni és behúnyják testi szemüket gyarlóságaink felett; de akikben semmi más nem él, csak az ács fia, a test és vér embere, a názáretiek ezen egyenes leszármazottai, bennünk is csak mesterembereket látnak, magasabb ideálok híján levő hétköznapi papokat. Sokban talán igazuk is van és mi vagyunk ennek az okai nagyon is emberi viselkedésünkkel...

Ha szerzetbe lépésunktől kezdve egészen átadnók magunkat szabályaink szellemében az isteni Nevelő Mesternek, akkor fokozatosan kialakulna bennünk egy új szellem, új élet. Magunk is éreznők sokszor, hogy valami csodálatos átalakulás megy végbe a lelkünkben, hogy szinte idegeneknek érezzük önmagunkat. Eleinte kissé megijedünk, hogy mi lesz ennek a vége, de azután érezni fogjuk növekvő boldogsággal, hogy Krisztus ígéretei teljesednek be rajtunk... „Ezek, akik hisznek az Ő Nevében, kik Istenből születtek...” Boldogító tudat. Megértjük, hogy ez a lényeg, hogy ez a minden a szerzetesi életben, hogy aki ezt meg nem értette, az semmit sem értett meg igazán, ha kitanulta is töviről-hegyire az egész skolasztikát...

Ez a mi nagy titkunk, hogy egy egészen új, mindennél magasabb élet formálódik ki bennünk. Tudom, hogy mindennek meg kell változnia bennem s azért nem csodálkozom semmit, hogy hivatásom olyan különleges, az emberi józansággal néha annyira ellenkező követelményekkel áll elő... Állandóan bennem él a minden földi származást túlszárnyaló nemességi önértet: „Lehetőséget adott, hogy Isten fiai lehessenek...” És én *akarom* ezt... Én nem ragaszkodom emberségesen testszerinti családomhoz, bármennyire kedves is, bármennyire rangos is... Ezzel a gondolattal szabadult meg Gonzága Alajos fényes családjától és fedelmi rangjától és ez az ígért teljesült be a szegény cipész fiában: Berchmans Szent Jánosban. Amennyire nem emel Alajoson az, hogy herceg volt atyja, éppen úgy nem csökkenti Berchmans dicsőségét mesterember édesapja... Mindkettő az ácsfiúság földi alacsonyosságából az istenfiúság égi magasságába emelkedett ugyanazon az úton. Nemességünk örömteli öntudatát mindig magunkban kellene hordoznunk s bizonyos szent fölényvel kellene az élet eseményeire tekintenünk. Ha találkozunk írókkal, művészekkel, tudósokkal, beérkezett és gazdag ács-emberekkel, mindig azt kellene magunkban gondolnunk: ezek a szegények de kevéssel beérik, ezek azt hiszik, hogy elérték életük célját... És én az istenfiúság eszmény-

képét hordom magamban, amelyhez képest mindez csak gyerek-játék...

Ilyen öntudattal mehetett Xavéri Szent Ferenc az indiai útra s ezzel a gondolattal hagyta el egy Szent Jogue Izsák hazája földjét, ahol ünneplésben s hadvezéreknek járó dicsőségben volt részük... Egy alázatos, szent fölény mindennel és mindenkivel szemben, aki nem segít közelebb Krisztushoz... Mert ezen fölény csak a mélységes alázat útján szerezhető meg. Csak azok számára áll nyitva, „akik hisznek az Ő Nevében”... Kinek a Nevében? Az alázatos, a be nem fogadott Krisztus Nevében. De nem elég, hogy csak néha higgyek az Ő Nevében, amikor pl. szentmisén vagyok vagy hivatalból Róla írok... Hanem higgyek szüntelen az Ő Nevében, reggeltől estig, éjjel-nappal. Akkor is, amikor ismert Elöljáró képében intézkedik felőlem; akkor is, amikor az elfelejtett szilenciumot juttatja néha-néha eszembe... Akkor is, amikor beteg, tehetetlen vagyok; amikor kritizálnak, amikor mellőznek... Akkor is, amikor sikereim vannak s alantasabb énem felfelé törekszik és az evangélium helyett emberi tudománnyal akarom dicsőségemet mindenáron felemelni... Egyszóval szüntelen, mindig...

Kérdezzem meg úgy őszintén magamtól: Egészen komolyan veszem én istengyermeki hivatásomat? Hiszek erősen a megvalósulásában bensőmben már itt a földön és teljes valóságban a nagy átváltozás után, mit köznyelven halálnak hívnak?... Éreztem már gyakran azt, hogy közeledem az eszmény megvalósulásához? Haladok szüntelen a mély belső alázatban, igénytelenségben, a testvéri szeretetben? Az eseményeket, embereket kezdem már egészen természetfölötti szempontból értékelni? — Ha mindezek hiányoznak belőlem, akkor pályát tévesztettem, akkor nem él bennem a nagy evangéliumi ígéret öröme, akkor ember, ácsfiú maradtam s úgy is halok meg...

Nem egyszer hallunk idősebb szerzetesekről, hogy mekkora még bennük a hiúság, az érzékenység, egyéni kis kényelmeik túlságos keresése... Az ember ijedve kérdezi magától, én is ilyen leszek majd, ha megöregszem? Most még jobban tudjuk talán takargatni gyarlóságainkat, de majd ha az ész fiatalos ellenőrzése csökken, félszégeink s nagyon is emberi bensőnk előbújik a tettetés álarca alól. Vagy azoknál van ez csak így, akik nem vették elég komolyan életükben istenfiúi hivatásukat s megőrizték titokban az ács fiát magukban minden emberi félszégével és nyomorúságával együtt?! Ha elmélkedő lélekkel vizsgáljuk magunkat, szomorúan fogjuk tapasztalni, hogy ezen utóbbi lehetőség nagyon is fennáll. Mert mi is történik nagyon sok esetben? Az, hogy kompromisszumot kötünk ott, ahol nincs helye a megalkuvásnak... Elég értelmesek vagyunk mi ahhoz, hogy megsejtjük az evangéliumi ígéret fenségét: „Hatalmat adok nekik, hogy Isten fiai lehessenek...” De vagyunk hozzá elég józanok, hogy annak az árát is megértsük. S mivel nem erőlködünk egész komolyan, eljön a kompromisszumok ideje. Nagy tervek, hatalmas tudományos felkészültség, alkalmas idők... Kiállunk a nagyvilág elé, hogy Krisztust hirdessük... Hogy is kezdődne: „Az Én országom nem e világból való...” és „keressétek először Isten országát és az Ő igazságát s ezek (étel, ital, ruházat, gazdasági jólét, kultúra stb.)...

mind-mind hozzáadatnak nektek"... Igen ám! — de ott él bennem az ácsfiú, aki rögtön előáll és a józan ész nevében megegyezést javasol, ha nem akarom magamat nevetségessé tenni... a józan hallgatóság előtt... És imígyen kezdek szólni: „Igaz, hogy az Ő országa nem e világból való egészen, de azért ebből is való s Ő is akarja ezt a világot, sőt főképen ezt akarja, mert ez a valóság világa, a másik még messze van s azt úgyis megkapjuk, ha itt „keresztényileg” élünk... És észre sem vesszük, hogy az Úr Jézus szavait már gyakorlatilag így hirdetjük: „Keressétek először, ami hozzáadatik s majd ráadásul meglesz a mennyek országa is...” Mi legtöbbször az evilági Egyházért dolgozunk, azért az impozáns, hatalmas emberi szervezetért, melynek feje a pápa, ügyvezetői a bíborosok, püspökök. Az Egyház nagy még földi viszonylatban is. Felveszi a versenyt, akármilyen hatalmassággal. E mellett misztikusan vonzó jellegzetessége, hogy nemzetek és fajok felett áll... Csoda-e, ha rengeteg papja és egyéb szolgálója elsősorban ezt látja benne: hogyisne, hiszen ez érdekes, ez mutató, itt még az ácsfiak is megtalálják a maguk földi számítását, nagyságát és érvényesülését Krisztus ügyével kapcsolatban... Ez nem az igazi Krisztus, ez csak Krisztusnak az a része, amit úgy lenéztek a názáretiek az egyszerű ácsfiú külseje alatt. Akik csak ezt találják meg, maguk is ácsfiak és Krisztusban sem találták meg Isten Fiát... Mint Isten Fia, nem a külvilág színe alatt található meg: a tudomány, a művészet, irodalom vagy politika berkeiben, hanem a lelkek mélyén, az Érette vállalt alázatos, imádságos, utolsó emberfiának is lábatmosó lelkület világában...

„Hálát adok neked, Atyám, hogy elrejtetted ezeket a hatalmasok és tudósok előtt és kinyilatkoztattad a kicsinyeknek.” Amen.

K. J.

Az összeszedettség akadályai.

Szabálytalanság.

Bizonyára sokért nem adnánk, ha a szent összeszedettségben csak valamire is vinnénk. Az igényünk ebben — általánosságban! — nem nagy (sajnos, természetesen, hiszen átlagemberek vagyunk!), de ezt a „kis” igényt nincs valamirevaló szerzetes, aki ne érezte volna valaha. Az elszórakozás imáinkban, közös és mindenféle lelki gyakorlatainkban annyira — hogy úgy mondjam — vérünkkel vált, olyanra megrögzött szokásunkká lett, hogy annak teljes, végleges leküzdésére immár szinte képtelennek érezzük magunkat. Dantéval sóhajtottunk fel, mintegy e földi „alvilág”-féle kapujában: hagyj föl minden reménnyel!

Pedig a helyzet nem oly kétségbeejtő, mint mi gondoljuk. Ha ismerjük az akadályokat, amelyek az összeszedettségnek útjában állanak, ha sikerül felfednünk a szórakozottság okait — mindezekkel egy kis következetes jóakarattal el is bánhatunk.

Ezeket azonban ismernünk kell!

Aki tisztában van a szenvedélyek lélektanával, s ennek az ismeretnek nem is kell éppen tudományosnak lennie, elég az okos, bölcs tapasztalat saját magunk vagy mások kárán, — az komolyan veszi a vágyak garázdálkodását, az oltja, el-elfojtogatja a tűzfészket, vagy ami még bölcsőbb, Isten felé lobogtatja. S ez az erőfeszítés nem csekély haladást jelent a lelki életben. Hiszen önmegtagadást gyakorol, mégpedig nem csekélyet. Az önmegtagadó lélekbe aztán bőségesen önti a kegyelem élővizét a kegyelmek Ura, Istene.

Van egy terület a szerzetesi életben, ahol csak a megfelelő zsilipeket kell felszabadítani, megnyitni, s ömlik az élővíz. Mik ezek a kegyelemzáró zsilipek, mik ezek a mesterséges akadályok — erről lenne szó ez alkalommal. Igaz, a három vágyterület (hírvágy, bírvágy és kéjvágy) mindent felölelni látszik, ami csak lelki életünkben komoly akadályt jelenthet, mégis nem szabad felednünk, hogy az ú. n. *concupiscentia* minden emberrel közös, — a szerzetesi életnek azonban egészen különleges szervezete van. A szerzetesi élet szabályokra van építve: *szabályozott élet*. Ennek az életnek főntartója, biztosítója: *a szabály*.

Mi a szabály? — Keret. Ebbe kell beleilleszkednie a szerzetesi léleknek. — Úsd szét ezt a keretet, — széthull egyszerre a szerzetesi lelkület. Rongáld meg — vele rongáld meg a magad lelkét. Lazítsd meg, meglázul egész lényed. Vagy *hordó* a szabály, erős dongákkal, hatalmas abroncsokkal. Benne a szerzetesi lélek tüzes vörösbora vagy az érett lélek királyi aszúja. — Verd le az abroncsokat, — széthullnak a dongák, összeomlik a hatalmas edény, s a tartalom? ... — A föld issza be; eltűnik, mintha soha nem létezett volna! Volt, nincs! De talán ne legyünk ilyen goromba vandálok. Csak lazítsuk meg itt-ott egyik-másik abroncsot! — A nemes tartalom szivárog a támadt réseken kifelé. Könnyezik a hordó — mondja a pincészet szaknyelve. Ha nem tapasztjuk be a „sebet”, hamarosan megduzzad a helye, s a hordóban észrevehetően apad a drága nedű. Nem kell hozzá nagy idő — üres lesz.

Ez a szerzetesi lélek sorsa is — a szabállyal, a szabványokkal, minden törvénnyel, előírással. Ami összeszedett, ami együtt volt, ami egész és teljes volt — az széthull, elfolyik, elissza a „föld”, nem az „Ég”. Az „anyag”, nem a „szellem”. A lélek, az „egy a szükséges”, az, ami valami — zsákmánya lesz annak, ami nem egyedül szükséges, — a semminek.

Mi is tehát a szent összeszedettség nagy akadály? — A szabály meg nem tartása! Fejezzük ki csak egészen gyakorlati nyelven: *a szabálytalanság!* Nem kell éppen felrúgni a szabályt; elég csak mellőzni vagy megkerülni, elég megcsorbitani, hajlítani vagy csúrnicsavarni — s beáll a zavar, a tartalom tisztaságából veszít, a tükörtiszta bor megtörik vagy megecetesedik, egyszer aztán élvezhetetlenné, sőt használhatatlanná lesz. Milyen megdöbbentő! Élvezhetetlen, használhatatlan szerzetesi lélek! Megtört, ecetes bor! Színtelen, talán íztelen vagy megecetesedett lélek!

Oka?... Talán nem is nagy, csak apró szabálytalanságok. Sőt elég egy egészen tudatos vagy kevésbé tudatos szabálytalanság — s máris vége a tökéletes összeszedettségnek. A lélekben azonnal beáll

a zavar. A tükör elhomályosodik. A pihenő felszín hullámozni kezd. Vegyük pl. a leggyakoribb szabálytalanságot — a hallgatás terén. Fölösleges beszéd az enyhébb hallgatás idején, de még inkább a szigorú csendhallgatás megszegése, amikor a nyelvünket használjuk a ceruza helyett, a mély csöndbe vágunk bele a helyett, hogy a papíron szántanánk egy rövid sort. — A szabály előírja a visszavonultságot, a cellamagányt — s mi szükségtelenül megyünk nemcsak a folyosóra, de az emberek közé is. Lehet-e szó itt összeszedettségéről?! . . . Egy abroncsot leütöttünk a hordóról. Egy dongapár, ha nem több, meglazul, a rés megnyílik s szivároog a tartalom.

Gondoljunk Júdásra! Ferde utakon járt a pénzkezelés terén. Mi lett a következménye? Elhanyagolta a Mestert. S mi lett a vége? — Elárulta a Mestert. — Az aposztáziák, a hűtlenségek a szerzetesi élethez, nem nagy dolgokkal kezdődnek, hanem egészen kicsinyeken.

Volt egy szerzetes, aki a szabályok ellenére különbarátkozásba kezdett. A vége: el kellett hagynia a szerzetet . . . Egy másik szerette a világiakkal való érintkezést. Az eredmény? — Már rég nincs a Rendben. Tudok olyanról, aki nem tűrte, hogy akadályozzák nála a túlzott, korlátatlan pasztorációt. Elhagyta a Rendet. Máig siratja bal-lépését.

De ne menjünk oly messzire, s ne emeljünk tornyot az égig. Az aposztáziákat felejtsük el. Ellenben fussunk végig gondolatban a lelkiismeretünkön. Mennyi — mindennapi életünkben — a szabálytalanság! Mennyi pl. a közös gyakorlatokon! Ülésben, állásban, menésben, testtartásban, a gyakorlatok végzésében, pl. a zsolozsmázásban. Mennyi mozdulat az előírások ellenére, mily sokat változtatunk a rubrikákon, az ordináriumon, a manuálén, mily hanyagul végezzük a szertartásokat, a szentmisét pedig: maledictus, qui opus Dei facit negligenter! Ügylátszik, nem is vesszük észre s megszoktuk! Pedig nem igaz, a lélek a legfinomabb műszer: azonnal megérzi a változást. Nyugtalan lesz, többé vagy kevésbé, a szerint, mily hanyagsággal és tudatossággal történik a szabálytalanság. Nincs pl. valakinek engedélye, mégis elmarad a rekreációról: lelke harmóniájának vége; a lelkiismeret föltámad, vádol — nincs benne többé béke, aranyos derű: a szabálytalanság szétszórta lelke egységét.

Mily tömérdek szórakozottság, állandó szétszóródottság melegegya ez az igenlő feleletet tartalmazó, éppen nem költői kérdés: van-e engedélye rá? — Igen? — Hát akkor kicsikart engedélye az vagy: jogos, törvényes, jól megokolt?! . . .

Csak a lanyha szerzetesi élet a megmondhatója, micsoda bábeli zűrzavar van egy ily lélekben! — Szinte elkeseredetten kérdezzük: vajjon megéri-e ezek az apró szabálytalanságok azt a boldogtalan nyugtalanságot, amely mint a túske a lábunkban, úgy kínozza lelkünket. Keservesen érezzük magunkat: a túske sántításra kényszerít. Érdemes?! — S a veszteség lelki életünk terén: szinte mérhetetlen! . . . Júdás spekulált a pénzzel. Minél inkább átadta magát a kapzsiság szenvedélyének, annál messzebb távozott a Mestertől.

Minél több a mi életünkben is a szabálytalanság a három fogadalom terén, a szabály, a szabványok, az ordinárium megtartásában, annál inkább összekuszálódik bennünk minden; már nem is tudunk

talán egy árva percre sem Istenre figyelni; jelenléte? . . . Erről ne is beszéljünk!

Persze aztán nagy a panaszkodás, gyónásban, lelki számadásban, lelkiismeretvizsgálatnál, rekollekció alkalmával, hogy semmiképen sem tudjuk magunkat összeszedni! Hogy tele vagyunk szórakozottsággal! — Pedig csak egy kicsit kellene buzgólkodnunk az előírások pontos, lelkiismeretes megtartása körül: hamarosan jönne a lélekbe a béke, a testi-lelki fegyelmezzéssel — az összeszedettség. Dehát nem veszünk magunknak fáradságot arra, hogy egy kis erőfeszítést tegyünk! Hagyjuk, engedjük, hogy napi ügyeink, gondjaink vagy — ami a leggyakoribb — mások eljárásán, viselkedésén, hibáin, beszédén, megjegyzésein való tünődés egészen lefoglalja a bensőnket.

Mint valami állandó, láthatatlan tehertétel — úgy köti le gondolat- és érzésvilágunkat a *lelki elszórakozás*. Homályosan érezzük is, — Szent Teréziával szólva — hogy nem vagyunk urak a magunk portáján, hogy ott ki-bejárhat boldog, boldogtalan, személyek, tárgyak, események, a leghaszontalanabb gondolatok és érzelmek, de — *nem teszünk semmit ellenük!*

Ezek a szabályellenességek vagy szabálytalanságok vagy szabálymegkerülések és kijátszások nemcsak akadályai aztán a szent összeszedettségnek, hanem egyenesen annak *üldözői*. Miért? Semmi másért, — mert *a szabály a szerzetesi élet lényegéhez tartozik*. Ha nincs szabály, nincs szerzetesi élet. — Innen van, hogy a szerzetes kínosan érzi, hogy nincs benne összhang, harmónia, mert nincs összhangban a szabállyal. Együtt kell vele lennie; sőt benne — ebben a szent keretben — élnie. Békéje csak akkor van, ha hozzásimul, ha csöndesen, nyugodtan, szívesen beleilleszkedik. Ezért fájdalmas számára a vele való minden összeütközés. A tragikus csak az, hogy ezt nem látja világosan, s nem veszi komolyan fontolóra. Vajjon miért? Mert ehhez több-kevesebb önmehtagadás kellene. Az önmehtagadás azonnal szállítja a kegyelmet; a kegyelem pedig világossággal jár. Ha nincs önmehtagadás, nincs kegyelem, ha ez nincs, nincs világosság. Homályban, sötétségben gyötrődik tehát.

Ezért mondtuk így: állandó, láthatatlan *tehertétel!* Nem látja, de szenved, fájj. Mikor rágondolunk, mázsás súlyok, vasúti teherkocsik jutnak eszünkbe, meg légköri depressziók, amelyek megülik vagy megfekszik a lélek országát.

Lassankint valóban úgy járunk, mint Júdás apostol. A szabálytalanságok következményeképpen, sőt velük egyidejűleg a dolog természeténél fogva elhanyagoljuk a Mestert. Nemcsak hogy nem vagyunk Isten közelségében, bár a tabernákulum a legcsekélyebb fizikai távolságban van tőlünk, — egy lépés! — sőt! — esszük az Urat, vérünk, énké, énké lesz a Szentostya — s mégis távolabb érezzük magunkat Tőle, mint a legmesszebb eső naprendszernek képzeleti, ködbevesző bolygójától.

Az ártatlannak, jelentéktelennek látszó, de mégis csak júdási szabálytalanság meghozta fanyar gyümölcsét: elvesztettük a Mestert. Jézus, mintha sehol sem lenne! Persze, hogy ebbe nem egyszer belejajdul a lelkünk! Itt-ott segít rajtunk a Mester. Csalogat, talán vigasztal is egy-egy pillanatra, egy-egy napra, meg-megvillantja a *Vele való*

foglalkozás végtelen boldogságát. De mi — nem teszünk semmit vagy csak gyámoltalanul keveset, azt is férfiatlanul, s marad minden a régiben! Vagy jöhet a legrosszabb: eláruljuk a Mestert.

Ki hogyan van ezzel a kérdéssel, adjon számot a saját lelkiismeretének!

Az összeszedettség út is, imádság is. Nélküle egyesülés Istennel alig képzelhető el. Az Evangélium azonban beszél a királyi ember fényes lakomájáról, ahová valaki a szabály ellenére, sőt annak megcsúfolására, menyegzős ruha nélkül ment be. És elhangzott az ítélet: vessétek a külső sötétségre! ... A tíz bélpoklos is meggyógyult, de csak egy ment vissza hálát adni. És nekünk megremeg a lelkünk, mikor halljuk a Mester szemrehányását: Hát a kilenc hol vagyon?! ...

Ha kitárul a lelkünk Jézus ígéinek — isteni komolysággal hullanak azok a jóakarató emberi lélekre. Hallgassuk csak: „Ne gondoljátok, hogy felbontani jöttem a törvényt vagy a prófétákat; nem jöttem felbontani, hanem beteljesíteni.” Aztán azonnal hozzáteszi: „Mert bizony mondom nektek, míg elmúlik az ég és föld, egy i betű vagy egy vesszőcske sem szűnik meg a törvényből, míg csak mind be nem teljesedik.”

Végül ráteszi a pecsétet erre az elengedhetetlen törvénytiszteletre ezekkel a szavakkal:

„Aki tehát *felbont* egyet e legkisebb parancsok közül, és úgy tanítja az embereket, azt legkisebbnek fogják hívni mennyek országában; aki pedig *cselekszi* és tanítja, annak nagy lesz a neve mennyek országában.” (Mt. 5, 17—19.)

Lehet-e ennél világosabban beszélni?! ... A törvényt nem föl-bontani, hanem cselekedni kell. A mennyek országában a boldogság foka ehhez igazodik. — Vak lenne az, aki az összefüggést a törvény föl-bontása vagy cselekedete és a mennyek országa közt észre nem venné. Ki hogyan tartja meg a törvényt, a szabályt, az előírásokat, úgy veszi hasznát. A tökéletesség erről veszi a mértéket. Nem is csoda! Itt a legjézusibb erényről van szó: az *engedelmességről*. A föl-bontás, a megszegés, a mellőzés, a kijátszás elveti ezt az erényt, halálra ítéli mint fogadalmat, éppen azért lehetetlenné teszi a gazdag, evangéliumi, kegyelmi életet. Ellenben cselekvése a törvénynek föl-jogosít a legmagasabb fokú földi s mennyei boldogságra a mellett, hogy roppant termékenyvé teszi a lelki életet.

A nagy, szent pápa, X. Pius mondta: A szabálymegtartás — életszentség. Ha ezen múlik az életszentség, akkor annak előfeltétele: az összeszedettség sem nélkülözheti. Minden hiba a törvény-, szabályszegésben hiba és seb a szent összeszedettségben.

Akarsz tehát szert tenni nagy, állandó, szent összeszedettségre? — Tartsd meg a szabályt tökéletesen!

P. Marcell O. C. D.

Desolatio

A) Kórkép:

1. Mindegy, hogy mi okozta. *Lényege* a következő:

a) Hiányzik lelkemből a bizalom, lendület, munkakedv, tisztánlátás, kisegítő eszme.

b) Megvan pedig, sajnos, a reménytelenség, undor, képtelenség-érzet, ürességérzet, mozdulatlanság, zavarodottság, félelem: no, most mi lesz?

2. *Diagnózis*: a) A baj maga még nem halálos; b) viszont igen sok bajnak oka, végül súlyos gyengeség, sőt vész kezdete lehet; c) ha idejében kezelés alá nem veszem; d) tehát nem szabad arra várnom, hogy majd magától elmúlik, hanem minél hamarább gyógyítani kell!

B) Gondolatok: Lehetőleg a lelkeimmel társalogva:

Ha netán *hibáztál* volna, komoly bánat és kész. Királyod máris megbocsátott, tehát fel a fejjel!

Ünnepélyes bizalmi ígéreted van . . . Nem foglalkozhatsz egy pillanattal sem azzal a gondolattal, hogy Királyod nem akar veled nagyot alkotni!

Most mutathatod meg, hogy hű vagy. Közönséges elpártolás a zászlótól, melyre felesküdtél, ha most bármilyen *hibában keresel vigasztalást*. A kislelkűség is ilyen!

Majd a következő lelkiismeretvizsgálaton komolyan szembenézőnk ezzel a helyzettel és minden rendben lesz.

Királyom mennyei udvara is figyel, de cinikus képpel az ördög is: No, most lépre megy, most elcsúsztatjuk!

„Fiam, ha magának volna egy csepp kis józan esze, akkor világosan látná, hogy itt a fantázia és az ördög dolgoznak szép harmonikusan össze.”

Mit használsz vele, ha engedsz? Viszont, mit ártasz! Akarsz megint mindent újra kezdeni?!

Királyom, Te nemcsak megérted állapotomat, hanem át is érzed velem. Ha büntetni akarsz, alázattal elfogadom; ha megpróbáltatásnak szánod, örülök, hogy együtt lehetek Veled; ha okulásul, kérem, hogy valamikor csakugyan fel tudjam használni a lelkek javára.

Ha kisgyerek észreveszi, hogy az ijesztő maszk alatt szerető édesapja rejtőzik, mit csinál? Kacag egyet és elmúlik minden félelme. S ha az apa mégsem jön ki a maszk mögül, azon töri a fejét, vajjon mit is akar vele.

Ez az a valóságban, amit te is kértél, hogy legyen kereszted, hogy együtt lehess Vele.

Gondolj arra a sok világos meglátásra, nagy nekilendülésre, amelyen többször keresztülmentél már. Megint ezt tartogatja számodra Királyod, csak most egy kis próba elé állít, vajjon Őt szereted-e vagy vigasztalásait.

Ezt a keresztet Krisztus küldte (még ha esetleg hibámmal magam is hozzájárultam). Ő akarta, hogy ilyen hiba után ilyen kereszt következzék.

Ne okozz Neki fájdalmat azzal, hogy kifogásolod, hanem alázatos

gyermeki bizalommal keresd, milyen jót is akar számodra belőle kihozni.

C) Teendők:

1. Szívós pontossággal ragaszkodni ahhoz, amit most a napirendem (Isten akarata!) számomra előír. Elmondogatni százszor is: Nem leszek hűtlen!

2. Elmondogatni többször imákat contra desolationem.

3. Megújítani a bizalmi ígéretet.

4. Lemenni a kápolnába, ha lehet, és kijelenteni: „Királyom, én addig innen el nem megyek, míg legalább egy jó gondolatot nem adsz! Te adtad a tippet a kölcsönkérőről.”

5. Valami penitenciát, amit biztosan kibírsz!

6. Examen alatt komolyan elővenni magam, ha nem álltam helyt.

Cs. J.

Halász Pius S. O. Cist.: *A szeretetprobléma misztikus és skolasztikus megoldása a középkorban*. Egyházmegyei könyvnyomda, Veszprém. 53 l. Különlenyomat a Ciszterci Hittudományi Főiskola és a Ciszterci Tanárképző Főiskola 1942—43-as Évkönyvéből.

Rousselot S. J. a szeretet misztikus és skolasztikus fölfogása között tökéletes ellentétet igyekszik kimutatni. Az előzőben az önszeretet erőszakos feláldozása miatt a szemikvietizmus előfutárját látja. Szerzőnk élesen rámutat Rousselot módszerbeli hibájára, amikor nem vette észre, hogy a két nézet különböző síkban mozog: a ciszterci misztikus iskola a szeretet pszichológiájából indul ki, viszont Szent Tamás a szeretet metafizikáját taglalja. Majd a szeretet természetének, tárgyának és a tiszta szeretet hármas problémájának filozófiai és teológiai mintaszerűen kibontakozó fejtegetéséből arra a végkövetkeztetésre jut, hogy „a két iskola tanítása alapjaiban teljesen megegyezik egymással, csak a mellékes kérdésekben található eltérés”. Szerzőnek őszintén gratulálunk, mert kevés ilyen mély tanulmányt olvastunk a magyar teológiai irodalomban.

P. dr. Dám Ince O. F. M.: *Duns Scotus műveinek kritikai kiadása*. (Különlenyomat a „Ferences Szemmel” c. műből. Magyar Barát kiadása.)

A ferences tudomány hatalmas műhelyébe — melynek exakt, monumentális alkotásait már Szent Bonaventura és Halesi Sándor összes műveinek quaracchi kiadásainál is megcsodált a tudományos világ — vezet be minket ez a lelkesen, ügyesen és hozzáértően megírt tanulmány. Scotus műveinek kritikai kiadását nemcsak a teológiai fejlődés teszi szükségessé és nemcsak a tudományos igazságszolgáltatás követeli meg, hanem Joannes Duns Scotus életének szentségi fénye is. Hisz a Doctor Subtilis kanonizációjának és egyházdoktorrá való avatásának útjában ma már kizárólag az a félreértés és rágalom áll, mely a meghamisított Scotus-irodalomra támaszkodva annak szentéletű szerzőjét „a természetes és természetfeletti rend lerombolójának, keresztényellenes moralistának, félig hallucináló dervisnek, örültnek, Isten ügyéért buzgólkodó olyan ferencesnek tette meg, aki elvesztette a szeretet iránti fogékonyságát”.

A 46 oldalból álló, a mai háborús viszonyokban egyszerűen pazarul szép kiállítású tanulmányt mindazok figyelmébe ajánljuk, kik a mélyebb teológiai munkásság tudományos műhelytitkába beletekinteni kívánnak vagy kiket a ferences szellem finomsága és Duns Scotus hatalmas egyénisége megérintett.

Petr Ádám S. J.

Lelki felkészültség.

1917-ben ólmozott kocsikban szállították Nyugat istentelenségét Keletre... És most a harcos istentelenség készül visszaütni Nyugatra. A legborzalmasabb a dologban, hogy a „keresztény” Nyugat nevelte nagyra és annyira elvakult, hogy fegyveres szövetségben áll vele.

I. Mit várhatunk?

1. „*Beatus, qui non fuerit scandalizatus in me.*” A kereszt botránya ez. Válságos a lelkek helyzete. Nagy átalakulás megy végbe a lelkekben. A hitéleti statisztika a legfinomabb szeizmográf: az utolsó „béke-évhez” viszonyítva, akárhogy dolgozunk, óriási az esés. A közömbösök tömege évről-évre nő: non paschantes, non dominicantes. És a lelkek válságát csak a rendes lelkipásztorkodás eszközeivel tudjuk áthidalni, mert a népmissziók elnémultak. A közömbösök tömege a férfivilágból és a fiatalságból kerül ki: pedig a közeljövőt ők fogják irányítani. Ennek a hitéleti esésnek az az oka, hogy a mai világválság egyesekre és családokra súlyosabb keresztet rak, mint amit átlagemberek és átlagvállalk elviselni szoktak. „Boldog, aki meg nem botránkozik énbenem.”

2. Minket közletről érdekel a keleti front, de *sorsunkat Nyugat magatartása dönti el.* Ezeréves történelmünk azt tanítja, hogy Kelet minden ütése rajtunk szikrázott, de nem tartott sokáig, azonban Nyugat minden szellemi emelkedése, lehanyatlása és szétesettsége átvonult rajtunk. Kelet csak testünket és vérünket sorvasztotta, Nyugat sorsában azonban osztozott egész lelki és szellemi világunk. Aki a húszas és harmincas évek világnézeti alakulását figyelte Nyugaton, lépésről-lépésre láthatta különböző államokban különböző nevek alatt a harcos istentelenség térfoglalását. Szent Péter római székhelyének hetében nemcsak a pogányok és eretnekek, hanem a zsidók, szabadkőművesek, liberálisok, szociáldemokraták és kommunisták megtéréséért is imádkozunk, hogy hozza el számukra az irgalmas Isten Pál fordulását.

3. Nyugat magatartását így jellemzi a közmondás: „*A lejtőn nincs megállás.*”

Nálunk is letűnt pártok és szervezetek ébrednek és igyekeznek katolikus vezetőférfiakat meghurcolni.

Ahol a háború végigvonult, mindenütt előtűnnek és az élre ugranak azok a letűnt szereplők, akiknek nevét a páholysok és forradalmak

idejéből ismertük. A demokraták után megjelennek a vörös megbízottak, a terrorfiúk és más felszabadítók.

A legnagyobb veszedelem a szovjet-szövetség, mely nyugati szövetségeit suba alatt aláaknázza. A harcos istentelenség polgárjogot nyerve olyan pusztítást visz végbe a szövetséges táborban, hogy az elmúlt két évtized minden előretörését elhomályosítja. Így könnyen megeshetik, hogy a két küzdő közül a harmadik győz.

4. *A csodavárás veszedelmes kísértés.* Köszönjük meg Istennek, hogy ötödféléves haladékot adott azzal, hogy a háborút határainktól messze tartotta. Ez a haladék egyáltalán nem a mi érdemünk, sőt lehet miattunk veszedelmessé vált alkalom, hogy 1241 és 1526 mellé egy újabb sírkeresztet állítsanak. Akkor sem vettük komolyan a készülétet, hanem egymással és vezetőinkkel civódtunk. Volt-e ezer éven át egyetlen fürgeteg, mely akár keletről, akár nyugatról támadt, hogy hazánkat megkímélte volna? Népünk keresztény multjára, szentjeire és küldetésére hivatkozunk? A Vatikán sincs biztonságban.

Végső következtetés: Nyugat szenvedése a mi szenvedésünk, mai szétesettség a mi megoszlásunk, harcos ellenállása a mi harcunk, megtérése és felemelkedése a mi megtérésünk és felemelkedésünk lesz.

II. Mi a teendőnk?

1. Helytállás.

Amíg zavartalanul dolgozhatunk, tesszük *kötelességünket*. Az Anyaszentegyház sok vihart és katasztrófát látott és mindenre gondolt, amikor kötelességeinket előírta.

Különösen az *Actio Catholica* ügyét viseljük szívünkön, mert az elkövetkező nehéz időkben az Egyház védelmét a világiak veszik át. Jó meggondolni, hogy a vihar után még sokáig nyugtalankodnak a hullámok. Ilyen vihar a háború és még hatalmasabb vihar lesz a kereszténység és istentelenség harca. Mindkettőnek hullámai és utóhullámai borzalmas összecsapásokat ígérnek. A hadviselt férfiak nem teszik le a fegyvert akár Isten ügyéről, akár a haza sorsáról van szó. Reményük nem is alaptalan, mert a hadviselők végkimerülésig fognak harcolni s az istentelenség bábeli tornyát az ötéves háború alaposan megingatta.

„*Isten Lelke lebegett a vizek fölött.*” Isten lelke a válságos időkben mutatja meg igazán, hogy az erősség, igazság és vigasztalás Lelke. Nagy szentekkel ékesíti Egyházát és megadja főpásztoraink ajkán a legmegfelelőbb utasításokat. Mi helytállunk, okosan hallgatunk, a zavarokba be nem avatkozunk s a többit Istenre bizzuk.

2. *Magas imaéletet* ápoljunk magunkban és híveinkben. Csak Isten rendkívüli kegyelmeivel bírjuk a rendkívüli időket.

Valamelyes *napirend* szükséges. Ennek sarkköve: *korán fekvünk és korán kelünk*, hogy a reggel első órája, délben egy félóra és az este legyen a lelkünké. Ami reggel elmaradt, soha sem tudjuk pótolni és egész nap a zsolozsmával küzdünk.

A *benső imát* végezzük változatosan és minél egyszerűbben. Néha elég egy-két jó gondolat arra, hogy Istennel beszéljünk; más-

kor alighogy a lélek Isten jelenlétébe helyezkedett, máris imádkozik; máskor elővesszük a mélyebb lelkiismeretvizsgálást és nagytakarítást, sőt házkutatást tartunk; majd elővesszük a választás és lelkek megkülönböztetésének szabályait és fontos dolgokban igyekszünk megtalálni Isten akaratát; végül is nem utolsósorban elővesszük a zsolozsmát vagy olvasót és nagy nyugalommal, megfontolással végezzük. Vannak magasabb és egyszerűbb módszerek is. Az élet azt mutatja, hogy a legegyszerűbb módszerek a leghatásosabbak.

Gondoljunk gyakran Istenre. Istent necsak az égben, az Oltári-szentségben, a teremtet világban, hanem lelkünk mélyén is keressük, mert valóban jelen van a teljes Szentháromság minden kegyelmével. Hogy ez a gondolat mire jó és mekkora tökéletességet jelent, fölös-leges említenem.

Végül: *Soha el ne hagyjuk a szentséglátogatást.* Inkább egyebet, de ezt ne! Miért? Ezt maga Jézus sem akarja nekünk elengedni. Egy-két perc vagy negyedóra, mellékes: látni akarja hűségünket és szeretetünket s bele akar nézni helyettesének szemébe a Főpásztor, aki egykor örök Bíránk. Nincs mentség: „távol van, hegyen van, fűtetlen a templom”. Hiszen a reggeli misén is ugyanaz a helyzet. Ki tudná el-sorolni, hányféle és mekkora kegyelmek áradnak az isteni Szívből és ha elmarad, kialszik az imaélet, kialszik a világosság és elmarad sok istenáldás. Csak addig nagy dolog, amíg megszoktuk.

Ha imaéletünket így rendbeszedtük s híveinket is megtanítottuk imádkozni, talán megadja Isten, hogy necsak akkor, hanem előbb is némileg érezzük, amit az egyik vértanú akta mond: „*Positus in oratione occubuit.*” Nem nagy dolog a vértanúság, amikor tette kerül a sor, mert Isten Lelke megragadja az imádkozó ember lelkét és képessé teszi emberfeletti fájdalma elviselésére. Tudjuk, hogy méltatlanok vagyunk ekkora kitüntetésre. Elismerjük, hogy vérünkkel sem tudjuk lemosni bűneinket és mulasztásainkat. De szembenézünk ezzel a lehetőséggel is és nyugodtan, mély alázattal és töredelemmel megajánljuk magunkat: „Domine Jesu, suscipe spiritum meum!” „Uram Jézus, nem hagyunk el, csak Te ne hagyj el, ha erre a dicsőségre méltatsz!”

3. „*Vendite, quae possidetis et date eleemosynam!*” Teljes lelki szegénység és szociális érzék mától kezdve, hogy ha anyagi alapjaink elúsznak, fájdalom nélkül tudjunk hálát adni.

Az apostoli szegénység és szociális érzék *legyőzhetetlen hatalom.* Amelyik percben az Egyházat megfosztják igazságos javaitól és jogaitól, híveinek milliói állanak melléje. És akkor milliók fognak harcolni a *Rerum novarum*, *Quadragesimo anno* és a magyar Hivatásszervezet programjáért.

A lelki szegénységgel és önzetlenséggel függ össze, hogy az anyagi vonatkozású dolgokkal (stóla, párbér, kegyuraság) *tapintatosan* bánjunk, hogy senkinek se legyen velünk kapcsolatban kellemetlen emléke.

A szegénység szeretete nemcsak az erények legjobb talaja, hanem minden bűntől is megtisztít. Isten kezében a legjobb eszköz az Egyház megtisztítására és dicsőségének előkészítésére.

Hitünk középpontja a *szenvedő és megdicsőült Krisztus*, aki így szól titokzatos testéhez az első húsvét délutánján: „Nemde ezeket kel-

lett szenvednie Krisztusnak és úgy bemennie az ő dicsőségébe?" Győzelmi öntudattal merünk szembenézni az elkövetkezendő nehézségekkel, mert velünk az Isten.

L. B.

Magasabb honvédelem.

I. Elvi meggondolás.

Az életnek önvédelmi ösztöne van, amely nemcsak veszély esetében működik, hanem már megelőzőleg is. Az emberi testnek hány kisebb-nagyobb védekező képessége és berendezkedése van! Mintha a test Teremtője a legkülönbözőbb lehetőségekre külön-külön gondolt volna és azokkal szemben is felszerelte a szervezetet. Mily csodálatos védekezés pl. — ezer és egy közül csak ezt említve — a láz. A test fölfokozott munkával azonnal hőt termel, amikor a vérbe fertőző baktériumok kerülnek. S minél erősebb a fertőzés, annál nagyobb a hőemelkedés. Újabban mutatta ki az orvosi tudomány, hogy a fertőző baktériumok nem bírják a hőt. Az emelkedett testi hő már maga is pusztítja a szervezetbe jutott ellenséget, de mindenesetre csökkenti életlehetőségeit.

Az élet nagy kincs. Rengeteg támadás éri léte első pillanatától. Hálával gondolunk Istenre, hogy annyi védelemről gondoskodott.

Nincs természetesebb dolog a honvédelemnél sem. Mennyi féltett érték foglalata a haza, a nemzet, a családok együttese, a nemzeti kultúra. Béke idején is mennyi költséget áldoz, mennyi munkát fordít egy ország a honvédelemre! Mily komoly feladat a hadsereg felszerelése, kiképzése, védművek létesítése, hadianyagok előállítása. Külön minisztériuma van a honvédelemnek, vezérkara, jól képzett tisztikara és számos tisztképző iskolája. — S hová fokozódik ez a gond és áldozat a háború közvetlen veszélye idején! Hát még a háború kitörésekor és súlyos fordulatai esetében!

Ezekre szükségesnek láttam rámutatni, mielőtt a szorosan vett mondanivalókba kezdenék. Előbb azonban a mondottak alapján szegezzük le világosan a nagy és általános elvet, hogy: *az értékeket védeni kell!* Az értékeket prédául odadobni, emberi vagy elemi pusztításoknak egyszerűen átengedni, amikor azokat meg is menthetnők: becsatlenség vagy örülltség.

Az értékek világában kétségtelenül legmagasabb helyet foglalja el az erkölcsi, vallási és kegyelmi rend. Itt már a végtelenbe és az örökkévalóságba nőnek az arányok. Itt már a legsajátosabban életről és emberboldogításról van szó. Itt már sokkal kevésbé lehet napi-rendre térni a pusztulások fölött, mint a harctéri tömegsírok fölött. A nemzet temetői csendesek és ártalmatlanok, annak a magasabb hármass értékrendnek vesztesei azonban örök feszülésekben vonaglanak és világot rengetnek.

Az erkölcs, a vallás és kegyelem értékrendjének védelme tehát

jelentőség, kötelesség és felelősség dolgában messze fölülmúlja az összes többi értékek védelmét.

Ez a hármas értékrend a legszorosabban van a papságra bízva. Tehát védelme is sajátosan a papság feladata. A védelem is. Lehetetlen még gondolatnak is, hogy hivatásunk ugyan megteremteni, fejleszteni és gondozni a legmagasabb értékvilágot, de a pusztulástól megmen-
teni nem feladatunk.

A papi védelemnek legalább elégségesnek kell lennie: alanyi komolyságban is és tárgyi fölkeszültségben is. Ezt a legegyszerűbb józan ész és a legvékonyabb becsületesség is megköveteli. Sőt ilyen nagy értékek védelme csak akkor látszik egészen becsületesnek, ha a lehetőségek határán belül mindent megtettünk.

Térjünk át ezután a következő lépésre.

A világtörténelem mindig hordozott támadó erőket az emberi értékek legmagasabb rendjei ellen. E támadó erők főleg a bukott emberi természetben gyökereznek. Azonban sohasem volt a történelmi légkör annyira terhes a legvésteljesebb villámokkal, mint a jelenben. S azok a villámok sohasem voltak oly egységesen a nevezett legmagasabb értékrendek ellen irányozva, mint a jelenben.

Nem kell tudós történésznek lennünk ahhoz, hogy megállapítsuk: az emberiség történelme a legnagyobb harcok felé vonul. E harcok éle pedig sajátosan és elkötelezetten is annak a hármas értékrendnek van irányítva.

Ez a harc az ellenség táborában nem álom, nem is képzelgés, nem is kész terv csak, hanem a végrehajtás elindult állapotában levő hadművelet. Komolysága döbbenetes. Agyafúrtsága, éles értelmi át gondolása hajszálpontos. Akarati keménysége, megalkuvástól mentes elhatározottsága végletes. Cselekvő dinamizmusa a világtörténelemben eddig ismeretlen volt.

Ezzel a támadással szemben hogyan áll a papság védelmi felkészültsége a hármas értékrendet illetően?

A fölvetett kérdés nem akar bántani. Föl kell azonban vetni. Egy kis józansággal nem mondhatunk mást, csak azt, hogy ez a kérdés önmagában, tárgyi jellege szerint teljesen jogosult és minden ízében és vonatkozásában halálosan komoly.

De nemcsak jogosult a kérdés fölvetése, hanem sürgős is. A legfélelmesebb ellenség lassan túl közel jut határainkhoz. Legalább halvány fogalmaink vannak ennek az ellenségnek szelleméről, eszközeiről és módszeréről. S tudjuk, hogy a valóság fölülmúlja e fogalmakat.

II. Néhány gyakorlati szempont.

Nemzetünk erkölcsi, vallási és kegyelmi védelme általunk, papok által: vitán és kétségen felül álló kötelesség.

Amint ezt mi a multban megfogtuk, ezen az alapon nehéz volna most egy kielégítő rendszert vázolni föl a teendőkből. Nem is említve a szóbanforgó nagy értékekhez egészen méltó kiforrott védelmi rendszert.

Ha mégis előhozok néhány gyakorlati szempontot, ezt abban a tudatban teszem, hogy e mérhetetlenül fontos kötelességünk terén a

csekélység is valami. S talán e tárgyhoz kapcsolódva a paptestvérek tovább fejlesztik a gondolatokat és terveket.

a) A magyar katolicizmusnak egységes védelmi átgondolásra, tervre van szüksége. S ezt ismertetni kell a hívekkel.

A polgári társadalmat mily szorgosan oktatják a légítámadások elleni védekezésre. Eszközök, teendők, személyi tudnivalók és ellenőrzések mily pontosak. Érthető is.

A papságnak sincs halogatni való ideje. Védekezési átgondolás kell. Terv kell. Pontos gyakorlati útmutatások kellenek. S ezekben kioktatni a híveket.

b) A védekezés minél tervszerűbb és rendszeresebb, annál több titkot tartalmaz. A védekezés nagyban veszti erejét, ha az ellenfél ismeri. A „hadititok” a győzelem egyik jelentős föltétele.

A titok természetesen csak olyan mozzanatokat ölelhet fel, amelyek ismerete nélkül is — mint a hadseregben látjuk — fölkészülhet a tömeg a rendszeres védelemre.

c) Az egységes védekezési tervben és gyakorlatban még elég tág tér marad az egyes vezető lekipásztorok leleményességére. Minden egyházközség bizonyos értelemben önálló védelmi egység. Természetesen csakis átgondolással és pontos tervvel történhetik itt is a sajátos felkészülés.

d) Melyek kb. a legfőbb részletteendők?

Homályosan tudunk csak vélekedni. Az esetleges küzdelem mutatja majd meg a valódi igényeket.

Bizonyos, hogy az ellenfél első helyen a papsággal számol le. Legfőbb teendő tehát a védelemben a papi utánpótlás biztosítása. Amiért is jóelőre tudni kell: az elhunyt papok helyébe kik jöhetnek és mennyi előkészülettel; kik azok az érdemes világi férfiak, akiket föl lehet szentelni stb.

A papság csak rejtve dolgozhatik. Ennek elveit és módszerét előre át kell gondolni.

Roppant fontos a hívek szervezettsége. Ehhez ügyes emberek kellenek. Papok azzal már nem foglalkozhatnak. Lényeges teendőiket is alig lesznek képesek ellátni.

A szervezett közösségek aktuális életét folyton ébren kell tartani. Ehhez program kell és foglalkoztatás.

Az összekötő szervek vezetők és hívek között, illetve az egyes közösségeknek egymással: a legkomolyabb gonddal nevelendők már most, mert ezek ügyességén fordulnak majd a legnagyobb dolgok is.

Minthogy az ellenfél a népi tömegeket nem szándékozik kiirtani, csak éppen hitét, vallását elvenni, — azért az előkészítésükben talán legfontosabb a mélyreható oktatás azokban a hitelvekben, amelyek a kereszténység velejét teszik s ugyanakkor fölkészítés azokra az ellenvetésekre, illetve támadásokra, amelyeket az ellenség intéz a hit, a vallás, az Egyház stb. ellen.

Az alábbi dolgot az alábbiak szellemében fogadják szívesen a paptestvérek. Nem akar az aprólékosságaival fontoskodó lenni, csak valamit használni — bizonyos régi tapasztalat és gondoskodás alapján.

Hunya Dániel S. J.

Krisztus Király Mozgalom

Fogalma: A papság és a hívek összefogása az alábbi célokra.

Célja: Az elkövetkező elnyomás évei alatt az Oltáriszentségben levő *Krisztus Király eljuttatása a hívő katolikusokhoz — testében, hatásaiban, tanításaiban.*

Testében: szentmisék, áldoztatás.

Hatásaiban: a testvérek segítése lelki, szellemi, fizikai (anyagi) téren.

Tanításaiban: a testvérek ellátása keresztény gondolatokkal szóban, írásban, hangban.

Megjegyzés: Szilárd alap csakis az Egyház lehet s azért feltétlenül egyházi hierarchia és fegyelem alatt kell állnia.

S z ü k s é g e.

I. Létfenntartás.

1. Éveken keresztül magukra maradt hívek (akár papok is) ellenséges felfogású tömegek és diabolikus erejű propaganda közepette hitüket, meggyőződésüket, világnézetüket teljesen elveszítik, ha a fenti hármasság útján támogatást nem kapnak. Lásd az orosz példát.

2. A fennmaradás két nélkülözhetetlen biztosítója: a testvérek rendszeres ellátása az Eucharisziával és a szentségekkel, továbbá a szervezethez. E kettő elválaszthatatlanul kiegészíti egymást.

3. Szervezni a szétszóródás és a terroruralom idején (cseka, halálbüntetések) gyakorlatilag lehetetlen. Szervezni csak most lehetséges. Senki sem tudja egy szétszóródás idején, hogy ki kivel érintkezhet. Dologi természetű eszközök beszerzése nehéz.

Modern példák igazolják, hogy a megszervezett, világnézetileg összekovácsolt tömegekkel szemben minden hatalmi erőszak csődöt mond. A tömegek minden felgöngyölítés, felosztás után ismét egymásra találnak, összefonódnak, az elhurcolt vezetők helyére szüntelenül újak állnak a szervezett tömegekből.

II. Lerohanó hódítás lehetőségei.

A kereszténység az üldözések idején kap levegőt, életelemet. Ez az igazi keresztény időszak. Nem az elnyomott kisebbség öntudata ez, hanem a fölényes eszmehordozás ideje.

Gyakorlatban: Minden ereklénél kapósabb a kivégzettek vére. Mexikóban a rémuralom ellenére tolonganak az emberek, hogy megláthassák a vértanúkat. Ruhadarabokat mártanak vérükbe. Csókolják hideg kezüket, meztelen lábukat. Diadalmas menetben viszik koporsójukat a temetőbe.

A bebörtönözöttek őreit minduntalan ki kell cserélni, mert beszervezik őket a kereszténység számára. A bíróságok tagjai néhány nappal az ítélet után a keresztény püspöknél jelentkeznek. A hóhér a lenyakazás után megrendülve maga is megvallja Krisztust és követi a kivégzettet a halálba. A kivégzések tanúi tömegesen térnek meg.

A hatalom legelőkelőbb exponensei térnek meg (a rendőrfőnök keresztény lesz). Ellenfeleinket, kínzóinkat csak mint kiáltó példánkkal, szavainkkal megnyerni való lelkeket nézzük. Az ellenfél számára örjítő, hogy minden elnyomás ellenére is a kereszt mindenütt diadalmasan életjelt ad: egy sorozatos kivégzés után a kereszt megjelenik oda-festve az államfő villájának falára éppúgy, mint a belváros legforgalmasabb terén az esti fényárban, a nagy áruháznak homlokzatán egyszerre kigyúl a kereszt, a rendőrség tombol, a kereszt fényárban úszik, a keresztények boldog, titkos örömmel mennek tovább a nagyvárosi utcán: „a testvérek élnek, dolgoznak...”

S z e r v e z e t e.

Alapfeladat: rögzíteni, hogy a) kicsoda b) kiket lát el. Szükséges tehát, hogy a) minden vidéken legyen pap a szétrobbantás után; egyébként egyes vidékek egyszerűen tönkre mehetnek. Tehát nem lehet véletlen szabályozta az elosztás.

b) A papnak tudnia kell, hogy kiket lát el — kiket lehet és kell ellátnia. Egyébként a hívek ezrei, minthogy nem tud róluk, nem mer menni hozzájuk s a legigazibb vágyakozásuk ellenére ellátatlanul maradnak.

A papnak *világi munkatársak* kellene, akik apostoli munkáiban segítik. A megritkult, világi foglalkozásra kényszerült papság ilyen körülmények között feladatát egymaga ellátni egyszerűen képtelen.

Munkatársakul jelentkeznek ilyenkor a legjava keresztények. Elsősorban gondolunk a katonaviselt hitvalló fiatalokra.

Szervezeti alapforma: olyan, amely mellett a lehető legtöbb ember van ellátva úgy, hogy a legkevesebbet ismeri társaiból (sejtrendszer). Titkos névsorok (pl. egy blokk tömb kiszakított lapját kapja mindenki, a blokkon csak egy szám van, a blokk tömb azonos számú megmaradt részéhez illesztve a lapot, az illető igazolta magát). Az egész szervezet felgöngyölítése tehát lehetetlen: csak egy sejtet lehet kipusztítani.

E s z k ö z e i.

1. Eszközök Krisztus Király eljuttatására a hívekhez testében, vagyis az Eucharisztia szolgálatára:

a) *Helyiség* biztosítása a szentmise bemutatására. Kijelölése lehetőleg még az invázió előtt. A feltűnés elkerülésére különféle fedő-szervezetek leple alatt történik a működés: pl. vendéglői asztaltársaság; az egy házba igyekvő sok ember nem feltűnő így. A nagyobb szobában hűvösebb időben a kabátok a falakra körül elhelyezett fogasokra kerülnek. Szolgálgják a szoba elsötétítését és jól bevált hangfogó is.

b) *Segédletek:* a hordozható oltárokkal való misézést elő kell készíteni. A jogi helyzet tisztázása. Minden pap pontos kioktatást nyerjen. A hordozható felszereléseket kikísérletezni. Ilyesféle alkal-

mas kollekció van a német bevonult papoknál: kis láda, néhány kg az egész, miseruha, kis terítőbe bevarrott ereklýe, bor stb.

c) *Értesítés*: Pl. tizes alapú szervezés mellett: a pap megérkezésekor egy ember értesíti a tizedvezetőket, azok a tizedüket s így percekben belül minden megmozgatható embernek együtt kell lennie. A szervezés minél kisebb számú alappal történik (4—5 ember), az ilyen mozgolódás annál észrevétlenebb és gyorsabb (hólabdarendszer).

Itt említjük a nagyfontosságú feladatot: a *bebörtönözöttek ellátását szentségekkel*. A sátán porig alázása, ha a bebörtönözött keresztények minden körülmények között, toporzékoló dühe ellenére, megkapják az Eucharisziát. Ehhez szükséges a halálraszánás. Mexikóban különösen bevált a gyermekek segítsége: édesapjukat ölelgetve az örök szemeláttára áldoztatják meg őt, a foglyok között játszadozva, végigmenve mindenkit ellátnak Partikulával. — Sorsukról állandóan tájékoztatni a testvéreket.

2. Eszközök Krisztus Király hatásainak biztosítására a *keresztény közösségszolgálattal*.

Ennek feladatai: a) a *kivégzettek* nyilvántartása, tetemeik mindenáron, csellel, vesztegetéssel való megszerzése, illő eltemetése, az ereklýék eljuttatása mindenkire.

b) *Szegényellátás*, szegénynyilvántartás. Támogatni kell első helyen a kivégzettek hozzátartozóit. A mozgalom ügyéért egzisztenciájukat vesztettek elhelyezése új munkahelyeken. Erre igénybevehetők az új társadalmi rendben is felszínen maradó munkaadó testvérek: kereskedők, iparosok. A papság munkát vállal ezeknél. Így tud észrevétlenül felszívódni a társadalomba. A papság is az ellátásra szoruló szegények listáján szerepel addig. Különösen a papságra hárul majd a zűrzavarban magára maradt, az új életstílusban tehetetlenül vergődő papok felkutatása, gyámolítása. Családlátogatás az eredeti értelemben vett diákonusi intézménnyel.

Távolabbi, de nagyon hálás feladat a protestáns keresztények támogatása. Az őskereszténység még a pogány szegényeket is el tudta látni, mi sem lehetünk hitványabbak.

Példák. Egy nyugalmazott táblabíró az első, aki a miseriadóra megérkezik, kisöpri a szobát, tüzet rak a kályhába, a fiatalabbak segítségét nem fogadja el. — Amott a sok sártól befeketedett padlót már nem tudja tovább nézni egy idősebb hölgy, nekilát, nagy gondal síkálja, mossza: a Nemzeti Színház örökös tagja... — A szobában egy férfi megtörtén bámul maga elé, körülötte a gyermekek sírnak: az édesanyát rajtakapták a rózsafüzérmondáson, kivégezték. De a konyhában nem is egy, hanem két asszony forog helyette: testvérek, akik eljöttek ebédet készíteni az elárvult családnak. — A szentmise utáni lakoma: az oltár asztala csak úgy roskadozik a sok süteménytől, gyümölcstől, amit az asszonyok összehordtak a szegények megvendégelésére. Minden tehetős család süttött-főzött, hogy ma este mindenkinek legyen vacsorája.

3. Eszközök Krisztus Király szavának közvetítésére.

Feladatok: a) A diadalmas elpusztíthatatlanság bebizonyítása. Krisztus szava legyen olyan, mint a dinamit: ha egy hegy van fölötte, hogy elnyomja, akkor is utat tör magának, ha másként nem lehet,

akkor felemeli a hegyet. Ha halál jár a kereszt jeléért, akkor a kereszt jele megjelenik a nagy nemzetközi vasútvonal melletti merőleges sziklafalon, éjtszaka festették, hogy hogyan, azt senki sem tudja. Csak az bizonyos, hogy az eltávolításra kirendelt utáskatonák közül eddig kettő nyakát törte — nappal. Ők pedig éjjel festették oda Krisztus Király diadalmas jelét... — Most volt éppen a legutóbbi tömeges kivégzés, de az ország legnagyobb szórakozóhelyiségében a Szilveszter-éjféli néhány másodperces sötétség után íme ott díszik tízméteres lepel lelógva a karzatról, rajta: „Éljen Krisztus Király!”

b) Utasítás és tájékoztatás közvetítése. A hivatalos érintkezés eddigi módja megszűnik, hivatalos levelek nem mehetnek szét. Az elnyomás idején az ellenség részéről nagy szerep jut a hamis utasításoknak. Nyilvános cáfolási lehetőség híján magas egyházi vezetők nevével pokoli veszélyt tartalmazó ártatlan külsejű pásztorleveleket lehet az elnyomóknak ügynökeikkel a hívek között terjeszteni. Így a testvéreket egymással össze lehet veszíteni, az egyik vezetőt a másik ellen kijátszani, a testvéreket ellenkező utasításokkal teljesen össze-zavarni, tévtanokat elterjeszteni.

Szükséges megoldások: jelszóval vagy egyéb módon biztosítani, hogy csak az autentikus utasítások terjedhessenek el. A napi eseményekkel és célzatos híresztelésekkel kapcsolatban állandó heti tájékoztató a valóságról. Ennek a tájékoztatónak megjelenése sok ember életét kívánja, de a tömegek rendíthetetlen bizalmát egyedül ezzel lehet fenntartani.

A Szentatya bármely utasításának órák alatt el kell és lehet terjednie az egész országban.

Erre a célra szolgáló központi szerv látja el a *szellemi és személyi* elhárítást. Az ellenséges propaganda minden újabb akciójának nekiszegezi a mi fölényes igazságunkat. Így alakul ki a tömegekben az a fanatikus bizalom, amely a vezetőit legsúlyosabban lejárató hír hallatára sem rendül meg, hanem csak a megnyugtató elhárító közleményt várja. A *szellemi elhárításon* tehát az ellenséges propaganda ideológiai állításainak és a személyekről szóló rágalmaknak közömbösítését értjük.

A legelszántabb emberekből kell összeállítani a *személyi elhárítást* végző titkos osztályt. Tagjai a keresztény vezetők megfigyelését, a soraink közé befurakodott nagyszámú ügynök ártalmatlanná tételét látják el (szó szoros értelemben vett kidobás, veszélytelen fizikai fenyegetések szükségesei, hogy az árulástól visszatartsanak). Gyászos árulások biztosan várhatók nagy számban, ezek csökkentése feltétlenül szükséges. Az árulókkal őskeresztény módra való bánásmód: a kiközösítés ezeknél társadalmi is legyen (*excommunicatus vitandus*). Adományainak visszafizetése. (Az aposztata Marcionnak az őskeresztények kb. 300,000 P-nyi összeget fizettek így vissza.)

Ez az osztály látja el a szentmiséken az igazoltatást, a bizalmas összejöveteleken a jelenlevőket megfigyeli (jegyzetkészítés, gyorsírás nem fordul-e elő).

A *tanításközvetítés* (propaganda) *eszközei*:

a) Nyomtatványok: legjobban bevált előállítási módjuk a stencil-

sokszorosítás. A gépet egy ember könnyen kezeli. Mindenütt kaphatók a nagyobb papírkereskedésekben a hozzávalók. A rendőrség a tettest a nyomtatványok írógépbetűl alapján szokta keresni — az írógép betűi megfelelő módon átszerelhetők, úgyhogy a tettest nem lehet felismerni. A nyomdáknak előállított szövegek továbbítása lehetőleg kézzől-kézre.

Külön megemlítjük a különleges nyomtatványfajtát, a *röpcédulát*. Számtalan terjesztési módja közül csak néhányat említünk: Elhelyezés a gépkocsik, motorkerékpárok kipuffogódobjában (persze idegen, lehetőleg főkorifeus kommunistáknál). A gépkocsi indulás után hosszabb ideig szórja az úttestre a röpcédulákat. — Motorkerékpárral: egy ember vezet, a másik mögötte úgy szórja a röpcédulákat, hogy azok hullás közben a rendszámtáblát eltakarják. — Zsebkendőtrükk: a legforgalmasabb útszakaszon átmenve elejtjük a zsebkendőket (vele egy csomó összerakott röpcédulát) oly részen, ahol a járművek leginkább haladnak. A legközelebb elsuhanó gépkocsi hatalmasan felkavarja a csomót, elosztva nagyobb területre. — Más mód a *falfestés* az ú. n. *piktorpatronnal* (amivel a szobafestők a falmintákat készítik). Ezzel már kifejező rajzokat is lehet sokszorosítani. Gyors: az ecsettel egyszer-kétszer áthúzzuk a patronot és a szöveg már ott van a falon.

A leírt ténykedések csak éjtszaka végezhetők biztonsággal. Fel-tűnés nélkül lehet járni az utcákon éjtszaka: mint részeg, hegedűvel mint szerenádót adó (festékes köcsög beépítve a rossz hegedűbe), 3 órától kezdve már mint tejeslegény stb.

Anyagraktárak titkos helyeken ilyen célokra (nyomda, szívó-papír, rotációs papír, rádiókészülékek), mivel az utánpótlás ugyan-csak nehézkes és veszedelmes.

A kiváló szakemberek és az elszánt vállalkozók közreműködésével az egész országot lenyűgöző hatású eszköz: a rádióállomás. Sok embernek érdemes ezért életét áldoznia: reális modern vértanúsági lehetőség.

Utalunk az apostolokra, akik a főtanács kifejezett parancsa ellenére hirdették házankint Krisztust. Egy ilyen állomás működése korunk legnagyobb hatású igehirdetése volna. Elég ügyes emberekkel sokáig lehet így működni. (Gépkocsival helyváltogatás.)

Osszejöhet pl. egy rövidhullámú adó kb. így: az egyik testvér rádiótechnikus, ő tudja a kezelést, szerelést, a másik megtudta, hogy egy felvidéki városban egy ismerősének van néhány darab, még a cseh megszállás idejéből való ottmaradt adócsöve (főrés az adónál), nem ért hozzá és olcsón el akarja adni. A harmadik vasutas, szabad-jegye van, amellyel a felvidéki városba utazhat, a negyediknek motorkerékpárja van, amellyel az adó helyét fogják változtatni, a pénzt a testvérek összeadják 10 P-jével.

A mozgalom tagjai minden állásban, minisztériumokban, üzemekben, hivatalokban ott vannak. Szükséges, hogy a testvérek minden foglalkozásra vállalkozzanak (pl. felbecsülhetetlen egy keresztény detektiv: jelenti a készülő rajtaütéseket s az érkező rendőrség hosszú orral, üres kézzel távozhat). A kormány legtitkosabb elhatározásai egy félórán belül a hírszerző központ főnökének asztalán vannak zárt

borítékokban. Sok sofförre, postásra van szükség: észrevétlen mozgási lehetőségű emberek.

*

A készséges szív, gyakorlat, de főleg a hősies összetartás ezer-féle új dologra vezet majd rá.

Ezzel a lelkülettel kellene már élnünk. Korunk roppant lehetőségei ideje. — Ezzel a lelkülettel azért is nagyon érdemes élni, mert — *nem fél.*

Timor non est in caritate, sed perfecta caritas foras mittit timorem. (I Joan. 4, 18.)

M. F.

Nagy vállalkozás a papságért.

Alábbi levél nem a nyilvánosság számára készült.
Mégis közlése — csekély kihagyásokkal — célszerűnek látszik s írója bizonyára megérti ezt.

Kedves Atyám! Az utóbbi időben, mint tetszik is tudni, különösen sokat szenvedtem. Gondoltam: ha e szenvedések között megadom magam egészen a jó Istennek, akkor valami fontosabb célra felhasznál. Hogy megadtam-e magam egészen, nem tudom. De egy-két napja igen mélyen kezd foglalkoztatni egy nagy élmény: a bolsevista veszedelmet vagy teljesen elkerülhetnénk Isten irgalma folytán, ha a papság nagyobb számban Isten akaratát teljesítené, vagy ha a veszedelmet bűneink miatt nem tudnánk elkerülni, mégis remény volna nemzetünk megmentésére, ha a papság színvonalát áldozatosan, gyorsan emelnénk. „Domine, quid me vis facere?” — imádkoztam én szegény bűnbánó szolgál. Tisztaság! Szentség! Áldozat! Isten akaratá szerint, lelkiatyám tanácsai alapján. És még?... A rendes munkám komoly elvégzése mellett látogassam meg paptestvéreimet és a Szentlélek embereként buzdítsam őket engesztelő szent életre. A híveket pedig (plébániánkról van szó) a papságért való imádságra. Mindenre megajánlottam magam a Boldogságos Szűz által Jézus szentséges Szívének!

További élményem: a Főpásztorokat kérni kellene (természetesen ezt nem én tenném), hogy minden egyházmegyében egy engesztelő pap járná az egyházmegyét. A plébániákon a pap és a hívek atya és gyermeki viszonyáról beszélne. Legalább egy engesztelő áldozatot (rendkívüli önfeláldozó lelket) minden plébánián kikönyörögne a jó Istentől.

Magam részéről Isten erejében bízva, habár sok aggodalommal, vállalkoznám, hogy az egyházmegyénket járjam. Ki vagyok én, Uram, hogy ilyesmire még gondolni is merek! Hiszen ehhez testi erő, lelki nagyság, szinte karizmatikus képességek kellenének, aztán nagy prudentia. Eljövendő nagy szenvedésekre kellene a papokat megerősíteni. Inkább áldozatos, szótlán, szelíd és alázatos példával, mint sok beszéddel. Aztán a híveket a szentséges Szív erejével a papság iránti szeretetre hangolni. Karizmatikus erők kellenének e feladat megoldásához. De én hiszek a szentséges Szív csodálatos erejében.

Ha átgondolom, bámulatos dolgok történtek nálunk... A szentmise, a Boldogságos, az imák és áldozatok ereje. E bámulatos események minden plébániát megörvendeztethetnének, ha a papságért vezekelnének. Elsőpénteken kb. 8—10 legény is... stb. Magamat semminek tartom. Elsősorban másoktól lengedezik a kegyelem szele. Mint Krisztus apostola vándorbot nélkül szegényen indulnék. Világos, hogy kényelmes életet (az újhoz viszonyítva) hagynék el. De szívesen, Jézus erejében... Imádkozom.

Kedves Atyám! Szentmise, szentmise! Boldogságos Szűz segítségre! Áldozat a papságért! A szenvedő Főpap iránt mélységes részvétet érzek.

Együtt a pásztorral az Oltáráldozatban*

Bejövetre: Uram Istenem, töltsd el a szentélybe lépő papjaid szívét hittel, áhítattal, szent komolysággal, hogy elfelejtsenek minden világi gondot, bajt, szórakozást és egyedül csak Veled betöltött szívvel-leléssel mutathassák be mai szentmiséjüket.

Lépcsőimára: Add, Uram Istenem, hogy őszintén, alázatos szívvel, igaz, komoly javulási vágygal mondják el szolgálód a Mea culpát! Add, hogy tudatos boldogsággal érezzék át az örömet, hogy papjaid lehetnek és bemehetnek az Úr oltárához.

Kyriére: Irgalmazz, édes Jézus, azoknak a papjaidnak, akik talán megszedültek az élet forgatagában és letértek a Te nyílegyenes utadról! Irgalmazz azoknak, akik szentségtörő módon mutatják be a szentmiséjüket! Irgalmazz azoknak, akiknek rövidesen meg kell halniuk és most még bűnben élnek.

Szentleckére: Világosítsd meg papjaid értelmét, Urunk, Istenünk, hogy megértsék és a hívekkel is megismertethessék szent tanításodat és intelmeidet.

Evangéliumra: Édes Jézus, add, hogy miséző papjaid magukba szívják a Te szent evangéliumodnak szellemét és hittel, erővel, meggyőződéssel tanítsák, intsek, buzdítsák a híveket az evangéliumi keskeny út járására.

Felajánlásra (paténánál): Uram, felajánlom papjaid szent életéért mai napom minden imáját, munkáját, önmegtagadását, a jót, amit esetleg teszek, mindent, aminek értéke lesz a szemedben. — (Kehely-nél): És felajánlom értük a verítéket, a szenvedést, a könnyet, a megáláztatást, mindent, ami a mai napon keserű lesz és fájni fog.

Kézmosáskor: Uram, Istenem, tisztítsd, erősítsd, áldd meg, szenteld meg a papi kezeket, szívüket, elméket!

Úrfelmutatáskor: Az Úrfelmutatás drága, szent pillanatában imádkozunk minden papodért, aki most mutatja be a szentmisét. Vond magadhoz őket mennyei öleléssel, isteni szeretettel, önts beléjük kristálytisztá, sziklaszilárd hitet, alakítsd a szívüket szelíddé és aláza-

* Örömmel közlöm egy előttem ismeretlen világinak ezt az írását, amelyet néhány nappal előbb megítélés céljából küldött el hozzám. — Imakönyvbe tehető lapokon nagyobb számban kinyomatjuk. (Szerk.)

tossá, hogy semmi a világon el ne tántoríthassa Tőled őket: sem a saját rossz tulajdonságaik, sem a világnak ezernyi kísértése, sem pedig női csábítás.

Pap áldozásakor: Uram, édes Jézus, ne engedd, hogy legyen egyetlenegy is papjaid között, aki szentségtörő módon, méltatlanul veszi magához a Te szent testedet és véredet. Ne engedd, hogy legyen közöttük egy is, aki kárhozatot eszik, kárhozatot iszik magának. És ne engedd, hogy megkívánják napközben a szennyet azok, akiket így etetsz és így itatsz reggelenként oltáraidnál!

Áldoztatáskor: Add, Uram Istenem, hogy szent legyen a pap, aki áldoztat és szentekké legyenek a hívek, akik áldoznak.

Saját áldozáskor: Édes Jézus, megismétlem most és halálomig minden áldott napon újra és újra, hogy Neked akarok élni, Neked akarok halni, Tied akarok lenni életben és halálban. Nem jutalomért akarom tenni a jót, hanem egyesegyedül azért, hogy ezzel az iparkodásommal Neked örömet szerezsek. És mivel tudom, hogy végtelenül szereted papjaidat, akiket magadnak kiválasztottál, könyörgök Hozzád áhítatos szívvel most, amikor annyira közel vagy hozzám: fogadd el életemet, halálomat, minden legapróbb értékét, szenvedését, áldozatát az én szürke kis életemnek papjaid testi-lelki javára. Adj rám bármilyen szenvedést itt vagy a másvilágon a tisztítóhelyen, csak el ne vesszen, el ne kárhozzék egyetlenegy sem azok közül, akiket fölszenteléskor homlokon csókoltál és szívedbe zártál.

Áldásra: Áldd meg, Uram Jézus, a papi kezeket, amelyek a Te áldásodat közvetítik nekünk. Áldd meg papjaid ajakát, amelyek az áldás szavait mondják ránk. Áldd meg papjaid szívét, hogy áldás fakadjon azokból, amerre csak megfordulnak a világban.

Kivonuláskor: Édes Jézus, maradj papjaiddal napközben és ne engedd, hogy folt tapadjon a szívekre, amelyeket annyi szeretettel választottál magadnak. Boldogasszony, kérünk, vigyázz rájuk Te is. Könyörögd ki számukra Urunk Istenünk kegyelmét, hogy holnap és halálukig minden napon hűséges áhítattal, örökké újmiséis lelkülettel lépjenek újra és újra az Isten oltára elé.

Várkonyi István

Főpásztori lépés.

Nagy lépés ez.

És annyi benne a néphez való közeledés, a közvetlen szeretet, az imádságos lélek, a szentelendők számára pedig a szótlán oktatás, hogy szükségét érzem közlésének. A sajátkezűleg írt sorok annyira közértékűek, hogy ide iktatásukért az atyai jóváhagyást föltételezem.

„En nagyobb plébániák fiait saját templomukban szentelem pappá. A szentelés előtt este imaórát tart — a nyáj a főpásztor vezetésével a pásztorokért...”

(Szerk.)

A papnevelés punctum saliens-e.

Fölvetettük a papnevelés problémáját és nagy vonalakban vázoltuk a főbb nehézségeket, amelyek előtt az Egyház legfontosabb lelkipásztori tevékenysége — mármint a papnevelés — áll. Most szeretnénk rámutatni arra a középponti gondolatra, mely körül igazodik és amelyből növekedik az egész szemináriumi nevelés. És ez a középpont nem egyéb, mint *a természetes és természetfölötti erők kiegyensúlyozása a nevelendő ifjúságban.*

Ki ne élte volna át, mint élete legnagyobb belső élményét azt a boldog felismerést, mikor mint fiatal papnövendék egyszer csak a *természetfölötti valóság* tudatára ébredt. Amikor a kegyelmi élet, az istenközelség, a Krisztus-szeretet nem csupán mint tétel, nem csupán mint elmélet, nem csupán mint hitből merített vigasztaló igazság, hanem a maga teljes valójában, mint az új krisztusi élet sarkpontja és egész gondolatvilágunkat lebilincselő ténye — mindennél realisabb és magasztosabb, mindennél vonzóbb és értékesebb — hatalmába kerítette lelkünket. Mikor rájöttünk arra, hogy a mindennapi eszemiszomnál fontosabb a mindennapi szentáldozás, hogy a földi jóbarátok elismerésénél jelentősebb az Úr Jézus barátsága és tetszése, hogy minden emberi tudásnál többet ér az Úr félelme, az alázatosság mint a bölcsesség kezdete, és hogy minden körülöttünk pompázó látható, fogható valóságnál nagyobb valóság, mélyebben átjárja valómat s egész lényemet az a másik, hogy Isten gyermeke lettem a kegyelem által, bennem az Isten lakik s mindjobban belevon az ő csodálatos szentháromsági életébe.

Ez a fölismerés nem pillanat műve, hanem rendszerint lassú fejlődés eredménye, hűséges és türelmes lelki élet szerves hajtása, sok külső és belső harc megérdemelt gyümölcse. Ezt a gyümölcserést azonban a belső (kegyelmi és akaratí) tevékenység mellett a *nevelő* kertész munkájának is elő kell segítenie.

Az egyházatyák még nagy gondot fordítottak arra, hogy ráeszméltassék híveiket keresztény mivoltuk méltóságára. *Agnosce, o Christiane, dignitatem tuam!* A felvilágosodás korszakában a lelkipásztorok kevesebb gondot fordítottak erre az igazi felvilágosító munkára, s inkább a kor szellemében racionalista okfejtéssel igyekeztek a jó erkölcsök terjesztését szolgálni. Így született meg az a modern (s egyben modernista) keresztény társadalom, mely külsőleg keresztény, belsőleg pogány volt és a hitbeli közömbösség elveit követte a társadalmi, politikai, gazdasági élet minden vonalán. Nagyszerűen jellemzi ezt a liberális kereszténységet F. Werfel Szent Bernadette-ről írt legújabb regényében. Egy Scheeben, egy Prohászka korszakalkotó jelentőségét pedig épp abban kell látnunk, hogy ismét a termé-

szetfözlötti valóságot helyezték a keresztény élet előterébe, s egész életmunkájukkal öntudatosították a kegyelmi értékeket.

Prohászka azt is tudta, hogy ezt a lelkipásztori munkát a szemináriumban kell kezdeni. „A jelszó ez: meg kell hódítani a szemináriumot!” — írja egyik bizalmas levelében. (1882 november 26.) A Collegium germanicum Hungaricum-ról írt hosszabb tanulmánya nem elméleti értekezés, hanem színes, megkapó leírása azoknak az elveknek, amelyek a papnevelés gerincét képezik. Az egész ismertetés célzatos, mindig azt domborítja ki, aminek megvalósítását otthon szükségesnek tartja, s egy-egy megjegyzésén nyilván észrevesszük, hogy a hazai szemináriumoknak címezte. Tiltakozik az ellen, hogy a papnevelést üvegházi tenyésztéshez hasonlítsák, mert „az üvegház növényzete mindig importált valami, csenevész és sápadt, álmosan bólintnak levelei, nem mosolyog le rájuk szülőföldjük ege.” Szembeállítja ezzel az ősi Kollégium *szellemét*, mely „oly eleven s erőteljes, s úgy sarjad és hajt, hogy akit megragad amúgy szíve mélyén, fölrezzenti benne, ami életképes csírát fektetett lelkébe a Teremtő keze”. És ez a szellem, mely minden papnevelés lelke, nem egyéb, mint a *természetfölötti valóság sugárzása*. „Szellem! Ki ne érezné e szónál valami természetfölötti, különös erőnek szárnycsattogását, mely oly magasan jár, de meg éppoly mély csendben működik, mely szilárdul épít, hat, mely cseppenként szívárog s összegyülemlik, mely finom szálakat fon s megtörhetetlen kötelékekké sodorja azokat, egybeköt velük szíveket, lelkeket tér és idő határain túl az eszme szolgálatára. A szellem a lelkek közérzlete, a szívnek közdobbanása, egy átértett és átérzett közlelkesültség.” (Összegy. M. XVI, 172.)

Mint a testnek közérzése, a szívnek dobbanása, úgy az egész embernek van egy „szellemisége”, életfelfogása, amely gondolkozását és magatartását uralja. Vázlatosan négy ilyen szellemiséget csoportosíthatunk, mint négy különböző életstílus megnyilatkozását.

1. *Anyagi* szféra: testi jólét stb.
2. *Világi* szféra: emberek tetszése stb.
3. *Szellemi* szféra: tudomány, művészet.
4. *Természetfölötti* szféra: kegyelmi élet.

Ezt a négy szférát nem lehet szögletesen elkülöníteni egymástól, nem is zárják ki egymást minden vonalon. Itt csak arról van szó, hogy melyik szférában van egy ember életének súlypontja, a szerint fog egész magatartásában, gondolataiban és cselekedeteiben oda hajlani. Ha ez az elhajolás fölfelé történik, a magasabbrendű szféra felé, akkor mindig az alárendelt szféráknak is javára szolgál. Elkorcsulás és egyoldalúság jön létre azonban, mielőtt az elfordulás az alacsonyabbrendű szféra javára történik, vagy valamelyik szféra teljes kihagyásával, illetve erőltetett elfojtásával akarjuk a többit érvényre juttatni.

1. *Anyagiasnak* nevezzük azt az embert, akinek legfőbb gondja a testi jólét, az eszem-iszom, az érzékiség vagy a kényelem. 2. *Világiasnak* nevezzük azt az embert, akinek mindennél fontosabb az emberek tetszése, a szereplés, a hírnév, a szórakozás, a társaság, a napi politika. 3. *Szellemi* embernek vagy szellemi munkásnak nevezzük azt, aki komolyan foglalkozik tudományával, annak él (orvos, mérnök, tudós, művész), szenvedélyesen dolgozik, de azon felül nem tud emel-

kedni és vallásossága nem tart lépést szellemi műveltségével. 4. Végül *természetfölöttinek* nevezzük azt az embert, aki nemcsak testben és lélekben ép, nemcsak a köz szempontjából értékes, „kiművelt emberfő”, hanem ezen felül hitéletében is a tökéletesre tör, s épp ezért tudatosan kegyelmi életet él.

Gyakran megesik persze az, hogy valaki hivatásánál, tehetségénél, műveltségénél vagy életkörülményeinél fogva egy magasabb érdekszférába tartozik, de a hétköznapi valóságban, gyengeségből és rosszakaratból le-lesüllyed egy alacsonyabb színvonalra, annak érdeköre bilincseli le magát. Egy Ady Endre szellemi képességeinél fogva feltétlenül a szellemi szférába tartozott volna, bűnös élete azonban mindig újra lerántotta a legalacsonyabb anyagi világba, vér és arany közt vergődött, s csak olykor tudott fölemelkedni oda, ahova költői elhivatásánál fogva tartozott. A pap hivatásánál fogva mindig a természetfölötti szféra honpolgára, sőt képviselője és apostola. Mégis találkozunk olykor papokkal, akik csak „tudósok”, csak „politikuskok” vagy csak saját kényelmükre gondolnak. Lecsúsztak arról a magaslatról, amelyre őket az egyházi rend fölemelte, s egy profán, világias vagy anyagi érdek szolgálatába szegődtek.

Mikor a kispapjelölt belép a szemináriumba, legtöbbször még egy alacsonyabb szféra körében mozog, de a hivatással együtt már lelkében él a hajlam és a vágy, hogy fölemelkedjék a legmagasabb, a *természetfölötti* légkörbe. Egész életének ugrópontja ez a kérdés: *sikerül-e a szemináriumi évek folyamán átlendülnie a természetfölötti szférába, s odahelyezni szívének súlypontját?* Ha ezt meg tudja csinálni, akkor megtalálja lelke azt a legfőbb egyensúlyt, melyben megkapja lelke nyugalma, az igazi krisztusi bekét. (Jn. 16, 33.)

Magától értetődik, hogy mindenkinek magának kell a természetfölötti élet valóságába fölemelkednie a kegyelem segítségével s mindenkinek személyesen kell elmélyítenie Krisztussal való kapcsolatát. De éppoly magától értetődik, hogy ebben a legfőbb feladatban a *papnevelésnek* kell az ifjú növendék segítségére sietnie.

Guibert J., a neves szulpiciánus nevelő, az ember teremtéséhez hasonlítja a papnevelés munkáját. A papnevelés feladata, hogy *lelket öntsön* az ifjú növendékbe. Nem elég ugyanis, ha külsőleg hasonul a papjelölt a papi élet formáihoz, mert ezáltal mintegy élettelen szobra lesz csupán a szent hivatásnak. Nem elég, ha papi ruhában jár, papi illemszabályokhoz igazodik, papi viselkedést tanúsít, megtanulja a szertartásokat, pontosan végzi az előírt köteleességeket. „Ennek a külső formának kicsiny az értéke, ha ugyanakkor nem tudjuk föléleszteni belül az újjáteremtő, éltető lelkiséget. Mert csak ezáltal lesz benne a papi hivatás élet.” (Contribution à l'Éducation des Clercs, 44.)

Isten a teremtéskor az anyagból gyúrt emberi testbe lelket lehelt „és élőlényé lett az ember”. (Gen. 2, 7.) A papnevelésnek először arra kell törekednie, hogy a maga életterejében épségben tartsa ezt az *embert*, s kifejllessze azokat a természetes adottságokat, amelyek alapjai lehetnek az egészséges, céltudatos lelki életnek, s egyben szükséges kellékei a papi küldetésnek. Edzett fizikum, jó fellépés, vezetési készség, szellemi felkészültség, egyenes jellem, szilárd akarat, rendszeret stb. azok a legfőbb természetes élethozományok, amelyekre kiterjed a papnevelő figyelme.

Most jön azután a nehezebb, a tulajdonképeni *papnevelési* feladat: ebbe az éptestű, éplelkű emberbe beleönteni a krisztusi lelket, azt a természetfölötti lelkiséget, amely a papi hivatás teljes kiérlelését és a fölszentelendő lélek belső hasonulását a *sacerdotium* méltóságához fogja valóra váltani. „Ennek a lelkiségnek a részesedése által leszünk igazán pappá. Ennek a lelkiségnek beárasztása által teremti a nevelő igazi papokat.” (Guibert i. m. 50.) Ez a lelkiség pedig nem egyéb, mint a *természetfölötti* szellem.

Bármiben lehet közepes a pap, csak a természetfölötti életben nem. „Or la vie surnaturelle est celle où le prêtre ne doit point souffrir de médiocrité. Car c'est proprement sa vie.” (Guibert i. m. 177.) Ez különbözteti meg őt minden más hivatástól, ez emeli őt a legmagasabb méltóságba, ez határolja el lényegesen mindenféle felekezeti „lelkészségtől”, ez teszi a katolikus papot igazán krisztusivá. *Sacerdos: Alter-Christus*. — Tardiveau egy szép könyvben beszél erről a lelkiségről, mely a papszentelés szentségi jegye és kegyelme mellett s annak hatáskörében kialakítja bennünk a belső papot (Le sacerdoce intérieur). A természetfölötti papi lelkületet abban határozza meg, hogy nemcsak bírjuk az Úr Jézust, — ez közös kincse mindenkinek, aki a kegyelemben él — hanem úgy bírjuk Krisztust, mint az Igét, aki megtestesülése által lett Főpapunk, *sacerdos in aeternum* (i. m. 41.). Vagyis a papi élet ifjú hajtása épp ott oltódik bele a *Sacerdotium Christi* élettörzsébe, ahol az isteni és emberi természet egyesül az Ige személyében és létrejön a *mediatio naturalis*, melynek mi az egyházi rendben kegyelmi úton részesei leszünk.

Míg Krisztusban az isteni és az emberi, a természetfölötti és a természetes élet surlódás nélkül forr egybe, s alkatánál fogva *Mediator*, addig mi ebben a közvetítői hivatásban csak kegyelem által részesülünk, és hasonlóképp csak a kegyelemmel közreműködve érhetjük el magunkban is a természeti és természetfölötti élet egyensúlyát. Értjük ez egyensúlyon nem a két valóságnak egyenlő mértékben való érvényesülését, azaz nivellálódását, hanem *súlyuknak* megfelelő érvényre jutását, vagyis a kettőnek Isten akarta összhangját. Ez az összhang természetesen csak akkor jön létre, ha az isteni akarathoz igazítjuk a magunkét, és az isteni kegyelem hatása alatt bontakozik ki életünk. Az egész embernek a maga testi, szellemi és lelki valóságával kell fölemelkednie a természetfölötti rendbe. *Mindez nem valósulhat meg állandó önfegyelmzés, engedelmes készség, lelki harc és önmegtartóztatás nélkül.*

Mindazokat, akik a papneveléssel komolyan foglalkoztak, ismételtten foglalkoztatta a kérdés, hogy a szeminárium a maga részéről miben és hogyan járulhat hozzá legeredményesebben ennek a krisztusi papi lelkületnek kialakításához. Annál fontosabb ez a kérdés, mert amint láttuk, ez a papi hivatás nevelésének középponti problémája, *punctum saliens*-e. Ezen dől, hogy az ifjú papnövendék *bensőleg is pappá érik-e*, hogy méltó birtokosa legyen a papi hatalomnak és hű közvetítője az Isten titkainak.

Jelöljük meg sorra azokat az eszközöket, amelyek itt főképp számításba jönnek. Egyszerűség kedvéért négy tényező körébe csoportosíthatjuk ezeket az eszközöket: a tanítás, a lelki vezetés, a fegyelmzés és a környezet hatáskörébe.

1. A *teológiai tanítás* épp abban különbözik minden más oktatástól, hogy tárgyánál fogva Istenről szól, Istenhez vezet és kimon-
dottan a kinyilatkoztatás vonalán halad. A kinyilatkoztatás pedig
elsősorban *természetfölötti* igazságokat tartalmaz, melyeknek meg-
ismerése, teológiai magyarázata ugyancsak természetfölötti megvilá-
gítást és áhítatos lelkületet követel. (Denz. 1796.) „Ezért a teológia
— mondja Szent Tamás — Isten tudásának alárendelt, egész biztos-
ságát belőle merítő tudomány. A többi tudományoktól megkülönböz-
tető természetfölötti jellegét ennek az alárendeltségnek köszönheti:
Elveinek, tehát az összes következtetéseket értékelő alanyfogalmak-
nak a tárgyi igazsága egy teljesen természetfölötti zsinórmértéktől,
Isten tekintélyétől függ. Ha ettől eltekintünk, a hitigazságok elvesztik
tárgyi értéküket, logikai alakulatokká süllyednek le s az a tudomány,
amely velük foglalkozik, következtetéseket von le belőlük, üres, érték-
telen levezetések tárházává lesz. Ilyen a teológia, amely elveszti
éltető lelkével, Istennel való összeköttetését tárgyilag, alanyilag pedig
ennek tudatát.” (Horváth, Aq. Szt. Tamás világnézete. 172.)

A teológiai tanításban tehát nagy gondot kell fordítanunk arra,
hogy a szent tudomány e természetfölötti jellege mindig *tudatos*
legyen tanárban és tanítványban egyaránt. Ennek szem előtt tartása
legjobb eszköz arra, hogy a papnövendékeket a természetfölötti való-
ságba is bevezessük.

Nem kell külön hangsúlyoznunk, hogy a teológiai oktatás csak
úgy lehet eredményes, de akkor aztán a papnevelés szempontjából
örökértékű gyümölcsöket terem, ha e szempontok figyelembevételével
tanítunk, mindig az isteni kegyelem megvilágítását kérve és sugározva
tanítványaink lelkébe. Szükséges azonban arra is rámutatni, hogy a
teológia mint karizma a kegyelmi rend általános törvénye szerint
mindenkor a *természetre* épít. Föltételezi tehát az alapos filozófiai
képzettséget, főképp a metafizikában való jártasságot. E nélkül csak
jámbor műkedvelés jön létre, de nem komoly hittudomány. Fontos
azonban a lelki élet szempontjából is, hogy a bölcséleti kiképzés
érett, öntudatos személyiséggé alakítsa a papi pályára készülő ifjakat.
Prohászka írja Steinhuber bíborosnak a szemináriumi neveléssel kap-
csolatban: „Azt hiszem, sok minden jobban menne, ha a Szentatya
szándéka szerint több súlyt helyeznénk a filozófiára. Azt tapasztalom
ugyanis, hogy a növendékek nagyon gyermekesek, s némelyik soha-
sem ébred igazán öntudatra. A teológiai tanulmányok iránt nem
érdeklődnek, mert az egész tanulás csak emlézés, önálló és megfontoló
gondolkodás nélkül.” (1883 december 20.) Prohászka e szavakkal a
teológiai oktatás legsúlyosabb problémáját érinti. Nemcsak tanulmá-
nyi, hanem lelki szempontból is végtelenül káros az, ha a teológiai tanár
középiskolai módszerekkel „vasalja be az anyagot”, vagy ha a sok
pozitív tantárgy annyira túlterheli a teológiai kiképzést, hogy a
növendéknek nem marad ideje, ereje, kedve *elmélyedni* a legfőbb
igazságokban, hogy azokat valóban saját tulajdonává: *meggyőződésé*
érlelje magában.

2. A *lelki vezetés* a papnevelés legfontosabb és legelhanyagoltabb
területe. Tudjuk, hogy Prohászkanak sokáig kellett harcolnia, amíg
a lelki vezetés legelemibb kellékét, az elmélkedést ismét bevezették

a szemináriumba. Már 1884 december 29-én följegyzi naplójába: „Csak tudnék mit tenni a szeminárium érdekében. Mi függ tőlem? Az ima, a jó példa, a leereszkedő, nyájas viselet, jó szó és buzdítás az egyekkel való érintkezésben, tanítás az iskolában és gyónásban. Van-e más?... *Programmom, ha spirituális lennék: meditáció, szilencium, directió!*” (Soliloquia I, 63.)

Néhány évvel később, mikor a Germanicum Hungaricum életét leírja, a természetfölötti szellem tényezőiként ugyancsak ezeket említi. (Összegy. M. XVI, 173—180.) Az állandó rendszeres *elmélkedés*, vagyis a közvetlen, önálló Istennel való beszélgetés, az isteni titokban való áhítatos elmélyedés a természetfölötti élet küszöbe, csak azon keresztül jutunk a természetfölötti valóság *tudatos* megismeréséhez. Ilyen értelemben a meditáció szerves kiegészítése a komoly teológiai studiumnak. Az ima lényege szerint elsősorban Isten-dicséret, de ugyanakkor a lélek fölemelkedése Istenhez, ezáltal pedig a lelki emelkedés, művelődés legfontosabb tényezője. Az elmélkedő imának e nagy pedagógiai értékét Prohászka bővebben kifejti idézett művében. (Összegy. M. XVI, 178—179.) Nagy kár, hogy ugyanott nem tér ki részletesebben a *directio* módszerére. Ez ugyanis a lelki vezetés legfontosabb s egyben legnehezebb eszköze. Magamról tudom, hogy mint ifjú spirituális, mikor a gyulafehérvári Papnevelő Intézet lelki vezetésével megbíztak, milyen sokat imádkoztam, hogy e nehéz munkában a Szentlélek megvilágosítását kiesdjem. Egyetlen útmutatóm az volt, amit egykori spirituálisomnál magam is átéltem. Lassan aztán kiszélesítette ezt az útmutatást a saját tapasztalat. De elméleti útmutatást alig találtam. Nagyon kevés szakíró foglalkozik ezzel a kérdéssel.* A lelki megbeszélés fontossága különösképp abban van, hogy itt a „lelki ráhatás”, minden pedagógia legfőbb eszköze, egészen közvetlenül *cor ad cor* fejtheti ki hatását. A lelki igazgatónak tehát alkalma van, hogy személyesen is megismerje minden egyes növendékét, annak lelki állapotát, előmenetelét, s így egészen egyéni módon segítse abban, hogy a természetfölötti élet megismeréséhez és tudatos megvalósításához elérjen.

Rögtön meglátszik egy szeminárium szellemén, hogy ott a lelki igazgató rendszeresen és jól irányítja-e a lelkeket a *directio*-kon keresztül. Legtöbb szemináriumban elő is van írva, hogy a növendékek legalább havonként egyszer kötelesek a lelki igazgatónál megjelenni, a jó lelki igazgatónál azonban ezt a szabályt nem kell sürgetni, mert önként és örömmel keresik föl a növendékek. Fontos persze az, hogy a lelki igazgató ne legyen személyválogató s mindenkinek mindene legyen. De fontos az is, hogy a többi előjárók ne akadályozzák, ne nehezítsék a lelki igazgató munkáját. Az egész teológiai oktatásnak, a szemináriumi légkörnek és a fegyelmezésnek összhangban kell lennie a lelki igazgató munkájával.

3. A *fegyelmezés* egy papnevelő intézetben csak lelki alapon tör-

* Guibert, La Direction Spirituelle dans les Maisons d'Éducation, 1912; Plus, La Direction d'après les Maîtres spirituels, 1933; Ceriani, Lieamenti dogmatici e ascetici del direttore spirituale (La Scuola Cattolica 1939, 213—226); Messina, Avvicinamento al Sacerdozio, I—III 1935, 1936, 1938; Grimal, Avec Jésus formant en nous son Prêtre, I—II, 1932; Charmot, L'âme de l'éducation. La direction spirituelle, 1934.

ténhet. A legtöbb szerzetesi intézetben épp ezért egy személyre van ruházva a lelki vezetés és fegyelmezés (magister, újoncmester). Egyházmegyei vagy egyházmegyeközi szemináriumainkban külön hivatal a fegyelmi és a lelki vezetés, az elsőt a tanulmányi, a másikat a lelki igazgató gondjaira bizzák. E két tényezőnek harmonikus együttműködése az eredményes papnevelés biztosítója. Ilyen összhang persze csak akkor jöhet létre, ha mindketten megfelelnek annak a mértéknek, amelyet XV. Benedek a spirituálisnak előír: „*Sit vere homo Dei, virtutibus floreat quae sacerdotem decent, praesertim caritate et prudentia, dogmaticae et asceticae theologiae sit peritissimus, ut sive exemplis sive doctrinis alumnos ad perfectionem hortari possit ac deducere valeat.*” (Ench. Cler. n. 1121.) Minden embernek vannak kisebb-nagyobb fogyatékosságai, de azt az egyet meg kell követelni minden szemináriumi előjárótól, hogy valóban természetfölötti lelkületű pap legyen, valamint a jelzett erényekben és képességekben hiányt ne mutasson. A természetfölötti adottságok mellett pedig szükséges, hogy idegileg erős, egészséges és nevelő társával baráti kapcsolatban legyen. Vagy lehetséges-e eredményesen nevelni, ha a tanulmányi és a lelki igazgató pedagógiai, aszkétikai, teológiai felfogása merőben különböző? Mindenkorra példaképe lehet a harmonikus együttműködésnek Prohászka és Majláth, akik együtt irányították több éven át, mint spirituális és prefektus, az esztergomi kispapok lelki fejlődését. Ha valamikor oltárainkon tisztelhetjük őket, akkor bizonyára ketten lesznek a papnevelés védőszentjei.

Mikor a fegyelmi és lelki vezetés között e kívánt összhang megvan, akkor a nevelés egységes lesz, közösen fogják megtárgyalni az előjárók teendőiket, párhuzamosan fognak eljárni. Ne érezze soha a növendék, hogy a két fórum közt ellentét lappang: a spirituális önállóságra akarja nevelni a kispapokat, a prefektus nem tűr meg semmiféle önállóságot; a spirituális belső életre akarja irányítani a nevelést, a prefektus szorgalmazza a nyilvános szerepléseket; a spirituális arra törekszik, hogy a világi szórakozásoktól elvonja és a kegyelmi élet szépségeire irányítsa a figyelmet, a prefektus színházba, moziba, irodalmi és politikai előadásokra viszi a növendékeket; a spirituális azt szeretné, ha elmélyednének a szent tudományban, a prefektus emlézést követel... De minek folytassuk a felsorolást? Már Prohászka idézi Vianney Szent János bölcs szavait: „A reflexió hiánya az, ami minket papokat akadályoz abban, hogy szentek legyünk. Nem térünk magunkba, nem tudjuk, hogy mit teszünk. A reflexió, az ima, az Istennel való egyesülés, ez kell nekünk. Ő, be szerencsétlen a pap, aki nem bensőséges!... De hogy valaki az legyen, a nyugalmat, hallgatást, a visszavonulást kell szeretnie. A magányban szól hozzánk az Isten. Néha azt mondom püspökömnek: ha meg akarja téríteni egyházmegyéjét, szentekké kell nevelnie valamennyi papját.”

A lelki igazgatóval együtt az összes külső tényezők is ez elvre alapozzák nevelői munkájukat s legyen a fegyelmezés indítója is mindig természetfölötti, lelki, akkor hamarosan kialakul a papnevelő intézetben az a szellem, mely az igazi természetfölötti élet légköre.

4. Ennek a légkörnek egyik legfontosabb tényezője a csend. „A szilencium leginkább zárja el a lelket minden külsőtől, s azért hang-

zik benne saját érzetei és gondolatai szózata; akkor figyelheti meg magát leginkább és nemesbül." (Prohászka, Soliloquia I, 39.) Ez a szilencium is csak akkor valósulhat meg, ha a külső tényezők ebben is segítségére sietnek a lelkievezetőknek. Prohászka nyilván valamelyik vicerektornak címezve, így írja le a szemináriumi életet: „Beszélgetni nem szabad. Mosónék és süroló asszonyok rikácsolása sohasem hallatszik, mert a klauzúrát asszony át nem lépi, a klauzúra pedig a kapunál kezdődik; fűtő Jóskák, Jancsik, Zadudajok a folyosókon nem csoszognak, mert mesterségük itt se télen, se nyáron nem dívik; — Miska inasok a földszinti lépcsőről a második emeleten hivalgó ágyazók közé tekintélyes szavuk ostorával nem csördítenek, mert az inasok a ház oly termében laknak, hogy két-három évi alumnusi élet kell hozzá, hogy valaki oda eltaláljon; — Tercsik és Zsófik a Summa Theologica-n sőhajtozó alumnus konceptusai közé sem a Bíró uram-ot, sem a Káka tövén-t közbe nem nyögdicselek . . .” (Összegy. M. XVI. 176.)

Nem elég azonban, hogy kívülről semmi sem zavarja ezt a csendet, hanem még fontosabb, hogy maguk a papnövendékek szeressék, becsüljék, értékeljék a silentium áldásos tényét és föl is használják komoly szellemi és lelki elmélyedés munkájára. Különösen fontosnak tartom a *silentium religiosum* lelkiismeretes, pontos betartását. Ez mintegy zárt tesz a szívre s alkalmat ad neki, hogy zavartalanul készüljön elő az esti elmélkedési pontoktól a másnapi elmélkedésre és szentmisére, a Jézussal való meghitt találkozásra, az egész szemináriumi napirend éltető középpontjára.

„Első a teljes elzárás a külvilágtól” — mondja Prohászka. (i. m. 173.) A természetfölötti lelkület csak úgy alakul ki teljes mértékben, a természetfölötti valóság igazi fenségére is csak akkor eszmélünk, ha legalább egy ideig ki tudjuk magunkat vonni a világ hatása alól. A tapasztalat szerint ehhez nem elég egy rövid iskolai esztendő, még akkor sem, ha a szeminárium szelleme valóban kitűnő. Legtöbbször az első vakáció nagy visszaesés és lelki közöny béklyóival terheli meg a kispapi lelket. Számításba jön az is, hogy az iskolai év a tanulmányi elfoglaltsága miatt, különösen az anyag nagyságára és a tanítási módszer hibáira való tekintettel, nem ad elég időt és alkalmat a lelki elmélyedésre. Ezért sürgeti az Egyház a szemináriumi nyaralók fölállítását. A vakáció csendjében a szemináriumi légkör legtöbbször megtermi a várt gyümölcsöt, a kispap minden idejét testi-lelki erősödéssre szentelheti, semmi sem vonja el figyelmét a természetfölötti dolgokról, s így lassan fölméri azoknak értékét, fenségét. Persze ez a hatás sem szükségszerű. Nagyon is könnyen megesik, hogy a növendék csak külsőleg éli bele magát a szent dolgokba, rutinra és készségre tesz szert, mely a megszokás hatalmánál fogva hosszabb ideig is viszi, de csak akkor tartja meg, ha megtelik benső tartalommal. Van egy másik veszélye is a közös nyaralásnak. Az a kispap, aki gyermekkorától fogva mindig szemináriumban él, nemcsak elszokik a világtól, de nem ismeri, s mikor kikerül az életbe, gyakran értetlenül áll meg előtte, gyámoltalan és élnetetlen, vagy épp ellenkezőleg az újonnan meglátott világias élet varázsa elkábítja, rabul ejti, és a tapasztalatlan ifjút kizsákmányoló kezekbe sodorja. — Ezért mondotta egy francia püspök, hogy nem szenteli föl az olyan papjelöltet, aki vakációját nem otthon töltötte.

A megoldás talán a középúton van. Az első év után és az utolsó év előtt kellene csupán összetartani és valahol *egészen lelki környezetben* nyaraltatni a kispapokat. Így alkalmuk volna arra, hogy a kezdet buzgóságával a nyár folyamán kimélyítsék az első év indításait, öntudatosítsák a kegyelmi életet és egészen magukévá tegyék a természetfölötti lelkiséget. Így megerősödve a következő évfolyamok után biztosabban léphetnek ki a világba, hogy családi körben nyaralva próbára tegyék mintegy lelki önállóságukat s biztonságot szerezzenek a lelki életben. A szentelések előtt aztán egy közös vakáció még egyszer alkalmat adna, hogy mélyre hatoljanak az evangéliumi lelkiségben s meghitt közelségbe jussanak az Örök Főpaphoz, a kegyelem Kútfejéhez.

Környezethatás szempontjából nagyfontosságú: milyen a szeminárium kápolnája, milyen képek, szobrok díszítik falait, milyen hagyományok elevenek benne, milyen szokások teszik változatossá belső életét stb. Ha ezek a tényezők mind összejátszanak a mélyebb lelkiség nevelése érdekében, akkor a jó nevelő sokat érhet el az arra alkalmas növendékek lelkében. Ugyanakkor fontos, hogy *bent* a szemináriumban pezsgő élet legyen, a csend és elmélyedés szabad órák jókedvével, játékkal, sporttal párosuljon, ahol a fiatal lelkesedés megtalálja a szépség, az öröm, a dal közt a természet Istenhez emelő nyomdokait.

Mikor az Úr Jézus a természetfölötti életről beszél, legtöbbször az üde tavaszi életűtem dobbanását érezzük hasonlataiban: élő vizek buzognak, búzaszem csirája kel, menyegzős zene szól... Az egészséges, friss, életerős ifjú lelkes odaadásával különösképp alkalmas arra, hogy a kegyelmi élet egész szépségét fölismerje és szűzi szeretetének egész hevével Krisztus meghitt barátja lehessen. Egy-egy János-evangelista eszménye él minden kispapban. Ezt az eszményt valóra váltani, az ifjú életet Jézus Szívére hajtani, micsoda páratlan föladat! A papnevelés igazi föladata.

Ifjú szentjeink életében látjuk, miként „avatta” őket bensőleg szentekké az a pillanat, mikor a kegyelmi élet nagysága föltárult előttük s megismerték, hogy magasabbra — *ad maiora* — születtek, hogy a világi nagyság eltörpül az isteni élet múlhatatlan nagysága mellett: *quid hoc ad aeternitatem!* Ifjú lelkeket ugyanez a gondolat lelkesít ma is: Posszenti Szent Gábor, Coassini, Cassant József, Kaszap István, mind ilyen tüzes kispapok, akik boldogan kiáltanak föl egy napon: „Heuréka! Megtanultam, amit már oly régen akartam tudni, amit oly régóta fürkésztem, de rájönni eddig még nem tudtam! Mi is az? Amiért egyedül érdemes imádkozni, amit szüntelen kérni, amiért könyörögni kell, mert minden más lelki szükséglet benne foglaltatik. A kegyelem: t. i. annak a kegyelem, hogy Isten kegyelmeit mindig fölismerjük, ellene ne álljunk, hanem kövessük és bízunk rá magunkat, hogy így az kedvére alakíthassa lelkünket — a természetre építve — szentté és Isten előtt legkedvesebbé.” (Életet Krisztusért.)

Dr. Erőss Alfréd

Prohászka spirituális, a kispap és én.

Élmények. Talán csak apróságok. Mégis feljegyeztem. Míg nem késő. Mert életem utolsó éveit járom. A kimagasló lelkivezető és a kispap viszonya az apróságokat is érdekessé teszi. Azért feljegyzésre méltó.

Azon időben Prohászka a gimnazista kispapoknak is spirituális volt. (1890) Mindnyájan szerettük őt. Tekintélye magasan állott felettünk. Minden szava, tanácsa, parancsa szent volt előttünk. Még gondolatban sem kíséreltük meg az ellenkezést. Ha ellentétes vélemények voltak köztünk, kispapok között, minden vitatkozás azonnal megszűnt, ha valaki kijelentette: a spirituális ezt mondta! Nem féltünk tőle, hiszen szerettük. Nagyrabecsültük, mert még kispapi kritikus szemmel sem fedeztünk fel benne emberi gyarlóságot. Bármit mondott, bármit tett, azt tökéletesnek tartottuk. Azért teljes bizalommal voltunk iránta. Minden megnyilatkozásunk iránt érdeklődést mutatott. Sohasem volt unott, rosszkedvű. Bátran mehettünk hozzá mindenféle ügyünkben. Nemcsak a lelki élet kérdéseiben. Mindig mosolyogva fogadott. Csontos kezével erősen megszorította kezünket. Csak véletlenül sikerült kezét megcsókolni. Sokszor kicsinyes dolgokkal is zaklattuk. Ilyenkor szívből tudott kacagni, de azért útbaigazított. Sem kacagása, sem mosolya nem volt soha bántó, gúnyos, — mindig együttérző. Meleg volt a szíve minden kispap iránt. Ezt kivétel nélkül mindnyájan éreztük. Személyválogatás nélkül mindenkihez egyformán szíves volt. Soha nem lehetett tapasztalni, hogy valaki iránt kitüntető módon leereszkedő vagy bizalmas lett volna. Akár zelosus volt valaki, akár kifelé állott a rúdja a szemináriumtól, mindenki egyformán érezte szívének melegségét. Mint gimnazista kispapok szerettük, mint teológus kispapok csodáltuk, mint felszentelt papok szentnek tartottuk.

Ötödikes gimnazista voltam. Azt mondta egyszer nekem: Pogány név a maga Zoltán neve. Használja ezentúl annak a szentnek nevét, amelyre keresztelve lett. Azon időtől fogva társaim, tanáram, sőt ott-hon is Zoltán Béla néven hívnak. Ő maga azonban sem Zoltánnak, sem Bélának, hanem Nikodémusnak hívott engem, mert rendszeren az esti órákban utolsónak gyóntam. Szerettem ezt, mert ha ráért, gyónás után szívesen elbeszélgetett. Ismerte már ezt a szokásomat, hogy utolsónak gyóntam. Gyónásom után nem is kérdezte, hogy jön-e még valaki, hanem felkelt, összehajtogatta stóláját, imázsámolyára tette és: Hogy van Nikodémus? megszólítással beszélgetni kezdett, ha volt ráérő ideje. E gyakori beszélgetések által egész életem nyitott könyv lett előtte. Minden beszélgetés lelki felüdülés volt számomra, de akkor még nem tudtam megmagyarázni azt a kegyelmi erőt, mely szavaiból kicsendült és lelkemet lefoglalta.

1894-ben letettem az érettségit. Hazamentünk. Mint a többiek, én is elköszöntem spirituálisunktól. Villámként sujtott le, mikor legnagyobb meglepetésemre azt mondotta: Tanácsolom barátom, hogy lépjen ki. Maga olyan kicsiny, hogy mint pap, nevetségessé fog válni! Én voltam ugyanis a legkisebb az egész szemináriumban. Közel voltam, hogy elpityeregjem magamat. De kérem, spirituális úr, mikor concur-

ráltam, akkor a főtisztelendő urak körülfogtak és biztattak, hogy engem biztosan fel fognak venni kispapnak, mert a Simor primás szereti a kicsiny embereket. És tényleg a concursus alatt, mikor megjelentem, a primás mindjárt mosolygott és alig feleltem, máris integetett, hogy fel vagyok véve. A Simor primás is kis ember volt és mégis primás lett belőle — mondtam. — A Simor primás és maga két különböző személy. Ha biztosít, hogy felszentelés után rövidesen primás lesz, akkor maradhat — mondotta tréfásan. Erre már én is bátorságot vettem magamnak és azt feleltem: Valamit szeretnék mondani a spirituális úrnak. Biztatására folytattam: Én most úgy vagyok, mint az a gyermek, aki mogyorót kért az anyjától. — Vigyél magadnak egy marékka! — mondta az anya. De inkább adjon, édesanyám! Miért fiam? Mert édesanyámnak nagyobb marka van. Én is azt kérem, inkább a spirituális úr imádkozzék, hogy megnőjek, mert ez biztosabb eredménnyel fog járni. Nagyot kacagott és azt mondotta: Meglesz barátom, meglesz, egészen biztosan meglesz!

A vakáció folyamán hirtelen nőttem és első éves koromban az év végén társaim közt a legnagyobbak közé tartoztam. Boldog voltam.

Prohászka spirituális nagy súlyt helyezett arra, hogy helyesen és lehetőleg tökéletesen gyónjunk. Ezt a tökéletességet abban kívánta kifejezésre juttatni, hogy minden hibánál, véteknél, mulasztásnál az okot is jelöljük meg. Mert ha megismerjük és megvalljuk az okot, ezáltal a véteknél és mulasztásnál igazi képe tárul fel előttünk. Amit szeretnénk pusztá gyarlóságnak feltüntetni, az az ok feltárással igazi vétékké minősül. Jobban megaláz Isten előtt. A javulási szándék intenzívebbé válik, ha ismerem és feltárom, mi é r t követtem el a hibát.

Például az engedetlenség milyen másként minősül, ha megvallom, hogy az engedetlenség in intellectu — in iudicio vagy in voluntate jelentkezett, vagyis azért nem engedelmeskedtem, mert a parancs nem egyezett meg az én privát felfogásommal, vagy mert a parancsot helytelennek tartottam, vagy mert nem akartam a parancsot teljesíteni. Ezen okok megvallása mennyire növeli az őszinteséget és az önismeretet. Mennyivel teljesebb az önvád, mennyivel inkább szégyenülünk meg Isten és önmagunk előtt, ha vizsgálatunkat az okokra is kiterjesztjük, mintha egyszerűen megvalljuk: engedetlen voltam. Az engedetlenség oka lehet a hiúság, a kényelemszeretet, a felületesség, mellyel figyelmen kívül hagyjuk, hogy a parancsban az isteni akarat nyilatkozott meg, mellyel öntudatosan ellentétbe helyezkedtünk. Mindezen okok felkutatásával milyen más és más világításba kerül az alapján egyszerű gyarlóságnak feltűnhető engedetlenség hibája.

Vagy ha meditációidban az összeszedettség hiányáról vádolod magad, milyen más képet és valóságot nyersz, ha ennek okát is kutatod, őszintén megállapítod és nyíltan meg is vallod. Ha nem iparkodtál vagy nem akartad magadat az Isten jelenlétébe helyezni, ha elmosódott, erőtlén volt a hited, ha jobban érdekelték más, talán világi gondolatok, ha nem akartál kikapcsolódní munkád köréből, ha nem tudtál vagy talán nem is akartál felmelegedni az isteni Szív közelségében, ha nem sikerült Krisztusod arcába tekintened, ha nehézkes és indisponált volt a lelked, ha kényelemszereteted alkalmatlanná tett az elmélyedésre, — mindezek az okok egészen más megvilágításba helye-

zik a te szórakozott imádságodat, ami tulajdonképpen nem is volt imádság, hanem időpazarlás, mert lelked nem emelkedett Istenhez, nem volt mondanivalód az isteni Szívnek, aki kihallgatáson fogadott és leereszkedett hozzád, hogy veled társalogjon.

Éppen így a haragnak, az indulatosságnak, a szeretetlenségnek, a vétkes antipathiának és sympathiának, a megszólásnak, a kötelességmulasztásnak, a hazugságnak, a restségnek, a hiúságnak, az önmegtagadás hiányának, az időpazarlásnak, az elpuhultságnak, a szentmise hallgatásban hidegségednek, a szentáldozás előkészületében érzéketlenségednek, a gratiarum actio hiányosságának és így tovább, és így tovább, mindenfajta bűnnek és hibának különböző oka lehet. Ezeknek az okoknak felkutatása és felismerése nagy lelki munkát igényel. Nehéz, de praktikus és hasznos. Ezeknek az okoknak feltárása mélységes alázatra kényszerít és biztosítékkal szolgál, hogy a hibák kijavítására törekvésünkben megerősödünk.

Egy alkalommal esti meditációjában spirituálisunk szintén a jó gyónási módról beszélt. Azt mondta: Én most gyónni fogok! Így kell gyónni!

Elállott a lélekzetem! Majdnem szóról-szóra elmondta gyónásmat, melyet nem régen végeztem. Senki sem tudhatta, hogy valóban megtörtént gyónásról, vagy pedig csak példáról van szó. De én hálát adtam az Istennek, hogy helyesen gyóntam, bár a spirituális soha egy hanggal sem említette, hogy gyónásommal meg van elégedve.

Közel 50 év után ezt már elmondhatom, Sem nagyobb, sem kisebb nem leszek ezáltal senkinek ítélete előtt.

Mindnyájunk számára igazi lelki élmények voltak colloquiumaink a spirituálissal. Ez egy évben többször történt. A duktorral behívatott néhányunkat. Egyenkint mentünk be egyszerű szobájába. Köszöntünk. Erősen megszorította kezünket. Karjait mellén keresztbe fonta és a szobában fel-alá jártunk. Egy hangot sem szólt. Engedte, hogy mi beszéljünk. Ki miről akart. Mereven maga elé nézett. Nem zavarta meg beszédünket. Ha valaki nem beszélt, ő egy szót sem szólt s megtörtént, hogy percekig szótlánul jártak fel s alá a szobában. Köszönöm — törte meg a csendet, és elbúcsúzott a delinquentstől. Éppúgy megszorította a kezét, mintha őszintén kitárta volna lelkét. De lehet, hogy az élesszemű spirituális a hallgatásból is sokat tudott kiolvasni.

De aki beszélt, azt sem kérdéssel, sem megjegyzésekkel nem zavarta meg. Mikor a beszédet már csend követte, előfordult, hogy csak azt kérdezte: Más mondanivalója nincs? Utána kezét fogott, s mi mehattunk s találgathattuk, vajjon mit gondolt magában a spirituálisunk. Máskor kérdéseket intézett hozzánk. Máskor meg reflektált megnyilatkozásunkra, helyeselt, korrigált, vagy további utasításokat adott, de soha rosszalását nem fejezte ki, még akkor sem, ha néha alaposan megérdemeltük volna. Talán azért, hogy bizalmunk valahogy meg ne rendüljön és őszinteségünk valahogy meg ne zavarodjék.

Negyedéves koromban a colloquium alatt azt kérdezte tőlem, hol szeretnék káplán lenni. Nagyot nyeltem: Szívesen megyek bárhová, ahová a főpásztorom küld! No de mégis! Nincs valami vágya? — Valami titkos vágyam volna, de ezt csak magamnak tartogatom. Pesti

fiú vagyok, a falusi életet nem nagyon ismerem, azért olyan faluba szeretnék kerülni, ahol két káplán van. Így egymást támogathatnánk és nem volnék teljesen magamra hagyatva! Nem szólt rá semmit.

Felszentelésem napján megkaptam a dispositiót Drégelypalánkra, ahol ketten voltunk káplánok. Társaim sajnáltak, mert azt tartották, hogy Drégelypalánk nagyon rossz hely. Túlságosan szigorú és zsémbes a principális. Az igaz, hogy szigorú volt. Sokat kikaptunk, sőt mindenért kikaptunk. Alig tudtunk bármit is a principális kedvére tenni. De őt a jószándék vezérelte, mert sok szomorú tapasztalata volt. Ezt felismertük. És egymást vigasztaltuk, megnyugtattuk és buzdítottuk. És én nagyon jól éreztem magam mellette. Mikor elhelyeztek, mind a hárman könnyeztünk.

Egy másik colloquium alkalmával elmondottam, hogy 16 év óta nem voltam otthon édesanyámnál a karácsonyi szentestén, mert 16 év óta intézetben vagyok s a szentestét mindig az intézetben kellett tölteni. Nem engedtek haza. — Majd az idén otthon lesz! — mondotta. Ez lehetetlenség, — válaszoltam — hisz karácsonykor a legtöbb dolog van. Ilyenkor nem kérhet a káplán szabadságot. Majd meglátjuk — felelte röviden.

1898 december 15-én kaptam egy levelezőlapot a spirituálisom apró, jellegzetes betűivel írva: Carissime! A karácsonyi szentestére menjen haza. Kérjen szabadságot. Kérje meg az esperes urat, hogy én helyettesíthessem. Irja meg, mikor jöjjenek és mi lesz a teendőm. Ezen nem lehet változtatni. Frater in Ssmo Corde P. O.

És a spirituális úr eljött. Semmi könnyítést el nem fogadott. Az éjjeli misét Honton mondta. Öt kilométernyire van Drégelypalánktól. Parasztszekéren ment. A kántornál aludt. 6 órakor Hídvégen mondta a pászlormisét. Öt órakor kellett Hontról indulnia. 10 órakor Drégelypalánkon szentbeszédet mondott. Utána az esperes miséjén a másik káplánnal segédkezett. Másnap már kevesebb volt a munkája.

1898 októberében volt a felszentelésünk. Sokan voltunk. Szentelés előtt a lelkigyakorlatokat a spirituális úr vezette. Jelentkeztem nála. Kérdezte, mikor és hol tartom az első misémet? Megmondtam. Ki lesz a szónoka? — Még nem tudom. — Kit kért fel erre? — Még senkit. — Majd én eljövök és megtartom a szentbeszédet! — Ez volt a szívem vágya, de mert ismertem nagy elfoglaltságát, nem mertem felkérni.

A szentbeszéd — mint minden Prohászka beszéd — lenyűgöző hatású volt. Arról beszélt, hogy a Szentlélek Úristen erőslelkű férfiakat akar papokká avatni. Ha a szobrásznak nem áll megfelelő anyag rendelkezésre, hiábavaló a tudása és a fáradsága. Mészkőből nem lehet örökbecsű művet alkotni. Ahhoz kemény márvány kell, mely kiállja az időjárás viszontagságait. A márványkövet nehezebb kifaragni, de ha a mű készen van, örökre maradandó lesz. A mésző hamarosan szertemálik. Kár vele dolgozni. A Szentlélek Isten kegyelmeivel a legjobb lélekanyagot akarja papokká formálni. Mert Krisztus küldetésére csak ezek alkalmasak. A szülőknek gondoskodniuk kell, hogy a mindeneket alakító Szentlélek Isten számára a legjobb lélekanyagot szolgáltatassák. Krisztusnak, az Egyháznak ügyét kiváló módon így szolgálhatják. Beszélt mindezek kapcsán a papi hivatás komolyságáról, nehéz-

ségeiről, áldozatairól. A lélekmentés nagy horderejéről, krisztusi vállalkozásáról. Applicatiók.

Ez a beszéd nem jelent meg nyomtatásban. Spirituálisunk beszédeit a szemináriumban egyik osztálytársam szokta volt gyorsírással leírni, miket azután a spirituális kijavítása után litografáltatott. Ezek nyomán jelentek meg nyomtatásban Prohászka beszédei. Ez az osztálytársam, kit velem együtt szenteltek, Pestről gyorsvonaton jött az első misémre. A gyorsvonaton elaludt és csak Zsolnán ébredt fel. Nem csoda. Felszentelésekor halt meg az édesanyja, első miséjének napján az édesatyja. Mégis eljött. Elkésett ugyan, ő maga azonban még megmisézhetett. De a szentbeszéden nem lehetett jelen. Így azt le nem írhatta. Ez az osztálytársam Tardoskedden — ahol most én működöm — 6 évig volt káplán, utána jezsuita lett. P. László Antal S. J. — Az általa gyorsírással leírt és Prohászka spirituális által sajátkezűleg átjavított körülbelül 190 ívoldal terjedelmű Prohászka beszédeket tartalmazó kézirat nálam van. A kéziratot készítőjétől kaptam. Ezt az ereklyét ezennel felajánlom a Papi Lelkiségnek. Mert ha én meghalok, ez az értékes Prohászka ereklye könnyen elkallódhat, míg a Papi Lelkiségnek módjában állhat annak megőrzéséről vagy megfelelő elhelyezéséről gondoskodni annnyival is inkább, mert egy jezsuita rendtárs kispap korában, mint Prohászka spirituális neveltje, írta le ezeket a beszédeket. A kézirat nyomán litografált beszédeket szintén felajánlom a Papi Lelkiségnek, mert a litograf alá ugyanaz a Lobmayer Alfréd iskolatársam, a későbbi P. László Antal S. J. írta le nagyrésztben a beszédeket. Kisebb részben egy másik iskolatársam, Jaross Béla, jelenleg marosvásárhelyi prelátus plébános írta le a litograf alá a beszédeket mindenképpen Prohászka spirituális ellenőrzése mellett.

1900 április végén Párkányba kerültem káplánnak. Utólag tudtam meg, hogy a spirituális közbenjárására történt az áthelyezés. Párkányban egy zuhlott káplánszoba fogadott. Az ajtó a ragasztékkal együtt félig ki volt dülve. A szoba fala piszkos, kormos, a vakolat leválva. Principálisom egy áldott lelkű jó úr volt. Kértem őt, hogy legyen szíves a szobát rendbehozatni. Sajnálta, hogy kérésemet nem teljesítheti, mert a patronustól nem hajlandó semmiféle reparációt kérni. Magam csináltattam meg a rongálmányokat, a szobát kifestettem. Néhány nap múlva átjött Esztergomból a spirituálisunk megnézni, hogyan érzem magamat. Mikor belépett a kicsiny káplánszobába, felkiáltott: Barátom, nem hittem volna, hogy ezt az istállót ilyen szép kis kápolnává fogja átvarázsolni. Itt aztán már jól érezheti magát!

Négy hónap után Esztergom-Vízivárosba kerültem káplánnak. Ismét utólag tudtam meg, hogy a spirituális óhaja teljesült a dispoziómban. A vízivárosi plébánián lakott esperesem unokaöccse, P. K. főhadnagy. Tisztársai nem nagyon rajongtak érte, mert kávéházba sohasem járt, minden reggel résztvett a zárdában a negyedhét órai szentmisén, a rózsafüzért naponként elimádkozta. Alárendeltjei szereték, mert szigorú, de igazságos volt. És szíve volt. Ellenőrzések idején az ő százada kapta a legtöbb dicséretet. Ezzel a főhadnaggal a spirituális engedélyével minden este felmentünk a szemináriumba s meghallgattuk a meditációs pontokat. A spirituális tudván, hogy katona is van jelen, az applicatiókat úgy formálta, hogy abból a katona is értékes

irányításokat meríthetett. Merített is. Mellesleg jegyzem meg, hogy ez a katonatiszt barátom 1914 szeptember havában az orosz herctéren, mint százados, az elsők között halt hősi halált.

1905 augusztus havában Ő Eminenciája kinevezett érseki főszentzéki jegyzővé. Már a primási palotában laktam, mikor a spirituálisom meglátogatott: Barátom, ehhez a kinevezéséhez nem gratulálok. Nem az iroda, nem a ceruza és a tinta való magának. Magának lelkek kellenek. Nem gratulálok! Le voltam forrázva. A mai napig a világért el nem árultam volna senkinek, hogy Prohászka spirituálisom hogyan nyilatkozott. De a szó mélyen a lelkembe vésődött. Teherként hordoztam. Végre 1913-ban 6000 magyar lélek gondozása lett rám bízva. Most már megtanultam, hogy valójában mit jelent a Krisztus igájában járni, mit jelent a lelkeket az ég felé emelni. De Prohászka spirituális szelme velem volt és ma is velem van — jobban, mint valaha!

H. Z. B.

Páduai Szent Antal tisztelete. „Magyar Barát” kiadása, Gyöngyös. 32 oldal.

A magyar nép lelkéhez annyira közelálló Szent Antal tiszteletét igyekszik a könyvecske terjeszteni. Pároldalas életrajz után ájtatosságok következnek, majd a legismertebb Szent Antal-énekekkel találkozunk. Márton Lajos rajza is ajánlja a füzetet.

Ramón Lull: Imádónak és Imádottnak könyve. P. Szedő Dénes O. F. M. fordítása, Martyn Ferenc rajzaival. A lelki élet ferences mesterei. 11. sz. 136 oldal.

Ramón Lull izzó szenvedélyességével, a középkor Isten-telítettségével megírt könyv. A középkor patináját stílusban is megőrző műfordítás a „doctor illuminatus”-nak egyik legbensőbb és legfinomabb művét tárja elénk az év minden napjára megírt rövid szemléldésekben. A mallorkai nemest üldözőbe veszi a Keresztrefeszített. Rabul is ejti. A szerelmi rabság lovagéneke csendül a rövidre — legtöbbször egy mondatra szabott napi elmélkedő anyagból. — Megszemélyesített erények, bűnök csatáznak egymással. Az Imádó könnyeket, szegénységet, szenvedést kér ajándékba, esztelenségek tartván a világ kincseit és kielégüléseit. „Imádot” (Isten) szinte szerelmi bűjőcskát játszik Imádójával. — Ramón Lull segíthet rajtunk az izzó istenszeretet régi, de örök-új levegőjének megkavarásával. Ceruzarajzok segítenek a korhűség hangulatkeltésében.

P. Marcell kármelita: Kolostori iskola a Kármelen. Szent István Társulat kiadása. 244 oldal. Ára 5 P.

A jó és a rossz harca korunkban végletesen kiéleződött. Krisztus és a Sátán tábora utolsó erőtartálékkal ront egymásra. A pápai szózat szerint: „...senkinek nincs joga a jelen órákban ahhoz, hogy középszerű legyen.” Ma középszerűség Krisztus oldalán: istentagadás. — P. Marcell könyve éles és erős megvilágításban tárja elénk a százszázalékos életszentség útját. Ma Krisztust csak így érdemes követni. Szentté tevő időket élünk. A jók sohasem voltak oly tömegesen diszponálva totális életszentségre, mint napjainkban. Mit tegyenek? Hogyan legyenek szentek? — A Kolostori iskola a Kármelen megfelel. A magaslati élet sokak előtt ismeretlen kemény szépségeit a Szép Szeretet Anyja uralja. Vele mosolyogva lép előre sziklás úton, bekötött szemmel is a Triumfator. Mária elvezet a tökéletesség eredőjéhez és forrásához: Jézushoz.

Jelen mű a három kötetre tervezett életszentségi trilógiának első része, mintegy a tisztulás útjának (via purgativa) felel meg. Elsősorban az életszentség hivatott hőseinek van szánva, azonban maga a szerző is melegen ajánlja e százszázalékos életszentségi tempót a világi papságnak, sőt a híveknek is. Az életszerűség és átimádkozás jeleit magán hordó gyakorlati mű: igen erős és édes ízt hagy az olvasó lelkében. Ha a jó beosztású és dült betűivel tökéletes érthetőséget nyújtó mű olvasását az elmélkedő lélekben Isten kegyelme kíséri, sok léleknek lehet főlemelője. Kísérje a Kármel imája sikerében.

Beküldött könyvek.

Müller Lajos S. J.: *A Jézus Szíve-tisztelet története*. Korda R. T. kiadása, 1944. Nagynyolcad, 424 l. Ára 22.— P.

Zádori nagy művét Jézus Szíve tiszteletéről sokan értékelték és szerették. Pedig „A Jézus Szíve ájtatosságának története, mivolta, hittani alapja” c. testes kötet még 1878-ban jelent meg. Természetes tehát, hogy az utóbbi évtizedekben a kereskedői forgalomból teljesen hiányzott. Pedig sokan keresték. Ez érdeklődés miatt, de meg jelentőségénél fogva is vagy Zádori művét kellett volna kinyomtatni, vagy pedig e mű viszonylagos régiségére való tekintettel alapos átdolgozására kellett valakinek vállalkoznia. Ezt a jelentős munkát vállalta a magyar aszkétikus irodalomnak gyakorlott és kifogyhatatlan mestere: P. Müller Lajos S. J. Feladatát amilyen odaadással vállalta, ugyanazzal meg is oldotta.

Zádori műve a Jézus Szíve-tisztelet mivoltára és hittani alapjára is kiterjed. Ezt azonban P. Csávossy Elemér S. J. dolgozta fel kevésbé előbb kiadott tekintélyes művében. Így tehát P. Müllernek a Jézus Szíve-tisztelet *története* maradt.

P. Müller ereje abban van, hogy jól tudja választani mondanivalóit és a legnehezebb igazságokat is világosan, könnyedén, élvezhetően tudja előadni. — Ez az adottsága jelen kötetben annál inkább érvényesül, mert történeti dolgokról van szó s hozzá a Jézus Szíve-tisztelet P. Müller Lajos egész élete működésének főirányát jelentette.

Épp elég biztosítékunk van tehát arra, hogy a Jézus Szíve-tisztelet iránt érdeklődő paptestvérek lelki olvasmányuk és szentbeszédek számára nagyon jól használható anyagot kapjanak ebben az új műben.

A könyv végén kb. 40 lapon keresztül, apró betűkkel szedve, részletesen bemutatja az író az egyes szerzetesrendekre és a legújabb felajánlási mozgalmakra vonatkozóan Jézus Szíve tiszteletét hazánkban.

A könyv kiállítása és a képmellékletek a mai viszonyok között különösen is díszére válik a Korda Nyomdának.

A Ciszterci Hittudományi Főiskola és a Ciszterci Tanárképző Főiskola *Évkönyve* az 1942—43. tanévre. Közzéteszi: dr. Zemplén György, a hittudományi főiskola igazgatója és dr. Horváth Konstantin, a tanárképző főiskola igazgatója. — Veszprém, 1943. Egyházmegyei Könyvnyomda. Nagynyolcad. 248 lap.

A bevezetőt a zirci apát írta. A két főiskola multjáról való rövid beszámoló után tanulmányok következnek. Megtaláljuk ezekben a különféle tudományszakok tudós mélységét és a gyakorlati lelkipásztor egyetemes magyar katolikus gondját. A két főiskola jónevű tanárai írták ezeket a tanulmányokat. Nagy bizalom ébred az olvasó lelkében aziránt, hogy a kiváló Rend papjainak és tanárainak nevelése nemcsak a kor színvonalán áll, hanem magyarságunk életében multjához méltóan akarja szerepét nagyvonalúan és áldozatosan betölteni. Őszinte szeretettel kívánunk a két főiskolának minél több sikert a magyar nevelés hatalmas területén.

Körülbelül 40 lapon keresztül a két főiskola belső élete, tanári testülete és növendéksége kerül tárgyalásra.

A könyv kiállítása teljesen békeidőbeli.

Dr. Záborszky István: *Az Alter Christus eszménye felé*. Korda kiadása. 1943. 220 l.

A szorosan vett szemináriumi papnevelés magyar irodalma még nagyon hiányos. Az eddigi fordítások és kevés számú önálló munkák között értékes alkotás a bécsi Pázmáneum rektorának és spirituálisának műve.

A papnövendék életének leggyakorlatibb teendőit és elveit tárgyalja. — Az egészen végigvonul a lelkivezető őszinte szeretete növendékei iránt. A tárgya-

láson mindig áttetszik a megértő és meleg lelkület. A tárgyalandó anyagban világosan és biztosan igazodik el. Van érzéke a mélyebb lelkiség szempontjai iránt is.

A könyv, ámbár papnövendékeknek tartott előadásokból készült, igen jó szolgálatot tesz a felszentelt papoknak is. Akik a szemináriumban nyert lelkiség elveit ápolják azoknak jóleső lelki olvasmány lesz. Akik pedig az Unio Apostolica tagjai, azoknak igen alkalmas kézikönyv, minthogy fejezetei nagyban megegyeznek az Unio Apostolica előírásaival.

A papnövendékek mindenkori lelkivezetői pedig hálások lehetnek a szerzőnek az összeállításért és közzétételért. A Korda Nyomdának pedig a kiadásért.

Dezső István: *Jézusunk társaságában.* — Bevezető a szentmise-áldozat gyümölcsöző hallgatásához. — Szerző kiadása. 1944. 1. és 2. kiadás. 32, ill. 36 lap. Ára 50 fillér. Legalább 100 db. rendelése esetén 20 % kedvezmény.

A szerző előbbi aszkétikus írásaiból, illetve fordításaiból ismerős a papság körében. Hálások neki sokan gyakorlati irányú könyvecskéiért.

Most is ilyenekkel lepett meg bennünket. A szentmiseáldozatot egészen gyakorlatiasan fogja meg. Ábrákkal is szemlélteti. Nevelni is akarja a híveket vele kapcsolatban templomi illemszabályokkal stb.

A hívek között tömeges terjesztése ajánlatos.

C. Barthas: *Élt egyszer Fatimában három kis gyermek.* A fatimai látnokok rejtett és vezeklő élete. Franciából fordította: Gaál Ottó és Vírág Gyula. Korda kiadása. 1944. 219 l. Ára: 12 P.

A legújabb kor nagy lelki megmozdulásának forrásáról, a fatimai jelenésekről jó néhány könyv jelent meg magyar nyelven. Ennek ellenére is nagy nyereség ez a mű. Az új adatok és szempontok egész seregével találkozunk a könyv lapjain, melyekről az eddig megjelent ismertetések mitsem tudnak. A nagy kegyelet és tárgyszeretet, mellyel a szerző művét megírta, nagyban emeli a könyv értékét. Számos kép is díszíti, amelyek sikerülten illeszkednek a szövegekhez. A fordítók — mindkettő veszpréme gyűházmegyes teológus — gondos munkát végeztek. Az engesztelő mozgalom különösen is hálás nekik ezért.

Várkonyi Fidél S. O. Cist.: *Egyetemi ifjúságunk lelki gondozása.* Különlennyomat a Ciszterci Hittudományi Főiskola és a Ciszterci Tanárképző Főiskola 1942—43-as Évkönyvéből.

Sok év tapasztalata szötte ezt a tanulmányt. Innen érthető, hogy olyan világosan rá tud mutatni a kérdés fontosságára és a pozitív feladatok megjelölésében oly sokoldalú tud lenni. Sok kezdeti tapogatódzástól kíméli meg magát az a lelkipásztor, aki bármely kapcsolatban legyen is az egyetemi és főiskolás ifjúsággal, ezt az ifjúság szeretetétől és megbecsülésétől áthatott tanulmányt tanulékony lélekkel elolvassa.

Dr. Faragó Ferenc: *„Krisztus követségében járunk...”* Gondolatok a vasárnapi szentleckékről. Budapest, 1944. Korda R.-T.

Különösen azok a lelkipásztorok, akik éveken keresztül kénytelenek ugyanannak a hallgatóságnak szentbeszédeket tartani, vehetik nagy örömmel ezt a terjedelmére nézve kicsiny, de tartalmánál fogva annál súlyosabb könyvet. Egészen újszerű lesz prédikálásunk, ha a könyv segítségével a vasárnapi szentleckéket vesszük szentbeszédeinknél alapul.

Az egyes szövegek feldolgozása tömör és világos, tág teret enged a szónok egyéniségének különösen az igazságok illusztrálásában.

Katekizmus katolikus gyermekek számára. (A népisk. III—V. oszt.-ban.) Irta: Dr. Halmos Mihály. Eger, 1944. Kézirat.

A katekizmusreformot követelők két nagy táborban vannak. Az egyik társaság azt kívánja, hogy mostani könyvünket írják újra, a másik csoport azt követeli, hogy csináljanak helyette újat. Mindegyiküknek megvannak az alaposnak tűnő indokaik, amiket egyforma előzékenységgel igyekszik Halmos Mihály dr. kéziratában kielégíteni. — Megtartotta a régi, logikus hármas beosztást, sőt legtöbbször a belső egységek elrendezését is. Ezeket azonban, hacsak nem szakítunk egészen hittanításunk bölcséleti alapoásával, aligha tudnánk nélkülözni. Ugyanakkor újraszövegezte mégis az egész könyvet és szigorú bírálattal válogatta a tanulnivalókat. Sok olyat írt apróbetűbe, amit régi könyvünk egyenesen aláhúzott kérdésnek szánt. Ezeket a csillag alá írt jegyzeteket külön is ki kell emelnünk. Még a hitoktatók is nagyszerűen használhatják azokat óravázlatuk anyagrészének összeállításánál. Kedves meglepetésként hat a sok találóan kiválasztott szentírási idézet is. *Gyakorlati újításai, ügyes elrendezése, egyszerű, könnyed és hittanilag is pontos szövegezése* annyira tetszetőssé teszik a könyvet, hogy az olvasó kedvet kap iskolai kísérletezésre is.

"SIC LVCEAT
LVX VESTRA=
CORAM HOMI-
NIBVS, VT...GLO-
RIFICENT + PA-
TREM+VESTRVM!"
MATH.5./16/.

„Caritas Christi urget . . .“

Idestova két éve már, hogy a Papi Lelkiség negyedik számában (211—216. ll.) „beszélgettem” a kispapegységről. Szólni kellett, mert a még nem egészen egyéves kispapegységi mozgalom bizonyos kérdések elé állított.

Azóta már sok dolog történt a kispapegységi mozgalomban. S újra kérdések előtt állok. Felelnem kell. Szívesen teszem. Három főkérdés toltult előtérbe:

A három évi mozgalom mennyit ér?

Világosan fogalmazva mi a cél?

Mi lesz a kibontakozás?

1. A HÁROM ÉVI MOZGALOM MENNYIT ÉR?

Abszolút mértéke csak Istennek van. Az értékek hibátlanul igaz megítélése Nála van.

Én csak emberi egyszerűséggel tudok hozzászólni és ez a hozzászólás így hangzik: *n a g y o n s o k a t é r.*

Két év előtt abban a jelzett cikkben világosan írtam, hogy legfőbb kérdésünk nekünk, a kispapság nevelőinek és a kispapegység iránt szeretettel érdeklődőknek: lehet-e és kell-e komolyan venni a kispapság e vágyát és akarását?

Erre most két év után a leghatározottabban azt kell mondanom, hogy: lehet és kell komolyan venni!

Csak annyiban kapcsolódtam a mozgalomba, amennyiben kérdeztek vagy igénybe vettek, megfigyelésem azonban éberén irányult rája.

Jólesett látnom a cselekvők, az ügyvezetők komolyságát. Sőt a teljes őszinteség kedvéért meg kell jegyeznem, hogy valósággal meglepett nem egyszer épp a komolyság, a higgadt megfontolás, a kimérttség, a megítélések okossága. Olykor az volt az élményem, hogy ha nekem kellene vezetnem az ügyeket, nem tudnám ennyi gonddal és őszinte odaadással csinálni.

Természetes tehát, hogy két év előtt tett nyilatkozatomhoz hűen teljesen indokoltnak láttam, hogy részemről annyi segítséget nyujtsak anyagilag is a lap kinyomatása körül, amennyi telhetik tőlem.

Vajjon az Úr Jézus Krisztus hogyan néz a kispapegységre? Amennyire én meg tudom ítélni: Szíve igen nagy szeretetével. Hiszen az Ő Szíve legérzékenyebb pontjáról van itt szó és az Ő leghőbb vágyáról. Ha ilyen komolyan vették a kispapegység legfőbb teendőit, lehet-e akkor az Úr Jézusnak másként néznie erre a mozgalomra?

Ennek a nagy krisztusi szeretetnek tulajdonítom, hogy a mozgalom valódi karakterisztikumát úgy eltalálták. Első helyen a *k e g y e l m i j e l l e g e t.* Mily biztosan ítélnék arra nézve, hogy ez a legfőbb jelleg. Ezt kell első

helyen biztosítani most és mindenkor a mozgalomban. Hiszen lényegében az egész mozgalom kegyelmi dolog és legfőbb célja, hogy Isten szent testzését eltalálja. Mily szorgosan igyekeztek biztosítani az apró eszközöket, főleg imákat, a kegyelmi jelleg kiépítésére. Mennyire biztosan éreztem ebben az igyekvésben a Szentlélek illetését.

Eltalálták a második jelleget is: a gyakorlati testvérszeretetet. Mennyi apróságot fedeztek föl, amelyekkel lelki és anyagi képességeikhez mértén gyakorolhatják a testvéri szeretetet. Jólesően lepett meg egyik-másik. Pedig ennek a szeretetszellemnek még csak kezdetén vannak. És mennyi ügye a gátlás az önző embertermészetben!? A kispapegység művelőinek természetében is. Mert hát angyalokká bizony ők sem lesznek. Még Jézus Krisztus legnagyobb szeretete irántuk sem teszi őket angyalokká. Nem is ez a fontos, hanem az elv, az álláspont, az irány, amely kétségtelenül második főjellegként domborodik ki a mozgalomban. Vagyis eltalálták. Mert a valóságban így kell lennie.

Eltalálták a harmadik jelleget is: az okos szerénységet. Tudjuk, milyen a fiatalság tempója, ha valamit nagyon akar. Hátha még valóban is nagy az, amit nagyon akar. Micsoda hang, nekirugaszkodás jelentkezik kezdetkor az ifjúságban, és mennyi visszaesés hamarosan! Hol van a sajátos ifjúsági mozgalmakban a szerény egyvonalúság s ugyanakkor a határozott fejlődési irány? Ez biztosan megvan ebben a mozgalomban. S legyen is meg mindig, mint harmadik lényeges jelleg. Ezzel nem mondtunk természetesen, hogy a kispapegységi mozgalomban minden csupa bölcsesség és szívét simogató, hódító jómodor. De a legfelülről való irányításban szinte ezt is el lehetne mondani. — Van valami ismeretem a kispapi ifjúságról. S íme a tavalyi nyári tábort előkészítő munkálatokban, kispapi tárgyalásokban — pedig igen különböző helyekről jöttek össze — egészen meglepett a szerény finomság, okos mérséklet, vagyis a mozgalom harmadik főjellege. Besnyőn szintén elvezni lehetett ezt.

A mondott három jelleg annál inkább számíthat Krisztus jóváhagyó pecsétjének is, mert a sátán, minden jónak, de főleg ilyen nagy jónak esküdt ellensége, éppen e három pontban tud leghatékonyabban megtámadni és tönkre tenni nemcsak átlagemberi, hanem egyházi vállalkozásokat is.

De egy kérdés még idekíváncsozik. Ilyen értékelés mellett hogyan léphet fel bizonyos ellenszenv és elítélése kispapi törekvésekkel szemben? A felelet nem nehéz. Először is, ahol ilyen ellenszenv és elítélés lép fel, ott természetesen nincs ilyen értékelés, talán tudomást sem vettek még ilyen értékelésről. Aztán könnyű a kispapegységi mozgalom rovására írni esetleg felmerülő hibákat, amelyeket talán vele kapcsolatban követtek el egyesek. Ennél nincs könnyebb emberi dolog. Aztán eléggé általános papi szellem: ab ovo helyteleníteni dolgokat, amelyek nem azonosak az előbbi állapottal, vagyis amelyek a *quieta non movere* elvvel ellenkeznek. Pedig a meglévő állapot és a *quieta* nem feltétlenül azonosak Krisztus akarásával.

A legmélyebb ok pedig kettős: a bukott embertermészet és a sátán. Ezeknek sohasem fog megfelelni az, amit a kispapegység célkitűzése akar. Sőt minél tisztább és nemesebb ez a célkitűzés, annál kevésbé felelhet meg. Szöges ellentét van az ilyen célkitűzés és a jelzett emberi és sátáni adottságok között. Bukott embertermészetből és sátáni befolyásból pedig mindenki van valami. Azon dől el minden, hogy a főtebb mondott három jelleg mennyire tud ezek fölött érvényesülni. Ahol tud, csakis ott van talaja a kispapegységi mozgalomnak. Ahol pedig nem tud érvényesülni, ott nincs talaja, és minél kevésbé tud érvényesülni, annál kevésbé van talaja.

S itt jön valami egészen fontos mondanivaló a jövőt illetőleg. Minél

biztosabban Krisztus akarata szerint való lesz ez a mozgalom, annál élesebben lép fel vele szemben az emberi bukott jelleg és a sátáni ellenszenv. Ez biztos logika és lélektan. Amiért is ezzel a szembehelyezkedéssel mindig számolni kell. Főképp alázattal és türelemmel. „Deus humilibus dat gratiam”; és „in patientia vestra possidebitis animas vestras”.

Ne legyen a kispapság soha büszke ezekre a sikereire és ne csodálkozzék soha semmiféle ellenszegülésen! Ha valódi karakterisztikumát megőrzi: Isten biztosan fenntartja. És még a hogyan is rá kell bízni. Ő a legjobban fogja azt végezni.

Csodálatos erő az eltalált krisztusi szellem! Mert Isten az első forrása és érvényesülésében szövetségese.

2. VILÁGOSAN FOGALMAZVA MI A CÉL?

Az előbbi részben kidomborított három főjelleg már magában is biztosította volna a világos célátást. Ezt azonban elhomályosította valami, amit kissé erőltetve vittek bele a mozgalomba, mert egyesek szükségesnek vélték.

Mi volt ez? A racionalista okoskodás.

Mi többé-kevésbé korunk gyermekei vagyunk. Korunk pedig a leg-racionalistább bölcsőben jött világra, a múlt század bölcsőjében. Hozzászoktunk ahhoz, hogy keresztyül-kasul okoskodjuk a dolgokat. Mert a nélkül nem is lehet igazságszemlélet. És meg vagyunk győződve, hogy a szomszéd is csak akkor fogadja el az igazságot, ha azt igen-igen kifejtve, mélységes és magas érveléssel körítve tálaljuk fel neki.

A mi kérdésünkben egészen egyszerű módon akarom feltálatni mondani-valómat.

A kispapság egységmozgalmában hamar felmerült a gondolat, hogy ez az egység: szeretetegység, s mint ilyen, Krisztus leghőbb vágya s az utolsó vacsorán oly nagy nyomatékkal kimondott parancsa, övéinek ismertetőjegye. — A kispapság egyik — kétségtelenül jóakarátú — része úgy vélte, hogy az egységet bölcséletileg jól meg kell alapozni. S csak miután igen alaposan kifejtették és lényegét megtalálták, akkor lehet remélni, hogy belátja a nagy többség és e belátás alapján elfogadja az egységmozgalmat.

Menjünk most egészen közel Krisztus szeretetparancsához. Az utolsó vacsorán Krisztus e parancson kívül sok egyebet is mond. Ezek között van, szinte egyenrangúan, de azért aláhúzottan a testvérszeretet parancsa. Elvegyül tehát a többi között. Nem is fejt ki Jézus. És mégis elvárja, hogy felfogják és valósítsák. Felfogták és meg is valósították. A hívek is annyira átvették a testvérség szellemét, hogy az agapékbán a keresztyénység minden kora számára eszményt állítottak a gyakorlati testvérszeretethez.

Hogyan is lett volna racionalista szellemben azon az estén a szeretetparancs átvétele? Nemde ki kellett volna fejtenie az Úrnak, hogy mi is az az egység; jól megmagyaráznia lényegét, kötelező erejét, gyakorlati kivihetőségét, a kollektívizmus nagy jelentőségét. Ha nem is éppen a görög vagy római bölcselkedés szellemében, mert ezt nehezen értették volna az apostolok, legalább a természetes okoskodás mélyreszántó logikájával. — Vagy ha már Krisztus ezt elmulasztotta, mondjuk az ünnepi és búcsúzó hangulat miatt, legalább utána kellett volna hamarosan valami bizottságot összehozni, hogy ezt a problémát jól átvilágítsák és a szeretetparancsot így elfogadhatóvá tegyék. — Érdekes, az agapé gyakorlatához erre nem volt szükség.

Ne gondoljunk arra, hogy legkevésbé is szándékom egy kis gúnyt

keverni ebbe a nagy dologba. Csupán egy kissé érzékeltetni akartam, amit hangsúlyozni szeretnék. Ez pedig a következő.

Az evangélium, a krisztusi szellem, a kegyelem, a szeretetparancs lelkünkben való hatékonysága elsősorban és lényegesen nem okoskodás műve. Még a hitet sem teremtheti meg soha az okoskodás maga, nemhogy a szeretetet. Krisztus szeretetparancsát keresztény hittel, lehetőleg minél gyermekdedebb hittel kell elfogadni, életelvvé tenni, hamarosan gyakorlattá váltani és élni!

A szeretetparancsot nagyon egyszerűen kell fogadnunk, felismernünk és gyakorolnunk. Ennek a törvénynek egész értéke a reális gyakorlatban van. Nem elég még a szó sem. „Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere et veritate.” (1. Joán. 3, 18.) „Qui habet mandata mea, et servat ea: ille est, qui diligit me.” (Joán. 14, 21.) Krisztus az utolsó ítélet mértékét is a testvéri szeretet legreálisabb gyakorlataiban állította fel.

Testvérek! Meg kell nekünk tanulnunk az első keresztények szellemében egy nagy igazságot: Krisztus szeretetparancsát a lehető legegyszerűbb fogalmazásban kell lelkünkben hordani és minden haladék nélkül a gyakorlatban teljesíteni képességeink mértéke szerint. Aki már gyakorolja a szeretetparancsot, az érti. Ha kicsit gyakorolja, kicsit érti; ha nagyban gyakorolja, nagyban érti.

Ne engedjék soha a kispapegység egyetlen végső célkitűzését: a krisztusi szeretetparancs együttes erővel való művelését — okoskodások ingoványába jutni.

Egyes kegyelmies lelkű és bölcseséggel megáldott kispapok természetesen jól teszik, ha a szeretet törvényét mélyebben is fejtegetik s a testvérek lelkét így is termékenyítik — azonban a krisztusi parancs cél-jellegét sohasem tegye a mozgalom függővé ezektől az okoskodásoktól. Mert valóban semmit sem függ tőlük. Az a parancs magában sokkal világosabb, mint minden okoskodás róla együttvéve. S akinek lelkében van valamelyes természetfölötti szeretet, az azt mindjárt felfogja: az ő személyi mértéke szerint — ha pedig nincs lelkében ilyen szeretet, azt az az okoskodás soha nem teremti meg.

Ha ezt a fontos keresztény elvet nem vesztik el soha szemük elől, akkor nemcsak maguk nem nyugtalankodnak sohasem a miatt, hogy nem értik a kispapegység célját, — sem mások nyugtalansága előtt nem állnak meg tanácstalanul.

Nincs egyszerűbb dolog e világon a keresztény megértés szemszögéből nézve, mint a kispapegység célja.

De kérdezhetjük: miért kellett akkor ilyen mozgalom céljává tenni? Azért, mert a gyakorlatban sok ellensége és így nagy nehézsége van. Rengeteg szenvedély és alvilági erőfeszítés áll vele szemben. Éppen azért a lelki élet, a kegyelmi kibontakozás csúcsteljesítménye. Ezért is nincs ennek a krisztusi parancsnak uralkodó éreje még a papokban sem, pedig Krisztus világosan megmondta, hogy erről ismerik meg őket mint övéit.

A legmagasabb értékű és a leghatalmasabb arányú összefogás a kereszténységben az, amelyik a testvérszeretet krisztusi parancsának elszánt megvalósítását tűzte ki célul.

Hogy ilyen célkitűzés a papságban urgens, sőt urgentissimum: nem szorul magyarázatra. Amíg ezt a jegyet, ezt a krisztusi szignatúrát nem hordozza magán feltűnően a katolikus papság, addig munkája legjobb esetben üres hang és cimbalompengés.

A munka iramában élő pap pedig sohasem tesz szert erre a szellemre, ha kispap korában meg nem tanulta, be nem gyakorolta.

Caritas Christi urget.

A krisztusi szeretetparancs nagyon is sürget.

Amikor a világban tobzódik a szervezkedési szellem, az egységes arcvonalképzés Krisztus ellen: akkor ütött az utolsó óra e parancs teljes valószínűsítésére.

Ne vegye zokon senki, hogy kispapok a szeminárium csendjében meghallották az óraütést.

Azt pedig bizonyára nem állítja senki, hogy tárgyaltan ez az erőlködés azért, mert a papságban és kispapságban megvan az a szeretet, amelyet Krisztus kívánt. Ilyen állítást az élet nevetve cáfol.

A céllal kapcsolatban van aztán még egy súlyos mondanivaló. Előbb említettük, hogy a Krisztus Szíve szerint való gyakorlati testvérszeretetet még a lelki életnek is és a kegyelem világának is csúcsteljesítménye.

Sohasem szabad felednie a kispapságnak azt, hogy a kispapegység célja felé az út a törvényeken vezet keresztül. Plenitudo legis est dilectio. Bizony be kell tölteni a törvényt, hogy szeretet legyen belőle. Más szóval: csak a mintaszerű kispapi kötelességteljesítés nyújthat reményt arra, hogy a kispapi tevékenység szelleme úrrá lesz a levitákon.

A szeretet kiteljesedésének közvetlen programja tehát: egész értékű kispapi lelkület és élet Krisztus ígénye szerint és a szeminárium előírásai szellemében.

Erre azt mondták és mondják egyesek, hogy íme: ez volt régen is a célkitűzés. Mi új van a kispapegységben? Az az új benne, — ha ugyan kell újság, mert a krisztusi parancs sem új — hogy ezt a másodlagos célkitűzést a legkomolyabban és kéz a kézben összefogással akarja valószínűsíteni. Hogy nem így valószínűsítette eddig, azt, ha valaki még nem tudja megítélni, legalább higgye el olyannak, aki tapasztalata és felelőssége teljes tudatában mondja.

Itt jutottunk el a kispapegység mozgalmának egyik sajátos érveréséig. Legyen az mindig komoly lelkiismeretvizsgálat tárgya, hogy a szemináriumi kötelességteljesítéstől nem csúsztak-e félre az egység szorgos munkásai. Az egységi munka a szoros kispapi kötelességteljesítés után következik. S értéke és Krisztus előtt való nyomatéka arányos lesz a szemináriumi kötelességteljesítés értékével.

Összefogni ebben, Testvérek! Kölcsönös segítséssel, bátorítással, egy-egy szeminárium értékes mozzanatainak és eredményeinek közlésével, átvételével. Mit nyerhet a sajátos szemináriumi képződés is az egység munkája folytán, azt majd bizonyítani fogja a jövő, ha a kispapegység nem tér le az egyenes vonalról.

3. MI LESZ A KIBONTAKOZÁS?

A történelem fonalai Isten kezében futnak össze. S a világtörténelmi kibontakozás Szent Ágoston szerint csodálatos összképet és összhangot fog adni: „magnum carmen ineffabilis Modulatoris”.

Minél pontosabban kapcsolódik valaki Isten szándékaiba, annál biztosabb teljes értékű kibontakozása.

Kettőt kell erre nézve jól tudnunk. a) Még akkor is, ha egészen Istent vettük életünk irányául: a távolabbi jövő igen homályos, sokszor a közlebbi is. Ebben a homályban Isten hitet és áldozatot kíván tőlünk. b) S minél teljesebben gyakoroljuk a hitet és az áldozatot, annál biztosabban alakulnak teendőink Isten szándékai szerint.

Az Anyaszentegyház életében elég nagy dolog a szerzetesrendek alapítása s a Rendalapítók elég egyenesen meneteltek Isten felé. Többnyire személyi kinyilatkoztatások is segítették őket. Mégis rejtve volt előttük a végső isteni cél, sokszor a közeljövő is. De ők e miatt nem nyugtalankodtak. Hiszen a közvetlen teendők igen világosak voltak és ez elég volt nekik. Pl. egy Szent Ignácnak megtérése után, sőt manrézai nagy kinyilatkoztatásai után is az volt a szándéka, hogy a Szentföldre megy. El is ment. A vértanúság vágya égett benne s remélte, hogy ez ott kielégül. Nem látott távolabbi célt maga előtt. A Szentföldről kiutasították. Majd sok viszontagság után újra Európába jut. Tanácstalanul áll. Tanulni kezd...

Mit akarok ezzel mondani a kispapegységre vonatkozóan? Azt, hogy

1. Isten legyen a biztos irány, vagyis a becsületes, tiszta szándék mellé sohasem szabad engedni önző érdekeket. Még világosabban: a krisztusi szeretetparancs valószínűsítésének önzetlen célját és a hozzávezető pontos kötelességteljesítést mint végső szemmértéket soha el ne veszítsék.

2. Meg kell hozni a hitnek és bizalomnak áldozatát a jövő kibontakozási homályával kapcsolatban.

3. A jelenben világos isteni akaratot őszinte és áldozatos odaadással teljesíteni kell!

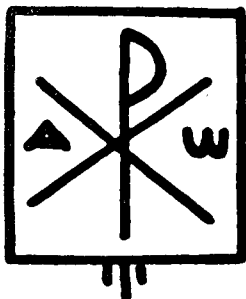
4. Az említett hármas karakterisztikum: a kegyelmi jelleg, a gyakorlati testvérszeretet és az okos szerénység érvényesülése a Szentlélek vezetésének lesz mindenkor biztos jele és az Isten szándéka szerint való kibontakozásnak záloga.

Ezt az éles irányt főleg a vezetőknek kell tartaniok. Legalább ők legyenek hibátlanok ezekben. Akkor a többi nyugodtan bízhatja Isten szerető atyai gondviselésére, aki abból a legnagyobb dolgokat is kihozhatja a pap-ság és az Egyház javára.

Ha azonban a vezetők elveszítik ezt az irányt, akkor elvesztették a kispapegység jelentőségét is.

Az Isten szándékainak való megfelelés érdekében tehát a közösség legfőbb teendője a jövőben is, hogy jól előkészítve a nyári teljes gyűlést, ott egészen imádságosan, a testvérszeretet és okos szerénység szellemében olyan vezetőket válasszanak, akik képesek tartani a hamisítatlan irányt. Ha ilyen vezetőséget biztosítanak, akkor Isten fog dolgozni a kispapegységben és kibontakozása minden mostani reményt és elképzelést felülmúl.

HUNYA DÁNIEL S. J.

"VT SINT VNVM, SICVT
ET NOS" IOANN. 17./11/.

EGYSÉG.

Hozzászólások a Kispapegységhez.

Tizenhárom személyes kispapi közösségünk szívvel-lélekkel az egység gondolata mellett van. Kezdetől fogva, amint felvetődött a gondolat. Gyakran beszélgetéseink tárgya, de vitáinké is. Kegyelmi áramkörébe teljességgel kapcsolódunk imáinkkal, önmegtagadásainkkal, kisebb-nagyobb áldozatainkkal... De hozzá is szólunk az egységhez. (Hozzászólásunk nem hangadóságot jelent, hiszen ahhoz nagyon kevesen vagyunk!)

Pár sorban ezekből szeretnék egyet-mást felvázolni.

Van, aki azt vitatja, több lelkiséget kellene belevinni. Sőt úgy látná jónak, ha előlről kezdenénk az egészet: alapozással. Szerinte így festene a dolog: minden szeminárium a kebelén belül kezdene egy alapozást lelki téren Szent Pál levelei alapján, és amíg ez nem alakulna ki, addig csak ezzel foglalkoznánk. Azaz ő csak lelki irányítást, csak lelki síkon mozgó egységet óhajt.

A másik pozitívumokat keres, szerinte sok lelki témát tárgyalgatunk. (Mert amúgy is a lelkiséget megadja a szeminárium keret.) Legyen valami pozitívum: ezt és ezt teszi a kispapegység. Tehát ő sürgős aktivitásokat akar.

A harmadik nagyon örül, hogy a magyarságproblémát és a magyarságtudományt műveli a kispapegység. Azt szeretné, ha minél többet nyujtana ezen a síkon.

Van, aki azt mondja, nekem mindegy az irányvonal, csak legyen kispapegység. Legyen, mert érzem az egység erejét kegyelmi vonatkozásban és munkánk értékesebbé tételében.

Ha felületes szemlélő olvassa ezeket, azt állapítja meg, egyenetlenség van a kispaptáborban. Pedig a valóság egészen más. Hatalmas, minden kispapot érintő érdeklődés indult meg, csak még erjedésben van, hogy annál pompásabb színbor legyen belőle. Tény az, hogy tevékenykednünk kell (hiszen valóban lassan megindulunk), nagyszerűbb lelkületű papsággá kell kiforrnunk, hogy méltók legyünk a szolgálatra, amelyre hivatunk!

Weisz József
rozsnyói papnövendék

Kölcsönös segítés.

Minden erőnkől törekednünk kell arra s minden eszközt meg kell ragadnunk, hogy a kispapegység ne legyen csak írott malaszt.

Megkapóan ügyes gondolat volt és leírhatatlanul sok kincset rejtett az ú. n. „kegyelmi kincstár”. Már egészen szokásunkká vált, hogy ha a nap-tárunkban a kijelölt nap betűi mosolyogtak ránk: öntudatosan kispaptest-véreinkért ajánlottuk fel aznap minden imánkat, jócselekedetünket, munkánkat, örömlünket, szenvedésünket. Folytassuk ezt tovább!

Mostanában — úgy látom — a „testvérszeminárium” gondolata határozza meg imádságaink irányát, illetőleg tájékozódási körünket. Lehetőleg ne végezzünk itt se fél munkát. Nem elég csak tudni a testvérszeminárium nevét és ezenkívül patópáli módon semmit sem tenni. Helyénvaló volna közelebbről megismerni a testvérszemináriumot. Pár soros földrajzi, történelmi bevezetés után néhány élethű ecsetvonással megfesteni mindazt, ami egy szeminárium sajátos lelki képéhez, a *genius loci*-hoz tartozik. Nem feledkezve persze meg az Irodalmi Iskola működéséről s más érdekes szokásokról sem. Nem fonódnának-e össze jobban karjaink, nem szorítanánk-e ezáltal melegebben szívünkre kispaptestvéreinket? Az ismertetéseket neccsak egy-kettő olvashassa, hanem az egész közösség. Célszerű volna ezért felolvasni, vagy pedig a hirdetőtáblán kifüggeszteni a mellékelt képekkel együtt.

Nemrégén az egyik kanonok úrral beszélgettem. A mindent bearanyozó mult kedves képei közül szeretettel gondolt vissza arra az időre, amikor mint ifjú leviták 3—4 hetet is egymással töltöttek el a boldog vakációból. (Itt beállhatnánk egyesületi stb... munkába.) Egyházmegye-ismeretünket ez nagyon előmozdítaná. Most is megtalálható az a szokás, hogy egyik-másik a szünidőben ellátogat megyéseihez, osztálytársaihoz. Nem lenne rossz gondolat fokozottabb mértékben kiépíteni. De meg kellene valósítani a különböző szemináriumok növendékei között is (l.: „Tervek — gondolatok” c. alatt).

Édes hazánk páratlanul gazdag gyönyörű fűrdőhelyekben s nyaralásra igen alkalmas vidékekben. Hogy mást ne említsek, ott van a Balaton, a csodás vízü magyar tenger. Miért élvezze azt csak a sokféle tarka sokaság, köztük is nagyszámban a „gens electa”. Csak a magyar jövő hivatott vezetőinek ifjú nemzedéke ne részesüljön áldásaiban? Nem lehetett volna már eddig is megvalósítani a kispapi nyaralást? Váltott — kb. 3 hetes — csoportokkal rengetegen áldanak a jótévedőket. A nyaraló elkészítése Magyarországi papságának nem kerülne különösebb anyagi megerőltetésébe. Csak terjesszük az eszmét és megvalósul a kispapi nyaraló.

A pompás nyaralási lehetőség az éremnek csak az egyik oldala. Nem szabad ugyanis arról sem megfeledkeznünk, amit ez az egység igazi megteremtésében eredményezne. Így aztán a régi álom — a kispapegység — könnyen beteljesednék. Jövőbe nyúló hatása pedig: az ország papjai megismerve s így kölcsönösen mindjobban támogatva egymást, nagyobb eredménnyel, könnyebben dolgozhatnak Krisztus országáért. (Aki most a nyárra tudna országos kispapi cserkész- vagy egyéb tábort szervezni a Balaton mellett vagy egyebütt, az írjon a szerkesztő címére.)

Minden évben kis sereg készül elhagyni a szeminárium meghitt, családi légkörét. Szegény szülőktől hívta legtöbbjüket szolgálatára az Úr. Mégis — azt hiszem — nem kell felsóhajtaniok a Siloe-tavi beteggel: „Non habeo hominem.” Az aratásban dolgozó papság készséggel siet segítségükre, ha meghallja a szemináriumról, régi kedves otthonukból jövő kérő szót. Ha jól emlékszem, valamelyik egyházmegyében meghonosult az a szép szokás, hogy a papság adományaival segíti a távozni készülő új munkásokat. Nem lehetne ezt intézményesen mindenütt megvalósítani? Nem jelentene nagyobb

megterhelést, ha mindenegybes pap évente tíz pengőt, vagy pedig évi alapjövödelmének egy százalékát juttatná erre a célra. A befolyt adomány mégis tekintélyes összeg volna az V. évek számára. (Pl. az esztergomi egyházmegyében 744 pap van.) Az összegyűlt pénz túlbőségéből a szemináriumba lépő I. évek kezébe a Szentírást és a Misszálét lehetne nyújtani. „Noblesse oblige!” Minden jó pap tevékeny szeretettel gondol az Alma Mater-ra s annak küzdő tagjaira. A jövő nemzedéke krisztusi hálával köszönné meg és viszonzná az idősebb testvérek jóakarátát és támogató szeretetét. Így egymáshoz közelebb kerülve, szeretetben összeforrva, megint Jézus győzelmi lobogója lendülne magasan az Ég felé.

Kezünket szívünkre téve, ígérjük meg mi is: Nem feledkezünk meg a szemináriumról és annak utolsó éves növendékeiről. Ezen a téren komoly törekvéseket is lehet tapasztalni. Tudomásom van pl. arról, hogy az ország egyik szemináriumának V. évesei egy „Nyilatkozat”-ban arra kötelezték magukat, hogy felszentelésük után minden évben egy havi fizetésüknek legalább tíz %-át a szeminárium egyik növendékének — lehetőleg V. évesnek — segélyezésére fordítják. Ezenkívül a lehetőség szerint hozzájárulnak az I. éves testvérek Szentírás és Misszálé beszerzéséhez.

Veni Sancte Spiritus! Reple tuorum corda fidelium, et tui amoris ignem in eis accende!

Néhány nem is új, nem is ismeretlen gondolatot vetettem papírra. Célo-mat elértem, ha nem kell egykor címül írni: „Füstbe ment terv...”

Esztergom.

Zentai Imre

Tervek — gondolatok.

Örömmel olvasnánk szeretett lapunk hasábjain — melyet szent büszkeséggel forgatunk — katolikus emlékeinkről, épületeinkről és egyéb nevezetességeinkről, amelyek kapcsolatban vannak az egyes szemináriumokkal, egyházmegyékkel, szerzetesrendekkel stb. Fokozná ez a „Testvérszeminárium” imaközösség jegyében már történő kölcsönös megismerést is, de főképp sok elrejtett katolikus értéknek, nevezetességek megismerését tenné közkinccsé. Maga a központ már csekély fáradtság eredményeképpen is általános képet nyerne az egész országról, ha minden közösség a maga értékeiről küldene kis ismertető leírást, melynek részleteit le lehetne közölni lapunkban.

Egri szerviták

E hasábkon olvashattuk legutóbb, hogy a váci testvérek kápolnáját Márton Lajos nyolc szép freskóval díszítette, melyek a pap életét mutatják be egyes megnyilatkozásaiban. Ezzel kapcsolatban az a terv vetődött fel bennem, hogy jó volna e freskók fényképét — vagy még inkább ezeknek e célra elkért vázlatát — sokszorosítani levelezőlapokként és így is nemes propagandát fejteni ki hivatásunk mellett. Bárki adná is közre a levelezőlap-sorozatot, úgy kellene intézni, hogy az ország valamennyi kispapja magáénak ismerje és használja levelezésében. Gondolok itt elsősorban arra, hogy legfeljebb csak szerényen húzódjék meg rajta a helyi vonatkozást kifejező szöveg: maradjon minél több hely a levelezésre. Miért ne lehetne a kispapságnak is idealizmust lehelő képeslap-sorozata, mint van például a cserkészetnek?!

Koppány Béla, Eger

A kispapegységhez való viszonyunkat boncolgattuk. Különösen erre a kérdésre akartunk felelni: a kegyelmi kapcsolatok szorossá tételén kívül mit adhatunk kispaptestvéreinknek? — A megbeszélés zajgó áradatában egyre jobban kikristályosodott egy gondolat: adjuk a Harmadik rendet!... Ezek az eszmények lebegtek a szemünk előtt akkor, amikor dolgozni kezdtünk a kispapság Harmadik rendbe

való bekapcsolásán. Pasztorális szempontból is felférhetetlen lenne, ha ferences szellemű, lelkületű, irányú és módszerű papsága lenne népünknek. Ime, ez a 700 év könnyes, örömteljes multjában megszentelődött hagyományú és népünk vallási igényétől elválaszthatatlan magyar barát felkínálja kincseit a kispapságnak. A „non sibi soli vivere” életstílust megvalósítók kézfogásáról van itt szó. Nem elbizakodottan, mások életstílusába befolyást keresőn, hanem alázatosan lehajtott fővel, mellékszempontokat nem nézve, úgy akar ferencességünk adni a magyarságnak, ahogyan azt sok évszázados örökségképen kapta. Alkalmat akarunk adni, hogy a magyar kispapság megismerhesse és megszerethesse a Harmadik rendet. Ezért felvetjük a gondolatot: Nem volna-e jó harmadrendi megbeszéléseket tartani?... Hogy a magyar kispapságnak igénye a Harmadik rend, azt mutatja nagyváradi kispaptestvéreink példája. Főiskolájuk csaknem minden növendéke belépett a Harmadik rendbe, hogy — amint írják — saját lelkük javán munkálkodjanak és majdan a hívek lelki hasznán is haszonnal dolgozzanak.

Gyöngyösi ferencesek.

(Magyar Umbria 1943 okt., dec. sz. 55. lap.)

•

Az alább felvetett terv egymás közelebbi megismerését, országismeretszerzést, a katolicizmus és magyarság, népiség és nemzetiség problémáinak élményszerű meglatását és nem utolsó sorban: a jó nyaralást szolgálja. A könnyebb kifejezhetőségért példában hozom: Egy csíksországi kispap szeretne két hetet Göcsejben tölteni, viszont egy göcseji pár hétig Csíksomlyó körül szeretne nyaralni. Most már másra nincs szükség, mint hogy a két kispap megtalálja egymást. Pár hétig az egyik lakóhelyén lesznek, aztán átmennek a másik hazájába. Így csak az utazás kerül kis pénzbe, amit örömmel meg lehet hozni a pompás élményekért. Hogy a tervből valóság is legyen, írjátok meg a szerkesztőnek, ki, hol, a vakáció mely részében, mennyi időt szeretne eltölteni. Mi majd a közvetítést elvégezzük. Így talán még ma is lehet nyaralni.

HIREK.

Szerviták (Eger). Kápolnánk kifestése elkészült. Kicsi ugyan, de a barokk mintázata a gyönyörű mennyezetfestéssel megtévesztően nagyítja és kibővíti a falakat. Boldogan léphetünk boltívei alá üdvözölni a Szeretet Foglyát. — Megalakult a Szervita Kispapok Falkonéri Szent Elek Önképzőköre, hogy ez az irodalmi szervezettség biztosítsa azt a keretet, melyen belül mind a Rend, mind a kispapegység szolgálatában hasznosan gyümölcsöztethetjük munkánkat. — Rendünknek régi szokása, hogy Vízkereszt estéjén összegyűl az egész Ház a karácsonyfa köré. Itt kis asztalkán számozott borítékok fekszenek. Felhangzik a Veni Creator Spiritus. Végeztével P. Prior zsákokscát vesz kezébe. Először ő, majd valamennyien számokat húznak ki belőle. Ki, melyik számot húzta, azon számú borítékot nyeri. De mi van a borítékban? Feszült figyelemmel és áhítatos érdeklődéssel várja mindenki, míg P. Prior sorban felnyitja azokat. Mindegyikből egy-egy szentnek a képe kerül elő, melyeknek hátulján a Szentírásból, Kempisből s a szentek frásaiból pársoros mondás van. A képecskén ábrázolt szent lesz kinek-kinek egy évre az új védőszentje, a mondás pedig vezércsillag, mely sokszor csodálatosan vág az egyénekhez.

Központi. Régi hagyomány, hogy karácsonykor az elsőveéseket a többi testvérek külön karácsonyfával lepik meg. A figyelem mindig megragadja a lelküket, hiszen nem is gondolnak erre a váratlan kedvességre. Sokszor megható, milyen gondossággal akarják az idősebbek széppé varázsolni az elsőveések első szemináriumi szentestéjét. Örömeiket megosztják előljáróik is, akik mint a nagy család atyái, állanak mellettük a karácsonyi gyertyagyújtáskor. — Amikor az Egyetemistemplom órája Szilveszter estéjén a 12-t üti, a hatodévesek éneke felhangzik: „Ó szép Jézus, ez újesztendőben...” Ez az ő hattyúdaluk. Ebben az évben már kimennek az Úr szállójába. Énekelve bejárák az egész házat, búcsúznak mindattól, ami 6 éven át szívükhöz nőtt. Egyedül ők maradtak fenn éjjelig, de ez az egyre erősödő ének beszűrődik az alvó kispapokhoz. Ezután már az öregek búcsúénekeibe legalább képzeletben az egész Szeminárium belekapcsolódik.

Pálosok (Pécs). Szeptember 12-én befejezve a 10 napos lelkigyakorlatot, az ujonc kispapok egyszerű fogadalmat tettek. Teológiai tanulmányaikat a szemináriumi kispapokkal együtt végzik. A rendházból járnak be órákra. December 8-án akadémiát rendeztek a Szeplőtelen Szűz tiszteletére. Hetenkint kétszer-háromszor az öreg Mecseket másszák meg. Rendházuk közvetlen a hegy tövében lapul. Kertjük sziklás és felnyúlik egészen a híres Napóleon-emlékműig. Január 10-től az új templomban minden este kilencedet tartottak Remete Szent Pál tiszteletére. A „Papok szombatja” imalapot így terjesztik: A szombat előtti vasárnap minden szentmise előtt végig-rakják a padokat imalapokkal. Minden prédikáció a mozgalomról szól. Az imalapokat mindenki magával vihet ingyen, s aki még hozzátartozóinak is akart juttatni, az a templom előtt kérhetett. Egy kis anyagi áldozatba került ugyan, de imában ezt sokszorosan kárpótolják. Papok szombatján énekes szentmisét mondunk Krisztusról, az Örök Főpapról.

Kolozsvár. A Műkedvelésre Ítélt Kispapok Intézménye sok vidám percet szerez az előjáró uraknak, a városi papságnak s a kispapoknak is. Az idén a házi termékek mellett — értesülésünk szerint papi témájú szindarab is van — a Magyar Műsorközpont darabjai kerültek színre, hogy mindenki megismerje azokat. — Szalézi Szent Ferencről nevezett Erdélyi Magyar Egyházirodalmi Iskola az idén újból kiadja az 1891-ben még Gyulafehérvárott elindított „Haladás” című közlönyét. Érdeklődéssel és szeretettel várjuk. Biztos, új színt hoz a kispapságba.

Kapucinusok (Budapest). Kispapközösségünk egyik reggelre furcsa hírre ébredt. A postás egyik testvérünknek behívót hozott, mégpedig nem is olyan egyszerűt. „Folyó hó megnevezett napján munkaeszközeivel jelenjék meg a Weisz Mannfréd-gyárban, Csepelen.” Volt erre nagy riadalom. Szegény testvér szörnyű kinban volt. Nem a behívás bántotta, hanem a munkaeszközök dolgában voltak nehézségei. Mit is vigyen magával? Exegesis jegyzeteit? Vagy talán a nemrég elkészült Pentateuchus kérdés lapjait? De mégis legjobb lesz a Morális-könyvet. Annak valami kis hasznát is lehet talán venni. Tintát, tollat, kalamárist azonban feltétlenül vigyen — biztatták a többiek. A rettenetes izgalmat végül is az előjáróságon szüntették meg, ahol kiderült, hogy tévedés volt az egész.

Pécs. Aprószentek ünnepe lévén, a régi szokáshoz híven a szeminárium legfiatalabbjai: az elsőévesek vették át a vezetést. A főduktor ezen a napon a szeminárium Benjaminja, aki aztán évfolyamtársai közül válogatja ki duktori karát. A „volt” duktorokat alapos verés fogadta délelőtt a museumban. „Szép legyen, friss legyen, keléses ne legyen!...” Az újdonsült duktoroknak sem jobb a helyzetük. Ebédnél pohár után nyúlnak, de víz helyett ecetből és sóból álló gyanús keveréket hajtanak fel. Estére valaki a cipős fiókokat felcserélte. A hálóingek, szappanok és fogmosópoharak is titokzatos vándorútra keltek. Még villanyoltás előtt két perccel is izgatottan keresgélő kispapokat lehetett látni. Egyik testvérünk párnája alatt jól megtermett wekkert talált. Betette egy éjjeliszekrénybe, ahol kiderült, hogy tulajdonképpen jól beállított „pokolgép”, mert a felkelés előtt negyedórával iszonyú csörömpöléssel explodált. A reverendák reggelre mind félregomboltan lógtak. A károsultak filozofálhattak a kápolnába vezető folyosón: a „gombolkozom, tehát vagyok” elven. Ezek után kisebb testvéreink belátták, hogy legjobb, ha a vezetés mégiscsak a tapasztalt öregek kezében van.

Esztergom. November 23. Nagy napja volt ma a háznak. Sok-sok készülődés, tanulás előzte meg a mai estét, mikor is minden helyzeti nehézség ellenére megrendezte a gimnazista kispapok önképzőköre a KALOT eszméit hirdető magyar estjét. A díszterem lobogókkal díszítve, plakátok, az ülőhelyen propagandalapok s a „Magyar Vetés” és az „Ifjúságunk” számai láthatók. Kipirult arcú rendezők vezetik helyükre az esztergomi középiskolák képviselőit. A számok a maguk változatosságában kitűnően világítottak rá a magyar népművészet sokoldalú értékeire. Vers, ének, kánon, előadások, felolvasás követték egymást. Kitént a „Körmives Kelemen” dramatizált előadása, mely mindnyájunk szemébe könnyeket csalt. Szítás Béla magyar táncait mindenki feszült figyelemmel és élvezettel szemlélte végig. Mikor megjelent a nyolc gatyás, csizmás, árvalányhajás, pitykémellényű legény a színpadon és eljárat a verbunkost, a hatás szinte leírhatatlan volt. A számot meg kellett ismételni. Az ünnepély végén egészen áthevülten énekeltük el a KALOT-indulót. Felágaskodott bennünk a magyar öntudat és tettvágy. Hisszük, hogy nem alszik el egyhamar. Az ünnepélyen 100 esztergomi diák vett részt. A mélységes lelki élménynek, amelyben a hallgatóságnak része volt, szép bizonyítéka egy tanítóképzős levele a prefektushoz. Csak kis részt ragadunk ki belőle: Kinn az élet rohanásában egy elejtett szót fogott fel a fülem: kispap. A szó magában nem

bántó, de az a kesernyés, sajnálkozó, talán egy kissé megbocsátó mellékíze, hangsúlya felforralta véretem. Szerettem volna utána rohanni a szó tulajdonosának és bevinni őt a szemináriumba, elhozni a kispapok KALOT-estjére, hogy csak egyszer, egyetlenegyszer lássa közelebről ezeket a fiúkat. Csak egyszer nézze meg, mennyi ambíció, lendület, intelligencia és tehetség van bennük! Csak pillanatra nézzen annak a makulátlan tisztá örömeinek, vidámságnak, mosolynak mélyére, ami ezeknek a pirosposzsgás fiúknak a szemében, szívében él, — levenné kalapját és szégyenkezve mondaná: tévedtem. — Tévedtem, mert megéreztem, hogy ezek a fiúk kemények, komolyak. Sziklák, alkalmasak arra, hogy néhány év múlva az elhagyott népnek Isten felé iránymutató mérföldkövei legyenek. Nem bigottság, hanem erős, férfias vallásosság az, amely egész lényükből kiárad és lesugárzik. (Esztergom ősrégi szemináriuma, 1944 január, 30. és 35. lap.)

Ferencesek (Gyöngyös). Az egyházirodlalmi iskolájuk négy szakosztályból áll: elméleti, gyakorlati, missziós és irodalmi. A gyakorlati szakosztály munkájából idézzük: „A föld népének ügye mindig a magyar barát ügye is. Ezt a szerető együttérzést serkentette további együttműködésre Bonaventura testvér „Mozaikképek a falu életéből” c. megfigyelése. Ugyanilyen szeretettel dolgozunk az ifjúságért. A holt betűket igyekszünk életté varázsolni. Ezért összegyűjtöttük a ministráló gyerekeket és kerti félóra keretében megtanítjuk a helyes, szép, szabályos oltárségédkezés módját. Az idősebbeket oltártestőröknek, a kisebbeket oltárapródoknak neveztük. Hangulatos történet vagy mese világítja meg a szentmise értelmét és fontosságát. Utána kuglizunk, ping-pongozunk és egyéb társasjátékokkal foglalkozunk. — Különösen szeretik a zenét. Búcsúkkor, búcsújárások során énekekre is bukkannak. Gyűjtésük néhány szép darabját már elő is adták. A zenekar munkája elé óriási akadályok meredeznek. A távozók után egy-két hely mindig üresen marad. A tavalyi emlékek biztatására remélik, hogy Szent Ferenc fiainál nem lesz idegen a hegedű és lesz utánpótlás.

Domonkosok (Budapest). „Mit jelent nekünk, dominikánus kispapoknak az egység tudatosítása?” — vetik fel a kérdést. Azt, hogy egyrészt, mint az egység részei mi is felelősek vagyunk a jövő Magyarország kereszténységéért, másrészt sajátos rendi szellemünkből fakadó munkánknak is megvan a maga külön szerepe az ország katolicizmusának életében. A társadalmi közösségek igazi egységét ugyanis nem az uniformizálódás, hanem a különböző részek összhangja, az önálló tevékenységű szervek fegyelmezett együttműködése adja meg. Ezért nekünk is ilyen kettős feladatunk van: egyrészt bekapcsolódni a kispapegységet éltető kegyelmi egységbe s így segíteni egymást; — másrészt kialakítani magunkban az igazi dominikánus életet, hogy mi is önálló értékekkel tudjunk beállni az egységbe, külön színt adva annak működéséhez. — Az önképzőörünk célja nem irodalmi törekvések ápolása és irodalmi tehetségek kifejlesztése, hanem jövőndő apostoli működésünk előkészítése, feladataink és a velük járó nehézségek megismerése és azok legyőzésére való felkészülés. Ennek következtében nem akarunk sok gyűlést, hanem az aránylag kevés számú gyűlésen a leglényegesebb kérdéseket szedjük elő. Nem pusztán teológiai és bölcseleti kérdések kerülnek megtárgyalásra, hanem elsősorban a gyakorlati szempontok (főleg a világnézetet alakító tényezők) lesznek az irányadók, természetesen hittudományi, illetőleg bölcseleti megalapozással, Aquinói Szent Tamás elvei alapján.

Ciszterciek (Zirc). Krisztusra váró lélekkel énekeltük ádvént első vasárnapja estéjén társalgónkban felállított ádvénti fenyőkoszorú négy égő gyertyája körül a Rorate coeli-t. A Rorate végén eloltottunk egy gyertyát. Minden vasárnap eggyel kevesebb fog égni, de ahogy csökken a fény a koszorún, úgy növekedjék a szívünkben, hogy a világ Világossága odataláljon. — A rendi jubileumi esztendő először hozta össze rendi cserkészcsapataink ifjúságát közös táborozásra. Összegeztük tapasztalatainkat, megbeszéltük észrevételeinket. Nem tettünk azonban zárókövet emlékeink fölé. Cikksorozatban gyűjtöttük sorozatba a „Zirc és vidéke” hetilapban. Az ideai csapatgyűléseinken mi, jövőndő cserkészvezetők megismerkedünk a rendi cserkészcsapatoknak nevet adó személyekkel és a Rendünkkel kapcsolatos helyek földrajzával, néprajzával, történetével. A „Nova clara vallis”-ban fogjuk közölni folyamatosan az előadásokat. (Az első, a Liliomos herceg — liliomos cserkész, a legutóbbi számban jelent meg.)

Kalocsa. Kopasz Károly IV. éves teológus „Őszi szántás” c. verse az „Allegro” 1943. évi Magyar Népdalszövetség pályázatán a negyedik díjat és babérkoszorút nyert. Gratulálunk hozzá. — Kalocsa utcáin megszokott jelenség már, hogy a teológusok hosszú, égszínkék sorban mennek sétálni télen-nyáron. Télen az utcán

sétálnak, nyáron a kertbe mennek. Egy kilométernyire fekszik a fehérre meszelt, nádfödeles alföldi ház, amely mögött elterül a kert. Ott aztán felbomlik a sor és mindenki a maga kedvelt sportja után néz. Ősszel hatalmas robajjal repülnek a kövek és dorongok a diók után. Tavasszal minden zaj nélkül folyik lényegében ugyanaz a sport, de ilyenkor a szép piros cseresznyeszemek jutnak a diók sorsára kövek és dorongok közbejötté nélkül. Természetesen az annyira népszerű labdarúgásnak is vannak közöttük lelkes üzöi. A régebbi idők kuglijátéka már teljesen kiveszőben van. A leventefoglalkozás is ebben a kertben zajlik le tavasszal és ősszel. A javíthatatlan kvietisták még a kertben töltött időt is arra használják, hogy pokrócra heveredve, tovább folytassák a reggeli csengő után abbahagyott alvást. Vannak olyanok is, akik azon jártatják eszüket, hogyan lehetne derültté tenni az arcokat. Így kerülnek fel egyesek a gémeskút tetejére, vagy így záratnak be mások a raktárba, ahonnan azután az indulásig hiába dörömbölnek. — Télen a sportélet a falak között folyik. Ping-pong, sakk és biliárd tornában mérik össze erejüket a legjobbak. — Advent első vasárnapján a Nagyszeminárium fényes egyházzenei ünnepélyvel emlékezett meg a Motu Proprio negyvenéves évfordulójáról. A hangverseny az érsek úr által elindított Opus vocationum-ot szolgálta. (Lásd: Uzenet életünkől. 21. lap.)

Ferencesek (Szombathely). Onképzőköriünk nagy sikerrel tartotta meg jótékony célú díszgyűlését január 30-án kultúrházunkban. A díszgyűlésen megjelentek Szombathely városának egyházi, katonai, megyei és városi előkelőségei is. A tiszta bevételt a káptalanfüredi Szent Antal-templom és lelkigyakorlatos ház építési költségeire adtuk. Az elsőévesek február 5-én vették fel nagyméltóságú Grösz József kalocsai érsek és szombathelyi adminisztrátor atyánk kezéből a prima tonzúrát. Február 6-án pedig a többi testvérek kapták fel a kisebb rendeket, illetőleg a szerpapságot. Nagy szeretettel fogadtuk körünkben P. Kerkai Jenő S. J.-t és hallgattuk mélytartalmú előadását. — P. Varga S. J. hatalmas távlatot nyitó előadást tartott a keresztény felelősségről. — Gaál József KIOE főtítkárság másfélórás hatalmas előadást tartott a tanonckérdés megoldásának jövőjéről, lehetőségeiről.

Nagyvárad. A szeminárium 1929 óta a püspöki palota második emeletén van. Középen kedves házikápolna. A kápolnából cellasorra jutunk, melynek boldog lakói a két utolsó évesek. (V—VI.) A cellák kellemes meleg levegőjét központi fűtés biztosítja. Ebédlőnk a földszinten van. A palotát hatalmas és gyönyörű kert övezi, gondozott sétautakkal, labdapályával. Tavasszal a második félévi vizsgákra itt készülünk. Minden intézetben van csengője az asztalfőn ülőnek. Nálunk eddig primitív módon a kést a pohárhoz verve zörgettek. A Jézuska hozott főduktorunknak csengőt. — Kongregációnk minden hónapban egyszer vagy kétszer gyűlést tart a kápolnában. Utána önképzési céllal akadémiai gyűléseket tartunk. — Egy villanap délutánján meglátogattuk városunk legszegényebb telepén létesült Zöldkereszt ház napközi otthonát. A védőnő szívesen fogadott. Jól esett neki, hogy érdeklődünk munkája iránt.

Féléves tárgyalások, reménységek után pillanatnyilag úgy látszik, hogy Illésy Péter primíciás képeihez nem jutunk hozzá. A vázlat kész ugyan, de mivel színes, egy nyomda sem vállalta kinyomását a mai festék megbízhatatlansága miatt. A színes vázlaton kívül vannak rajzok is, melyeket a KALOT Központ ad ki.

*

Jövő számunk július elején jelenik meg. Minden szeminárium egy csomagban kapja meg ezeket a kiadványokat is a levelező testvér címén. Ő majd szétküldi nyári címetekre. Címeteket és a bélyeg árát ezért adjátok át a levelezőnek. — A cikkeket a jövő számhoz május 5-ig küldjétek be a multikori számban jelzett címekre.

„MIHI ENIM VIVERE
CHRISTVS EST”. EP. AD PHIL

LELKISÉG

Rovatvezető: Csutak László.

Egység a falakon belül . . .

Fontosságát senki sem tagadhatja. Jelentősége éppúgy megvan őt magában, mint az igazi Kispapegységhez való viszonyában. Nélkülözhetetlen a világi szemináriumokban és a szerzetesi skolasztikátusokban egyaránt. Értékét mutatja az is, hogy egyesek félnek, vajjon a távoli kapcsolatok fenntartása nem lesz-e ok azoknak a kötelező kapcsolatoknak az elhanyagolására, amelyet ápolniok, melegengetniök kell azoknak, akik a falakon belül élnek . .

Mert könnyű kijönni azzal a kispaptestvérről, aki több száz kilométerrel tőlünk; akit egy-két lelkes levélből ismerünk; találkozásaink a vendég szeretet és ünnepélyesség jegyében folytak le; akivel jól megfontolt és kitérőnőnek ítélt gondolatainkat cseréljük csak ki. Semmi zsörtölődés, semmi elviselni való, semmi áldozat, csak tűz, lelkesedés, egymás lelkének gazdagítása! Ez az igazi egység!

Pedig mégsem ez! Az igazi egység nem önszeretet, hanem istenszere tétől átítatott felebaráti szeretet. Hogy ez a szeretet milyen, jól tudjuk „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött fiát adá érte.” Igazi egységünk alapja az a szeretet, amely arra képesít, hogy magunkat feláldozzuk a test vértéért.

A módot Szent Pál írja eléünk (I Kor. 13.): türelmesek vagyunk és nyájasak; nem vagyunk féltékenyek, nem cselekszünk rosszat (még kis esetben sem!); nem fuvalkodunk fel, nem vagyunk nagyravágyók, nem keressük a magunkét, nem gerjedünk haragra, nem gondolunk rosszat, mindent elvárunk, mindent elviselünk.

Ki ne fogadná el, aki csak kissé is ismeri a közösségi életet, hogy a ily szeretetre épített testvériség valóban életáldozatra kényszerít másért testvéremért . . . Ez az egységáldozat. S mivel magam kényszerítem magamra — valóságos „önöklés”.

Testvér, aki ott élsz Erdélyben, Bácskában vagy Dunántúlon, hidd el, a veled való testvériség ápolása nemcsak öklést, de még csak egy tűszúrás sem jelentett nekem! Lelkiismeretvizsgálatomban ki sem térek arra, hogyan állok veled szemben a szelídség, harag, féltékenység, türelem stb. terén. De szomorú, nem mondhatom el ezt azokról, akik körülöttem vannak: tanu-

lásban, szórakozásban, sétán s közös munkáknál. Gyakran felsóhajtok magamban: ha egyszer itt meg tudnám alkotni az igazi egységet! Ha egyszer mind tudnám szeretni őket, a Szent Páltól ismertetett áldozatos szeretettel. Pedig tudom, erre kell törekednem. „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért!” Az ápolja az igazi egységet, akinek a mások iránt való szeretete addig terjed, hogy egyéni érdekeit, kedvteléseit, érzékenységét, önmagát tudja feláldozni. Az igazi egység tehát: nem előnyvárás másoktól, hanem közös áldozathozatal a Mesterért.

Összehasonlítást téve a falakon belül és azokon kívül megkívánt áldozatokat illetően, a következtetés nem nehéz: a falakon belül több az elviselni való, több az áldozat, nagyobb szeretetre van szükség s méginkább nagyobb önfegyelmzésre és önmegtagadásra.

Ámde ha Isten előtt áldozathozatalunk nagysága növeli érdemünket, úgy mondhatjuk: a falakon belüli szeretetkapcsolatok ápolása több érdemmel jár.

De meg eszembe jut az is, hogy az egységápolás célja: a közös papi front kialakítása. Célunk ugyanis nem szétszórta, egymást észre sem véve gyürkőzni a papi élettel járó gondok, tennivalók őserdejében, hanem hogy a Mesterben tökéletesen egybeforrva (nemcsak elméletileg!) készüljünk boldog ország megteremtésére a földön és az Ország boldogságára elvezetni a földieket.

Együtt dolgozni! Együtt... mint most a szemináriumban; lényegileg úgy, ha a munka más lesz is. Együtt... ami oly nehéz most a falakon belül. Nehéz, de ha kitérünk előle, ha megszabadunk attól az áldozattól, amit az egymás-elviselés, a közös élet jelent, eleve kimondhatjuk: egységápolásunk a falakon kívüliekkel cirkusz!

Testvérem, nem áltatom magamat: Te ott Erdélyben, a Bácskában vagy Dunántúlon, Te is olyan lehetsz, mint valamelyik testvérem, aki velem él. És ha ezzel a testvérrel nem tudok igazi szeretetben élni a szemináriumban vagy a skolasztikátusban, — és ezt az önző, fölényes, gőgös lelkületet ki nem irtom magamból — Veled sem tudok kijönni, ha valaha összekerülünk: se a gimnáziumban, se a plébánián, se a szerkesztőségben, se a parlament falai között...

Az igazi kispapegység alapjának neveztem az egység ápolását a falakon belül. De látom, kiterjeszthetem: a papi egység alapja az.

Köszönet azoknak, akiknek lelkében megfogant az a gondolat, hogy kispapjainkat egy országos arányú összefogásra hívja fel. Mert a szélesebb látókörben gondolkodó kispap rádöbben tennivalójára, amelyen eddig talán túltette magát, és amelyet ha elhanyagol, bármit tesz is, csengő érc és pengő cimbalom az, rádöbben szeretetkötelességére szeminarista és klerikus testvéreivel szemben. A részleges lelkiismeretvizsgálat anyagát Szent Páltól veszi: türelem, nyájasság, önzetlenség, jószívűség, közvetlenség, szerénység, nagylelkűség, önfékezés, más megbecsülése, áldozathozatal, egyszóval: szeretet.

Igy fogja megcáfolni azokat, akik a kispapegység jegyében fenntartott távoli kapcsolatok ápolásától féltik a sokkal fontosabb egységápolást a falakon belül.

Kassa.

Horváth Kálmán S. J.

Jézusommal . . .

Ut az óra, kelj fel fiam!
Ébredj, hiszen már reggel van!
Ugorj fel és vess keresztet,
ha így kezded, el nem veszted
napodat, mit ád az Isten,
élted míg viseled itt lenn.
Ültözködni siess nagyon,
siess, rád nagy szükség vagyon.
Nagyon üres a kápolna,
téged vár már a Jézuska.
Lelkiatyád van még csak ott,
s Jézusod, ki kegyelmet oszt.
Sietek, de egy-két percre
betérek a sekrestyébe:

vizet hozok ampolnába,
kánontáblát az oltárra...
Mindezekkel végzek Uram,
imádkozom majd nyugodtan.
Egy-két lépés, bent vagyok már
Mesteremnél, Jézusomnál.
Hálaimát rebeg lelkem,
hogy megvédtél éjjel engem.
Napomat Neked szentelem,
legyen tiéd az életem.
Reggel-este elmerengve,
siet Jézusom Elődbe:
kis bárányod, ten gyermeked
Tedeumot zengni Neked...!

(SÉLLI)

Rozsnyói papnövendék.

EGY KISPAP NAPLÓJÁBÓL

„A kereszt a két legnagyobb parancsot hirdeti nekünk: Istenszeretetet és felebaráti szeretetet. Ezeket nekünk is a kereszt lábánál kell megtanulnunk.”

„Este van, este van, kiki nyugalomban... János végigsuhan a folyosón és eloltja a lámpákat. No, de mi ez?... Éles szeme itt-ott fekete holmit lát az ajtók előtt. Nézi, nézi..., ahá... igen... kítették a cipőt... persze!... Inasra gondoltak... Nem sokat gondolkodik, kézbe kapja a lábravalókat, pár perc... s megtisztítva, fényesen, peckesen állnak ismét helyükön.”

„A naplóból tudjuk, milyen gyakran megkérdezte önmagát: Vajjon mindenütt jópéldát adtál-e? Ha aztán látta, hogy nem vághatja rá nyíltan a becsületes, derék, igaz „igen”-t, akkor buzgón lelkesítette magát. Jobban kell ügyelnem a jópélda adásra. Ez a papi tevékenység. Órizkednem kell mindattól, amivel a szerepesség ellen véthetnék.”

„Testvéreimmel szemben sohasem szabad keserűnek, szemrehányónak lennem, felebarátainknak nehézségeikben és szükségükben a lehetőség legszélső határáig mindig és szívesen segítségükre leszek.”

„Kerülni a kivételezést! Ez volt elve még a közös üdülésnél is, pedig, mint a vasárnapi iskola vezetője, gyakran találhatott volna erre okot. Elvi álláspontjából azonban tapodtat sem enged: Különös

gondot fordítok közös gyakorlataink megtartására. Kivételeket kerülöm.”

„Nem akarok úton-útfélen ellenkezni másokkal s beszédemben rendkívül óvatos leszek. Semmi olyat nem mondok, ami szétrongyolná a testvéri szeretetet, s amit mások lebecsülésére vagy megvetésére magyarázhatnának. Csak örülni tudok a jónak, amit másokban látok, Isten mentsen attól, hogy valaha valakire is irigykedjem. — Ez utóbbi sort későbbi átolvasáskor még külön aláhúzza s ismételtén visszatér e tárgyra: Órizkednem kell attól, hogy mások hibáit illetéktelenek előtt feltárjam. E tekintetben nagyon tartózkodó és okos leszek.”

„Melankóliámat le kell győznöm. Életkedvet, vidámságot, kacagó jókedvet. — Még nehéz óráimban sem szabad orromat lógnom. Föl a fejfel, kifeszített mellet szembe a nehézségekkel. Jézus szentséges Szíve velem, ki ellenem?”

„Egykor az Úristennek szigorúan számot kell adnom arról, hogy mire használtam nyelvemet. Azért tehát vigyázok! Bármiről van szó, mindig valami hasznosat, épületeset kell belevinnem társalgásomba. Hiszen nyelvemnek apostoli missziója van! A Szentlélek hívása méltatlanságom ellenére is szentpáli működésre jogosít fel. Márpedig Szent Pál és szószátyárság hetvenhétsszer messzebb van egymástól, mint Makó Jeruzsálemtől!”

„Tagadnam meg saját akaratomat, mert csak így kereshetem az Úr Jézus dicső-

ségét és telebarátaim javát. Alkalmazkodnom kell mások akaratahoz és kívánságaihoz. Minden ellentmondásról és saját véleményemről is le kell mondanom."

"Legfőbb gondom legyen a közös gyakorlat, s ne áltassam magamat továbbra is a magánájtatosságok előbbre helyezésével. Engedelmesség mindenben, ebben a tekintetben is! Csak így élhetek olyan életet, amely Krisztus papjához méltó. S ha kötelességem becsületes elvégzése után a közös ájtatosságokon kívül marad időm magánájtatosságra, akkor élni fogok az alkalommal, még ha fáradságomba kerül is. A közeli szentelés és újmise napja sok alkalmat hoz a magánájtatosság gyakorlására, csak jönne, jönne már!"

Ezeket az elveit így foglalta a lelkitükörbe, hogy állandóan ellenőrizhesse magát:

1. „Udvarias voltam-e növendéktársaimmal szemben? Szolgálatkés? És mindenkiel egyformán? Talán makacsul vitattam igazamat? Nem adtam másokról darabos kemény kritikát? Nem ejtettem csorbát senki jó hírére megszólás által?"

2. Iparkodtam-e jópéldát adni mindig és mindenkinek? Kerestem-e az alkalmat, hogy másoknak örömet szerezsek? Résztvétemmel, épületes beszélgetéssel, szolgálatkészséggel, különösen a kellemetlen dolgokban, előzékenységgel?

3. Mely pontokra akarok a közeljövőben leginkább ügyelni?"

„Nagy gondot fordítok a testvéri sze-

retet gyakorlati megvalósítására. Mindent Jézus Szíve szellemében! — Kész vagyok társaimnak szolgálatot tenni még akkor is, ha közben magamról el kell feledkezni. — Mindenkihez egyformán szeretetre-méltó leszek és az egyesek iránt érzett különös vonzalmamat elfojtani törekszem. — Szabadidőben, sétákon, kíséőimhez vidám és barátságos leszek. Nem baj, ha ez nehezemre esik, legalább szép alkalmam lesz az önmegtagadásra. — Szórátkozásnál is hasznos és épületes (esetleg a stúdiumra vonatkozó) dolgokról fogok beszélgetni. Haszontalan, ostoba fecsegésbe nem elegyedem. — Mások nehézségei, csinja-binja iránt részvétellel leszek különösen imádság által."

Mikor Coassini Jánosnak, a római német és magyar kollégium növendékének naplójából részleteket hozunk, egy terv megvalósulását szeretnők elindítani: Kutassuk fel az olyan kispapok életét, akiktől megtanulhatjuk, hogyan él az ideális kispap a közösségben. Főleg saját szemináriumaink ideális kispapjainak életét kellene felkutatnunk. Sok rejtett szépség kerülne napvilágra, és azt gondoljuk, a szemináriumok kispapjainak sok indítást adna az ott élt példakép. Kérjük, kutassátok fel értékeiteket és küldjétek be, hogy közkinccsé legyen.

(A fentebbieket P. Ehrenborg: A papi eszmény felé. Ford.: Szombathelyi Teológusok 1927. c. könyvéből vettük.)

Kispap a kispapért. Amit nélkülözni tudtok: könyvek (tan- és egyéb), reverenda, cingulum stb.... a szemináriumi levelezőknek mondjátok meg árával együtt, hogy azok jelentsék nekünk és mi közvetíthessük azoknak, akik igazán nélkülözik a legszükségesebbeket is. Itt nem azt kérjük, amit már nem tudtok használni, hanem ami nélkülözhető. A közvetítést havonként megjelenő körlevelünkben végezzük, részben mert így gyorsabb, részben pedig mert ez nemigen tartozik a nagy nyilvánosság elé.

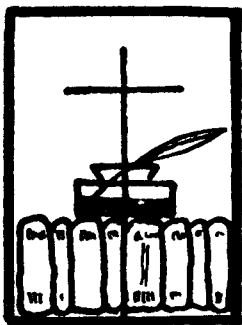
*

A bukovinai csángókat hazavezető Német Kálmán könyvével („Száz-ezer szív sikolt”) kapcsolatban írja a Népünk (I. évf. 1. sz. 31. l.): „Példáját tanítani kellene kispapjainknak a teológiákon. Megmutatva, hogy nemcsak Krisztus hívása van, hanem másik is: népünk hívása." — (Azt már biztos tudja mindenki, hogy a Népünk előfizetési áránál a kispapok 50 %-os kedvezményt kapnak. Járassuk, terjesszük!)

*

Az eddig beküldött cikkek száma: Kassa S. J. 7, Kolozsvár 7, Zirc 5, Pécs 2, Szeged S. J. 1, Szeged világi 4, Esztergom 4, Vác 4, Eger 2, Ferencesek Szombathely 4, Budapest Kapucinusok 1, Rozsnyó 3, Ungvár 1 (címlap-kép), Székesfehérvár 3, Kassa világi 3, Veszprém 3, Budapestről jezsuiták 2. Ezekből költemény 4, novella 3. A híreket természetesen nem számítottuk be.

A nemes versenyben várjuk a még nem jelentkezetteket is!

"DOCETE OMNES
GENTES" MATH. 28./19/.

ÖNKÉPZÉS.

Rovatvezető: ft. Hölvényi Olaf.

Magyarok lélektana.

Sok szép dolgot kezdtek már Magyarországon, de kevés fejeződött be. Legszebb politikai, vallási, társadalmi mozgalmaink a tulipán-mozgalom sorára jutottak.

A művésznek ismernie kell az anyagot, amelyből alkot. Az építész ismeri a beton természetét, a famunkás a fa természetét. Az embernek, aki emberekből épít, ismernie kell — az embert: önmagát és másokat.

Megállapíthatjuk, hogy legszebb összefogásaink azért mentek szét, mert vezetőink nem ismerték az embert, akiből alkottak: önmagukat és másokat. Nem ismerték a magyart.

Nem célunk itt bőszeges ismertetést adni a magyar természetről; hisz a magyarok lélektana s még inkább a „magyarság tömeglélektana” könyvbe kívánczik. Csak a villanykapcsolót akarjuk megmutatni, hogy mindenki egyénileg gyújtsa fel a kutatás fényét.

1. *Veszekedő nép vagyunk.* A magyar olyan, mint a nádi farkas. Egyedül csatangol a zombékon, elmarja a szomszédait. Egyedül szerzi táplálékát, egyedül fogyasztja el. Csak a magánosság a társa s éjtszaka a hold. De mikor befagynak a láp vizei, leesik a hó, pusztító a hideg s nincs eleség, akkor összeverődik a sok farkas-egyénség, egymás mellé áll s a borzalmas szervezett falka együtt megy s megtámadja a falut.

Megfigyelhető, hogy bármit kezdenek ebben az országban, az első csoportosulók szinte kivétel nélkül idegen származásúak közül kerülnek ki. A nádifarkas magyarok messze kullognak. A magyarság sohasem szerepel szívesen, kivéve egynéhány krónikus kisebbségűséggel érzellettel megvert tagját.

Nem szabad persze azt hinni, hogy akik távol állanak, nincsenek velünk. Sokszor a legértékesebbek állanak távol, mert érzik, hogyha beállanak, nemcsak szószátyárkodást követel tőlük a becsület. Gyenge jellemű ember egyik napról a másikra megtér, de nincs benne köszönet. A komoly halak általában sokáig kerülgetik a hálót.

Nem szabad megijednünk, ha összeveszünk: magyarok vagyunk. Egy-két összeveszés semmi. Csak vegyük fel utána ismét az érintkezés fonalát.

2. *Önérzékes természet.* Német természet jól elbírja, ha néha odaverik a földhöz. Magyar nem. Mi igényeljük az embernek való elismerést. Hallgas-

sunk meg mindenkit, ha röviden is. Lekezelésre, elintézésre nagyon reagálunk: dühösen odacsapunk, vagy legjobb esetben mosolyogva, zsebre tett kézzel félreállunk.

3. *Lendületes fajta.* A bravúrokat a magyarság adta a világnak. Legtöbb vezetőnk eddig nem vette figyelembe a lendületességet: vagy németül akartak dolgozni velünk vagy angolul. Magyar elé nem lehet tűzni egy húszéves tervet, mert megfogja a fejét és azt mondja: No hát, Teremtőm, ezzel ugyan mikor leszünk meg!? Mi azt nem bírjuk el, hogy a munka javarésze még hátra van. Az aprólékos, mindennapi beosztás nem a mi mód-szerünk.

A vezetőnek természetesen az egész tervet tudnia kell, de be kell osztania mozaikdarabokra. Ezek közül a darabok közül egyszerre csak egyet szabad mutatnia, s nekilendíteni a népet. Meglátjuk, csodálatos könnyedséggel átviszik a mércét.

A magyarságnak az lesz a vezére, aki győzelemről-győzelemre viszi. A seregnek nem kell ismernie a célt: elég, ha a holnap célját ismeri. — *All ez a mi viszonylatunkban is. Így bánjunk magunkkal, másokkal is. A magyarságnak évszázados bizonytalan helyzete beleverte a lelkébe, hogy hosszú tervet nem tud végrehajtani; de rövidet bármikor. Az evangéliumtól se járunk messze: „Elég a napnak a maga baja.”*

Lendvai Mihály S. J., Kassa.

Népi kisebbségek jogai és kötelességei.

A kérdés az: vannak-e olyan természetjogok, melyek az államtól függetlenül megilletik a népcsoportokat és melyeknek tiszteletben tartása a békét és egyetértést tartósan biztosítja?

Hogy erre a kérdésre helyes feleletet adhassunk, szem előtt kell tartanunk azt, hogy amint a természet létesíti a népiségek sokféleségét, úgy a természet akarja azoknak fennmaradását is. Mivel a népi kultúrközösség nélkülözhetetlen az emberi személyiség kifejlődéséhez, azért az egyénnek kötelessége annak ápolása, fejlesztése és tökéletesítése. E kötelességnek azután jogok felelnek meg, melyek tehát a természet félreérthetetlen követelésén nyugszanak és így függetlenek az emberi akarat pozitív rendelkezéseitől, sőt magától az államhatalomtól is. Mivel pedig a jogrend biztosítása az állam célját képező közjó lényeges kitevője, azért a népiségre vonatkozó jogokat az állam amint nem létesíti, úgy nem szüntetheti meg, hanem ellenkezőleg, elismerni, védeni és a közjónak alárendelni tartozik. A népiségre vonatkozó és az államtól független természetjogok mindenekelőtt megkövetelik az egyéni és személyes jogok elismerését. Mivel e jogok az ember személyiségében gyökereznek, senki sem fosztható meg azoktól csak azért, mert valamely népi kisebbség tagja. Így mindenkinek népiségétől függetlenül joga van az Istennel szemben fennálló kötelességei teljesítéséhez szükséges javakhoz, pl. az igaz valláshoz és a lelkiismereti szabadsághoz. Joga van továbbá az élethez szükséges létminimumhoz, a munkához és ennek gyümölciséhez, a tulajdonszerzéshez és birtokláshoz, a családalapításhoz, valamint a társuláshoz és egyesüléshez mindaddig, míg ez titokban nem irányul az állam jóléte ellen. Kinek-kinek egyéni joga van a szabadsághoz és becsülethez, és valamely népcsoporthoz tartozás önmagában még nem lehet elégséges ok ezek elvesztésére.

A SAJÁTOS KULTÚRJELLEG KÖRULBÁSTYÁZÁSA

Mivel a nép etnikai értelemben bizonyos kultúrközösséget jelent, azért a népiség fönntartására és fejlesztésére vonatkozó természetjog főleg a sajátos kultúrjelleg körülbástyázását és biztosítását követeli. Ezek közé tartozik legelőször is az anyanyelv mint a népiség legjellemzőbb kifejezője. A nyelv ugyanis mint kultúrjő szociális képződmény és mint ilyen, a népiség képmása, a nép lelkületének, érzelmi és értelmi világának legközvetlenebb kifejezője, a néplélek leghivebb tükröződése, szinte tulajdonságainak sűrített kivonata. E mellett az anyanyelv létesíti az első kapcsolatot egyén és közösség között, ez a nép számára a mult továbbítója, a történelmi folytonosság egyik eszközlője, a népi kultúrkincsek legnagyobb részének hordozója és így végeredményben a népi életközösség és kultúrközösség kialakulásának és fennmaradásának fontos tényezője. A nyelv fontossága tehát egyén és nép számára egyaránt nyilvánvaló, a hozzá való jogok pedig éppen a személyhez és a népiséghez fűződő viszonyból erednek.

A hétköznapi élet kölcsönös érintkezéseiben inkább praktikus, mint jogi szempontok az irányadók. Bizonyos szempontból más a helyzet a közéleti és állami érintkezés terén. Az állam köteles alattvalóit az anyanyelvhasználat javában részesíteni, a kisebbségek számára ezt minden bántalmazástól menten lehetővé tenni, a saját iskoláiban, egyesületeiben, nyomtatványaikban és a kultúra egyéb területén, köteles továbbá az állam lehetővé tenni, hogy a nagyobb tömegekben együttélő népcsoport tagjai a saját nyelvükön érintkezhessenek az állam közvetlen képviselőivel, amint azt nemzetiségi programjában gr. Teleki Pál is sürgette. Ugyanakkor azonban az állam megkövetelheti, hogy a közélet egységének és könnyedségének biztosítása végett a törvényhozás, bíraskodás, felsőbb közigazgatás, katonai szolgálat lebonyolítására a többség nyelvét használják és azt mindazok elsajátítsák, akik e vonatkozásokban vele érintkezésbe lépnek.

A nemzetiségek sajátos kultúrájának védelme továbbá egyéb kultúrjavak biztosítását is követeli. Így el kell ismernie az államnak a népcsoportok iskolaállításának jogát, természetesen állami felügyelet alatt. A nemzetiségeknek joguk van saját irodalmuk fejlesztéséhez, sajtó fönntartásához, színházállításhoz, sajátos művészetük élesztéséhez ruházatban, zenében, táncban, képzőművészetben egyaránt. Az állam tehát nemcsak nem rabolhatja el a nemzetiségek kultúráját, ami az anyagi rablásnál sokszorosan rosszabb és rútabb lenne, hanem ellenkezőleg, tartozik azt előmozdítani és ennek érdekében kultúrautónómiával ruházhatja fel őket, ha ezt kívánják és erre alkalmasak, de mindig csak úgy, hogy ennek következtében a közjó kárt ne szenvedjen, amiről az állami ellenőrzés köteles gondoskodni.

A kulturális javak közt említhetjük meg a nemzetiségek jogait vallási terén. Mindenkinek joga van ugyanis népiségéhez és vallásához, éppen ezért joga van erre a népi közösségeknek is. Joga van tehát a nemzetiségeknek az anyanyelv használatához vallási vonatkozásban is: imádságban, — és pedig közösségben is — hitoktatásban, prédikációban, istentiszteletek alkalmával, vallási egyesületeikben, föltéve, hogy összefüggő népcsoportról, nem pedig szétszórtan élő másnyelvű egyénekről van szó.

ÁLLAM ÉS NÉPCSOPORTOK

Milyen legyen a népcsoportoknak mint alattvalóknak viszonya az államhoz? A népcsoportok tagjai a saját népiségüktől eltérő jelleggel rendelkező államok polgárai, ennek keretében kell egyéni javukat munkálni, tehát annak céljáért, a közjóért kell dolgozniok, viszont éppen ezért joguk is van ahhoz, hogy abban is részesedjenek. A számaránytól független jogegyenlőség megköveteli a törvényelőtti egyenlőséget. Ugyanakkor azonban

a népiségeknek részt kell vállalniok a hatalomtól a közjó érdekében rájuk mért igazságos terhekben, hogy ne éljenek idegen testként az állam keretében, hanem szervesen bekapcsolódjanak a közös jólét munkálásába. Tanúsítsanak hűséget az állammal szemben, vegyék ki részüket a honvédelemben és adózásban, viseljék zokszó nélkül a közös csapásokat és általában tegyék meg mindazt, amit a törvényi igazságosság esetenként az állampolgárokra kiszab.

A népcsoportoknak is szervesen be kell illeszkedniök az egész nemzetgazdaság életébe és annak előnyeiből és nehézségeiből egyaránt ki kell venniök a részt, mert a részközösség előnye rendezetten csakis az egész javának alárendelten érvényesülhet.

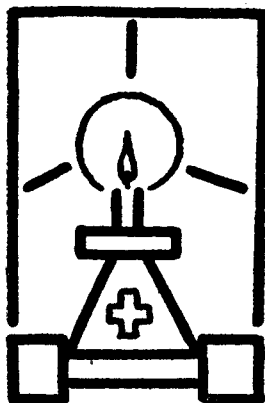
Igy áll tehát a nemzetiségi kérdés a természetjog megvilágításában. Ezt a kérdést végeredményben nem papíron és elméletben kell megoldani, hanem a hétköznapi élet valóságában, húsból-vérből való emberek között.

A nemzetiségi kérdés megoldásához vezető hídnek két pillére tehát: a természetjog és a szeretet, és mindkettő csupán az igazi, átélte kereszténység talaján lesz tartós, szilárd és teherbíró.

Az emberi testvériség ugyanis a krisztusi tan vívmánya, mely szerint az emberek Isten teremtményei és minden faji és népi eltérés fölött a közös Atya gyermekei és Krisztus vérének megváltott testvérek. Megmarad azért a nemzeti és népi különlegességek értelme is, de nem az, hogy az embereket szétválassza, hanem hogy adottságaikat kifejlesztve az emberiség kertjében saját virág gyanánt pompázzanak és egymást segítve és kiegészítve a saját jólétüket és az összemberiség javát eredményesebben munkálhassák. A kereszténységtől tehát idegen az önzés, az egyoldalú elfogultság és szűkeklű sovinizmus. A kereszténység erkölcsi nagyvonalúságot, átfogó tekintetet, tág szívet nevel, hogy megférjen benne saját népünk hűséges és áldozatos szolgálata, más nemzetek megbecsülése és az általános ember-szeretet. Az igazságosság és a szeretet szent frigyéből keresztény légkörben fog tehát megszűlni korunk égető problémájának, a nemzetiségi kérdésnek a megoldása.

fr. Jancsó Imre S. J.

Pappá szentelendő figyelmét felhívjuk a „Papszentelés” című kis ismeretűre, mely röviden és világosan megmagyarázza a híveknek a papszentelés szertartását. Példányonként 20 fillérért kapható a szegedi teológusoknál. Csekklaapon is rendelhető: Szent Gellért Akadémia, Szeged. 19,078. sz. csekk-számlán.

"ET LVX IN TENEBRIS LVCET" IOANN. 1./5/

APOSTOLI ÉLET.

Utánpótlás.

Fellapozom a Directoriumot. Egyik lap: az év újmisései. Másik lap: az év paphalottai. És az adatok összehasonlítása után az isteni Szívvel együtt-dobogó szívből fel kell törnie a fájdalmas kérdésnek: Mi lesz, ha így folytatódik? Vizsgáljuk meg a problémát és nézzük meg legalább futólag, hogy mit tehetünk, vagyis mit kell tennünk nekünk kispapoknak a megoldásért.

Amikor Krisztus-ország vezetőiről beszélünk, nem csupán a papságra gondolunk, hanem az apostoli beállítottságú világi vezetőegyeniségekre is. Tehát a probléma két csoportra oszlik: 1. A papság és 2. A világi apostolok utánpótlásának kérdésére. A kispapok legnagyobb jelentősége a megoldás munkájában az, hogy mindkét csoport utánpótlási anyagához: a serdülő ifjúsághoz korban és érzelmileg a legközelebb állnak.

Boncoljuk most külön-külön a kérdéskomplexum két csoportját.

1. Helyzetkép.

A) Papi utánpótlás.

Hallgassuk meg Bangha Béla figyelmeztetését: „... Krisztus-ország komoly fejlődésének egyik legelső teendője: a papok és szerzetesek létszámának lényeges emelése lenne.” (Világhódító 'Kereszténység' 246. l.)

„A hivatásébresztésnek és hivatásfejlesztésnek az az esetlegességekre és véletlenre bízása, amelyet ma még sokan az egyetlen természetesnek képzelnek el, kell, hogy lassan eltűnjék és helyet adjon a tervszerű ébresztő és előmozdító munkának. Itt sem szabad úgy hagyatkozni rá a Gondviselésre s a kegyelemre, hogy magunk szinte a kisujjunkt se mozdítsuk érdekében.” (l. m. 248. l.)

Sajnos, ma még szó sincs tervszerű, szervezett hivatásébresztő és fejlesztő munkáról. Néhány cikk, egy kezünkön összeszámolható jobb-rosszabb könyv és a hittanárak elszórt hatásos vagy kevésbé hatásos munkája, meg néhány szerzetesrend tájékoztatója az egész, ami eddig ezt a munkát segíteni igyekszik.

B) Világi apostolelit-utánpótlás.

Bizonyos, hogy itt már sokkal több kezdeményezést, sőt eredményt könyvelhetünk el. Mozgalmaink (KALOT, KIOE, EMSzO stb.) „önellátásra” törekşenek és igyekeznek maguk kitermelni a mozgalom lendületben tartásához és vezetõ utánpótlásához szükséges elitet. Értelmiségi vonalon (középiskolás diákok között) pedig éppenséggel katolikus vezetõképzõ programmal dolgozik a diákkongregációs mozgalom. Érdemes tehát ezzel a mozgalommal részletesen is foglalkoznunk.

II. Gyakorlati feladataink.

Még ha nem is követelné ezeknek a kérdéseknek megoldása oly sürgetõen a mi munkánkat, mint amennyire követeli, akkor is részt kellene belõle kérnünk, hiszen itt világosan Krisztus ügyérõl van szó, mi pedig erre tesszük fel egész életünket.

Elsõsorban a középiskolás diákok érdekelnek bennünket, mert közöttük a kérdés mindkét részének megoldásán egyszerre dolgozhatunk. A nagyvakációban könnyen elérhetjük és „meggyûrhatjuk” õket.

Legelsõ feladatunk, amely a tulajdonképeni munkát megelőzi: a vonzó kispapi egyéniség kialakítása önmagunkban. Azután tanulmányozzuk az emberek megnyerésének és befolyásolásának módszereit (Carnegie: Érvénysûlés). Végül legyünk magunk fanatikusai Krisztus-ország ügyének, hogy rólunk magunkról olvashassák le: lehet ezért az eszméért élni, érdemes ezért az eszméért élni, sõt — csak ezért érdemes élni. Ha már kialakítottuk magunkban a szükséges feltételeket, megkezdhetjük a konkrét munkát a vakációban.

A kisebbekkel (alsósok) is kell törõdnünk, mert ebben a korban már rendszerint kezdenek csírázni a hivatások s nagy elõny, ha korán felismerve segíthetjük fejlõdni. Gyûjtsük magunk köré helységünk ismerõs kisdíákjait egy-egy kirándulásra, játékra. Igyekezzünk belehelyezni magunkat lelki világukba, szeretessük meg magunkat velük. Kirándulás közben, játék után nagyszerû alkalmak nyílnak arra, hogy a lelküket alakítsuk és a papi hivatás kérdését is elõvegyük. Fõként ennek a hivatásnak hõsiességét állítsuk be, mert ez imponál a legjobban. Ha megszeretnek bennünket, bizalmas beszélgetésekben megnyílik a lelkük és az esetleg jelentkező hivatásokat alakíthatjuk. Ezekre a kezdõ hivatásokra hívjuk fel az illetékes hittanár úr figyelmét és mi magunk is tartsuk fenn a kapcsolatot ezekkel a fiúkkal.

A felsõsökben a katolikus vezetõi hivatástudatot ébresszük fel, mert ez egy vágányon halad a papi hivatással. Ha sikerül egy fiút Krisztus ügyéért fanatizálnom, akkor, ha a jó Isten kegyelme is beleszól, papi hivatást indítottam el, ha nem, szereztem egy lelkes világi apostolt az Egyháznak.

Középiskolai székhelyeken használjuk fel a már meglévõ elitképzõ keretet. Tehát ha van Mária-kongregáció, igyekezzünk ennek munkájába bekapcsolódni. A prézes urak bizonyosan örömmel megengedik. Gyûjtsük magunk köré a helyben tartózkodó kongreganistákat, szervezzünk kirándulásokat, megbeszéléseket. Ha még nem lenne ott diákkongregáció, beszéljünk a hittanár úrral és ajánljuk fel megszervezéséhez segítségünket. Aztán megnyerünk magunknak 5—6 diákot (nem az amúgy is „jámbor”, hanem a diákszempontról is stramm fiúk közül), ezeket feltûzeljük elõször kegyelmi, aztán apostoli életre. Majd kongregációs szempontból kiképezzük õket, végül segítjük kidolgozni a szervezés tervét és az évi programot (jól át kell elõzõleg tanulmányoznunk a Kongregációs Katekizmus három kötetét). Mindez nem elmélet csupán. Egy betegszabadságról hazakerült kispap megcsinálta mindezt.

Olyan helyen, ahol nincs középiskola, a nyaraló diákokat kell össze-

gyűjtenünk. Csináljunk közös szórakozási programot (pl. kerékpárkirándulás) és ha már megnyertük őket, jön újra az egyéni átgyúrás módszere. Esetleg az ott lévő katolikus egyesületek programmelkészítésébe, egy-egy előadás megtartására szervezzük be őket. A papi hivatás kérdése könnyen előkerül beszélgetés közben, a legvonzóbb azonban mindenképpen az aktív példánk lesz.

Még egyet: diákismerőseinknek lehetőleg csak hivatásébresztő könyvet adjunk (Weiser: Alpesi fény; Szűcs: Heten voltunk stb.).

Ennyit tehetünk egyénileg. Most nézzük, mit lehetne tenni szervezeten.

Felkérjük az A. C. országos elnökségét, hogy minden évben rendezzen hivatáshetet. Ezen a héten az ország minden templomában minden prédikáció a hivatásról szól. A hittanárok erről beszélnek óráikon. Minden katolikus lap, kezdve a gyermekujasoktól a tudományos folyóiratokig, cikkezik erről a kérdésről. A hívek, szerzetesrendek és kispapi közösségek imahadjáratot rendeznek hivatásokért. Megkérjük a Diákkongregációk Országos Központját is, hogy a diákkongregációk a hivatás kérdésével foglalkozzanak ebben az időben gyűléseiken és nyilvános diákgyűlést is rendezzenek erről a tárgyról.

A szerzetesrendek mintájára az egyes szemináriumok adjanak ki hivatáskeltő füzeteket. Természetesen ezekkel nem akarunk hivatásokat „fogni”. Céljuk csak felvilágosítás, a bizonytalanok számára eligazítás. A füzetek tartalma lehetne: A hivatás általában; A szeminárium leírása, élete, tanulmányok; Az egyházmegye papságának munkaköre. A hittanár urakon keresztül aztán eljuttatjuk az egyházmegye minden hivatásválasztás előtt álló középiskolásának kezébe. Úgyes illusztrálással, jó beállítású cikkekkel elérhetjük, hogy valóban hatásos legyen a füzet.

Egyelőre ennyivel kezdjük meg a szervezést, amelyet aztán ötletességgel, kitartással állandó jellegűvé építhetünk ki. Sürgős a munka, mert az aratnivaló egyre több lesz és a munkások száma ijesztően fogy. És jaj nekünk, ha a mi mulasztásaink miatt az ellenség emberei gyűjtik be Krisztus gabonáját.

B. K., Pécs.

*

Össze szándékozunk gyűjteni kb. három évtizedre visszamenőleg a hivatásébresztés kérdésével foglalkozó kiadványokat. Tehát: cikkeket, tanulmányokat, könyveket, regényeket, szerzetesrendek tájékoztatóit. Kérünk benneteket, küldjétek el ezeket — vagy legalább címüket a kiadás helyének és évének megjelölésével — a Pécsi Teológusok címre. Legyetek munkatársaim a szervezett hivatásébresztés munkájában! Akinek valami jó ötlete van ezzel kapcsolatban, ugyancsak erre a címre írja meg.

V I A S A C R A *

X. Stáció.

Fizetésül.

Ha már mindenedet szétosztottad,
s foltos talárodban állsz egyedül,
a szegénység rólad himnuszokat,
a gazdagság gúnykacajt hegedül:
... túlvilági hangon.

Akinek könnyeit letörölted,
kinek odaadtad utolsó pénzed,
vagy akinek testét betakartad,
— drága jó Testvérem — nézzed, nézzed:
az vérez meg téged.

*) A ferences költőtestvér fentnevezett *Via Sacra* c. versciklusának X. stációja e leközölt vers, mely versciklussal XIV stációban, párhuzamosan az Úr Jézus keresztútjával, megverseli a papi élet tövises, de magasztos keresztútját. (Szerk.)

Ki tisztán álltál mindnyájuk között,
s bűneikből kimentetted őket,
most terád támadnak orvul, gazul, —
nézd, Testvér, a büszke, gőgös főket:
beszennyeznek téged.

Te, ki mindenedet szétoztottad,
s egyedül csak becsületed maradt,
lekaparják lelked templomáról
a becsülettel, szépen festett falat:
meghurcolnak téged!

És hiába minden régi emlék,
a hálátlanság elfelejtet mindent,
a hamis tanúknak hosszú sora
kitagadja belőled az Istent:
s hogy szolgálja voltál.

S így teljesen szegényen, kifosztottan,
egyedül, kirúgott-megvetetten,
szomjúhozva epével itatnak,
s köpnek rajtad, — te állsz megvetetten:
ez lesz a jószágod bére!

Testvér! ha az élet megcibál majd,
s jószágodért a hála így fizet,
a megtévedt szegény juhaidra
híntél bocsátva bőven szent-vizet:
áldó két kezeddél!

Meglásd! Így leköpve, meggyalázva
is lesz éltedben annyi szent öröm,
mert kiért te elszenvedsz így mindent,
attól jön majd a szent-malaszt-özön:
fájó életedre.

Tűrj tehát el mindent szent békével
és örülj, ha Krisztusért gyaláznak,
mert az emeltetik fel az égig,
kit az emberek a földig aláznak:
ha békével tűri.

Ha mindenedet már szétoztottad,
s foltos talárodban állsz egyedül,
a szegénység rólad himnusokat,
a gazdagság gúnykacajt hegedül:
ez lesz a Golgotád!

*Fr. Kollányi Fülöp O. F. M.
Szombathely*

Mi járunk elöl!

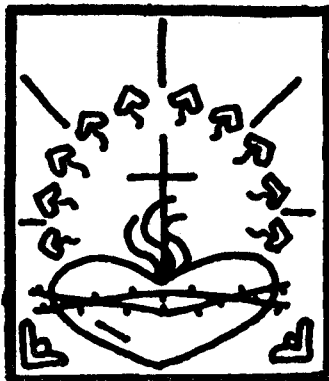
Azt gondoljuk, elértünk már addig, hogy a sok szép és nagy terv után egypárat meg is valósítsunk. Az itt alább közölt tervhez már inkább a munkát, mint a hozzászólást kérjük.

Abból indulok ki, amit mindenki lát: a mozi korlátlan hatalmából. Vagy leküzdhetetlen ellenfélként elsöpri azt a kis magot, amelyet a lélek pásztora veteget, vagy esetleg még nevelő- és munkatársává is lehet. Az nem kétséges senki előtt sem, hogy háború után gombamódra vetik fel egyházmegyéink falvait a mozik. Megelőző mozdulattal kerítsük hatalmunkba ezt az eszközt. Elgondolás ez: hamarosan össze tud hozni a kispapság közös erővel (nem gyűjtéssel) olyan összeget, amely egypár gépre futja. Ezeket a keskenyfilmes hangos gépeket kiadjuk „örökbérletre” egy-egy plébániára. Ott a plébános felügyelete alatt megindul. A tiszta jövedelem bizonyos részét beszolgáltatják nekünk. Mi ebből s újabb vállalkozásokból újabb gépeket veszünk. Így hatványszerűen sokszorozódnak. Így most már még a filmgyártásra is lesz közvetett behatásunk: a mozik jó százaléka amit nem vesz át (a mieink), olyant majd aligha gyártanak.

A szükséges alaptőke megteremtéséhez minden közösségnek erejét kell adnia.

Igaz, itt sok nehézséget lehetne felhozni. Ezekre hozhatnák saját egyházmegyéinkből példát, de elég ennyi: Krisztus velünk! Nagynak látszik a vállalkozás? Nem akarok elcsépelet frázisokat használni, azért csak ennyit: Ha hódítani akarunk, nagystílusúak kell lenünk! Egyszer már ne csak azzal bibelődjünk, hogy hogyan ellensúlyozhatnók a rossz hatását, hanem a gonosz törje magát, hogy sáncainkból valahol is kitúr hasson bennünket. Merjünk egyszer elől is járni. Merjünk és Krisztus megadja a többi, csak kérjük!

*Perjés István
Veszprém*

"QVAM BONVM...
HABITARE FRATRES
IN VNVM." Pj. CXXXII. 1.

ÉLETÜNK.

Rovatvezető: Gellért László.

BENCÉS KLERIKUS-ÉLET.

Egy életkeret megismertetéséhez kettő kell: meglátni a részletek finomságát és távlatot nyitni. A részletek cizellált vonalkázását — mondják — a bent élő tudja érzékeltetni, a távlatok összefutó vonalait a távol álló látja meg. Mindenkinek tehát, aki egy közösség életéről képet akar rajzolni, egyszerre kell a közösség tagjának is lennie s egyszerre kell a távlatokat látók magaslátára is fölmennie.

Ha a mi klerikus éveink képét szeretnők megrögzíteni, akkor először a távlatok széles gesztusait, lendületes vonalait kell áttekinteni s utána kell kitapogatni ezeken a részletek aprólékos vonalkázását. Minden életformának olyannak kell lennie, mint a középkor mestereinek kőszobrai voltak. Fel, magasra, dómok magas falaiba illesztett szobrok, de a legapróbb részletekig kidolgozva. Az alulról néző a távlat nagyvonalúságával fogja fel a kontúrokat, a műtörténész fölmegy és leméri arányait, kitapogatja a kőszobor minden ráncát.

A mi klerikus életünk így van beleágyazva egy történelmi rend nagy távlatába a maga mindennapi cizelláltságában. Bátran mondhatjuk „cizelláltságnak”, hisz a nagy kontúrok aprólékos vonalkázása ez. Történelmi távlatból elmosódnak, mert beleolvadnak a nagy kontúrok energikus vonalaiba.

A nagy távlatok vonalait Szent Benedek húzta meg oly páratlanul éles meglátással, hogy még ma sem mosódtak el. Sőt századokon keresztül erősödtek és színesedtek. Az élet színét vették fel, a nagy szentek életlendületét. *Operi Dei nihil praeposatur*: fut az egyik vonal a végtelenbe. Az imádás, az imádkozás magasztos munkája az, ami Szent Benedek rendjének örök időkre bővizű főforrása. A liturgia csodás gazdagsága, változatos és költői ösztönzései; az egyéni imaélet befelé néző s onnan Istenhez emelkedő hódolata: ez az, ami Szent Benedek Atyánk egyik irányító normája számunkra.

A liturgikus élet gyakorlati és elméleti megfogása ennek a cél gondolatnak a gyakorlati folytatása. A mindennapi kórusszolgálat, a konventmisék gregorián éneke, a szentségek és a szentelmények forrásaiból való gyakori merítés gazdagítja a lélek kegyelmi erőit. A naponkinti „opus Dei” foglalja életünket keretbe. A liturgikus nap, a liturgikus év osztja be az időt egysé-

gekre, amelyen fokozatosan haladunk az örökélet időnélkülisége, az „örök liturgia” felé.

De minden gyakorlatot öntudatosít az elméleti elmélyítés. A liturgia tanulmányozása, sokszor a legapróbb részletekig (a nép liturgikus élete, liturgia történet, hymnologia stb.) az az eszméltető munkálkodás, amely a liturgikus élet hosszsmetszetének és keresztmetszetének értékeire felhívja a figyelmünket. Főleg a felsőbb évfolyamok magánmunkája ez. Az egyéni munka közös összefoglalása megbeszéléseken történik.

A gregorián-ének mélyebb megértését adja a rendes órákon kívül az ú. n. gregorián-szemináriumok hetenkint tartott elméleti és gyakorlati megtárgyalása. A hagyományos zenei kultúra ápolását a klasszikus és modern művek elemzése szolgálja.

Ad coenobitarum fortissimum genus disponendum veniamus. Ez adja meg a földi életforma típusát: *vita communis*. Legmagasabb fokon az Egyháznak, a *corpus Christi mysticum* tagjának lenni, és tagjának lenni a *coenobium*nak, amely hierarchiájával és a közösségi élet megvalósításával az Egyház kicsinyített mása.

Az anyagi javak közösségén túl a szellemi javak közössége is az eszmény. A közös munkában nyilvánul ez meg. Cikkek, könyvek fordítása, hogy mindenki számára hozzáférhetőek legyenek. Külön gyűjteményünk van a bencés szellemtől szóló cikkek s a liturgia elmélyítését szolgáló tanulmányok fordításából. Sokszorosított példányok, így egyszerre többen is használhatják. — Ez a mi „önképzőkori” munkánk egyik módja.

Mert külön önképzőköriünk nincs. A teológiai és profán tanulmányok sok időt emésztenek föl. Az elmélyülés munkája azért szintén közösségi, s a teológiai és profán szakszemináriumokban történik. Ezek az órák egészen gyakorlatiak és egészen a részletekbe menők.

Praedicate, docete. Ez a két szó ragyog a pannonhalmi bazilika kapuja feletti mozaikról. Ezt a vonalat Szent István húzta rendünk „távlataiba”. Pasztoráció és nevelés az a „*finis specialis*”, amelyet rendünk magyarországi kongregációja végez. Az egyikre fölkészít a teológia, a másikra a szaktárgyak és a pedagógia.

A szaktárgyakat eddig párhuzamosan végeztük a teológiával, most azonban külön választották a kettőt. A szaktárgyakat is itt végezzük Pannonhalmán, a tanárképző főiskolán, s csak vizsgázni megyünk Pestre az egyetemre.

Az elméleti pedagógia mellett a gyakorlati is szerepel. A pedagógiát tanuló évfolyam résztvesz a gimnázium bemutató óráin. Még intenzívebb pedagógiai munka folyik a cserkészcsapatban, ahol a cserkészlet pedagógiáján kívül a fiú-lélek egyetemes megismerésére törekszünk a gimnázium cserkészparancsnokának vezetésével, aki egyúttal a tisztképző raj parancsnoka is. Tavaly itt Pannonhalmán tiszti tábort is tartottunk („Pax tábor”). A csapat évenként más-más programot tűz maga elé, amit évközben elméletileg és gyakorlatilag dolgoz fel.

Ehhez a munkához egészséges test kell, amely bírja a szellem munkáját követni. A mindennapi séták, a játékok a főmonostor hatalmas, szép kertjében üditik a lelket és testet egyaránt. Itt érintkezünk a természet változatos életével, itt próbáljuk a testi ügyességet a jövő feladatai érdekében megtartani és a fiatalos lendület fiúknak imponáló pedagógiai eszközét. Szent Benedek Regulájában oly fontosnak jellemzett „*opus manuum*” is megkapja a maga helyét a kerti munkákban. Csoportokra osztva végezzük ezt minden héten. Nemcsak a test megmozgatása a cél. A szociális szempont sem döntő. Sokkal inkább a szerzetes hagyományok mélységes felfogása a munkáról: érezzük, hogy a munka penitencia, esett emberi voltunk büntetése.

Ez a kép nem lehet a teljes. Rengeteg olyan apró dolog van, amit finom-

sága miatt nem lehet leírni, vagy így a nagy vonalak között elvesznék. De talán ebből a néhány sorból is látjátok, hogy nem akarunk a nagy bencések korcs utódai lenni.

Fr. Markó Lehel O. S. B.
diaconus

Beszélgetés.

Három esztendővel ezelőtti történet...

Ott ültem az erdő szélén az árokparton és fűtyörészttem. Kezemben hosszú bot, azt faragtam. Nem tudom már, min gondolkozhattam, de nagyon messze jártam — az bizonyos, mert észre sem vettem, hogy valaki ott áll mögöttem. Csak amikor kezét a vállamra tette, rezzentem fel hirtelen.

— Kitől ijedtél meg? — szólalt meg nevetve.

A plébános úr volt. Nem tudom, hogyan került oda. Karján kosárka volt, kezében meg botot szorongatott. Jóságos öreg arcán akkor is ott ült az a sajátságos derűs mosoly, mint valahányszor, ha valakivel beszélgetett. Pedig az ősz haja már nagyon belecavarodott a télbe: — tiszta fehér volt, mint a hó.

— Mit csinálsz itt, öcskös?

— Tessék nézni — feleltem kissé zavartan.

Mosolygott, aztán ismét megszólalt:

— Esteledik. Nem jössz még haza?

— Mehetek...

Elindultunk.

Már alkonyodott akkor. A nap vérvörös felhők között csúszott a párás hegy-csúcsok mögé. Nyugatról hűs szellő támadt.

Az erdő szélén haladtunk. Csak a pataknál tértünk le a talyigaútra. Azon bankukoltunk egészen a bürűig.

E közben elmesélte az öreg pap, hogy az erdőben járt — gombászni. Tegnapelőtti esett az eső — úgy gondolta, hogy azóta elszaporodhattak már az avarban. De csak keveset talált.

Midőn már elhagytuk az előttünk dőcögő szekeret és a hídra értünk, hirtelen hozzám fordult:

— Úgy hallottam, már jelentkezél a szemináriumban...

— Jelentkeztem, igen.

— Hát szép pálya, nagyon szép pálya — mondotta elgondolkodva.

Láttszott azonban rajta, hogy az arca más gondolatot takar.

— Aztán tudod-e, mire vállalkoztál? — kérdezte kis idő múlva.

— Sejttem...

— Gondoltál-e arra, hogy a papi élet nem virágos út? A papnak sok mindenről le kell mondania. Le kell mondania például az ember természetadta boldogságáról: — a családi élet melegéről!...

— Gondoltam erre.

— És?

— Különös.

— Különös? Mi a különös?

— Az, — nevettem el magam — hogy éppen a szeretet apostolainak nem szabad szeretni.

Rámnézett, aztán ő is elkacagta magát:

— Hát ha úgy vesszük a szeretetet, ahogy te értetted, akkor igazad van. Csak hogy a mi szeretetünk nem az állatember ösztönszeretete, hanem a lélek szeretete. A mi szeretetünk nem a kéjek szeretete, hanem az áldozat szeretete. Már én is sokat gondolkoztam ezen. De így a helyes.

Rövid hallgatás után nagyon komoly hangon folytatta:

— Ha gondolkozol rajta, észreveszed majd, hogy milyen nagy jelentősége van ennek. Ez teszi mindenkor lehetővé, hogy osztatlan lélekkel álljunk hivatásunk

magaslatán. Csak így tudunk teljes odaadással, minden megkötöttség nélkül állni Krisztus mellett az iszonyú viharban...

Darabig gondolkodva lépegettünk a poros dűlőúton, aztán ismét megszólalt:

— Mert nekünk harcolnunk kell, fiam, — folytatta szokatlan komolysággal — harcolni soha meg nem szűnő harcot. A harc, a küzdelem a mi életünk. Talán különösnek találsz majd, de az előbbi gondolatodra új köntöst húzhatunk. Ilyenformán: — csak a béke apostolainál nem lehet béke! De nem baj! Tűzben edződünk; küzdelemben leszünk acélossá. A baj az lenne, ha megbékélnénk valamikor is, ha beletenyugodnánk valamibe is, ami nem krisztusi. Mert akkor hamarosan a nyakunkra hágná az ördög...

— De hiszen — szóltam közbe — Krisztus megígérte, hogy az ő Egyházán nem vesznek erőt a pokol kapui...

— Az Egyházon nem is, de az egyénen — igen. És mi, látod, — legnagyobb részben egyénenként állunk a viharban. Pedig nagy szükség lenne arra, hogy megfogjuk egymás kezét... És így kéz a kézben, egymásmellett küzdeni szívósan, fanatikusan, rendületlenül...

Esteledett. Az erdő mélyéből előkúszott a homály — csendesen, észrevétlenül, és elterült a néma mezőn.

— Mennyi a küzdelem, — folytatta elgondolkodva — csak a mi falunkban is. Mióta megépült az új gyár, minden megváltozott. Az a vörös alumíniumpor nemcsak a levegőt fertőzte meg, hanem a lelkeket is. Azelőtt egy korcsma tengődött, ma három virágzik; azelőtt zengett a templom az érces férfihangtól, ma kong az ürességtől; azelőtt egészséges, piros arcú, lelkes ifjúság, ma izgága, beteglelkű tömeg. Hát ezen segíteni kell — gyorsan és hathatósan.

— Hogyan lehetne ezen segíteni? — kérdeztem érdeklődve.

— Még nem tudom, fiam. Csak azt tudom, hogy egyedül kevés vagyok. Az egész papságnak meg kell mozdulnia, különben az egész erőlködés sziszifuszi munka.

Lassan haladtunk csak. A levegőben a nyár illata lengett: — az érett kalászos illata, mellyel pajkosan játszadozott az enyhe esti szellő.

Az öregúr tovább beszélt:

— Róma feketeseregének mindig időszerűnek kell maradnia! Mi öreg front-harcosok már elavultunk, maholnap ki is dőlünk. Új, egységes, életerős papi generációnak kell kitermelődnie, amely szent fanatizmusával majd kezébe tudja venni a világot.

Felemelte a kezét:

— Mert ezen a világon csak két tábornak van létjogosultsága: a szentek táborának és a kommunistáknak. Mindkettő fanatizmus. Vagy Krisztussal vagy ellene, de középpút nincs! És nekünk a szentek fanatizmusával kell küzdőtérre lép-nünk, másképen alulmaradunk. A jövő papjának mindennemű megmozdulás hát-terében ott kell állnia. A kulisszák mögött mindenütt ott legyen Krisztussal, de sehol se szerepeljen! Érted? Mindenütt és sehol!

— Érttem — rebegtem.

Pedig dehogy is értettem. Semmit sem értettem. Oly magas régiókban szágul-dott már, hogy nem tudtam követni. Szeme szokatlan fényben izzott. Nem is nekem beszélt...

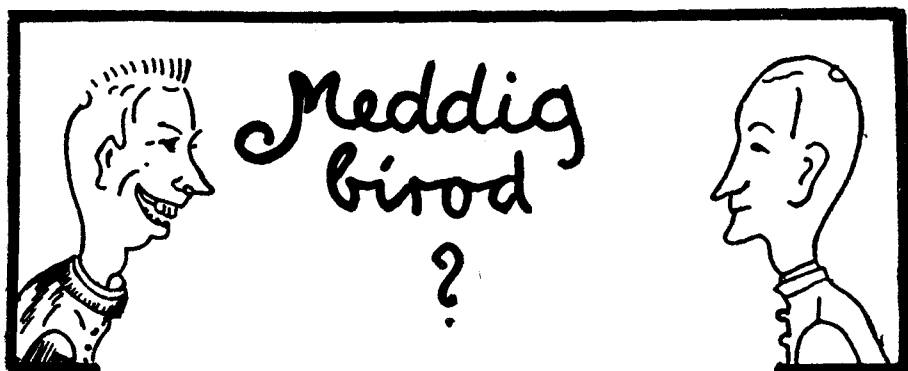
— Ma gombamódra burjánoznak a legbadarabb eszmeáramlatok. Ha már nem tudjuk megakadályozni, igyekezzünk belecsempészni a Krisztust. Ehhez óvatosság kell, de fanatizmus is. Erre kell felkészülnőtök majd, fiam, egységesen, állhatatosan, egymást támogatva, egymást kiegészítve.

Mire a falu végére értünk, egészen besötétedett. Megkondult az estharang. A plébános úr levette a kalapját.

Keresztet vetettünk.

Zalánta.

Csembery Szvatozár
III. é. teol.

Fonák Fridolin prédikációhoz készül.

Valami lesz, valami lesz, minden jel most ezt mutatja,
 Hisz Fonák úr három napja folyton a könyvtárt kutatja.
 Pedig ő nem szokott csak úgy of-potying kötélnek állni,
 De ha egyszer már nekiállt, nehéz onnan elcibálni.
 Most is lám, beszédet tervez, s alighanem nagyszabásút,
 Mert minden könyvet kézbe vesz lendülettel, hogy: „csak lássuk!”
 S csodálatos, hogy mindben van néhány gondolat vagy téma,
 Ámbár így szól egy könyv címe: „Mitől nő a cukorrépa?”
 De Fridolin úgy gondolja: „Hisz ebben is találhatok,
 Hogyha mást nem, hát legalább eredeti hasonlatot.”
 És gondosan végigbújja minden könyvét minden polcnak,
 S amit még ma sem sikerült, az majd sorra kerül holnap.
 Így múlik még jó néhány nap. Közben persze nyalábszámba
 Telik könyvvel Fridolin úr emeleti lakosztálya.
 A szabad tér egyre szűkül, emelkednek barrikádok,
 Csodálkozik még olyan is, aki egypár csodát látott.
 És a járatlan azt véli akarva vagy nem akarva:
 Fridolin a Dávid-tornyot rekonstruálni akarja.
 Pedig zajos tévedésen alapul ez az állítás,
 Mert hogy mi Fonák úr célja, az előttünk már nem vitás,
 De tévednek azok is, kik azt gondolják s pajkos csőre
 Azt hirdeti, hogy Fonák úr készülődik jó előre,
 Hogyha netán a jövőben bomba hullanék a házra,
 A sok szilánk ne közvetlen bozontos fejét pásztázza.
 Mindezekről eltekintve Fonák úr most rendületlen
 S egyheti kutatás után súlyos dolga végezetten
 El-elnézi a rakományt, sokszor nem titkolt mosollyal
 És olykor megállapítja, hogy anyaga már bőven van.
 Ám mielőtt hozzálátna az íráshoz, pihenni kell,
 Ami viszont legalábbis három-négy napot igényel.
 Átgondolja közben sokszor a dolgok rendes folyását
 S reméli, hogy a beszédnek alig találják mását.
 Visszhangja lesz kétségtelen, hogy mekkora, az még kérdés.
 Különbösen is az attól függ, mekkora az együttérzés.
 Valószínű dolog az is, hogy leközi majd egy hírlap.
 Egy azonban egész biztos — hogy akik hallják, majd sírnak.

Fr. Trubadúr

Tempora mutantur et fistulae pastorales vel tibiae mutantur in illis...

Társadalmi dráma 2 felvonásban.

Személyek: Hegedű, Zongora, Mélyhegedű, Gitár, Furulya.

Első felvonás.

(Történik néhány évvel ezelőtt.)

Furulya (szerényen kopogtat a szeminárium ajtaján): Szerencsés jó napot kívánok! Béfogadnának engöm kendtök ide, magik közé?

Mélyhegedű (mélyen felháborodva): Ocsém, mélyen megsértett minket.

Gitár (gögösen): Hogy mer ilyen húrokat pengetni?

Hegedű (fennhéjázva): Majd elhegedülöm a nótáját. (*Furulya szomorúan kimegy.*)

Zongora (mennydörögve): Még mit nem? Milyen merészek ma a hangszerek! Az izgalomtól szinte billentyűtáglást kaptam...

Függöny.

Második felvonás.

(Történik ma.)

Furulya: Mit kíván, kedves mélyhegedű? És ön, derék gitár?

Mélyhegedű (mélyen meghajolva): Csak tiszteletemet teszem...

Gitár: Csak azt szeretném megpendíteni a társaim nevében, hogy méltóztassék nagybecsű támogatásában részesíteni bennünket... Tudjuk, hogy nagyságod befolyása mindennel fölér... A kispapság rajongása...

Furulya (félbeszakítja): Köszönöm, elég volt... Majd holnap jöjjenek a válaszáért... Addig meggondolom, hogy méltóztassam-e kegyeskedni... Elmehek...

Hangszerek (karban): Köszönjük a kegyes jóságát...

Függöny.

— VÉGE —

A technika vívmányai.

Szemináriumi helyzetkép 2044-ből...

Színhely — mondjuk — Kolozsvár.

Kispap (tanul a múzeumban... tanul... tanul... majd a feje két, előre elkészített karjára esik... A világítás sötétvörös... Megszólal a telefon... *Kispap* fölveszi a kagylót): Szervusz! Te vagy az, Kázmér?... Hogy vagytok? Jól?... Mi is... Mít akarsz? Hogy menjek át hozzátok Veszprémbe egy kis megbeszélésre? Azonnal felhívom a prefektus urat. Gondolom, megengedi. (Megnézi az óráját.) Negyed három. Ha gyorsan végzünk, ötre már itthon is vagyunk.

Hang: Kérlek, jöjj minél hamarább! (Leteszik a kagylót.)

Kispap (a háztelefonba kapcsol át): Prefektus úr, kérem!

Prefektus (kedélyes hangon megszólal a telefonban): Nos?

Kispap: Prefektus úr, kérem! Engedélyt szeretnék kérni arra, hogy sétaidőben átszaladhassak Veszprémbe egy fontos megbeszélésre.

Prefektus: Maga mindig csavarog. Elengedem. De ha nem jön pontosan haza ötre, akkor többé ne is próbálkozzék engedélykéréssel!

Kispap: Köszönöm szépen. Mehetek az új rakétával?

Prefektus: Jó a régi is.

Kispap: De azzal három perccel tovább tart az út.

Prefektus: Nem baj.

Kispap: Akkor indulok is.

Prefektus: Pontos legyen!

Kispap: Igenis! (Kiszalad a szeminárium hangárjába, kiválogat egy izléses kis rakéta-repülőgépet, felpattan rá és száguld az űrben... száguld egészen addig, amíg valaki hangosan el nem tüsszenti magát a múzeumban, amikor a kispap — felébred...)

TARTALOM:

Begyökerezve. — Scheffler János (1)
Természet és természetfölötti ütközése a pap életében. — Halász Pius (5)

Lelki élet:

Kereszt-problémánk. — K. J. (25)
Papi keresztúton húsvéti lelkület. — Páter Ernő (31)
Az első emelet alatt. — K. I. E. (37)

Jópásztori szellem:

A férfivilág és a pap. — Gigler Károly (41)
Bosco Szent János sikereinek titka. — Magyar István (51)

Onképzés:

Tanulmányok és lelki egyensúly. — Vécsey József Aurél (56)

Egység:

A két város harca. — Kerkai György (63)
A papi összetartás és lelkiség nagy oszlopa. — Szyllaba Emil (73)
A rekollektációs mozgalom sodrában. — H. J. (83)

Confiteor:

Számadás. — L. B. (86)
A veszteség zátonya. — Ernő Atya (88)
In spiritu humilitatis. — Tóth Ev. János (93)

Liturgia:

Feria quarta: a zsoltosma felajánlása. — Szeberényi László (96)

Szerzetespap:

Isten Fia vagy ács fia? — K. J. (101)
Az összeszedettség akadályai. — P. Marcell (106)
Desolatio. — Cs. J. (111)

Magyar népünk papja:

Lelki felkészültség. — L. B. (113)
Magasabb honvédelem. — Hunya Dániel (116)
Krisztus Király Mozgalom. — M. F. (119)
Nagy vállalkozás a papságért. (124)
Együtt a pásztorral az oltáráldozatban. — Várkonyi István (125)
Főpásztori lépés. (126)

Szeminárium:

A papnevelés punctum saliens-e. — Eröss Alfréd (127)
Prohászka spirituális, a kispap és én. — H. Z. B. (136)

Kispapegység. (143)

Beküldött könyvek. (40, 85, 95, 112, 141, 142.)

SPIRITUALITAS SACERDOTALIS.

S U M M A R I U M:

Volumen praesens agit de pugna naturae et supernaturalis. —
Introductionem scripsit Joannes Scheffler, episcopus Szatmariensis.

Articuli fundamentales:

Radicati. (1)

Collisio naturae et supernaturalis in vita sacerdotis. (5)

Vita spiritualis:

Problema crucis nostrae. (25)

Animus paschalis in via crucis sacerdotalis. (31)

Sub prima contignatione. (37)

Spiritus boni pastoris:

Viri et sacerdos. (41)

Ratio successus laborum sancti Joannis Bosco. (51)

Studium:

Studia et aequilibrium spirituale. (56)

Unitas:

Bellum duarum civitatum. (63)

Columen grande confoederationis et spiritus sacerdotalis. (73)

De quibusdam recollectionibus. (83)

Confiteor:

Redde rationem. (86)

Syrts iacturarum. (88)

In spiritu humilitatis. (93)

Liturgia:

Feria quarta: oblatio breviarii. (96)

Sacerdos regularis:

Filius Dei vel filius fabri? (101)

Impedimenta recollectionis propriae. (106)

Desolatio. (111)

Sacerdos populi Hungarici:

Praeparatio spiritualis. (113)

Altior patriae defensio. (116)

Actio Christiana tempore futurae persecutionis. (119)

Animus ardua aggressurus pro sacerdotibus. (124)

Cum pastore uniti in sacrificio altaris. (125)

Actus praeclarus cuiusdam Ordinarii. (126)

Seminarium:

Punctum saliens educationis sacerdotum. (127)

Prohászka spiritualis, clericus et ego. (136)

Unio levitarum. (143)

Libri in redactionem missi. (40, 85, 95, 112, 141, 142.)

